

002

PRZYKŁADY

~~107~~

DO

L. a. 77.

TLÓMACZENIA

z Polskiego na Łacińskie

podług *Augusta*

do Składni Grammatyki

ntom przez
A. Poplińskiego.

(na Quartę)

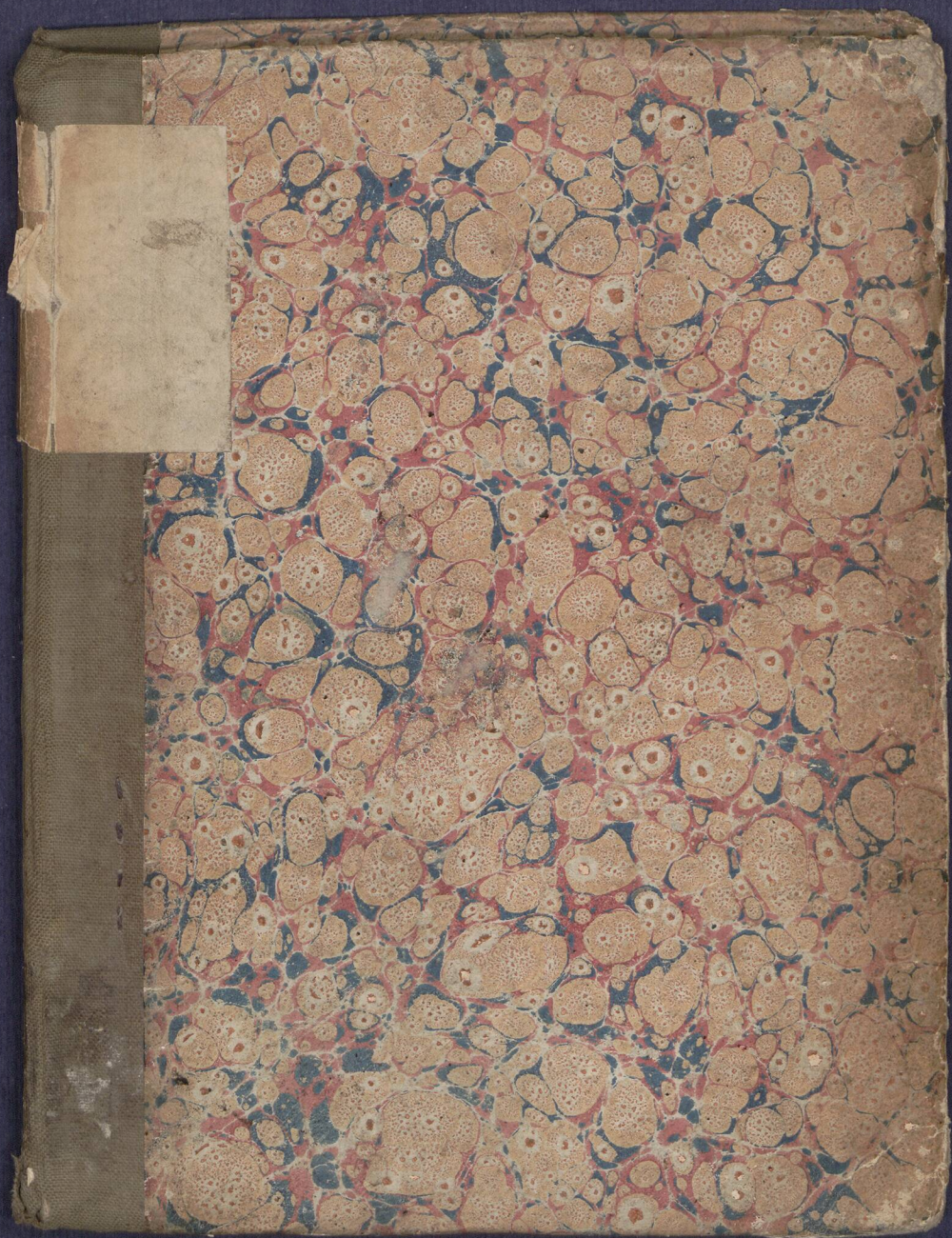
[Signature]

POZNAN.

w Księgarni i Drukarni Nowej.

1847.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
UNIWERSYTETU im. A. MICKIEWICZA
W POZNAŃU

002

PRZYKŁADY

~~107~~

DO

L. a. 77.

TLÓMACZENIA

z Polskiego na Łacińskie

podług *Augusta*

do Składni Grammatyki

przez

ntom
A. Poplińskiego.

(na Quartę)

[Signature]

POZNAN.

w Księgarni i Drukarni Nowej.

1847.

~~Handwritten scribble~~

Handwritten scribble

150679

654919 I

2/11/55108

1985.871.

1. Przykłady do Grammatyki Mniejszej Łacińskiej.
Subiect, Praedicat. §. 227—343.

1. Życie jest krótkie. 2. Wielka jest siła przyjaźni. 3. Czyny Atheńczyków były wielkie i świetne. 4. Kato był doskonały mowca. 5. Bardzo wiele znaczy powaga przyjaciół. 6. Prawdziwa chwala rozkrzewia się; wszystko udane opada jak kwiaty. 7. Jest więcej stopni ludzkiego towarzystwa. 8. Łaska złych tak jest zdradziecka, jak oni sami. 9. Pamięć jest stale umysłu pomagająca tak wielu, jak może. 10. Dobry nieszkodzi nikomu, pomaga tak wielu, jak może. 11. Theby były stolicą całej Grecyi, dopóki Epaminondas Rzeczypospolitej przewodził. 12. Wszystko świetne rzadkie. 13. Wzrok jest to niema mowa duszy. 14. Grzeszyć nikomu nie wolno. 15. Piękna jest, państwu dobrze czynić. 16. Siebie samego znać trudna jest, drugiego napomnieć łatwo. 17. To znaczy (est) gwałtu używać. 18. Ciemny Styx był rzeką królestwa podziemnego. 19. Równie niegodziwą rzeczą jest, zle czynić, jak pożądać. 20. Kto przyjaźń z życia znosi, słońce ze świata znosi. 21. Łatwiejsza jest wielkie kraje zdobywać, jak utrzymać. 22. O tem już dosyć mówiono. 23. Wiatr południowo-zachodni jest skwarny. 24. To są dzieła wielkiego i wspaniałego umysłu. 25. To nie będzie zrozumiane. 26. To były najważniejsze przyczyny owej wojny: prócz tego mogły być jeszcze niektóre mniej ważne. 27. Ciężko jest naturę samą wyjaśnić. 28. Nie godna jest od równego, niegodniejsza od podlegszego być zwyciężonym. 29. O dobrzy bogowie, co to jest w ży-

Przykł p. Ang.

ciu ludzkim długo. 30. Żłym niepodobać się, jest pochwała. 31. Dobrodziejstwo przyjąć, jest często wolność zaprzedać. 32. Atheny były wynalazcami wszystkich nauk. 33. Dusza jest przewodniczka i władczyńi życia. 34. Królóbójcy wylewali lzy, jako znak żalu. 35. Mowa jest, jak mówi poeta, sterniczka i królowa wszystkich istot. 36. Oboje, ojciec i matka byli w domu. 37. Wiedź jest naśladowniczką sławy i często chwałę błędów i zbrodni. 38. Ządza jest ślepą i nierozważną władczynią ducha. 39. Tego szczęścia każdy sobie życzy. 40. Wozy z kosami były wielką pomocą Baktryanów w wojnie i okropnym postrachem nieprzyjaciół. 41. Czyn więcej znaczy niż słowa. 42. Nasze miasto rodzinne i nasze mieszkania zostały zrabowane. 43. Karthago, rywalka rzymskiego państwa, przez Scipiona zburzona została. 44. Nieprzyjaciel napadł niespodzianie z wielkim tłumem nasz obóz. Nasi albo uciekali, nagłym strachem zdjęci, albo chwytały za broń. Wielka część była rannych albo zabitych. 45. Życie wiejskie jest nauczycielem oszczędności, pilności i prostoty. 46. Pamięć jest stróżem innych władz umysłowych. 47. Jelenie staną się łupem wilków. 48. Najniższa część nogi wielbłąda jest rozczepiona. 49. Najgorszy rodzaj przyjaciół są podchlebcy. 50. Częste ćwiczenie przeważa przepisy wszystkich nauczycieli. 51. Często mała zaniedbana iskra wielki wznieca pożar. 52. Nierozsądne jest natężenie, nierozsądna chwała; jeżeli to, co czynimy, nie jest użyteczne. 53. Dobry towar łatwo znajduje kupca. 54. Rozum i mowa są to ogniwa ludzkiego towarzystwa. 55. Późniejsze zastanowienie zwykło być rozsądniejsze. 56. Ta jest przyjaźń najmiłsza, którą podobieństwo charakterów skojarzyło. 57. Pythagoras zalecał wszystkim jako matkę cnót, mierność. 58. Brutus i Kassiusz, zabójcy Caesara, wznieci wielką wojnę. 59. Konsulowie Valerius i Horatius przenieśli wolność ludu, (dał) nad własny majątek. 60. Demosthenes nie mógł gloski R. wymówić. 61. Tarquinius Pyszny podbił miasto Gabii i Suessa Pometia. 62. Wszystkie miasta Macedonii, które Król Persensz posiadał był, poddały się Rzymianom. 63. Konsul Quintus Pompejus zwyciężony od Numantiuów, którzy (qui odnosi się zwykle do następującego zamiast do poprzedzającego rzeczownika) byli najbogatszem mia-

stem Hiszpanii, zawarł haniębny pokój. 64. Cóż to jest za (quae est ista) bezczelna, okrutna, i rozkielznaną nieludzką! 65. Kato, Scipio Petrejus i Juba sami się zabili. 66. Historia i poezya mocno mnie rozweselała. 67. Człoto, oko i gesta często oszukują, częściej mowa. 68. Ojciec i Matka już dawno temu dziecku umarli. 69. Alexandra syn z matką schwytyany (plur mas) w zamku Amphipolis z rozkazu Kassandra był więziony. 70. Wszystkie kraje i morza podległe są użytkowi ludzi. 71. Cesarz Vespasian Achaje, Lycię, Rhodus, które były wolne, w rzymską prowincyę zamienił. 72. Twoje zamiary i usiłowania wszystkim są znajome. 73. Ninus i Semiramis, którzy (343.) Babilon wybudowali, nabyli wielkiej sławy. 74. Ani pokaram, ani napój, ani czuwanie, ani sen niemoga nam być pożyteczne (§. 334.) jeżeli miarę przechodzą. 75. Właśnie tak myślę, jak piszesz. 76. Jeżeli ty i twój ojciec chcieliście (336) któż niechciał? 77. Tej książki ani ja, ani mój brat, nie czytaliśmy. 78. Król z kilku wodzami schwytany i zabity został. 79. Demosthenes, bardzo sławny mówca, z wielu, którzy miasta Athen bronić chcieli, na wygnanie posłany został. 80. Na wiele nie odważamy się, nie że jest trudne, (plur) lecz dla tego, że nie odważamy się, jest trudne. 81. Rolnik sady drzewa, których owoców nigdy nie ujrzy. 82. Nie spuszcza my z oczu wstydu, jako sternika wszelkich namiętności i nienawidzimy gniew, jako najgorszego doradzcę. 83. Pieniądze (sing.) i honor zaślepiają wielu ludzi. 84. Pychę, zarozumiałość, nienawiść i gwałt wielu ludzi cierpliwie znosić trzeba (gerundiv). 85. Słusznie nienawidzimy ów występki, który (łacinnik ścięga do następującego rzeczownika) się używa skępstwem. 86. Miasto Caelaenac było niegdyś stolicą Phrygii. 87. Miasto Theby leżało w pisidijskim kraju. 88. Chcę się uczyć; lecz nie mogę, są słowa leniwego ucznia. 89. Jutro mówisz? dziś byłoby lepiej! 90. Cóż uczynimy, jeżeli i matka wyszła? 91. Jeżeli ty i twoja małżonka, macie się dobrze, dobrze jest. 92. W mojej ojczyźnie było wszystko jak najlepiej; lecz nieprzyjaciele przyszli i zniszczyli nadzieję obywateli. 93. Dziś mi jest daleko lepiej, niż wczoraj. 94. Wiele wybornych rzeczy znajduje się w pismach Cicerona, wiele cudnych w poezyach Horacego, niektóre śliczne w dziełach

Ovidiusza. 95. Gwiazdy, choć są daleko, dają jednak ziemi światło. 96. Złemu dobrze być nie może. 97. Mądrość jest największym bogactwem. 98. Dokonane prace przyjemne są. 99. W jesieni jagody i owoc zbiera się (Gram. §. 331). 100. Ludzie zmienni i nierozważni często bywają zdrzejami swych przyjaciół. 101. Z ziemi wydobywają się bogactwa, zachęta złego. 102. Nie ten jest bogaty, czyje pieniądze pomnażają się, lecz czyj umysł spokojny i kontent jest. 103. Turcy, Arabowie i Persowie i wiele innych wschodnich narodów (nom) błędów Machomeda, arabskiego kupca chwycili się. 104. Historia zawsze będzie wyborną nauczycielką. 105. Człowiek roztropny nie łatwo daje ucha pochlebstwu, pomocnikowi (§. 329) występków. 106. Hannibal wodz Karthagiński przeszedł z wojskiem Alpy, czego nikt przed nim nie dokazał był. 107. Nie jesteś stały, przyjacielu; raz to chwalisz, drugiraz owo; raz twierdzisz, drugiraz przecyzysz; raz tego żądasz, drugiraz owego. 108. Dobrodziejstwo i krzywda są sobie przeciwne (§. 334). 109. Skepstwo jeżeli znieść chcecie, rodzica (należy do avertia) jego, zbytek znieść trzeba. 110. Wielkie mnóstwo ludzi złych i rozbójników zewsząd z Gallii zeszło się (§. 333), których nadzieja łupu i chęć wojowania od rolnictwa i codziennej pracy odwoływała (§. 330). 111. Mężczyźni i niewiasty zwiastowaniem tej kłeski przerażili się. 112. Jest pewien rodzaj ludzi, który się Helotami nazywa, których wielkie mnóstwo pola Lacedaemonczyków uprawia. 113. Starożytni czcili Cererę i Bacchusa, że ich owoce najbardziej do życia są potrzebne. 114. Ja i ty najprościej między sobą rozważamy. 115. Juba z Labieniem schwytyany pod moc Caesara dostał się (§. 332). 116. Niedostatek jest najzaciętszym przeciwnikiem (§. 329) cnoty. 117. Sprawiedliwość jest, jak bardzo prawdziwie Cicero mówi, panią i królową wszystkich cnót. 118. Nie rozsądna jest, sprawiedliwą chwałą, która (§. 344) jest owocem najuczciwszym prawdziwej cnoty, pogardzać. 119. W Syrakusach było więzienie, które się Latumiae nazywało.

Drugie ćwiczenie do Nominatiwu
(do Grammatyki mniejszej §. 344—348)

1. Ciała niebieskie zdają się być małe, chociaż są bardzo wielkie, 2. Częstokroć wzgardzone wojsko wyszło zwyciężkie. 3. Bogini Minerwa była Rzymianom wynalazczynią wojny i pomocniczką zamiarów. 4. Nikt gnuśny nie stał się nieśmiertelnym. 5. Bogaty Coriuth stał się zdobyczą rzymskiego wodza Mummusza. 6. Ten wykształcony mąż został przyjacielem króla. 7. Wiele nieprzyjaciół zostało zabitych, nasze wojsko pozostało nienaruszonym. 8. Nikt się nie rodzi bogatym i uczonym.
9. Najpierwszy zamach nieprzyjaciół był bezskutecznym. 10. Bardzo szacuję tego człowieka, i co on chce, wszystko zdaje się być dobre. 11. Stoikowi Zenonowi ludzki umysł ogniem się być zdawał. 12. Będziesz się nazywał (348) poczciwym człowiekiem, jeżeli sprawiedliwość wykonywać będziesz. 13. Jeżeli kochać cnotę, szlachetnymi młodzieńcami zwani będziecie (fut. pass.)
14. Oktavianus chciał się potem zwać Augustem. 15. Miesiąc September zwał się Commodus. 16. Ten świat często za powszechne państwo wszystkich ludzi był miany. (pass). 17. Kamillus drugim Romulusem nazwany został i jakby założycielem swego ojczyznościanego miasta, 18. Chwała, bogactwa i urody przemijająca i znikoma jest; cnota sama słusznie za stałą i świętą uważa się, (habeor z Nom.) §. 346. d. 19. Sławni są ci mężowie, którzy mędrcami nazwani zostali. 20. Lucius Junius Brutus i Tarquinius Collatinus pierwszymi Konsulami obrani zostali. 21. Jestem sobie (174) najbliższy. 22. Znane zdają mi się być słowa, które nauczyciel wymowy odradzającemu się Brutusowi przypisać chciał: ja królów wypędziłem, wy tyranią wprowadzacie. Ja wolność, której nie było, nabyłem, wy nabyliście utrzymać nie możecie. 23. Nie zbywa na zachęcających słowach (Nom); ale je często odrzucamy. 24. Zdaje się, (347) że słusznie tego żądacie (zdać się żądać). 25. Śmierć zdaje się wielu złem. Tym zdaje się, jeżeli chcą być konsekwentni, wszyscy ludzie nędzni.

26. Zdaje mi się, żeś tego dobrze nie rozumiał. 27. Zdaje mi się, że wszystko jest nieprawda (prawdziwe), co ten człowiek powiedział. 29. Zdaje mi się, (347) gdy ten list czytam, że jestem w domu, i raz tego, drugi raz owego przyjaciela słucham. 30. Nie zdaje się, że tego dzieła dokonamy (fut. periphr.) 31. Aristides miał być (powiadają, że był 348) bardzo sprawiedliwy. 32. Podziwienia godne są ruchy owych gwiazd, które fałszywie błakającami nazywają się. 33. Zdaje się, że jesteś człowiekiem wolnomyslnym i żartobliwym, choć o tobie mówią (2ga osoba), że jesteś mrukliwy i kłótlivy. 34. Baktriański król Zoroaster miał pierwszy pilnie uważać (mówią, że uważał) poruszenie ciał niebieskich. 35. Moja radość wielka, gdyż moja niewinność okazała się, albowiem widziano (pass.) owego człowieka, którego miałem (dicor 347) zabić. 36. Uważają naród Scythów za bardzo dawny i wojenny. 37. Antonius za nieprzyjaciela ojczyzny osądzony, Włochy opuścił. 38. Utrzymują (pass.) że Tyndaridowie byli nie tylko pomocnikami, lecz także zwiastunami zwycięstwa ludu rzymskiego. 39. Ten tyran prawie za drugiego Nerona jest uważany (pass). 40. Pierwsi niewykształceni mieszkańcy Rzymu miani byli za półbarbarzyńców i rozbójników. 41. Jeżeli dobrze zaczęte, uda ci się dobrze, można cię za szczęśliwego uważać. 42. Doskonały rozum mądrością nazywać się może. 43. Scipio wodzem przeciw wojsku Karthagińczyków obrany został. 44. Scipiona i Laeliusza Konsulami ogłoszono. 45. Tiberius Gracchus tribunem ludu był wyznaczony, 46. Mówią, że cesarz Diokletian synem był pisarza. 47. Hippo, które się zdawało być najprzedniejszym miastem Numidii, było nazwane królewskie. 48. Aegypaska gumma miała być najlepsza. 49. Zdaje się, że po łacinie dobrze powiedzieć (infin. pas.) można: twoje wiedzenie (inf.) jest niczem. 50. Romulus, powiadają, do bogów przeszedł. 51. Nie zawsze to samo powiedzieć należy, lecz to samo zamierzać. 52. Można Sokratesa słusznie ojcem filozofii nazwać (pass.) 53. Łatwiej jest, jak mówią, bieżącego popędzać, jak leniwego poruszyć. 54. Kto łatwo wierzy, łatwo oszukany bywa. 55. Wiele zdaje nam się (rzeczy) przyzwoitych, które od innych narodów

za szpetne są uważane. 54. Mówią, że zabójcy widoku zabitych znieść nie mogli.

B. 55. Mówią, że prawdziwym jesteś ojcem (nom.) ojczyzny. 56. Zdaje się, że dobrze dom nasz kupiliśmy. 57. Zdaje się, że jesteście od wszystkich opuszczeni. 58. Numa miał być słuchaczem Pythagorasa. 59. Ateńczykowie, zdaje się, nie zawsze byli względem swych obywateli wdzięczni. 60. Poczye Homera przez Pisistrata, jak mówią, uporządkowane zostały. 61. Rżeniem konia, Dariusz królem Perskim stał się. 62. Brutus został (existo) mścicielem rzymskiej wolności. 63. Poeci zawsze za świętych u starożytnych byli uważani. 64. Po Sardanapalu królem naznaczony został zabójcą jego Arbactus i wielkorządca Medow, który panowanie od Assyryjczyków do Medow miał przenieść. 95. Takimi być powinniśmy, za jakich uważani być chcemy. 66. Zdaje się, że ty i twój brat tę książkę czytaliście, lubo wiełu mówi, że wy nie czytacie łacińskich pisarzy. 67. Terentiusza komedye dla wytworności języka, utrzymywano, że są przez Laeliusza napisane.

Cwiczenie Trzecie do Accusativu.

(Gram. Mn. §. 350—374)

1. Hannibal otworzył sobie bezdróżne Alpy. 2. Elinus Iphitus olympiskie igrzyska postanowił. 3. Różność mów i mniemań bawi mędrca. 4. Zazdrośni nienawidzą obcą zasługę i majątek. 5. Nie odrzucamy tego zdania. 6. Indijskie węże mają całe jelenie i byki polykać. 7. Który naród nie ceni grzeczności, dobroci i wdzięczności? 8. Syrowie mieli cześć ryby. 9. Sen odejmuje zmysły i znosi wszelką czynność. 10. Wszyscy przyjaciele ubolewają (z Acc.) nad twojem przypadkiem. 11. Oczy osądzają piękność farb. 12. Zdaje się, że ten człowiek, który tak trwożliwie wzrok króla uważa, chce udać stałość, lecz nie może. 13. Wiele trosk otacza (§. 351.) nas 14. Nieprzyjaciel nie chciał miasta oblegać, ponieważ zaraza lud napadła była. 15. Rzeka Cydnus

przeptywa (z Acc.) przez środek miasta (media urbs) Tarsos. 16. Mieszkańcy Tarquiniów, spustoszyli posiadłości rzymskie, które przy Etrurii leżały (adjaceo z Acc. bez praep). 17. Na bitwę (Nom.) się zanosilo, wódz objeżdzał szyki i zachęcał żołnierzy. 18. Pythagoras miał przejść Aegypcy, odwiedzić Magów Perskich i pieszo obejść wiele barbarzyńskich krajów. 19. Często przelatają dowcipne zdania mówcy (około) uszu niedoweipnych ludzi. 20. Sulla wszedł pierwszy uzbrojony (do) miasta Rzymu. 21. Zycia, które niegdyś prowadziłeś (§. 352) nikt poczeiwy pochwalić nie może. 22. Jeżeli żaden z przodków Rzymianina jako niewolnik (servitus) nie służył, uważany był za wolnego. 23. Każdego czeka śmierć, 24. Co ów opowiada, zdaje ci się być nieprawdziwe, lecz zmyślone; w tem (id) się z tobą zgadzam. 25. Darowałeś (remitto) karę nierozważnemu chłopcu; z tego cieszę się. 26. Wszystko, co ludzie orzą, żeglują, budują, sprawiedliwości ulegać powinno. 27. Często obecne złe innym złem leczy się. 28. Wielu niebezpieczeństwami otoczeni jesteście, lecz stałość was uwolni. 29. Zdrowie znajomością własnego ciała utrzymuje się. 30. Alcibiades, (jako) zwycięzca od Atheńczyków bardzo zaszczytnie przyjęty został. 31. Nieprzyjacielskie wojsko od naszych pobite i rozproszone zostało. 32. Listy pisane od ciebie otrzymałem. 33. Dziwimy się czynóm Hannibala. 34. Rzeka przez (a) nieprzyjaciół przekroczona została i stoczono bardzo zaciętą walkę. Nasi, którzy nie mogli być obsaczeni, odnieśli zwycięztwo. 35. Często się błądzi w mowie. 36. Tak się żyje, jak piszę: codzien cokolwiek czyta się, albo pisze; rozmawia się, żartuje i idzie się spać (dormitum). 37. Niewolnicy powinni byli być strzeżeni. 38. Nie powinniśmy iść za przykładem złych. 39. Oskarżonemu i od nikogo nie bronionemu młodzieńcowi zakazano mówić. 40. Unika śmierci, kto nią gardzi, śmierć bowiem dościga każdego nieszczęśliwego. 41. Grecki pisarz Silenus bardzo starannie wyluszczył czyny Hannibala. 42. Kobiety i dzieci szły za hufcami dawnych Niemców. 41. Wymowa może nawet złej sprawie pomódz (353). 42. Miło mi jest, że ci pomogł. 42. Często tego, który bogaty wielu dopomógł, nikt nie wspiera (pass.), jeżeli mu braknie pieniędzy. 40. Mądremu mówcy, nie

- zbywa na roztropności. 41. Migi wiele dopomagają mówcy. 42. Chłopey za tobą polecą. 43. Żadna sztuka natury naśladować nie potrafi. 44. Zawsze byłem powolny woli mego ojca, który obyczaje przodków naśladował. 45. Zdaje się, iż żaden poeta Homerowi zrównać nie odważył się. 46. Sidońscy młodzieńcy żądzą panowania zapaleni, pochlebiali przyjaciółom Alexandra W. 46. Wszystkich tych niebezpieczeństw łatwo uniknąć można. 47. Często się ludzie bardziej wstydzą kary, niż występku. 48. Żal mi cię, jako i wszystkich, którzy tę samą klęskę ponieśli. 49. Ateńczykowie częstokroć żalowali (poenitet) swych rad i wyroków. 50. Nigdy wam żal nie będzie, żeście się wiele nauczyli (Acc. inf.) 51. Uprzykrzyło mi się życie, albowiem nikt mojej nędzy wesprzeć nie chce. 52. Ten młodzieniec nie wstydzit się chęlcic z swych zbrodni (Abl.). 53. Nie tylko mi obmierzło moje głupstwo; lecz się go wstydzę. 54. Powierzyłem temu niewolnikowi pieniądze, którego czynu wkrótce żalowałem. 55. Nigdy mędrcomi nie uprzykrzyło się jego przedsięwzięcie. 56. Nie mniej żalujemy tych, którzy nie domagają się naszej liłości, jak tych, którzy jej żądają. 58. Tego podziwiam i naśladowuj, komu nie żal jest (piget) umrzeć, choć mu miło jest żyć. 59. Nie przystoi wcale na mowę, gniewać się.
60. Niedbalstwo nikomu nie przystoi. 61. Jest wiele słów i min, które nie przystoją na mowę (§. 355), lecz na aktora przystoją. 62. Miło jest dobremu, że dopomógł ojczyźnie. 63. Przyjemnie mi jest czytać wiersze Homera. 64. Nieczyjój nie uchodzi wiadomości (fugit §. 355), że enota jest najprzedniejszym dobrem. 65. Cesarza Marka Aureliusza uczył łacińskiej literatury Fronto sławny mowca. 66. Aristoteles sławą Isocratesa mówcy zachęcony, zaczął także publicznie uczyć młodzieńców wymowy. 67. Smieszni są, którzy innych tego uczą, czego sami niedoświadczyli. 68. Masz, co ci teraz pisać mogę; o reszcie uwiadomiony, (edocceo §. 257.) jak najprędzej list ci nadeszłę. 69. Kto przed nami nie ukrywa, jest szczerzy przyjaciel. 70. Przed królem ukrywano (§ 357) klęskę wojska. 71. Zdaje mi się (347) że przed tobą poseł (pass) króla najwięcej rzeczy (de) ukrył. 72. Jeszcze tego nie powiedziałeś, o co cię pytałem 73. Tarentinowio

prosili o pomoc Pyrrbusa, króla Epiru. 73. Wielki był niedostatek zboża; żołnierze żądali odemnie, jak od swego wodza, chleba. 74. Tego żądam od ciebie, czego ci odmówić nie przystoi. 75. Wszystko ci napisałem, czego mnie ów filozof, o zdanie (sententiam) zapytany, nauczył. 76. Żąda odemnie, czego wstyd mi powiezieć. 77. Wiele, o co mnie zapytałeś, przykrzy mi się napisać. 78. Czego nie wiem, o to zwykłem znawców pytać. 79. Ta potrawa pachnie rybą, a smakuje jak wieprzowina. 80. Kochany przyjacielu, chciałeś mnie języka łacińskiego nauczyć; lecz nie tylko tego nie uczyniłeś, ale nadto odzwyczaiłeś mnie od ojczystego języka. 81. Wory unosiły żołnierzy macedońskiego króla Alexandra przez rzekę Tanais przepływających się: tym sposobem wielka liczba przez rzekę przepłynęła się (pass). 82. Dziś was słuchać nie będę; jutro was o te rzeczy pytać będę (§. 366). 83. Młodzieńca bardziej chwałą (pass) jeżeli nie pachnie niczem, jak kiedy pachnie masłami. 84. Twoje mowy zabardzo trącą nauką Sophistów, nigdy przeto, jeżeli tych naśladować będziesz, nie wyrównasz przodkom mądrością i cnotą. 85. Nieprzyjaciele zdobyte miasto z ziemią (solo) zrównali. 86. Który mówca naszego czasu wyrównał Demosthenesowi?

B. 1. Człowiek uczony w sobie zawsze ma bogactwa. 2. Alexander Jowisza Ammońskiego wyrocznie zwiedzić (adire) postanowił. 3. Spartę Eurotas rzeka opływa. 4. Themistocles nie uniknął swych współobywateli zazdrości. 5. Trzydziestu tyranów Sokratesa obskoczyło, a nie (neque) mogli zgnać jego umysłu. 6. Na sędzię przystoi nietylko ręce, lecz i oczy mieć wstrzemięźliwe. 7. Nie tajno mi jest (praeterit), że Gallowie sławą wojny się odznaczają. 8. Chwała za cnotą, jak cień postępuje, Eumenes podróż, którą miał, przed wszystkiemi ukrywał. 9. Żołnierzom naszym na zbożu schodzić zaczęło. 10. Dzielni i mądry ludzie nie tak za nagrodami pięknych czynów (recte facta) ubiegać się zwykli, jak za samemi pięknymi czynami. 11. Nie tajno mi jest, że używanie jest najlepszym mówienia nauczycielem. 12. Pomponius, Atticus, młodzieniaszkowi Mariuszowi, za nieprzyjaciela osądzonemu, dostatkami swemi dopomógł. 13. Nikogo nie masz, któby Hannibalowi czynami zrównać

mógł (queo conj). 14. Nietylko sił, lecz także i posiłków żołnierzom naszym przybrało. 15. Nie tajno ci jest, jak bardzo na młodzieńca przystoi (conj) ponętem rozkoszy opierać się. 16. Radą Themistoclesa potrojny Pirejski port urządzony został, aby samemu miastu okazałością wyrównał (imperf conj). 17. Nigdy wam nie będzie żal, żeście się wiele nauczyli, lecz jeżeli sposobność do uczenia się opuścicie, tego lenistwa wkrótce żałować będziecie. 18. Mężnym nietylko szczęście dopomaga, jak jest w dawnem przysłowiu, lecz daleko bardziej rozum. 18. Pythagoras nauczał chłopców skromności i umiejętności. 19. Konsul ciebie pierwszego o zdanie (acc) zapytał. Wymowa to sprawia, że tego, co umiemy, innych nauczać możemy (conj). 20. Mojem prawem proszę cię o to dobrodziejstwo. 21. Hannibal zapytany o zdanie (acc) nie przed królem nie ukrywał i tegoż do wojny z Rzymianą nakłonił. 22. Filozofia uczy nas nie tylko (cum) innych wszystkich rzeczy, lecz (tum), co jest najtrudnijszem, abyśmy się samych znali. 23. Sequana płynie przez środek Paryża. 24. Żołnierzowi kazał wódz co dzień do siebie przychodzić. 25. Nie tajno mi, że cnotę nad bogactwo (dat) przekładać należy, choć i bogactwy nie trzeba gardzić, ale ich rozumnie używać. (abl).

Ćwiczenie czwarte jeszcze do Accusativu.

(Gram. mniejsza §. 363—370.)

1. Caesar uczynił się Diktatorem. 2. Nerwa okazał się bardzo sprawiedliwym i ludzkim. 3. Aegypt miał Kornelego Galla pierwszym rzymskim sędzią. 4. Nasi przodkowie nazywali tych, którym słusznym sposobem poddani byli, nie panami, lecz stróżami ojczyzny i ojcami. 5. Byli to zaiste znakomici mężowie, którzy pierwsi zgromadzenia ludzi, co potem państwami nazwały się i połączone mieszkania, które się nazywają miastami, utworzyli. 6. Konsul Fulvius mianował Manliusa swoim kolegą. 7. Karthańczykowie Hannibala, który potajemnie uciekł był, z kraju wywołali (aqua et igni interdicto aliquem). 8. Zdaje się, że tego

człowieka masz za skąpca. 9. Ten człowiek zdaje mi się być śmieszny, który się sam ma za mędrca. 10. O Pausanieszu! zdajesz się być pocziwym mężem, a przecie okazałeś się (byłeś znaleziony) niepocziwym. 11. Szczęście nietylko jest samo ślepe, lecz zaślepia także tych, których otacza. 12. Żołnierze poznali zniewieściałość wodza (zniewieściałego wodza), którego za bardzo męznego mieli. 13. Nieprzyjaciele domy dobrze opatrzone ogolocili i wypróżnili. 14. Albańczykowie Metta Fuffetiusza za wędza obrali. 15. Rodziców za najdroższych uważać powinniśmy, ponieważ nam od nich życie dane jest. 16. Agesilaus świątynie bogów za święte uważał. 17. Zdawało się synom Arunsa, że Tarquiniusza Tulliusza, którego sobie za zięcia wybrał był, dziedzicem królestwa uczynić chce. 18. Potrzeba niekiedy bojaźliwych bardzo odważnymi czyni. 19. Rzymianie wyznaczyli Q. Caeciliusza Metella konsulem, aby Jugurthę pojmał i mścicielem się państwa rzymskiego okazał. 20. Alexander o ucieczce Dariusza uwiadomiony, postanowił iść za nim w pogoń. 21. Wódz króla o wypadku bitwy uwiadomił. 22. Julius Caesar pojął za żonę Cornelią, córkę Cinny, który cztery razy był konsulem. 23. Król Macedoński wystawił 50 łokci wysoką wieżę. 24. Miasto, (do) którego dążymy, jest zład około 1000 kroków. 25. Sagunt ze wszystkich (longe omnium) najbogatsze miasto Hiszpanii, które Hannibal zburzył, leżało około tysiąc kroków od morza.

26. Moje mieszkanie odległe jest od miasta 5000. kroków. 27. Oblężeni wyprowadzili wał, dwieście stóp szeroki, sześćdziesiąt wysoki. 28. Mój dziad zwykł nie więcej jak 6 godzin spać. 29. Mało ludzi pięć albo sześć dni głód znieść może. 30. Rzymscy Konsulowie panowanie nie dłużej, jak rok mieli. 31. Zazdrość atheńskich obywateli częstokroć najlepszych mężów i najprzedniejszych wodzów gubiła, albo przymuszała ich kilka lat żyć na wygnaniu. 32. Owa okolica zdaje mi się być bardzo przyjemną, dla tego postanowiłem dwa lata tamże przepędzić. 33. Jak długo mnie zwodzić będziesz, gdy dzień i noc twego przybycia, albo listu od ciebie oczekuję. 31. Zdaje się, że ten człowiek ani chwilki nie może milczeć. 32. Twój ojciec słusznie pocziwym człowiekiem nazywać się może, zawsze bowiem nader sprawiedliwym się oka-

zał i nigdy (ne) na palec (acc) od prawdy nieodstąpił. 36. Romulus mając (natus 366) lat szesnaście, miał wybudować miasto Rzym, i królem się jego uczynić. 37. Powiadają (348.) że Alaxander mając lat 33 i jeden miesiąc, umarł. 38. Zdaje się, że ty mego nauczyciela, mającego 85. lat, nigdy nie widziałeś. 39. Moja matka mając lat 63. umarła. 40. Wielu Konsulom władza na rok przedłużona została. 41. Rola, która wiele lat spoczywała, najobfitsze owoce wydawać zwykła. 42. Konsula Valeriusza, jako też Brutusa oplakiwały Rzymianki rok. 43. Kato służył najprzód w Sicilii, jako tribun wojskowy, mając lat siedemnaście. 44. Nie przystoi na filozofa, co jest wątpliwe, za prawdziwe i uznane przyjmować. 45. Ten za nieprzyjaciela uważanym być (364) powinien, kto ustawami, zwyczajami i świętościami ojczyzny pogardza.

B. 1. Nicomedes, król Bithinii, testamentem lud rzymski zrobił dziedzicem. 2. Epaminondas za nauczyciela filozofii miał Lysiasza Tarentczyka. 3. Prosiłem cię o wsparcie, (Acc.) a jednak mi niedopomógł. 4. Pyrrhus ojczyznę swoją szczupłą i niezuaczną, świetnością imienia swego sławną uczynił. 5. Rossądni te rzeczy, które innym wyborne i świetne być się wydają, za małe uważać zwykli. 6. Karthaginczykowie dobra Hannibała skonfiskowali, dom z (a) fundamentu rozrzucili, jego samego (ipse) na wygnanie posłali. 7. Themistokles Atheńczyków w żegludze jak najbieglejszymi (z Genit.) uczynił, 8. Diogenes komuś pytającemu się, jakimby sposobem mógł (Imperf. Conj.) się zemścić najlepiej na nieprzyjacielu (acc. bez praep.), jeżeli siebie (tu) samego, rzecz, prawym i pocziwym mężem uczynisz (fut. exact.).

Piąte Cwiczenie.

(do Gram. Mn. §. 367—374.)

1. Hannibal posłał trzy korce złotych pierścieni do Kartaginy, które z rąk (dat) rzymskich rycerzy, senatorów i żołnierzy zdjąć kazał. 2. Cesarz Titus wystawił amphiteatr w Rzymie. 3. Cesarz Gallienus z bratem swoim Valerianem w Mediolanie za-

bitym został, po osmym roku panowania. 1. Codrusa syn, Medon
 został pierwszym archontem w Athenach. 5. Cajus Marius, syn o-
 wego, który Teutonów przy Aquae Sextiae pobit był i siedem ra-
 zy był konsulem, udał się z swem wojskiem, pobity od Sulli, do
 Praeneste, które był uzbroid. 7. Posłałem służącego do domu.
 8. Pythagoras dwadzieścia lat w Crotonie żył. 9. Wielu sław-
 nych mężów jeździło do Rhodus, jak mowca Aeschines, który
 z Athen wyjechawszy, długo w Rhodus mieszkał. 10. Rzymia-
 nie czynni w pokoju i wojnie (§. 373) nieśli swym sprzymierzyń-
 com i przyjaciółom pomoc. 11. Moi rodzice tego poetę do domu
 swego przyjęli. 12. Uczeń w domu tego się tylko uczyć może,
 co mu się pokaże, w szkole i tego, co się innym pokazuje.
 13. Ulysses w Ithace miał się narodzić. 14. Kilka dni nikt cię
 w domu twoim znaleźć nie mógł, ani za domem (foris) ujrzeć.
 15: Wiele lat żyłem w waszym domu. 16. Wiele Rzymian
 wolalo żyć na wsi, (372) jak w mieście. 17. Moi przeciwnicy
 ścigają mnie; w mieście bezpiecznym być nie mogę; pojść na
 wieś, tam będę bezpieczny, jeżeli im moja podróż tajną (coelo)
 będzie. 18. Spartańskim młodzieńcom było chwałą, całą noc na
 ziemi §. 373 leżeć, czuwać, boleść, głód, pragnienie niedostatek
 wszech rzeczy znosić. 19. Lycurgus pojechał, jak mówią, do Kre-
 ty, i tamże zniósł dobrowolne wygnanie. 20. Sokrates nigdy roz-
 gniewany nie zdawał się, i toż samo oblicze do domu przynosił,
 które z domu wyniósł był. 21. Mój ojciec jeszcze ze wsi nie po-
 wrócił. 22. Thucydides bardzo pilnie opisał, co przez (od) Gre-
 ków w pokoju i wojnie działać było. 23. Jak w Rzymie kon-
 sulowie, tak w Karthaginie co rok po dwóch królów wybierano.
 24. Często na wsi jest inne powietrze, jak w mieście. 25. Fabricius
 był tem, (ten) w Rzymie, czem Aristides w Athenach. 26.
 W Delphach była sławna Świątynia Apollina; dla tego wielu kró-
 lów do Delphów udawało się, albo z Delphów zasiągali wyroczni.
 27. Rzymscy posłowie do Athen wyprawieni zostali, aby sławne
 prawa Solona odpisali (Imperf. Conj.). 28. Demaratus, ojciec kró-
 la Tarquiniusza, uciekł z Grecyi, gdzie żył w bogatym Korincie,
 do etruskich Tarquiniów, i założył tamże swój dom. 29. Diony-
 siusz chciał się okazać opiekunem uczonych, dla tego Platona z A-

then do Syrakuz sprowadził. 30. O nierozumny, (374) który za-
 szczytnej śmierci unikasz, a haniebnego żywota nie obawiasz się.
 31. O szczęśliwa śmierci, którą za ojczyznę mam ponieść (fut. perf).
 22. O święty dniu, kiedy was najslawniejsi mężowie widzieć będą
 i ciebie, wieczna ojczyzno dobrych! 33. O czasy o obyczaję.
 Ten człowiek czyni zasadzki (insidior z Dat.) na wszystkich po-
 przeciwnych, knuje zgubę ojczyzny. To miarkuje Senat, konsul wi-
 dzi, a przecie on żyje. 35. Oto nowa nędza! zaraza kwitnące
 miasta włoskie napadła, teraz sroży się po (per) Rzymie i Ne-
 apolu. 36. Za zbrodnią idzie kara. Nędzi, którzy nieprzyja-
 cielowi miasto wydali, od samego nieprzyjaciela są wzgardzeni
 i oto czolgający się, trwożliwi i od wszystkich dobrych opuszcze-
 ni. 37. Niewczesnie do nas przychodzący są nam częstokroć
 przykrzy. 38. Priscus Tarquinius igrzyska rzymskie postanowił,
 które aż do późnej potomości trwały. 39. U mnie, jako u do-
 brego sędziego więcej znaczą dowody, niż świadkowie. 40. Stoja
 (obversor) mi przed oczyma przykłady najpocziwszych mężów.
 41. Cały kraj z tej strony Rhenu nazywa się Niemcy. 42. Oko-
 ło czwartej godziny przyjdę do ciebie. 43. Gdy wojna przeciw
 numidijskiemu królowi Jugurcie prowadzona była (Imperf. conj.)
 rzymscy konsulowie M. Manlius i Q. Caepio od Cimbrow i Teu-
 tonow, którzy byli niemieckimi i gallickimi narodami nad rzeką
 Rhodanem zwyciężeni. 44. Dobrodziejstwo i krzywda są sobie
 przeciwne. 45. Titus Antoninus dla swój łagodności Pobożnym
 nazwany został. 46. Marcellus przed przybyciem Hannibala, co-
 fnął się wewnątrz murów miasta Noli. Przy bramach do nieprzy-
 jaciół prowadzących postawił szyki na trzy części podzielone
 (tripartitus). Nolanom zakazano do bram przystępować. 47. Nae-
 vius past chłopcem (będąc) dla swego ubóstwa świnię. 48. Niebo
 zdaje się bardzo prędko około swój osi obracać i ani (neque)
 chwili nie spoczywać. 49. Dziesięć lat była Troja od całej Gre-
 cyi dla jednej niewiasty oblegana. 50. W roku (abl.) 477.
 po wystawieniu (conditam) miasta, gdy już imię miasta było
 wslawione, jeszcze broń zewnątrz Włoch nie była wyniesiona.
 Wtedy pierwsza wojna przeciw Afrykańczykom przedsięwzięta jest.
 51. Jeżeli moc jest w rękę (penes) jednego, nazywamy go kró-

lem, a stan takiego państwa królestwem. 52. Przymierze między obiema miastami odnowione zostało. 53. Po śmierci Romulusa, Numa, Pompilius królem obrany został, który wprowadzić żadnej wojny nie prowadził, jednakże państwu nie mniej był pożytecznym, jak ów. 54. Śmiertelne i znikome jest wszystko, co jest pod księżycem, oprócz ducha ludzkiego. 55. Miasto Massilia blisko ujścia Rhodanu położone jest. 56. Wszyscy, którzy ludzkim i boskim prawom są posłuszni, podług natury żyją. 57. Rzymianie po śmierci Caesara przyszedli do Gallii i Niemiec za Rhen i odważyli się nawet za Elbę przepłynąć, która jak Rhen ku północy płynie. 58. Mamy tego za tyrana, który nad prawem być chce. 59. Schwytano złodzieja, który za dom uciekł był. 60. Agesilaus chciał królowi Perskiemu Azyą aż pod Taurus wydrzeć.

B. 1. Curius najpierwszy do Rzymu cztery słonie przyprowadził. 2. Dla czego już teraz w Delphach wyrocznie nie wydadzą się. 3. Demaratus uciekł z Korinthu do Tarquinioów. 4. Dionysius z Syracus wypędzony, w Korincie miał szkołę otworzyć. 5. Caesar z Tarracony wyrusza pieszo do Narbony, a ztąd do Massilii przybywa. 5. Timoleon z Korinthu przywołał osadników, że od nich początkowo Syracusy założone były. 5. Persia (ab) z jednego boku ciągłymi gór pasmami zamyka się, które wzdłuż tysiąc sześć set staj, wszcz sto siedmdziesiąt wybiega. 6. O (heu) ja nędzny! dla czego muszę senat, który zawsze chwaliłem, ganić. 7. O zwodnicza nadziejo ludzi, i znikomy losie. 8. Archias poeta w Antiochii narodził się, sławnem niegdyś i zamożnem mieście. 9. Przez Rzymian nie w pokoju i wojnie nie było działane bez wieszszb. 10. Balsamują Aegyptianie umarłych i tychże w domu zachowują. 11. Manlius Titowi synowi, który potem Torquatus nazwany został, na wst mieszkac kazał, (z Acc. oso by). 12. Arabowie niegdyś miecze mieli cienkie, cztery (distrib) łokcie długie. Miasto Veji dziesięć lat i zim ciągle (ciągłych) oblegane, nareszcie zdobyte zostało. 13. Augustus, nie więcej jak siedem godzin spał. 14. Dionysius dwadzieścia lat mając (natus 366) rządy opanował. 15. Alcibiades około czterdziestu lat mając, zszedł z tego świata (obire diem supremum). 16. Był pe-

wien Arganthonius w Gades, który osiemdziesiąt lat panował. 17. W Rzymie było jezioro w więzieniu, które się Tullianum nazywało, około dwanaście stop w ziemi spuszczone. 18. Marius siódmy raz (septimum) konsulem, w domu swym jako starzec umarł. 19. Alcibiadesowi całe państwo w pokoju i wojnie oddane zostało. —

Szóste Cwiczenie, Dativus.

(Gram. mniejszy 375—379)

1. Każdej cnotcie należy się właściwa pochwała. 2. Ciągłe jednej rzeczy poświęcone ćwiczenie przewyższa często najlepsze zdolności. 3. O zazdrości, okropna dla ludzi (dat.) zaraza. 4. Dobrze się ma państwo, jeżeli obywatele zwierzchności, a zwierzchność prawom posłuszna. 5. Dionysius starszy wiele Dionowi pobrażał, i nie inaczej go kochał, jak swego syna. 6. Doświadczonym zasługom Cicerona zaszczyt Konsulatu lud Rzymski przyznał. 7. Rozkosze pochlebiają naszym zmysłom. 8. Zyjmy nie dla siebie, lecz dla rzeczy pospolitej. 9. Król wybrał sobie najdzielniejszych mężów za towarzyszków i dał wojsku najlepszych wodzów. 10. Królowi śmierć jego wodza i klęska wojska doniesiona została. 11. Winszuję ci odniesionego zwycięstwa. 12. Nie odebraliśmy nagród, które nam obiecano były. 14. Homer nie dla siebie i swych współczesnych; lecz dla wszystkich narodów i czasów śpiewał. 15. Augustus poświęcał się w Apollonii naukom. 16. (Jako) młodzieniec cały się poświęcałem filozofii, teraz tylko kilka dni tej nauce, oddawać się mogę. 17. Leś do użytecznych wiadomości przykładał się i rozmów uczonych mężów chętnie słuchał; po wielu jeszcze latach cieszyć cię będzie. 18. Semiramis poszła za króla assyryjskiego Ninusa, a po jego śmierci królem się zrobiła. 19. O nie rozsądna niewiasta, która dla bogactwa poszła za owego skąpego bogacza. 20. Nazywasz wprawdzie nasze przedsięwzięcie próżnem, ale nas przekonać nie możesz. 21. Dla czego mi potępiasz owego Brutusa, który zabił wprawdzie

swych synów, lecz niegodziwych i zdrajców Ojczyzny. 22. Chciwie (chciwy) oczekuje twoich listów; a oto twój posłaniec przybywa i przynosi nie tylko takowe, lecz zwiastuje mi niespodziane przybycie twego brata. 23. Żadna cnota drugiej nie jest przeciwna. 24. Pó Bogu ludzie ludziom najbardziej użytecznymi być mogą. 25. Grunt do winnej macicy zdalny, jest także do drzew użyteczny. 26. Mądrość jest dla złych zgubną, dla dobrych zbawienną. 27. Ta góra do zamku zdalna mi się być zdaje. 28. Mamy teraz króla, który nikomu nie jest przykry, względem wszystkich łaskawy. 29. Choć prawda ludziom nie zawsze jest przyjemną, zawsze nam miłą być powinna. 30. Ziemia ojczysta wszystkim droga być powinna. 31. Dla mężnego wojska żadna okolica nie jest bezdrożna, żadne natężenie zatrudne. 32. Bóg dał człowiekowi rozum, wszystko inne jest mu ze zwierzętami wspólne. 33. Życie ludzkie na wiele niebezpieczeństw jest wystawione. 34. Towarzystwo dobrych i uczonych mężów jest ci potrzebne. 35. Piękne suknie do trudów wojny mniej zdadne są. 36. Żelazo jest człowiekowi do prac wojny i pokoju nader użyteczne. 37. Moi współobywatele zawsze mi się łaskawi okazowali. 38. Zdaje się, że nikt nie był nieprzyjaźniejszy ludowi Rzymskiemu, jak Hannibal. 39. Dionysius był poufały Platona, jednak wkrótce przymusił go uciekać z Syrakus. 40. Zaden z Spartanów (genit.) których Leonidas przyprowadził był, nie chciał swego wodza przeżyć. 41. Twoje własne niebezpieczeństwa, zdaje się, że ci są bliższe, niż obec. 42. Fałszywe (rzeczy) najeźściej zdają się być bardzo bliskie prawdy. 43. U Rzymian stan rycerski godności senatorskiej był najbliższy. 44. Duma zwykła ludzki umysł więcej niż skępstwo zajmować, występki, który bliższy (376) cnoty być się zdaje. 45. Livius, historyk był społeczny poeta Enniusza. 46. Miasta, które są bliższe morza, zwykły być do odzyskania (ad recuperandam) zdrowia zdalniejsze. 47. Jak ptaki do lotu, konie do biegania, dzikie zwierzęta do dzikości zrodzone są; tak nam czynność umysłowa i przemysł właściwe, dla tego początek ducha za niebieski uważa się. 48. Psy są do wilków (§. 376.) bardzo podobne. 49. Żądamy kary, która do występku jest stosowna. 50. Cimon był do swego ojca bardzo podobny.

51. To mi powiedział i wiele do tego podobnych (378). 52. Was i wam podobnych nikt za zdalnych do poważnych zatrudnień mieć nie będzie 53. Niebyło może Thersitesa, lecz wielu Thersitesowi podobnych. 54. Polecieś nam tego młodzieńca, który nie jest ci podobny. 55. Moi przyjaciele błagali króla, lecz nie zostali wysłuchani. 56. Nie przestałem błagać twych przyjaciół; jednakże cię opuścili, ponieważ ich o twej niewinności przekonać nie mogłem.

B. 1. Z niektórych krzewów i ziół lekarstwa dla chorób i ran wybieramy. 2. Tullus Hostilius nie tylko do poprzedzającego króla niepodobny, lecz jeszcze był sroższy od Romulusa (abl.) 3. Tiberius odebrał chorągwie, które Markowi Crassusowi Parthowie zabrali byli. 4. Nie dla jednego zakątka zrodzeni jesteśmy; Ojczyznę naszą jest ten cały świat. 5. Phidias do siebie (§. 378.) podobny kształt na tarczy Minery zamknął. 6. Często człowiekowi nic nie jest nieprzyjaźniejszego, jak on sam sobie. 7. Powiadają, że Epaminondas rzekł: zostawiam wam bitwę Leuctricką, która nie tylko mnie (dat) przeżyje; lecz także nieśmiertelną będzie. 8. Niegodziwemu człowiekowi pytającemu się, któryby był (imperf conj.) między Spartanami mąż najlepszy, Agis odpowiedział: który do ciebie najniepodobniejszy.

Siodme ćwiczenie, Dativus.

(Gram. Mn. §. 379—380.)

1. Moje listy nie przydały ci się. 2. Często nauki nie pomogą człowiekowi do cnoty. 3. Miasto już piąty miesiąc jest oblegane od nieprzyjaciół, a ani król, ani żaden inny wodz nie może mu na pomoc przybyć (subvenio). 4. Jeżeli mnie żałujesz (miseret), dla czego mej chadohy nie wesprzesz. 5. Nietylko mym przyjaciołom, lecz także nieprzyjaciołom w niebezpieczeństwach na pomoc przybyłem i wsparłem wielu, którzy mi teraz szkodzą. 6. Dobra wola przyjaciół częstokroć nam szkodzi. 7. Skłonności chłopów zbytne pობлаzać, błędem jest. 8. Bądź powołny moim pre-

sbom, usłuchaj mej rady, i jeżeli ci się zdaje, że jestem gwałtownym, wybacz mi. 9. Rozkosz naszym zmysłom pochlebia, umysł więc powinien nad ciałem (dat.) panować. 10. Koriolanus, który przeciw całemu wojsku rzymskiemu walczył (był) nie mógł się oprzeć prośbom matki. Nikt dla tego nie będzie uwłaczał chwale tego męża. 11. Jak łatwiej jest dobre przykłady chwalić, niż je naśladować; również łatwiej jest innych lajać, lecz trudniej wykonywać sprawiedliwość. 12. Ten młodzieniec bardzo mi się nie podoba: do swoich przyjaciół nie przemawia; do innych, których ledwie zna, poufale uśmiecha się. 13. Mówca, choć słowa pochlebiają, namietnościom służyć nie powinien. 14. Zewnątrz miasta przy świątyni Apollina czekałem na mego brata, choć nieprzyjaciele walczący zbliżali się do miasta (dat.) 15. Pożar wazszego domu groził miastu. 16. Jeżeli złych ludzi przed sądem bronimy, nie bronimy (379) ich samych, lecz ich zbrodni. 17. Uczniowie najwięcej sobie szkodzą, którzy się gniewają na przestrogi nauczycieli i potajemnie im się sprzeciwiają. 18. Wszyscy sprzyjają wolności, a nienawidzą niewoli. 19. Filozofia uczy strapienie umysły, unosi próżne troski i sprzeciwia się namietnościom. 20. Wielu jest na ciebie (dat.) urażonych dla twych zasług; niektórzy nawet lają i uwłaczają ci, lecz to nie nie szkodzi, gdyż ci sami nieoszczędzają nikogo. 21. Wszystkim, którzy się nazywają wielkimi, zazdroszczą (passiv). 22. Kto temu człowiekowi zlorzezył, zdaje mi się być albo bezczelny, albo szalony. 23. Mędrzec bezkarnie może być zelżony (impers. 379. Uw.); lecz kto go laje, nie ochrania własnej sławy. 24. Kto niesłusznie ubiega się o panowanie, nie oszczędza ani pieniędzy, ani obyczajów. 25. Grecya od Persow zdobyta i zburzona została; w Athenach nawet świątyniom bogów nie przepuszczono. 26. Ren, gdy się zbliża do morza, rozlewa się na kilka części. 27. Nie przystoi na człowieka, na pół otwarcie, na pół skrycie działać. 28. Hadrianus, który zazdrościł chwale Trajana, opuścił trzy prowincye, które Trajan do rzymskiego państwa przyłączył był. 29. Nikomu chwały nie zazdroszczę. 30. Augustus pogodzony z Antoniuszem, ożenił się z jego córką Clodią. 31. Przepisy filozofii mogą gniew uleczyć. 32. Czemu gniewasz się na tych, którzy ci zlorzeżą, któ-

ry nikomu nie życzyłeś dobrze (benedico), lecz dobrze zasłużonej sławie najznakomitszych ludzi zawsze uwłaczałeś. 33. Dumni ludzie chcą nad wszystkimi panować. 34. Całe życie usilowałem iść za cnotą, temu przewodnikowi najwięcej zaufałem. 35. Twój postanowiec przyniósł mi wczoraj list, z którym jego mowy nie zgadzają się. 36. Rzymianie zdobyli nareszcie Kartaginę i postanowili miasto z ziemią zrównać (solo aequare). 37. Thucydides wyrównał chwałą Herodotowi. 38. Numa Pompilius, po śmierci Romulusa królem obrany, zaczął mieć staranie (consulo 380) o pobożność i obyczaje obywateli nowego państwa. 39. Strzeż się towarzystwa złych; choć ich przykładu nie będziesz naśladował, jednak szkodzić ei będą. 40. Dobry król więcej dba o państwo, jak o sławę wojenną, i czuwa nad wszystkimi. 41. Co człowiekowi najbardziej szkodzi, tego zwykło wielu najbardziej żądać. 42. Bóg ma pieczę o wszystkie rzeczy ludzkie i nie tylko o wszystkich razem, lecz o każdego z osobna. 43. Lydijski król Kroesus raził się kilkakrotnie Delfickiej wyroczni, lecz zawsze dwuznaczne odpowiedzi otrzymywał. 44. Nero bardzo okrutnie przeciw Chrześcianom postępował. 45. Kto się stara o swą ojczyznę, stara się o siebie samego. 46. Wódz powinien mieć o swych żołnierzach staranie, a nawet oszczędzać życia nieprzyjaciół, ile może. 47. Zdaje się, że obłoki upał słońca miarkują. 48. Zdawało się Caesarowi, że Helwetowie nie potrafią się od obelg przeciw Rzymianom wstrzymać. 49. Alexander Wielki bardzo często swego gniewu powściągnąć nie mógł. 50. Neptunus panował nad morzem, Jupiter nad niebem i ziemią, Pluto był przełożony nad królestwem podziemnem. 51. Być rozroptnym jest nie tylko spostrzegać, co jest przed nogami, lecz i to przewidywać, co jest przyszłe.

B. 1. Nigdy mąż doskonale nie zlorzeczył losowi. 2. Marcella, na którego się najbardziej gniewał, Caesar przywrócił. 3. Nie godzi się gniewać na tych, których kochać winniśmy. 4. Spartanowie od pierwszych lat do oszczędności i hartu (dat.) przyzwyczajali się. 5. Cierpiących wspierać, chorych leczyć, strapionych cieszyć powinniśmy. 6. Powiadają, że Jupiter, gdy Thetis szła (imperf. conj.) za Peleusza (nubo 379.), wszystkich bogów

zwołał. 7. Nikt klęsce państwa rzymskiego zapobiedz nie mógł. 8. Julia, Caesara córka, poszła za Pompejusza (379). 9. Wielu zasłużonej chwale naszego dzielnego wodza uwłaczało. 10. Siostra Attika była za (nupta erat) Q. Tulluszem Ciceronem. 11. Że Bóg jest, wszyscy ludzie są przekonani. 12. Nie każdy lekarz umie każdą chorobę wyleczyć. 13. Nikt mnie o tem nie przekona, że ei są szczęśliwi, którym zazdroszczą. 14. Chciałbym (velim), abyś się przekonał, że tylko dobrzy są szczęśliwi, nawet w położeniu, gdy im nikt nie zazdrości (pass.).

Ćwiczenie osme, Dativus.

(Gram. Mn. 381 — 383.)

1. Pod Cesarzem Vespasianem przybyła Judäa do rzymskiego państwa. 2. Czyż większy i lepszy dar państwu przynieść możemy, jak gdy młodzież dobrze wychowujemy. 3. Prometheus do Kaukazu przybity, znosił gniew Jowisza. 4. Wyspa Sicilia z Italią niegdyś miała (dicitur) być spojona. 5. Bóg do zmysłów naszych rozum dołączył. 6. Często mała (rzecz) z wielką bardzo trafnie porównaną być może. 7. Cesarza Antonina Pobożnego wielu pisarzy porównywało z krolew Numą. 8. Zdaje nam się, powietrze tak z ziemią jak z niebem być spojenem. 9. Prawda z sprawiedliwością jak najściślej są połączone. 10. Ci słusznie szczodrzy nazwać się mogą, którzy, co innym dają, sami sobie odejmują. 11. Któż cię z rąk (dat.) rozbójników wyrwał? 12. Caesar Gallii i Britannii wojnę wydał, i jak zwycięzca do Rzymu powrócił. 13. Przybycie Hannibala wielkiego strachu nabawiło wojsko rzymskie. 14. Na słoniach zwykły się kłaść (impono alicui) drewniane wieże. 15. Prawidła, które młodzieńczemu wiekowi wpajać zwykliśmy, najlepiej w pamięci (pamięcią) zatrzymujemy. 16. Żadna siła śmierci oprzeć się nie może. 17. Nikt Hannibala nie będzie kładł niżej (postpono alicui) Alexandra W. 18. Timotheus łączył (adjungo) z chwałą wojenną chwałę nauk. 19. Ten się nie może nazwać szlachetnym człowiekiem, który się waha swoje dobro z dobrem publicznem połączyć. 20. Któż mnie wyrwie z nędzy. 21. U do-

brego mówcy powinna się znajdować (in esse) dokładna znajomość filozofii. 22. Dariusz uzbroidł 500 okrętów i przelożył nad flotą Datisa (ac. im) i Artaphernesa. 23. Hannibal już jako chłopiec dziewięć lat mający, bywał w bitwach (intersum z dat.). 24. Zdaje się, że po zachodzie słońce jest pod morzem (subsum). 25. Co ci zbywa, może dla wielu być dostatecznem. 26. Leonidas z małą garstką Spartanów poniósł śmierć, walcząc przeciw sile i niesprawiedliwości Persów pod Thermopyłami. 27. Każdemu zdaje się ta praca najlżejsza, do której przywykł; dla tego o młodzieńcy przykładajcie się pilnie do nauk. 28. Do tego pożywienia mój chory ojciec przyzwyczaić się nie może. 29. Nauka filozofii, do której się od młodości przykładalem, rozwesela mnie teraz starca. 30. Posłowie zwyciężonych nieprzyjaciół upadli naszymu królowi do nog i uzyskali pokój. 31. Nieprzyjaciele nie chcieli od oblężenia miasta odstąpić, ale zdobyć go nie mogli i wielu straciło życie z murów strąceni. 32. Mój ojciec dla zdrowia (causa z genit.) trzy dni i trzy noce od pokarmu i napoju wstrzymał się (abstineo z Ablat.). 33. Nasz wódz wolał raczej obejść szyki nieprzyjaciół, niż stoczyć bitwę; dla tego nasi otoczyli pagórek, który zajęty trzymali. 34. Hephaestionowi kazano (pass.) brzegi Phoenicyi objechać. 35. Trzydziestu tyranów obskoczyło Sokratesa, a jednak nie mogło jego odwagi złamać. 36. Uzbrowieni przez rzekę przepłynąć częścią nie mogliśmy, częścią nie mieliśmy rozkazu (nie rozkazano nam). 37. Wódz dojeżdżał (adequito) do niektórych (dat.) żołnierzy i każdego do mężstwa zachęcał. 38. Delphiny przylatują do okrętów. 39. Nieprzyjaciele oblegają (obside z Dat.) miasto; nie staczają bitwy; a jednak bojaźń zwolna napelnia (obrepo) umysł obywateli. 40. Los częstokroć z człowieka (z Dat.) naigrawać się zwykł. 44. Grecy kunszt mistrze bywają przenoszeni nad rzymskich. 42. Alexander nie mógł wszytkiego dokonać, co sobie przedsięwziął był, śmiercią zaskoczony. 43. Geniusz greckich poetów daleko wszystkich poetów innych narodów przewyższył. 44. Jak daleko natura człowieka przewyższa najpotężniejsze zwierzęta. 45. Conon uderzył na Pisandra przy Cidnus, rozproszył flotę Lacedaemończyków, zabrał wiele okrętów i zatopił kilka. 46. Nasze polowanie było zabawne. Ujrzelismy

Jednego dzika, na którego (Dat.) zaszczerkały psy. Choć wszyscy się na niego rzucili (adorior), uszedł pocisków i już zbliżał się do lasu, który tłumem myśliwych był otoczony. Wszyscy mieliśmy go za zwyciężonego; a nie mniej jednakże uszedł śmierci i zadrwił z nas wszystkich. 47. Statki, które przechodzą miarę, nie mogą być sterowane. 48. Uzbrojony żołnierz nie zwykł wątpić o swem ocaleniu. 49. Już zwątpiliśmy o życiu naszego ojca. —

B. 1. Poeści powiadają, że obrzymi bogom wojnę wydali. 2. Ciężary i jarzma na niektóre zwierzęta wkładamy. 3. Mówią, że się na nas gniewasz, że się nierozważnie w niebezpieczeństwo podaliśmy. 4. Już się zbliżałem do miasta, gdy mi siostra zabięła drogę, która poszła za lekarza. 5. Philip miał (erat) zwyczaj, ślepo się narazać na niebezpieczeństwa. 6. Perseusz król niezwykły był przemawiać do przyjaciół; ledwo do znanych poufale uśmiechnął się. 7. Pieniądze nad przyjaciół przynosić, szpetna jest. 8. Eumenes obom, Philipowi i Alexandrowi w radzie zawsze był pomocny (adsum); był zaś przełożony nad jednym skrzydłem jeźdźców. Potem Perdicas przełożył go, nad tą częścią Azyi, która między górą Taurus i Hellespontem leży (interjaceo z Dat) i jego samego stawil naprzeciw Europejskich przeciwników. 9. Nie tylko Caesara samego, lecz także jego wszystkich przyjaciół za Ligariuszem, wygnańcem Ciceru błagał. 10. Cokolwiek się uczysz, dla siebie się uczysz, nie dla nauczyciela (dat) 11. Każdy zwierz tego pragnie, co z naturą zgodne. 12. Caesar do Alexandra trzeźwego i nie (neque) gniewliwego, bardzo podobny był. 13. Płaszcz zdatny jest do każdej pory roku. 14. To Boga jest najbliższem, co jest najlepszem. 15. Nie tylko dla ciała lecz i dla obyczajów zdrowe miejsce wybierać trzeba. 16. Poeciwi ludzie lubią (studeo) prawdę i nie (neque) myślą inaczej jak mówią. 17. Kto o swoje rzeczy złe ma staranie (male prospicio 380) jakież będzie miał staranie o obce? 18. Jeżeli na kogo gniewać się chcesz, gniewaj się na twoje błędy, a ko-rzystaj z czasu. 19. Do niektórych ludzi sam uśmiecham się i dowcip ich podziwiam. 20. Koziołek stojąc na dachu domu,

wilkowi przechodzącemu zlorzeczył. Któremu wilk: nie ty, rzecz, lecz dach zlorzeczy mi. 21. Mądry namiętnościami, którym inni służą, rządzi. 22. Czas (dies) głupich nawet leczyć zwykł. 23. Wmieszać się do obcej rzeczy niebezpieczna jest. 24. Nie może być długo trwale, w czym nie ma (subest alieni) rozumu. 25. Z nieżywego (mortuus) lwa, nawet zające najgrawają się. 26. Jeżeli chcesz wszystko sobie (tobie) poddać; poddaj się rozumowi. 27. Aegypt przez Octavianą Augustą do państwa Rzymskiego przyłączony został. 28. Któż może znajomych nad znanych, bezbożnych nad religijnych przenosić. 29. Wszyscy uczestnikami jesteśmy rozumu i wyższości owej, którą przewyższamy zwierzęta. 30. Z pobożnością połączona jest sprawiedliwość i inne cnoty. 31. Jednym zbywa (desum) na radzie innym na odwadze, innym na sposobności. 32. Xerxes z największym wojskiem, lądem i morzem (terra marique) wojnę wydał Graecyi. 33. Niewiasta w Indiach razem z mężem na stos kładziona bywa. 34. Alexander gdy objężdżał mury, strzałą ugodzony został. 35. Manlius miłość syna niżej ważył (posthabeo) od dobra publicznego. 36. Ulecz pod boleściami i znosić je słabym umysłem, nędzna jest. 37. Wyższość umysłu przechodzi wszystkie dobra ciała. 38. Pewne rzeczy pewne znaki poprzedzają. —

Dziewiąte Cwiczenie, Dativus.

(Gram. Mn. §. 383—391.)

1. Karthagińscy posłowie przybyli do Rzymu i obdarzyli lud złotą koroną, ponieważ pokój z nimi zawarł był. 2. Perski król Artaxerses darował Themistoclesowi miasto Lampsacus. 3. Do waższej mowy mieszacie dowcipy, które u mnie wiele znaczą. 4. Zazdrośni mowcy zwykli w mowie chwalonemu przypinać małą łatkę. 5. Semiramis wystawione przez (nie per) siebie miasto, wysokim murem otoczyć miała. 6. Słońce udziela ziemi zbawiennego ciepła. 7. Trzeba wiek dziecinny napawać wiadomościami. 8. Ale-

xander zwykł był sam broń wdziawać na siebie. 9. Pausaniasz, dowódzca Spartanów, przyjął obyczaje Perskie. 10. Zdaje się, żeśmy przyjęli dwie natury, jedną wszystkim ludziom wspólną, którą się od zwierząt różnimy, druga każdemu z osobna jest udzielona. 11. Pasma gór odcieły pobitemu wojsku ucieczkę. 12. Nasi jeźdźcy odcieśli nieprzyjacielowi zboże i dowoz. 13. Tym, którzy haniebnie uciekli (fugam capre) król miasta zakazał. 14. Prawa wielu narodów wywołują tego z kraju (aqua et igni interdico §. 384) kto przeciw ojczyźnie niebezpiecznie zamiary knuje. 15. Próźniaczych ludzi (385) życie na igraszce przepędza się. 16. U zaakomitych mężów, duma nie jest pochwalana. 17. Od wielu chwala w pożytecznych naukach była poszukiwana. 18. Kto nie zasłyszał (pass. z Dat.) o świetnych czynach (Nom) Miltiadesa? 19. Odemnie ani życie, ani pi-ma tego pisarza pochwalone nie będą. 20. Wszyscy dobrzy, mają (est mihi 386) przyjaźń między sobą. 21. Którzy nie mają bogactw, zazdroszczą bogatym. 22. Kwiaty zawsze mają tę samą farbę. 23. Lydowie przed Croesusem, jak powiadają, mieli wielu królów. 24. W Syracusach było źródło, które miało nazwisko Arethusa. 25. Owa rzecz do oddychania służąca (spirabilis), która ziemię zewsząd oblewa, nazywa się, (est nomen) powietrze (387) 26. Chciwość pieniędzy, której rozum uleczyć nie może, nazywa się skępstwo. 17. Córka Numitora porodziła dwóch synów, z których jednemu było imię Remus, drugiemu Romulus (Dat.) 28. Po śmierci Alexandra W. zrobił się Ptolemaeus królem Egiptu, który potem miał przydomek Philopator. 29. Król numidiski Masinissa został przyjacielem Scipiona, który potem dla swych zasług przydomek Afrikańskiego otrzymał. Dokonał on wiele świetnych czynów, dla których (quorum causa) lud rzymski wszystko mu miasta i ziemie dał w podarunku (390), które był posiadł. 30. Rzeka Tigris bystro płynie, nie tylko wody wielu potoków, lecz i skały z sobą tocząc; dla tego dla szybkości, dano mu nazwisko Tigris (387), ponieważ Persowie strzałę Tigris nazywają. 31. Cesarz Constans, umarł blisko Hiszpanii w pewnym zamku, który się zwał Helena (387). Był on całe życie dla swego wojska bez okrucieństwa, straszny. 32. Chwałę was, którym powin-

ność jest na sercu. (Dat. §. 389), 33. Ta opieszalność wyjdzie ci na hańbę. 34. Dosyć wysokie krzewy służą wielu ogrodom za ogrodzenie. 35. Ten fortel wyszedł naszym na korzyść. 36. Nikt nie zwykł tym pomagać, którzy się nierozważnie w niebezpieczeństwa rzucają. 37. Jeżeli bogactwo uważa się za honor, (est, v. ducitur honori), a ubóstwo za hańbę; wtenczas przytępia się cnota. 37. Cnota sama, ani daje się w podarunku, (390) ani odbiera, 38. Sprawiedliwość jest dla książąt ozdobą i zaszczytem, (podwójny Dat. 289). 39. Wielu okrutnym tyranom krew niewinnych ludzi, była nietylko rozkoszą, lecz także zyskiem. 40. Rzymianom przeciw pogranicznym narodom początkowo prowadzącym wojnę, tylko mało, miast na pomoc przyszło (391) Wszystkie inne bojaźnią przejęte, zdala były (abesse) niebezpieczeństwa. 41. Cicero nie miał udziału (interesse) w wojnie domowej, co mu nie może być poczytane za tchorzostwo (390). 42. Miltades nie mógł wyspy Paros zdobyć, co mu poczytano za zbrodnią.

B. 1. Pausanias przybył mieszkańcom Attiki na pomoc. 2. Heliogabalus cesarz, był przyjaciółm nienawiścią, przyjaciółm zaś pośmiewiskiem. Nie zawsze tenże kolor mają (est) kwiaty. 3. Krokodyle wyższą część ciała mają twardą i niezłomną, lecz niższą miękką i delikatną. 4. Caesar pięć hufeów, które do walczenia wcale za silne nie uważał, na załogę (Dat.) obozowi pozostawił. 5. Conon u wielkorządzców króla perskiego bawił się i wszystkim był ku wielkiej wygodzie. 6. Nie ustawajcie (pergo), młodzieńcy, i do téj nauki, przykładajcie się, abyście i sobie (2ga osoba) zaszczytem i Rzeczypospolitej korzyścią być mogli (praes. conj). 7. Pausanias, których zabrał królewskich krewnych, temuż w podarunku posłał. 8. Pittakowi Mitylenaejczykowie wiele tysięcy morg roli w podarunku dali. 9. Pericles role swoje w podarunku Rzeczypospolitej darował. 10. Poczytują mi za błąd, że się martwią śmiercią człowieka pokrewnego,

Dziewiąte Cwiczenie, o Genitivie.

(do Gram. Mn. §. 392—408.)

1. Wielka jest moc nalogu. 2. Wszelka sztuka jest naśladowaniem przyrodzenia. 3. Rzymianie nazwali z początku ostatni miesiąc roku Luty, potem Grudzień. 4. Kto nie ubiega się za zmieną łaską ludu i wątpliwem szczęściem wojennem, ten nie będzie zważał na mowy swych przyganiaczy. 5. Nic nie jest pożądaniego jak podobieństwo obyczajów między przyjaciółmi. 6. Święte dzieła ducha, są nieśmiertelne, jak dusza. 7. Znajomość prawa, jest dla każdego obywatela użyteczna. 8. Bojaźń Boga nie czyni ducha niewolniczym, lecz wolnomysłniejszym, szlachetniejszym. Owszem jest ona podstawą wszystkich cnot. 9. Nie każde zgromadzenie jest narodem. 10. Prawdziwe męstwo nie żąda innej nagrody za trudy i niebezpieczeństwa, jak nagrodę pochwały i chwwały. 11. Wspomnienie przeszłych cierpień przyjemne jest. 12. Nienawiść (przeciw) zbrodni wyrównywa nienawiści przeciw niewoli. 13. Często litością (ku) nieszczęśliwym Grekom przejmują się. 14. Człowiek jest panem swych namiętności, kiedy chce. 15. Wielu bojaźni kary wstrzymuje od zbrodni. 16. Dziwna mnie tesknota miasta ogarnia, (ku) moim, a osobliwie ku tobie, mój drogi. 17. Chłopcu miłość nauk wrodzona być się zdaje. 18. Przebaczenie, jest odpuszczenie zasłużonej kary. 19. Ci szkodzą sobie i innym, którzy na czas, miejsce i ludzi (§. 393) żadnego nie mają względu. 20. Natura zaszczerpiła nam miłość ku nam samym. 21. Często jest pociechą w nieszczęściu, nie znać swego losu. 21. Lepsza część ciebie jest nieśmiertelna. 22. U nas Miłe wspomnienie was zostawiliście, gdy tak wielkie staranie około (393) nas mieliście. 23. Gdy konsul urzędników osadzać będzie, na ciebie i na mnie wzgląd mieć będzie, którzyśmy krzywdy jego pomścić zawsze usiłowali. 24. Krzywd moich kto inny mścicielem powstanie. 25. Z przyczyny mych przyjaciół (394) wielu mnie prześladowało. 26. Moja przychylność ku temu młodzieńcowi była zawsze wielka; z jego przyczyny cały plan podróży zmieniłem,

zwykłem bowiem więcej troszczyć się o innych, jak o siebie.
 27. Za wszystkie dla nas podjęte trudy niebo ci wynagrodzi.
 28. Epicura, obraz szczęśliwego życia nie podoba się wszystkim.
 29. Jaką miałeś przyczynę do nienawiści przeciw twemu bratu? 30.
 Niepojęte jest częstokroć staranie nieszczęśliwych ludzi o życie.
 31. Morza wydają zwierzęta niezwykłej wielkości. 32. Perscy
 żołnierze mieli suknie nadzwyczajnej wartości, lecz tak świetnemu
 ubiorowi, nieodpowiednie tchórzostwo. 33. Atheńczykowie wy-
 brali tak Periklesa, męża doświadczonego mężstwa, jako też auto-
 ra tragedyi Sophoklesa za wodzów. 34. Plato był mąż nadzwyc-
 zajnego dowcipu i nauki. 35. Obyczaj woda, są u wojska
 wielkiej wagi. 36. Grecki pisarz bajek, Aesop miał być bardzo
 małego wzrostu. 37. Xerxes posłał przeciw Grecyi flotę (złożo-
 ną) (397) z tysiąc dwieście okrętów wojennych. 38. Śmierć
 Konstantina zapowiedziana była przez kometę, która nadzwyczaj-
 nej wielkości przez niejaki czas świeciła. 39. Oba synów twego
 przyjaciela widziałem: starszy z nich zdaje mi się bardziej do oj-
 ca podobny, jak młodszy. 40. Ciceru był najprzedniejszy z mow-
 ców rzymskich (404). 41. Sokratesa ogłosiła wyrocznia, kto-
 ra była w Delphach, za najmędrszego ze wszystkich ludzi. 42.
 Platona ucznia Sokratesa, miał Ciceru za najczystsze ze wszy-
 stkich Greków. 43. Xerxes i Darius uważani są za najprzedniej-
 szych królów perskich. Pierwszy z nich waleząc przeciw Massa-
 getom poległ. 44. Thebański naród miał (sum) więcej siły, niż
 umysłu. 45. Dziwisz się Diogenesowi i Daedalowi, który z nich
 (z dwóch) mędrszy ci się być wydaje. 46. Aristidesa miano za naj-
 sprawiedliwszego ze wszystkich Atheńczyków i Themistocles za-
 zdrościł mu tej sławy. 47. W Athenach, żyli najpierwsi ze wszy-
 stkich filozofów. 48. Alcibiades, któremu jego współobywatele
 urząd odebrali byli, nie chciał do domu powrócić, i udał się
 pierwszy ze wszystkich Greków do Thracyi. 48. Trajan pierwszy,
 ze wszystkich cesarzów wewnątrz miasta pogrzebany został. 49.
 Zadne zwierzę nie jest roztropniejsze od słonia (404). Wielu
 z greckich filozofów zwykło było guiewać się na wynalazki poe-
 tów. 51. Hannibal uzbroidł pod Zamą na pierwsze uderzenie osiem-
 dziesiąt słoniów. Wiele z nich krzyk Rzymiau wpędził napowrót,

na przeciwników; *jednakże kilku z nich sprawiło wielką klęskę. 52. Między owadami mają (sum), jedno po dwa skrzydła, jak muchy; inne po cztery, jako pszczoły. 52. Jeden z królów spartańskich szedł na wojnę, drugi pozostawał w domu. 53. Który z dwóch Gracchów zdaje ci się być gwałtowniejszy. 54. Twoja mowa najbardziej ze wszystkich umysły słuchaczy poruszyła. 55. My ludzie sami (jedni) ze wszystkich żyjących istot możemy poznać wschód, zachód i bieg gwiazd. 56. Ze wszystkiego, co widzimy, nic nie pozostaje niezienne. 57. Niewdzięczność jest szpetny występek, a jednak ze wszystkich najpospolitszy. 58. Numa był mąż bardzo mądry, najpobożniejszy ze wszystkich rzymskich królów. 59. Któż z was będzie się wahał iść za dobrmi przykładami. 60. Nikt z nas nie chce sobie i Rzeczypospolitej nieużytecznego życia prowadzić. 61. W całym mieście mało wam podobnych znaleźć można. 62. Nie zbywa na przykładach dzielnych mężów. Niezliczone przytoczyć można, z których każdy z osobna ojczyźnie był zbawieniem (§. 389). 63. Lucius Tarquinius siódmy z królów rzymskich okazał się mężnym, przez niego bowiem Wolskowie zwyciężeni i do królestwa przyłączeni zostali. Miał brata Arunsa, łagodnego usposobienia młodzieńca. 64. Zaden z nas w starości nie jest ten sam, jaki (qui) był jako młodzieniec. 65. Czemu nie piszesz do mnie, czy nie miałeś tyle czasu. 66. Zmiana ziemi i nieba ma wiele przyjemności. 67. Państwo rzymskie wkrótce się równem każdemu z pogranicznych pokazało. 68. Pausanias, który Persów pod Plataeae zwyciężył był, posłał Apollinowi do Delphi złoty trójnog dla tego zwycięstwa (394) w podarunku (360). 69. Za waszym przykładem pójdę jak najchętniej, albowiem was cnota i powaga jest mi dobrze znana.

B. 1. Brat twój jest pięknej (bonus) zdolności, wielkiej pilności, lecz słabowitego zdrowia. 2. Morze kaspickie słodsze od innych (abl.) nadzwyczajnej wielkości węże ehowa, a ryby wcale różnego od innych koloru. 3. Caesar rok do biegu słońca zastósował, aby się z 345 dni składał (sum 397). 4. Były za czasu (abl.) Phecciona w Athenach dwa stronictwa, z których jedno rzecz ludu, drugie możnych popierało. 5. Miasto Syrakuzy największe

ze wszystkich miast greckich i najpiękniejsze było. 6. Najostrzejszy ze wszystkich zmysłów (405) jest zmysł widzenia. 7. Bóg wszystkimi dobrami nappełnił świat, nic złego nie przymyślał. 8. Nic ze wszystkich rzeczy lepiej, jak świat rządzone nie jest. 9. Ile (quod) komu (quisque) czasu do życia dane jest, z tego (abl.) powinien być kontent. 10. Co złota, co srebra, co ozdób w miastach Sicilii było, to Verres zabrał. 11. Jak młodzieńca, w którym coś poważnego (senilis), tak starca, w którym coś młodzieńczego, pochwalamy. 12. Burze im więcej mają gwałtowności (plur.) tym mniej trwania. 13. Może ćwiczenie i umiarkowanie nawet w starości zachować cokolwiek pierwotnej siły. 14. Najwięcej złego okrucieństwo sprawia. 15. Pół czynu, kto dobrze zaczął, ma. 16. Dosyć jest bogactw, nie więcej nie pragnąć. 17. Caesar mawiał, że (se) dosyć potęgi i chwały dostąpił. 19. W wojnie (abl.) gallickiej oprócz Capitolium i zamku, wszystko było (w mocy) nieprzyjaciół. 19. Dobroczynny jest, kto nie dla siebie, lecz dla drugiego dobrze czyni. 20. Ile kto (quisque) pieniędzy w skrzyni zachowuje, tyle ma kredytu. 21. Sophistami nazywali się, którzy dla chwały, lub dla zarobku filozofowali. 22. Pythagoras, gdy w geometrii coś nowego wynalazł był (conj.), powiadają, że mużom wołu ofiarował. 23. Wielu Rzymian miało domy naksztalt miast. 24. Nietylko prawem natury, lecz i prawami narodów postanowione jest, aby nie wolno było (conj. praes.) dla swego dobra, szkodzić innemu. 35. Po bitwie Maratońskiej Atheńczykowie Miltiadesowi flotę z siedemdziesiąt okrętów (genit.) dali, aby wyspy, które barbarzyńcom pomagały były, wojną ścigał (imperf. conj.)

Cwiczenie jedenaste, o Genitivie.

(Gram, Mn. §. 398 — 408.)

1. Ile wdzięków i przyjemności jest w wierszach Homera. 2. Król nie chciał obłożonym tyle czasu pozwolić, ile do poddania się żądali byli. 3. Zbyt surowi rodzice wznieczają w dzieciach (dat.) więcej strachu, niż miłości. 4. Cicero, jako młodzieniec wiele czasu filozofii poświęcał. 5. Było mniej zdobyczy, jak się żołnie-

rze spodziewali byli. 6. Natura udziela ikażdemu coś dobrego (commodum), ale przyłącza także coś niedogodnego. 7. Co za interes masz do mnie (odemnie żadasz). 8. Jeżeli co dobrego uzyskaliśmy, albo co złego odwróciliśmy, Bogu dziękować powinniśmy. 9. Rozkazano mi (pass.) króla o przegranej bitwie wiadomić. Ten interes niechętnie (adject.) przyjąłem. 10. Dla ludzkiego towarzystwa nic stósowniejszego znaleźć się nie może, jak różniectwo. 11. Gniewam się na cię, że nic z tego nie uczyniłeś, coś był przyobieciał, i coś się zdawał chcieć czynić. 12. Historia każdego państwa może dosyć złych przykładów pokazać. 13. Wielu chce być mianych za ubogich, którzy poddostatkim mają bogactw. 14. Catilina miał wielką żądę panowania, dosyć wymowy, mało mądrości. 15. Rzymianie pragnęli tyle mądrości, ile może być potrzebne temu, kto nad państwem jest przełożony (praesum). 16. Nigdy na coś dobrego gniewać się nie będę. 17. Ta rzecz na coś dobrego wyjść może. 18. Pogardzamy (pass.) tymi, którzy się bezczelnie chępią, a nic znakomitego nie zdziałali. 19. Rzymskie wojsko miało wielką obawę (przed) Scipionem, któremu coś boskiego i szanownego zdawało się być wrodzone (inum). 20. Któż kiedyś Nerona chwalił, kogóż miał on szczerym przyjacielem? On, który nie miał w sobie nic przyjemnego, nie otwarte, nie szlachetnego, nie wolnomyslnego. 21. Jak wybornie zgadza się przyjaźń z naturą, która nie samotnego nie lubi. 22. Nikt nie przykrego nie przedsięwzięmie, jeżeli (nisi) czegoś użytecznego nie zamierza. 23. Gdzie u licha (§. 401) jest twój brat? 24. Nic nie jest szacowaiejszego, jak cnota, kto jej dostąpił, będzie szczęśliwy, gdziekolwiek będzie w świecie (terrarum). 25. Wiele zwierząt opisuje się, które się nigdzie w świecie nie znajdują. 26. Zkąd u licha (§. 401) królowi te piękne konie nadesłane zostały. 27. Któż z was zna tego starca, który tutaj w sąsiedztwie mieszka. 28. Alexander zabił wybornego wodza Clitusa; do tego stopnia (401. Uw.) szaleństwa posunął się. 29. Tenże król, któremu prawie wszystko, co przedsięwziął był, udało się, chciał być jako bożek czczony, do tego stopnia zuchwałości posunął się. 30. Dokąd w głupstwie posniesz się? Któż kiedy u licha w jednym człowieku tyle zuchwałości i bezwstydnosci widział.

30. Czy ci się zdaje niepamiętnym na żonę i dzieci (Gen.) ten, kto w bitwie śmierci śmiało, drogę zabiega? Bynajmniej; gdyż d'a nich umiera. 31. Mandane pytała się Cyrusa, który był u swego dziadka Astyagesa: czy chcesz (visue) do twej ojczyzny Persyi powrócić? Wcale nie, odpowiedział; albowiem, czego się u Persów nauczyć mógłem, to już wiem, lecz Medowie mogą mnie jeszcze wiele nauczyć. 32. Nie wzbraniałem się podjąć tego (id) interesu, choć mało tylko czasu miałem. 33. Alexander chciał aż do ostatnich (kończyn) Indyi dostać się, lecz żołnierze dla bezdroży owych miejsc iść za nim nie chcieli. 34. Cicero oplakiwał śmierć Hortensiusza, którego miał uczestnikiem swych chwalebnych czynów. 35. Caesar nie chciał mieć nikogo współuczestnikiem panowania. 36. Wiele ludzi zdaje się być bardziej kłótliwych, jak przyjaciół prawdy, najwięcej chciwych chwały. 37. Wiele rzek, które niegdyś nosiły (capax sum z Genit.) wielkie statki, teraz ani małych łódek nosić nie mogą. 38. Rodzaj owiec jest na zimno niewytrzymały, chociaż najlepiej odziany być się zdaje. 39. Dariusz niecierpliwy był obcej rady. 40. Ten ogród nie tak w owoc obfityjający, jak w jarzyny być się wydaje. 41. Któż nie chce być lubownikiem prawdy. 42. Conon był nie tylko w wojskowości biegły, lecz także pilny w dowództwie (408). 43. Ci młodzieńcy chciwi są chwały, a rozrzutni bogactw. 44. Często zdaje się człowiek, który jest uczestnikiem rozumu, jednakże ulegać gniewowi. 45. Dariusz nie był nieświadomy greckiego języka. 46. Vespasian nie był pamiętny na krzywdy współobywateli. 47. Włochy były pełne greckich sztuk i umiejętności. 48. Ten tak gwałtowny, krzywdy i hańby niecierpliwy mąż, łatwo nie władnie (impos) sobą. 49. Ci żyją bezpiecznie, którzy się do żadnej zbrodni nie poczuwają. 50. Ten pisarz nieświadomy prawdy być się zdaje. 51. Pythagoras nazywa filozofów przyjaciółmi prawdy. 52. Catilina pragnący był obcego, rozrzutny swego. 53. Zdaje się, że Sokrates nie miał do siebie bardziej przywiązanego, jak Alcibiadesa. 54. Ci młodzieńcy zdawali się być niecierpliwi pracy i w swym interesie niedbali. 55. Constantinus chciwy był sławy wojennej. 56. Cicero nazywa dom biegłego w prawie (409) wyróżniając całego państwa. 57. Quintus Scaevola był między prawni-

kami najwymowniejszy, a między wymownymi w prawie najbieglejszy. 58. Gallia pełna była kupców, pełna rzymskich obywateli. 59. Czytajcie listy Cicerona do Attika, które napelnione są ważnymi wyrazami i wybornymi myślami.

B. 1. Sprawiedliwość nie żąda nagrody. 2. Rzecz polityka rzymska tak była silna, że każdemu z pogranicznych państw wyrównywała (par sum Imperf. Conj.). 3. Nie tyle złego jest, że książęta grzeszą, jak to, że bardzo wielu naśladowców książąt powstaje. 4. Dostę jest bogactwa nie więcej niechęć. 4. Gminnowości zawsze chciwy jest. 6. Poczuwający się do złego, są bojaźliwi i nieznoszący prawdy. 7. Zwierzęta są rozumu i mowy pozbawione. 8. Zaiste wszyscy uczestnicy cnoty szczęśliwi są. 9. Wszyscy niepamiętnego na dobrodziejstwo nienawidzą. 10. Gniew i szaleństwo nie włada (impotens) sobą. 11. Niektórzy z twarzy wniosek czynią, ile kto (quisque) odwagi mieć się zdaje (Conj.). 12. Lysander Lacedaemończyk wielką pozostawił po sobie (Gen.) sławę. 13. Triburowie ogłosili prawo, aby jeden z konsulów (z dwóch) z pospółstwa był wybierany (Imperf. Conj.) 14. W bibliotece oddzielnie każdy z nas (dwóch) do swej nauki książki rozkładał. 15. Okręt Perseusza nadzwyczajnej miał być wielkości.

Dwónaste Cwiczenie, do Genitivu.

(Gram. Mn. §. 412 — 415.)

1. Losy greckiego narodu przypominają nam ludzką zuićność, o której (412) w szczęściu łatwo zapominamy. 2. Brutus przypomniawszy sobie (recordor) sławę swych przodków, coś sławnego wykonać postanowił. 3. Ktoż nie pomni o dawnem mężstwie Szwajcarów. 4. Posłowie Achaeów przypomnieli Lacedaemońskiemu tyranowi Nabisowi (Acc. Nabin) przymierze z Rzymianami. 2. Ci zwykli brać za złe (aegre fero), którym się długi przypominają. 6. Ponieważ to, com dopiero powiedział, przypomina mi obyczaj rzymskiego państwa, wyżej zasięgnę, i pokrotce ustawy starożytnych Rzymian w pokoju i wojnie opiszę. 7. Cicero

bardzo często przypominał rzymskim konsulom i senatowi ich powinność. 8. Pomny (admonitus) na dawną przyjaźń, przyjąłem tego człowieka do mego domu. 9. Ojciec naszego nauczyciela, którego ja pomnę, ale którego ty sobie przypomnieć nie możesz, jako starzec wielkie odprawił podróże. 10. Pomnę jeszcze owego człowieka, bardzo bogatego, który teraz żyje w największej nędzy. 11. Poeta Homer nie wzmiankował nigdzie swej ojczyzny. 12. Ci, którzy wzbraniają się od wojskowości, gdy nieprzyjaciele zagrażają ojczyźnie, o żonie i dzieciach zapominać się zdają. 13. Pomnę wielu wielkich mężów, którzy poczucie się do dobrego (Genit.) nawet nad życie przenieśli. 14. Grecy w niebezpieczeństwie zapominali o swych klótniach. 15. Warto (pretium) jest pracy, pomnieć na sławę naszych przodków. 16. Kto uie złożył pamięci urazy, ten swego guiewu nie zapomniał. 17. O tepli ludzie, którym tylko nieszczęścia religią przypominają. 18. Alexander gdy (postquam) swego wodza Clitusa zabił, zaczął tego czynu żałować. 19. Powiadają, że się Plato (jako) młodzieniec wstydził zbytecznego śmiechu. 20. Olbrzymom żal było, że niebo chcieli zdobyć. 21. Kto się nie wstydi być pośmiewiskiem innym, zdaje się, że nie tylko na pogardę, ale i na karę zasługuje. 22. Wstyd jest ludzi i bogów: Nieprzyjaciele są w Capitolium, a w Tusculum prędzej biorą się do broni (arma capio pass.), niż w Rzymie. 23. Wstyd mnie tych szanownych mężów, którzy mi już tyle razy przypominali moję powinność. 24. Ci, którzy pieniądze wysoko cenią (§. 414), nie znoszą obojętnie (aeque) ubóstwa. 25. Porcius Cato przywoził z Afryki, jako Quaestor powracając, poetę Enniusza z Sardinii do Rzymu, co tyle cenimy, jak sławny jaki tryumf. 26. Któż sławy wyżej (414) nie ceni, jak pieniądze? 27. Zawsze rzymskich pisarzy tyle cenilem, ile ty greckich. 28. Jest wielu, którzy wszystko za nie uważają, a sami za wielkich uważani być chcą. 29. Rzymianie wojskowość zawsze wysoko cenili, wyżej, niż wszystkie inne zalety. 30. Jak drogo (quanto) chcesz twoje książki sprzedać? Przedaję moje książki nie drożej (pluris zob 414) jak inni, a może taniej, bo posiadam wielką mnogość. 31. Nie mogłem za tyle najać ogrodu. 32. Zadna klęska rodzaj ludzki nie kosztowała tyle, ile gniew. 33. Zaden towar nie sprzedaje się za

tyle, za ile ją kupiec kupił. 34. Bogactwo od Fabiusza za nic cenione było. 35. Alexander wiele cenil wodza Hephaestiona, który był do niego bardzo podobny. 36. Roztropnie działać więcej znaczy, jak roztropnie myśleć. 37. Moje sumienie znaczy mi więcej, jak mowy ludzi. 38. Co mówisz, ani dźbła nie cenię. 39. Nigdzie w świecie (402) zboże nie jest droższe, jak w Syracuszach. 40. Kto w wątpliwych przypadkach tehorzem się pokazuje, ten za nic miany być nie powinien. 42. Dał mi w podarunku puchar słoniowy, który sobie za fenig (assis) nie szacuję. 43. Czego się boicie nieprzyjaciół, których ja sobie dla ich zniewieściałości, ani dźbła nie cenię. 44. Cóż może być drogiego tym, którzy za nic mają nagrodę cnoty. 45. Mój ojciec kupił nie drogo nie daleko miasta ogród. 46. Moja siostra drogo sprzedała dom od ojca jej zostawiony. 47. Ten folwark, który ty teraz tak drogo (za tyle) sprzedać chcesz, ojciec twój bardzo tanio kupił. 48. Życie tych ludzi za mało cenię, którzy nic nie uczynili, co do godności człowieka należy. 49. Najpiękniejsze zdają się te widowiska, które nic nie kosztują: wschód i zachód słońca i gwiazd, niezmierność morza, huk grzmotu, błysk błyskawicy. 50. Jak drogo (quanti) mieszkasz i jadasz w Rzymie?

B. 1. Rzadko bezbożni pamiętają o Bogu, chyba że (nisi, dum) są w nieszczęściu. 2. Ten dzień i to miejsce zawsze pamiętać będą. 3. Gdy nowych jednasz sobie przyjaciół, nie cieciej o dawnych zapominać. 4. Żal mi ludzi, którzy czas na próżne rzeczy (Abl.) marnują. 5. Mężowie mądrzy często żalowali, że mówili, że milczeli nigdy. 6. Dobrodziejstwa pamiętać powinien ten, na kogo są złane, nie przypominać ten, który wyświadczył. 7. Napomniał Caesar Aeduów, aby klótni i niezgód zapomnieli (Imperf. Conj.) 8. Ateńcykowie Cimona wygnaniem na dziesięć lat (Genit) skazali, którego czynu prędzej oni, niż on sam żalowali i wkrótce znanej jego waleczności pragnienie nastąpiło. 9. Nad tymi bardziej litujemy się, którzy naszej litości nie domagają się, jak nad tymi, którzy jej żądają.

Trzynaste Cwiczenie, Genitivus.

(Gram. Mn. §. 416 — 421.)

1. Wielu dzielnych i mądrych mężów w Athenach o zdradę oskarzonych było. 2. Wielu obwiniło Caesara o dumę. 3. Roscius oskarżony o ojcobójstwo, miał Cicerona obrońcą. 4. Atheńczykowie oskarżyli Sokratesa fałszywemi zarzutami o wiele zbrodni. 5. Fannius obwinął Verresa o łakomstwo. 6. Lekarz Philippus u Alexandra o zdradę obwiniony został. 8. Wymowa Cicerona wielu oskarzonych o zbrodnie przed sądem od winy uniewinniła. 9. Jedno i drugie obwinia wielu o płochość, jeżeli w szczęściu przyjacielem pogardzają, albo w nieszczęściu opuszczają. 10. Nawet zuchwałego nie uwalniamy zupełnie od bojaźni. 11. Castor pozwał swego dziadka, króla Dejotara, o zbrodnie kryminalną przed Caesara. 12. Sędzia Coelius uniewinnił tego od winy, który potęgę Luciliusza na scenie po imieniu obraził był. 13. Ten nie może być o kradzież zapozwany, kto ci publicznie suknię zdart, ale o łupieżtwo oskarżony być powinien. 14. Caesar zapozwał przed sąd Dolabellę, który przedtem był konsulem i triumfatorem, o skrzywdzenie skarbu. 15. Nikt nie chce bronić o oczywiste złupienie skarbu oskarżonego, którego każdy sędzia potępić powinien, a nikt od winy uwolnić nie może. 16. Manlius po diktaturze od M. Pomponiusza tribuna ludu został przed sąd zapozwany, że syna swego o żaden występki nie obwinionego młodzieńca, jak niewolnika traktował (plusq. perf. conj.) 17. Kto jest obwiniony o (obrazę) majestatu, ten wywołany bywa z kraju. 18. Wielu z Atheńczyków żałowało Phociona na śmierć skazanego, pomni na jego dawną sławę. 19. Cesarz Claudius wskazał przekonanego o oszukaństwo, aby był (Inf.) od dzikich zwierząt rozdarty. 20. Przekonani o zbrodnią kryminalną, na śmierć bywają skazani. 21. Catilina i współuczestnicy spisku, zostali na śmierć skazani. 22. Nad sercem i mową panować, nie jest rzeczą (419) każdego człowieka. 23. Rzeczą jest roztropnego nauczyciela, u jednych młodzieńców ostrogi u drugich wędzideł używać. 24. (Znakiem) jest lekkiego umysłu, prawdziwą chwałę pogardzać, która jest o-

wocem prawdziwej zasługi. 25. Rzeczą każdego człowieka jest błędzić, nieczyją jak tylko (nullius nisi) szalonego w błędzie pozostawać. 26. Rzeczą jest dobrej zwierzechności nietylko na obecne uważać, lecz i przyszłe przewidywać. 27. Jeżeli czyją rzeczą (quispiam), to zaiste twoją, sprawiedliwy książę, nie prócz enoty za dobre nie uważać. 28. (Obowiązkiem) jest księżęcia nietylko opierać się lekkomyślności gminu, lecz także zuchwalstwu bezbożnych. 29. To, co się przykrem wydaje, z godnością znosić, znakiem jest dzielnej duszy i wielkiej stałości. 30. Imię Afrykański zdawało się być Scipionów. 31. Znakiem jest wielkiego umysłu, to co się wielu świetnem wydaje, za mało uważać. 31. Głupia (420) innych błędy spostrzegać, a o swoich zapominać. 32. Rzeczą jest mądrego, uleźć okolicznościom. 33. Bezczelna jest każdemu pocziwemu złorzeczyć. 34. Spartańskiemu państwu zależało na tem (421), zachować (pass.) prawa Lykurga. 35. Plato nie nie pisał oprócz, na czem wszystkim ludziom zależy. 36. Wszystkim dobrym na tem zależy, aby surowo przeciw złym postępowano. 37. Muie i każdemu pocziwemu bardzo na tem zależy, mieć szczerych przyjaciół. 38. Na czem nam wiele zależy, to za potrzebne zwykliśmy uważać. 39. Wiele nam na tem zależy, dobre posiadać książki. 40. Przez cały czas cię nie widziałem, choć mi na tem wiele zależy.

B. 1. Listy wynalezione zostały, abyśmy uwiadomiali (Imperf. conj.) nieobecnych, gdyby coś nowego było, na czemby wiedzieć im, albo nam zależało. 2. Alcibiades gdy (postquam) usłyszał, że na śmierć jest skazany, do Lacedaemonu wyniósł się. 3. Znakiem jest mądrego żadnej rzeczy, którejby mógł (praes. conj.) żałować, nie czynić. 4. Któż z nas kannueńskie wojsko o ucieczkę lub bojażń obwinać może, gdzie pięćdziesiąt tysięcy ludzi miało być zabitych. 6. Powiadają, że Tiberius powiedział: rzeczą jest dobrego pasterza strzydz owce, nie odzierać. 6. Twoją rzeczą jest, jeżeli coś nad spodziewanie wypadło, darować mi. 7. Nie pisałem tego, na czem ci nie nie zależało (refert). 8. Wam sędziowie na tem najwięcej zależy, nie użyć (pass.) spraw ludzkich podług (ex) lekkomyślności świadków. 9. Wiele zależy, jakich

kto ma (conj.) nauczycieli. Cóż nam na tem zależy, że Antoni-
 nusz zwyciężony został. 11. Atheńczykom bardziej na tem za-
 leżało, mieć w domach mocne dachy, jak Minerwy posąg z sło-
 niowej kości najpiękniejszy. 12. Kogo wstyd jest, że zgrzeszył,
 prawie jest niewinny. 13. Jeżeli łąki i ogrody tyle szacujemy,
 ileż cnotę szacować należy? 14. Ile ktoś ceni (facio) przyjaciół,
 tyle od przyjaciół ceniony bywa (zob. §. 266). 15. Tak czuć
 jest znakiem roztropności, działać mężstwa; czuć zaś i działać,
 doskonałej cnoty. 16. Nie nie jest tak ciasnego umysłu i tak ma-
 lego, jak zbyt nie kochać bogactwa. 17. Swywoła i rozpusta bar-
 dziej jest rzeczą młodzieńców, niż starców. 18. Kłamać nie mo-
 ją rzeczą. 18. Wszystkim powinno na tem zależeć, aby nieprzy-
 jaciół był zwyciężony. 20. Wam samym (ipsorum) na tem za-
 leżało, aby się to nie stało.

Czternaste Cwiczenie, Ablativus.

(Gram. Mn. §. 422—426.)

1. Nie widzimy wiele kometów, ponieważ promieniami słońca
 są zasłonięte. 2. Równie jest chwalebna, od dobrych być pochwa-
 łonym, jak od złych być zganionym. 3. Ten wódz już w siódmym
 miesiącu dowództwa, śmiercią zaskoczony, nie znakomitego wyko-
 nać nie mógł. 4. O nędzny człowiecze! którego umysł od dnia
 do dnia (in dies) bardziej poczuwaniem się do zbrodni jest drę-
 czony. 5. Szlachetny koń nawet cieniem bicia kieruje się; leni-
 wy ani ostrogą nie da się popędzić. 6. Lekarze zwykli ciężkie
 choroby przykreml lekarstwami leczyć. 7. Poeci zwykli tych,
 którzy na wielkie boleści cierpią (425 i 26), dotkniętych bole-
 ściami nazywać i zrana rola nazywa się u nich lemieszem zra-
 niona ziemia. 8. Rzymianie zaradzali sobie i państwu dwojakim
 sposobem, przez odwagę (abl.) w wojnie i przez sprawiedliwość
 w pokoju. 9. Pyrrhus zwyciężył Rzymian za pomocą słońi, któ-
 rych oni się bali, dopóki im były nieznane. 10. Vejentowie wojną
 znrzenerzeni, wyprawili posłów do Senatu i do ludu rzymskiego. 11.
 Alexander postanowił Scythów ścigać wojną, lubo jeszcze chory

z rany (425), ani pieszo iść, ani konno jechać nie mógł. 12. Indibilis i Mandonius poddali się z wojskiem Scipionowi; poczem oddane im zostały z radości płaczące żony z dziećmi. 13. To jest najhaniebniejsza strata, która z niedbalstwa powstaje. 14. Najczęściej żałujemy, cośmy z gniewu uczynili. 15. Tej krzywdy postanowiłem pomścić się przez was (423). 16. Nikt wielkością swoich bogactw nie staje się szanowniejszym. 17. Któż nie zna z wyroczni swojej sławnych Delph. 18. Hephaestion miał w Sidonie wielu młodych gościunych przyjaciół, z których każdemu odjęte Stratonowi panowanie ofiarować mógł. Lecz żaden z nich niechciał ofiarowanego przyjąć panowania. Do nich rzekł Hephaestion: błogo wam dla waszej enoty, ponieważ wam się lepszą rzeczą zdaje, odrzucić jak przyjąć królestwo. 19. Dla chciwości Verresa rzymska flota od rozbójników morskich wzięta i pożarem zniszczoną została. 20. Cześć ci o młodzieńcze dla twej enoty, ponieważ nie ubiegasz się za próżną chwałą. 21. Senatorowie rzymscy albo dla (ex) starości, albo dla troskliwości ojcami nazywali się. 22. Wielu z bojaźni ciężkiej kary, albo śmierci, przemieśli najsrozsze męczarnie. 23. To nie są dobrzy obywatele, którzy tylko z bojaźni słuchają. 24. Korci nas to, cośmy z nienawiści ku ludziom uczynili. 25. Korci nas to, cośmy z nieponiosło śmierć za prawdę. 26. Wielu znakomitych, co mówię, boskich mężów, z miłości ku ludziom za nic miało swe życie i poniosło śmierć za prawdę. 27. Wódz każe trąbą dać znak. To samo czyni nieprzyjacielskie wojsko; najprzód zdała strzałami i pociskami, wkrótce z bliska mieczami walczą. 28. Wszystkie sztuki, które do wykształcenia należą, mają wspólny węzeł i przez pewne powinowactwo (abl.) z sobą są połączone. 29. Przez pochwały poetów i historyków, nietylko ci, których chwałą, lecz także imię całego narodu uświetnia się. 30. Pythagoras opatrzył tę część Włoch, która się Wielką Grecją nazywała, najwyborniejszemi ustawami. 31. Ulysses chciał przez udanie szaleństwa wojskowości uniknąć. 32. Król Bithyński Nikomedes testamentem lud rzymski dziedzicem uczynił. 33. Pyrrhus swą szczupłą i niesławną ojczyznę wielkością swego imienia, głośną uczynił. 34. Boleści ciała czujemy duszą; lecz chorób duszy ciałem czuć nie możemy. 35. Cimon wiele ubogich umarłych swoim kosztem pocho-

wać (pass.) kazał. 36. Manlius Torquatus syna swego siekierą stracił kazał. 37. Nie wojsko, nie skarby są obroną państw; lecz przyjaciele, których ani bronią zmusić, ani pieniędzmi okupić nie można. 38. To był zaiste wielki człowiek, który dźwięki głosu, które zdają się być niezliczone, kilkanastu znakami głosek ograniczył. 39. Słoń podnosi trąbą najmniejsze rzeczy, które na ziemi leżą. 40. Niektóre narody mają żywić się rybami i jajami płaków. 41. Aeneas zgodą wszystkich Latinów królem obrany został. 42. Jest znakiem złego serca, oszukiwać kłamstwem. 43. Jest rzeczą dobrego wodza, równie radą, jak mieczem nieprzwykłego zwyciężać. 44. I to, mój przyjacielu, będzie ci znakiem mego różnego zatrudnienia, że ten list ręką mego pisarza jest pisany. 45. Danaus pierwszy okrętem z Egiptu do Grecji przybył. 46. Komendant zamku w Tarentie rzekł do Maxima: przezwycięż mnie Quintusie Fabiuszu, zdobyłeś Tarent. 47. Dwojakim sposobem przemocą lub zdradą wyrządza się krzywda. 48. Przez was dzieje się to wszystko. Czemu się na nas gniewacie, jeżeli was wasze nadzieje omyliły. 49. Natężeniem i sprawiedliwością wzrosło państwo rzymskie. 50. Wiele królowie wojną dzikie ludy i niezmiernie państwa siłą podbite zostały. 51. Karthago, współbiegaczka rzymskiego panowania, pożarem spłonęła (deleor). Wszystko Rzymianom lądem i morzem otworem stało. 52. Nikt zbyt wiele na siły ciała i stałości szczęścia spuszczać się nie powinien.

Piętnaste Cwiczenie.

(Gram. Mn. pag. 448. i następ.)

1. Nic nie jest droższego, jak co przez proźby okupione zostało. 2. O niegodziwym człowieku, coś ojczyznę, którą pocziwieni więcej (§. 449.) niż życie, za pieniądze sprzedał. 3. Mieszkańcy Krotony sprowadzili Zeuxisa, który wtenczas za najpięszszego malarza był uważany, za wielką cenę. 4. Miasto Petelia w posiadłości Bruttów przez wodza Hannibalowego Hamilkara zdobyte zostało. To zwycięstwo kosztowało Karthagińczyków (Dat) wiele krwi i wiele ran. 5. Atheński wódz Miltiadas o zdradę o-

skarżony, chory z ran nie mógł sam za siebie mówić. Jego brat Tisagoras mówił za niego. Został od śmierci uwolniony, na karę pieniężną skazany. Proces ten na 50 talentów był szacowany. 6. Plinius mógł swoje pamiętniki za 400,000 Sestertiów sprzedać. 7. Powiadają, że Dariusz zabójcę Alexandra W. chciał kupić za tysiąc talentów. 8. Wielu książąt okupowało od Gallów pokój za ciężkie pieniądze. 9. C. Antonius, ponieważ chory na nogi (425) w bitwie przytomnym (intersum 381) niebył, M. Petrejowi zostawił wojsko. 10. Zadac wojsko co do (§. 431) waleczności z rzymskiem równać się nie może. 11. Król Pontu Mithridates, dzielny w wojnie (431) znamienity walecznością, niekiedy szczęściem, zawsze wielki umysłem, nienawiścią przeciw Rzymianom drugi Hannibal, opanował Azją i zabił wielu rzymskich obywateli. 12. Nawet najlepsi mówcy zwykli niekiedy błędnie i drzeć na wszystkich członkach (431). 13. Grecya przewyższyła Rzym nauką i wiadomością wszelkiego rodzaju. 14. Zaden z Thebańczyków nie wyrównywał Epaminondasowi nauką. 15. Mówią, że Alcibiades w Sparcie Lacedaemończyków oszczędnością życia przewyższył. 16. Hannibal, choć chory na oczy, nie usunął się od bitwy i zwyciężył Rzymian. 17. Spartańczyk Agesilaus zdawał się bardziej z imienia, niż władzy (431) być królem, jak wszyscy inni królowie spartańscy. 18. Wielkich mężów mierzymy podług zasługi (431) nie podług bogactw. 19. Każdy mierzy niebezpieczeństwa podług swej bojaźni. 20. Sokrates podług świadectwa uczonych i całej Grecyi był pierwszym ze wszystkich filozofów. 21. Perikles nie zważał na obelgi lekkomyślnego człowieka i podług mego zdania dobrze uczynił. 22. Grecya, która chwałą, nauką, wszystkimi kunsztami, a nawet panowaniem i wojenną potęgą kwitnęła, mała tylko część Europy zajmowała. 23. Łacińscy poeci, zdaniem mojem, naśladowali powiększej części greckich. 24. Cyrus ogołocił Astyagesa z państwa. 25. Każda mowa wolną być (vaco 450) powinna od zuchwalstwa i niedbalstwa. 26. Cesarz Vitelius uduszony do Tibru wrzucony został i nie miał (careo) zwyczajnego pogrzebu. 27. Agesilaus nie nie zmienił w życiu i w odzieży Spartańczyków i przestawał (contentus sum) w domu na tem, (456) czego pradziad Eurysthenes używał. Dla tego często dopomagał

ojczyźnie, gdy nie miała pieniędzy, tem, co mu od obcych naro-
 dów i królów, których wsparł był, w podarunku dane było (340)
 28. Ta rzecz zdaje się nawet nie potrzebować mowy. 29. Z o-
 bawy od rozbójników napelniał Hannibal, gdy wielu pieniędzmi o-
 patrzony do Krety przybył był, kilka dzbaów ołowiem i przykrył
 je złotem. Te publicznie przyniósł do świątyni Diany. 30. Si-
 kulski historyk Timaeus, podług zdania Cicerona, miał wielką obfi-
 tość i rozmaitość myśli. 31. Medyczyk Arbaces wydarł assyryj-
 skiemu królowi Sardanapalowi życie i tron. 32. Kapua obfitowała
 w najlepszych obywateli (450). 33. Korinth miał, jak powiadają,
 wielką obfitość (abundo) bogactw. 34. Prawie cała Hiszpania ob-
 fitowała niegdyś w kosztowne kruszce. 35. Przez starożytnych
 pisarzy wielu mężów jest wzmiankowanych, (którzy mieli) nad-
 zwyczajną pamięć (428). 36. Niespodziewane przybycie mego
 ojca sprawiło mi wielką radość (451). 37. Mówią, że niektórzy
 pisarze swoje dzieła umyślnie bajkami napelnili. 38. Którzy w Rzy-
 mie o urząd się starali, zwykli byli wielkim tłumem przyjaciół o-
 toczeni wychodzić na rynek. 39. Atheńczykowie największą cześć
 Alcibiadesowi wyrządzili (451). 40. Za obrazy, któreś mi przy-
 słał, a które zdaje się, że bardzo drogo kupiłeś (459) składam
 (ago) ci jak największe dzięki i wkrótce cię podobnym darem
 wynagrodzę. 40. Datames ustroił Thyusa w złote łańcuchy i bran-
 solety i pędził go skrupowanego przed sobą. 41. Macedończyko-
 wie, którzy z Alexandrem poszli byli (sequor), zostali wprawdzie
 wielkimi łupami perskimi z bogaceni, ale mało ich wróciło do
 domu. 42. Znakiem jest (419) dobrej skłonności, kiedy dobrze
 zasłużonych mężów pieniędzmi wspieramy. 43. Nerona ojciec,
 Domitius miał być wielkiej niepoczciwości (perfidia) i oszukiwał
 wexlarzy na cenie kupionych rzeczy, a jako Praetor wyścigaczów
 wozowych na nagrodzie zwycięstwa. 44. Wspomnienie na wszy-
 stko złe (plur.), które wykroczenia ludzi zrządziły, nabawia mnie
 wielkiej troski. 45. Wojsko prowadzone przez Caesara przeciw
 Vercingetorixowi, wielkiem niedostatkiem zboża ściśnione (451)
 nie miało (careo) kilka dni żywności, znosiło atoli męźnie ostatni
 głód. 46. Literę przez kulę szklaną pełną wody większe i wi-
 doczniejsze okazują się. 47. Rabujący Gallowie spieszyli najprzód

ulicami Rzymu ogołoconemi z ludzi, ztamtąd wrócili się na rynek, gdzie do bogów podobne kształty Senatorów siedzących ujrzeli. 48. Widzieliśmy o Cajusie Caesarze, mówi Cicero, twoje zwycięstwo z wypadkiem bitwy skończone; w mieście nie ujrzeliśmy miecza z pochwy dobytego. 49. Prowincya Gallia była kupcami napełniona, pełna obywateli rzymskich. 50. Dom Cicerona był codziennie najczęszymi mężami napełniony. 51. Ci nie potrzebują (§. 453) broni, między któremi nieprzyjaźń jest usunięta. 52. Potrzeba wam ciągłej nauki i dobrych nauczycieli. 53. Przed wojną potrzeba rady, potem czynu. 54. Potrzeba mi wiele pieniędzy, jeżeli to kupić chcemy, co jest potrzebne. 55. Prowincya Gallia potrzebowała mocnej załogi przeciw napadom niemieckim. 56. Pewnych rzeczy bardzo wiele przykładów potrzeba. 57. Themistokles, co (plur.) potrzeba było, bardzo prędko wynajdywał (453). 58. Ile pieniędzy będzie ci potrzeba? 59. Wiele przyłożyłem pilności i starania, co wielu słowami wzmiankować niepotrzeba. 60. Zwierzchności zawsze potrzeba, albowiem bez jej czujności i starania państwo ostać się nie może. 61. Dwa węże zabiły Laokoona, jak Virgiliusz opowiada, krwią i ogniem koło iskrzących oczu (432) zafarbowane. 62. W żadnym miejscu nie było zboże tak drogie, jak w Rzymie. 63. Twój ojciec kupił ten folwark za 10,000 talarów, który przed rokiem sprzedany był za 25,000 talarów. Można o nim powiedzieć: umie za jeden denar kupić, co warto tysiąc denarów. 64. Klóż chce hańbę za cnotę (abl.) zamienić. 65. Virgiliusz opisuje oblicze Achemenidesa, towarzysza Ulyssesa, na wyspie Cyklopów przypadkiem zostawionego, następującemi słowy: straszliwe brudy, długa zapuszczona broda, zresztą (432 acc. Graecus od ceterus) Grek. 65. Zwyczajna mowa po większej części (acc. graec.) z Jambów się składa. 66. Twego przyjaciela listy, zresztą wyborue dla krótkości, nie podobały mi się. Młodzieńcy w tym wieku zwykli być obfitsi (w) słowa. 67. Łatwo jest wojsko pozbawione wodza zwyciężyć.

B. 1. Dobrzy żadną korzyścią do zdrady nie (dają) się nakłonić, źli często małym. 2. Wiele kometów nie widzimy, że są (od)promieni słońca zasłonięte. 3. Lykurg kupować (pass.)

wszystko nie za pieniądze, lecz (przez) zamianę towarów kazał. 4. Ponieważ nigdy nie brakuje nędzy, zawsze miłosierdzia Boga potrzebujemy. 5. Być wolnym od winy, wielką jest pociechą. 6. Chytre i zuchwałe zamiary z pierwszego pozoru (abl.) błogie, w dalszym postępie trudne, w wypadku smutne są. 7. Nędznym jest, kto w występnie życiu obfituje w rozkosze. 8. Wolę męża, który pieniędzy potrzebuje (conj.), jak pieniądze, które męża. 9. Timotheus Cyzicus od oblężenia uwolnił; państwo przez tę wojnę z wielu sławnych mężów ogołoczone zostało. 10. Dwie wady dotykają prawie każde państwo, skępstwo i rozrzutność. 11. Zaszczytu i chwały doznają ci, o których jest mniemanie (putor), że drugich cnotą przechodzą. 12. Koń bieżący nie potrzebuje ostróg. 13. Na cnocie, nie na krwi zasadza się cnota. 14. Słodkich nie godzin (456), kto nie doznał gorzkich (rzeczy), 15. Zaufany w mojem sumieniu, nie dbam na mowy spóółstwa. 16. Gdy z duszy i z ciała składamy się (conj.), duszy bardziej używamy do rozkazywania, ciała do posłuszeństwa; dla czego chwały szukać mamy umysłu wyższością, nie ciała siłami; życie bowiem, którego używamy, krótkie jest, wybornemi zaś czynami pamięć wieczna nabywa się.

Szesnaste Cwiczenie, Ablativus.

(Gram. Mn. §. 454.)

1. Używamy wężu psów do naszego użytku (dat.) 2. Nie jest (zwyczajem) filozofów świadków używać, lecz dowodów. 3. Hannibal ów najwyborniejszy wódz, zakończył życie trucizną, poniosłszy bardzo wiele trudów. 4. Atticus miał starannego, pobłażającego i stósownie do owych czasów bogatego i w naukach kochającego się ojca. 5. Wielu nadużywa wczasu i nauk, lecz dla tego nauki nie są godne pogardy. 6. Pausanias królewskiej okazałości używał; nosił medicką suknię, medyczne i aegipskie drabanty towarzyszyły mu, biesiadował obyczajem perskim. 7. Każdy zwierza używa ruchu ciała, jak chce. 8. Co jest obdarzone rozumem, lepsze jest, jak co nie ma (careo) rozumu. 9. Wielu,

którzy ogarnęli panowanie Rzymu, nadużywali władzy na swoją korzyść. 10. Ten okręt najlepiej swój bieg odprawia, który ma (utor) najbłęgiejszego sternika. 11. Cała nasza siła polega na duchu i na ciele. 12. Ten tylko zdaje się żyć i swego życia używać (fruo), kto czynnością jaką zajęty (intensus), ubiega się o chwałę (abl.) wyborczych czynów i chwalebnych sztuk. 13. Zwykliśmy tym sprzyjać, którzy w te same podają się niebezpieczeństwa, któreśmy ponieśli. 14. Dobro ludzi nietylko polega na enocie, lecz także na sławie; dla tego tych szczególniejszem poszanowaniem zaszczycamy, którzy jaką rzeczą chwalebną odznaczają się. 15. Z niczego cieszyć się nie zwykłem, jak z wyborczych uczynków. 16. Chwały, honoru i panowania pragnie tak dobry, jak zły; lecz ów nra dobrej sprawie, ten zaś używa zdrady, ponieważ zbywa mu na dobrych środkach. 17. Rok u Rzymian od tego konsula był nazwany, który z początku roku konsulat sprawował; wielu bowiem konsulow była przybranych, jeżeli jeden z dwóch w ciągu roku umarł. 18. Wojskowi zwykli chępić się z swych ran. 19. Przystoi na skromnego młodzieńca starość mieć w poszanowaniu (honore dignor). 20. Długo cię nie ma (absum), nie możemy twego obcowania kosztować; tobie także zbywa na naszym. 21. Caesar zostawił wnuka swej siostry Julii dziedziecem, który od niego miał imię (dat) Caesara. Ten to jest, który potem zwał się Augustem i ogarnął panowanie (455). 22. Augustus opanował miasto Alexandryą, dokąd Antonius z Kleopatry uciekł był. 23. Nero nie wstydział się chępić ze zbrodni. 24. Zdaje mi się, że Cicero zbyt wiele ze swych czynów chępi się. 26. Wszysey, którzy o talencie sądzić mogli, Archiasa poetę, jak Cicero podaje, swą gościnnością i zażyłością zaszczytali. 27. Ten nie jest godzien mego wsparcia, kto nie używa mej rady. 28. Zaśluga sławnych ludzi godna jest naśladowania, nie zazdrości. 29. Nic nie jest wielkiego człowieka godniejsze, jak okazywać się ku wszystkim łaskawym. 30. Tych, którzy odebranych dobrodziejstw nie są pomni, mam nietylko za niewdzięcznych, lecz także wszelkiej ludzkiej i boskiej pomocy niegodnych. 31. Spartanie w pożywieniu na małym (plur.) przestawali i używali szczupłego pokarmu. 32. Nie masz tyle pocziwych, jak się zdaje; dla tego nie ufajmy świat-

ności słów. 33. Cóż może być nierozsądniejszego, jak cieszyć się z wielu próżnych rzeczy np. z budynków, szat, ozdób ciała, a z duszy cnotą ozdobionej nie cieszyć się. 34. Sallustius postanowił czyny ludu rzymskiego urykować, jak mu się co pamięci godnym być zdawało, opisać. Jego umysł był próżen nadziei, bojaźni i parcyalności. 35. Florianus przez dwa miesiące i dwadzieścia dni ogarnął panowanie, a jednak nie chwaly godnego nie uczynił. 36. W Grecyi udzielano wielu miernym ludziom, żadną, albo małą tylko obdarzonym zdolnością prawa obywatelstwa. 37. W cnotę bogaci (praeditus) sami (jedni) szczęśliwymi nazwać się mogą. 38. Polegając na twej ludzkości, szlachetny dowódzco, poruczyliśmy ci nasze ocalenie. 39. Datis zaufany w liczbie swych wojsk, pragnął bitwę stoczyć. 40. Sokrates ufny w swoje dobre sumienie, nie chciał użyć pomocy swych przyjaciół do uciezki. 41. Obcem jest wielkiemu mężowi, popierać złą sprawę. 42. W Atenach trzydziestu tyrannów opanowało najwyższą władzę (455), którzy nie sprzyjali (alienum esse 456 i 7) sztukom. 43. Kaligula okazał się dalekim (alienus) nie tylko od cnoty, ale i roztropności. 44. Cassander od Polyperchona z Macedonii wygnany został. 45. Aristides na wygnanie (abl.) dziesięcioletnie (gen.) był skazany i z ojczyzny wygnany został. Tego dowodzili jego nieprzyjaciele, choć Atheńczykowie zawsze na jego poezciwości polegali. 46. Clodius Cicerona ze wszystkich dóbr i posiadłości wypędził. 47. Ci są równie poszanowania godni, którzy ludzi uwalniają od przesądów, jak ci, którzy odwracają od nich niewolę. 48. Nikt nie potrafi miłości ku rodzicom od natury wrodzonej wyrugować z duszy. 49. Czujność Cicerona uwolniła miasto Rzym z wielu, którzy rzeczy lekce wazyli, a o obce ubiegali się. 50. Cimón zdobył wyspę Scyrus, starych mieszkańców z miasta i wyspy wypędził i ziemię między ateneńskich obywateli (dat.) podzielił. 51. Będzie przystało na waszę ludzkość, o księżęta, obywateli od zguby zachować (odwracać zgubę od ob). 52. Aegypski król Ceraunus, który za żywota (żywy) swemu synowi państwo oddał, od tegoż życia pozbawiony został. 53. W Aulis przez gniew Diany, miała nagle powstać cisza i greckie okręty z miejsca ruszyć się nie mogły. 54. Censura Fulwiusza Flacca i Posthumiusza Al-

hina, była bardzo surowa; albowiem brat Fulwiusza, Cnejus Fulwiusz został przez nich z senatu oddalony. 55. Przez całą twoją mowę moich oczu od twoich odwrócić nie mogłem. 56. Dictator Manlius Valerius zwyciężył Sabinów i wyparł ich z obozu. Potem wypędził Aequów z warownego miejsca, opanował wielką zdobycz i odniósł świetne zwycięstwo. Powróciwszy do Rzymu, chciał sprawy ludu przeciw Senatorom bronić; lecz rady jego odrzucone zostały. Zdawało się wszystkim, że nie pochwała (improbo) położenia ludu i chce swój urząd porzucić. 57. Publius Scipio Africanus, dwa razy konsul, chciał Catona, który nad Hiszpanią z tej strony Ebro był przełożony, z prowincyi, której jeszcze nie był opuścił, wypędzić i po nim nastąpić. Tego jednak u Senacie osiągnąć nie mógł, albowiem wtenczas Senat nie przemocą, lecz sprawiedliwością był kierowany. 58. Bolesna jest od swego być wygnanym. 59. Mówi się, że odpadają od tych, którzy tych opuszczają, których słuchać powinni i do liczby nieprzyjaciół się udają. 60. Śmierć jest wędrowką w krainę, którą owi zamieszkują, którzy z więzów ciała, jak z więzienia uszli. 61. Lacedaemoncykowie odstąpił od nieprzyjaznych kroków i ustąpili Atheńczykom pierwszeństwa w panowaniu na morzu. 62. Sędziowie nie mogą nikogo od zasłużonej kary uwolnić. 63. Nie możemy zasnąć, ponieważ umysłu naszego od tego kłopotu jeszcze niewolniliśmy. 64. Jeszcze się dotąd od interesów uwolnić nie mogłem. 65. Ci stają się bogaci, którzy się z długów oswobodzili. 66. Morze Czerwone kolorem nie różni się (159) od innych. 67. Obyczaje Rzymian bardzo się różniły od obyczajów Greków. 68. Zamek Midasa, który się nazywa Gordium, od morza pontyckiego i cilickiego równie jest oddalony. 69. Nazywamy to Paradoxa, co od zdania wszystkich ludzi odstępować się zdaje. 70. Lubo twój umysł całkiem się różni (abhorreo ab) od umysłu złych ludzi; jednak życie twoje wiele się jeszcze różni od życia poczciwych ludzi. 71. Zgrzybiałość powinna być wolna od takich zatrudnień, gdzie siła ciała potrzeba, którym starzec już zausać nie może. 72. Cicero kilku mowami zniechęcił sobie przychyłość Pompejusza. 73. Themistokles odparł przy Salamis panowanie Persów od europejskich morz. 74. Kto krzywdę od swoich nie od-

wraca, sam im krzywdę wyrządza. 75. Lucius Catilina pochodził (ortus, natus §. 427) z szlchetnego rodu, był obdarzony wielkimi siłami duszy i ciała, lecz przewrotnym umysłem. 76. Hannibal był nieprzyjaznego umysłu (428) przeciw Rzymianom. 77. Po śmierci Othona ogarnął najwyższe panowanie (455) Vitellius z bardziej zacnego, niż szlchetnego rodu (427), albowiem jego ojciec z niskiej familii (locus) trzy konsulaty sprawował. 78. Italia i Hiszpania wydają sosny dziwnej wysokości. 79. Caesar posłał Valeriusza, młodzieńca znakomitego mężstwa i wziętości do Ariovista. 80. Z młodzieńców pięknej (bonus) zdolności cieszą się rozumni ludzie. 81. Hortensius i Seneca (mieli) bardzo mocną pamięć. Obaj potrafili wszystko, co czytali lub słyszeli byli, temi samemi słowami oddawać. 92. Mąż mający odwagę, gardzi niebezpieczeństwem. 83. Ten młodzieniec jest pochwały godny, który polega na naukach, nie na bogactwie. 84. Podług zwyczaju (abl.) Rzymian i innych ludów, zwykli ci, którzy swym majątkiem źle zarządzają, od swych posiadłości być usuwani.

B. 1. Darem jest umysłu, dobrze używać rozumu, a umysł mędrca zawsze tak jest usposobiony, że rozumu najlepiej używa (conj.) 2. Zywiemy się zwierzętami i lądowemi i wodnemi. 3. Dobra, których używamy, światło, z którego się cieszymy (fruo) oddech, który wciągamy, od Boga nam są udzielone. 4. Dion tę całą część Sicilii opanował, która była (plusquamperf.) pod panowaniem Dionysiusza. 5. Od historyka w rzeczach wielkich i pamięci godnych najprzód zamiarów, poczem czynów, nareszcie wypadków oczekujemy (pass.) 6. Przodkowie nasi w pożyciu na małym przestawali (426). 7. Epikur twierdzi, że bogowie ludzkiemi członkami są obdarzeni. 8. Caesar nad (contra) spodziewanie przybył do Ligery i nieprzyjaciolom przejścia bronić (prohibeo) ab) postanowił. 9. Wielu od kary los uwalnia, od bojaźni nikogo. 10. Na kije zasługuje żołnierz, który swe stanowisko opuszcza. 11. Młodość od rozkoszy odwodzić trzeba. 12. Censorowie najprzód lud szacowali i postanawiali, ile podatku w najbliższych pięciu latach płacić miał (conferret), jeżeliby było potrzeba (imperf.) pieniędzy; potem mieli (gero) staranie o obyczajach (genit.) i

senatorów niegodnych z senatu, innych obywateli z pokoleń usuwali (458). 13. Metellus bardzo wielką krzywdę mnie Consulowi wyrządził (451) i ustępującego z urzędu pozbawił możności zebrania zgromadzenia (concionis habendae). 14. Timoleon z niezmiernem szczęściem (428) Dionysiusza z całej Sicilii wyparł (458). 15. Strzedz (się) powinniśmy, abyśmy słowami albo miłą przychylności przyjaciół od siebie (nas) nie odstręczyli (praes. conj.) 16. Natura, nie kara powinna człowieka od krzywdy wstrzymywać 17. Ludzi życie wiele różni się od sposobu życia zwierząt. 18. Dobrego umysłu (428) być możemy, jeżeli przykładamy się do enoty. 19. Herodotus tak wielkiej jest wymowy (428), że mnie bardzo zajmuje (conj.) 20. Cato we wszystkich rzeczach osobliwej był roztropności, mąż starożytnej wiary i enoty. 21. Powiadają, że Caesar był wysokiej postawy, białej cery, czarnych włosów, pomyślnego zdrowia. 22. Dowiedziałem się, żeś z febrą do Rzymu przybył; odejdz zład dziś ze świtem. 23. Iphikrates był i umysłu wielkiego i ciała i kształtu imponującego. 24. Isokratesa chwali, mojem przynajmniej zdaniem, nikt nie doszedł. 25. Caesar Niemcom, którzy za Rhenem mieszkają, bardzo wielkie wyrządził szkody. 26. Wybornego umysłu był Agathocles, król Sicilii, który z niskiego rodu pochodząc (427), albowiem z ojca garnearza zrodzony, do królewskiego majestatu doszedł. Gdy (postquam) albowiem opanował najwyższą władzę (455) zwykł był na stole naczynia gliniane między złote kłaść i jawnie wyznawać, że kiedyś tego rodzaju naczyn był rzemieślnikiem. 27. Powiadają, że Democritus pozbawił się oczu. 28. Atticus, czego przyjaciółom potrzeba było (453), ze swego majątku dawał. 29. Jak wielu niegodnych światła, a jednak słońce wschodzi. 30. Królestwa Azji zawsze w złoto obfitowały. 31. Cyrus Astyagesa, dziadka swego z królestwa wyzwał i panowanie od Medów do Persów przeniósł. 32. Silny i wzniosły umysł od wszelkiej troski i trwogi wolen jest (458). 33. Hannibal Sosila Lacedaemończyka za nauczyciela greckich nauk miał (utor). 34. Mędrzec gdy głupich życie ze swajem porównywa, wielkiej doznaje rozkoszy. 35. Samiów posłowie, prosząc (rogo) o pomoc, użyli (plusquamperf.) długiej mowy; Lacedaemończykowie: pierwsze zapomnieliśmy, o-

statnie go nie zrozumieliśmy, ponieważ pierwszego nie pomniemy. 36. Dariusz król Persów, zaufany w swych siłach, nieprzyjaciela od granic państwa odeprzeć nie chciał.

Siedemnaste Cwiczenie, Ablativus.

(*Gram. Mn. 428—448.*)

1. Zły kiedyś z boleścią przypomniał sobie swoje zbrodnie. Dobry, jak pewien starożytny mówca mówi, z każdym krokiem, który czyni, przypomniał sobie swe cnoty. 2. Nie łatwa jest, nie-szczęście równym znosić umysłem. 3. Vitellius z wielką hańbą panował, osławił się przez srogość, żarłoczność, albowiem powiada, że na dzień cztery i pięć razy obiadował. 4. Miltiades opuścił z swemi okrętami Atheny i udał się do Paros. 5. Ciało zabitego Cesarza Domitiana, było z wielką hańbą (429) od grabarzy wyniesione, i szkaradnie pochowane. 6. Sannitowie zwyciężyli przy Furculae Caudinae wawozami zamknięte rzymskie wojsko z największą hańbą i posłali żołnierzy pod jarzmo. 7. Curius narodził się z zębami i dla tego Dentatus przezwany został. 8. Tiberius zarządzał państwem dwadzieścia i trzy lata z wielką opieszałością, jak można się było spodziewać (aequum erat) po człowieku takiego okrucieństwa, tak niegodziwego skępstwa i tak szkaradnej namiętności. Umarł mając lat (366) siedemdziesiąt, z wielką radością wszystkich Rzymian w Campanii. 9. Wiele woleć wcale nie wiedzieć, jak dowiedzieć się jakim niebezpiecznym dla mnie sposobem. 10. Cimonowi, który każdemu zaraz dawał, kto jego pomocy potrzebował, towarzyszyli zawszeniewolnicy z pieniędzmi. 11. Zdawało się, że Alexander nic bez pomocy bogów nie przedsięwzię. 12. Gińcie z honorem, ponieważ z hańbą ostać się (salvus) nie możecie. 13. Z wielkiem staraniem ćwiczyliśmy siły nasze, a przecie nic nie dokazaliśmy. 14. Aulus Albinus, który z L. Lukullem był konsulem, rzymską historią greckim językiem opisał. 15. Po śmierci Diona Dionysius znowu opanował Syrakuzy. Jego przeciwnicy prosili Korinthian o pomoc, ci przysłali im Timoleona, który z nadzwyczajnem szczęściem Dionysiu-

sza z Syrakuz i z całej Sicilii wypędził. 16. Pompejus dał Theophanesowi z Mityleny, pisarzowi jego czynów na zgromadzeniu żołnierzy prawo obywatelstwa i ci mężni, lecz mało wykształceni ludzie pochwalili to (pass.), że byli uczestnikami chwały swego wodza. 17. Wszystko, co nie z rozwagą rozpoczęte, może ze szczęściem do skutku być przyprowadzone, lecz nie z chwałą. 18. U Rzymian zwało się, że urzędnicy, których wybór bez wieszczby nastąpił, błędnie wybrani zostali. 19. Conon przy końcu peloponneckiej wojny przyszedł do panowania, i jego wpływ w tej wojnie był wiele przydatny. 20. W całym roku (443) listu do ciebie nie napisałem. 21. W miesiącach zimowych odlatują jaskółki. 22. Virgilisz umarł dwudziestego drugiego Września w dziewiętnastym roku przed Narodzeniem Christusa. 23. Słowiki powiększej części sześć jaj niosą na początku wiosny. 24. Pomponius Atticus, powiadają, w trzydziestym roku nie potrzebował lekarstwa. 25. Fulvius jednym (z dwóch) konsulem obrany został i nazajutrz wybrał sobie za towarzysza Cneja Manliusza. 26. Numa Pompilius umarł z choroby w czterdziestym trzecim roku panowania. 27. Z planetów jeden, który się nazywa Saturnus, a który u Greków miał nazwisko *σαίρων* i który od ziemi najbardziej jest oddalony, w trzydziestu latach swój bieg odbywa. 28. Historia w krótkim czasie ukończoną być nie może. 29. Arabowie tułają się (acc.) dzień i noc (445), w lecie i zimie po dolinach i górach. 30. W wojnie gallickiej oprócz zamku i capitolium wszystko było nieprzyjaciół. 31. Rzym w trzecim roku szóstej Olympiady założony został. 32. Tegóż samego dnia, którego Scipio Karthaginę zburzył, Korinth przez Mummiusza zdobyty został. 33. Też samej nocy, której się urodził Alexander, świątynia Diany w Ephesie spaliła się. 34. Karthago w siedemsetnym roku, jak (postquam) założona była, została zburzoną. 35. Na igrzyskach (abl.) Apollinaryskich popisywał się (certo) pówien najzuchwalej przeciw Pompejuszowi wierszami, o których się zdawało, że są do tego czasu od nieprzyjaciół Pompejusza napisane. 36. Psy, które we dnie zamykają się, są w nocy czujniejsze i ostrzejsze. 37. Czemu tak późno za dnia wyjeżdżasz; chciałeś ze świtem (abl.) wyjechać, ja-koś wczoraj wieczorem powiedział. 38. Wiele się zrana dzieć

zwykło, czego się wieczorem niespodziewano. 39. Zaprosiłem na obiad naszego przyjaciela. Zapewne na czas przyjdzie, gdyż to jest jego zwyczaj. 40. To wszystko swego czasu ci opowiem. 41. Podczas wojny Marsickiej (442) świątynia dla Junony Sospita przez senat rzymski odnowiona została. 42. Za czasów Augusta żyło w Rzymie wielu znakomitych poetów i filozofów. 43. Augustus sześćdziesiąt siedem lat przed (446) Titusem umarł. 44. Sokrates ostatniego dnia życia wiele o nieśmiertelności duszy rozprawił; i kilka dni przedtem (446) nie przyjął pomocy swych przyjaciół, którzy go z więzienia uwolnić chcieli. 45. Herman walczył zwycięsko przeciw Rzymianom, co sześćdziesiąt lat przedtem Ariovistus z mniej pomyślnem szczęściem uczynił był. 46. Cicero był tak wielkim mówcą w Rzymie, jak Demosthenes przed trzystu laty w Athenach. 47. Karthago osiemdziesiąt i dwa lat przedziej (ante) wybudowana została, jak Rzym, a siedemsetnego roku była zburzona. 48. Alexandra ciało do Memphis, a w kilka lat potem do Alexandrii przeniesione zostało. 49. W kilka dni po śmierci Alexandra powstały w Rzymie wielkie rozruchy. 50. Na mowy Solona gniewał się Lydski król Krösus; jednakże kilka lat potem poznał ich prawdę. 51. Lacedaemończykowie, którzy niedawno przedtem jako zwycięzcy rozkazywali, musieli Atheńczyków o pokój prosić. 52. Za naszych czasów nie jedno za prawdziwe uznane zostało, co już przed dwoma tysiącami lat mędrzy twierdzili, ale swych współczesnych przekonać nie mogli. 53. Semiramis po śmierci Ninusa czterdzieści lat panowanie dzierżyła. 54. Dion umarł po czterech latach, jak z Peloponnesu do Sicilii powrócił. 55. W dziewięć miesięcy, jak Tiberius umarł, urodził się Nero. 56. Augustus cztery lata nim umarł (446) zrobił testament. 57. Kato trzema laty umarł wprzód, jak Karthago zburzona została. 58. Ojciec naszego przyjaciela, w kilka dni potem jak z ojczyzny uciekł, z pięciu okrętami do Afryki przybył. 60. Powiadają, iż Caesar dniem wprzody, jak został zamordowany przy obiedzie niespodziewaną śmierć za najlepszy koniec życia wymienił. 61. Flaminus w kilka lat przed drugą punicką wojną wniósł prawo gruntowe. 62. List twój dzień jeden później (post) otrzymałem, jak się spodziewałem (plusqp.) 63. Przypomniałem

to ojcu, co mi przed dziesięciu laty obiecał. 64. Wielu rzymskich Dictatorów w dwudziestu dniach złożyli Dictaturę. 65. Wzbielenie morza wydarza się dwa razy w dwudziestu czterech godzinach (443). 66. Hannibal w przeciągu dwóch dni i dwóch nocy przybył do Adrumetu, który trzysta kroków od Zamy był oddalony. 67. Już po trzeci raz piszę do ciebie list, chociaż zdaje się, żeś o mnie zupełnie zapomniał. 68. Xerxes lądem i morzem wydał Grecyi wojnę. 69. Dariuszowi w wojnie z Alexandrem dowóz rzeką Tigris był dostawiany. 70. Słońce nie zawsze w jednym miejscu wchodzi i zachodzi. 71. Vespasianus w miernej wiosce Sabińskiej zrodzony i przez swą babkę na wsi wychowany. 72. Aristoteles w jednym miejscu świat, jak bóstwo oznacza. 73. W gorszym położeniu rzecz nasza być nie może, jak się teraz znajduje. 74. Przyszlij mi twego młodszego brata, którego ja w miejscu syna wychowam. 75. Alcibiades miał (utor) Sokratesa, jak ojca. 76. Osady Tyrńczyków po całym świecie (abl.) rozproszone były: Karthago w Afryce, Theby w Boeotii, Kadix nad morzem Atlantickiem. 77. Menippus Stratonicus był podług zdania (431) Cicerona w swoim czasie najwymowniejszym w całej Azji. 78. Było w całej Grecyi dla każdego wielkim zaszczytem (389), jako zwycięzca na igrzyskach olympiskich być ogłoszonym; nawet miasto rodzinne miało udział w tej chwale. 79. Nie należy milezeniem pominąć chwały naszego wodza, który słusznie ojcem ojczyzny nazwany został. 80. Z jakiego powodu (abl.) ci dwaj obżalowani różnym sposobem ukarani zostali; chociaż o tę samą zbrodnią obwinieni byli. 81. Twoich przyjaciół z męzną odwagą broniliś.

B. 1. Labienus o trzeciej straży nocnej (abl.) z obozu wyszedł i tą samą drogą, którą był przyszedł, do Melodunum przybył. 2. Ze świtem i nasi wszyscy byli przeprowieni i nieprzyjaciół szyki pokazały się (cernor). Ani w takiej potrzebie nawet nikt (quisquam) z miejsca nie ustąpił, lecz wszyscy otoczeni i zabici zostali. 3. Isokrates owę książkę, która ma tytuł (qui inscribitur) Panathenaicus, w dziewiędziesiątym czwartym roku miał napisać i żył potem pięć lat (445). 4. Za czasów Pyrrhusa już

już Apollo przestał wydawać wyrocznie (versus facio). 5. W zi-
 mie wszystkie wojny prawem narodów spoczywają. 6. W nocy i
 we dnie twego nosisz w piersi świadka. 7. Persowie przy Sala-
 minie (73) a Karthagińczykowie ich sprzymierzeńcy pod Himerą
 tegoż samego dnia pobici zostali. 8. Hannibal od Scipiona pobity
 w dwóch dniach i tyleż (totidem) nocach z Zamy do Adrumetu
 przybył, który od owego miasta trzykroć sto tysięcy (trecenta mi-
 lia) kroków jest odległy. 9. Klodius odpowiedział, że Milo w trzech
 dniach, a najdalej (ad summum) w czterech zginie (fut. inf.) 10.
 Hamilkar osmego roku, jak do Hiszpanii przybył był, w bitwie
 przeciw Vetronom zabity został. 11. Gwiazda Jowisza bieg swój
 w dwonastu leciech odbywa. 12. Karthago zburzona została, gdy
 stała (stetisset) sześćset sześćdziesiąt siedem lat, już temu czter-
 naście lat (448). 13. Noviodunum było miasteczko Aeduów, nad
 brzegami Ligery w dogodnym miejscu położone. 14. Ojciec, ja
 i bracia moi, lądem i morzem za was walczyliśmy. 15. Gallo-
 wie, którzy mniemali, iż rzymskie legiony w trzech miejscach prze-
 chodzą i do ucieczki się zabierają (fugam capio) swoje także woj-
 ska na trzy części rozdzielili. 16. Nie zawsze w swoim poło-
 żeniu nie zostaje. 17. Słońce wiele razy (pars 437) większe jest,
 jak cała ziemia. 18. Sיעulowie niekiedy o jeden dzień dłuższym
 miesiącem czynią, albo o dwa dni (437). 19. Wieże na murach baby-
 lońskich o dziesięć (distrib.) stóp jak mur wyższe były. 20. Słu-
 sznie zalecać zdają się, którzy napominają, abyśmy, im (quanto)
 wyżsi jesteśmy, tym się (nos) uniżeniej sprawowali. 21. Xerxes
 tą samą drogą, którą w szesciu miesiącach maszerował (plusq.)
 w trzydziestu dniach do Azji powrócił; zwyciężony więc został
 bardziej radą Themistoklesa, jak orężem greckim. 22. O tyle
 dłuższy czas, o ile szczęśliwszy jest. 23. Jaką radę może dać
 (quid afferre consilii) ten, który sam rady potrzebuje. 23. Gdzie
 są świadectwa rzeczy, nie potrzeba słów. 24. Kto przyjaciela ma-
 jątku i sławy pozbawił, ten słusznie za bezbożnego jest uważany.
 35. W niewinności ufni i na sile i liczbie przyjaciół polegając
 (nitor), łatwo siłę przeciwników odeprzemy.

Osiemnaste Cwiczenie, Ablativus.

(Gram. Mn. 433.)

1. Nieznajomość przyszłego zlego jest lepsza, niż znajomość
 2. Ojczyzna jest mi droższa nad życie. 3. Co jest, na (per)
 bogów nieśmiertelnych, pożądanszego, nad mądrość. 4. Zdaje ci
 się język łaciński bogatszy, niż polski. 5. Wynalazki potrzeby
 są dawniejsze, jak rozkoszy. 6. Nagła burza na morzu przestra-
 sza żeglarzy gwałtowniej, jak przewidziana. 7. Natura uczyniła
 mężczyznę odważniejszym, niż kobietę. 8. Choć zamiar Miltia-
 desza, który most od Dariusza na Dunaju rzecze zbudowany zbu-
 rzyć chciał, nie został przyjęty, chwaliłi go jednakże Grecy, al-
 bowiem był bardziej sprzyjający wolności wszystkim, jak własne-
 mu panowaniu. 9. Xerxes pod Salaminą bardziej rostopnością
 Themistoklesa, niż orężem Grecyi pokonany został. 10. Światło
 jest prędze, niż głos. 11. Sława jest bardziej ruchoma, jak po-
 wietrze. 12. Bóg człowiekowi nie podobniejszego Bogu nie dał,
 jak rozum. 12. Nic nie masz nieznośniejszego, jak ograniczony
 bogacz. 13. Obluda jest gorsza, jak nienawiść. 14. Anaxago-
 ras miał słońce (pass.) za nie wiele większe, jak Peloponnes. 15.
 Jeden ma więcej siły, niż drugi; zaiste jeden jest dowcipniejszy
 od drugiego. 16. Dla czego nie korzystałeś z tej pory, której
 nigdy lepszej nie znajdziesz. 17. Zadne z zwierząt nie jest ro-
 stopniejsze, jak słoń. 18. Caesar przybył niespodzianie i prędzej
 (jak było) mniemanie (abl.) do belgickich granic. 19. Wojna,
 która ludowi rzymskiemu od wygnanego króla Tarquiniusza gro-
 zila, później jak się spodziewać należało (serius expectatione) za-
 jąła się. 20. Claudius Marcellus, który sprzyjał partyi Pompeju-
 sza, okazał się gwałtowniejszym, jak należało (justo vel aequo)
 przeciw Caesarowi. 21. Widziano niekiedy słońce bardziej czer-
 wone, jak zwyczajnie (solito), co było Rzymianom wróżbą wojny.
 22. Consul Sempronius nie mógł obozu Hannibala zdobyć. Rzy-
 mianie mieli w tej bitwie większą stratę, jak się spodziewać na-
 leżało. 23. Zdaje się, że stosownie do swych sił (§. 308 pro
 viribus) za wielkie zamierzasz przedsięwziąć. 24. Do Phyle

(§. 23) uciekając Thrasybulus, nie miał ze swoich więcej, jak trzydziestu (436). 25. Xerxes od Themistoklesa o niebezpieczeństwie przestrzeżony, tą samą drogą powrócił, którą przez sześć miesięcy ciągnął (iter facio) był, mniej niż (436) w trzydziestu dniach do Azji powrócił i siebie od Themistoklesa nie za zwyciężonego, lecz za ocalonego uważał. 26. Słyszałem to od ciebie więcej jak tysiąc razy. 27. Lykurg nie pozwolił spartańskim młodzieńcom mieć więcej (jak) jedną na cały rok (439) suknię. 28. Przy mieście Carystus, przeciwko Ligurom dłużej (niż) trzy godziny walczone. Nadzieja zwycięstwa nie przechylała się do żadnej (z dwóch) strony. Rzymscy jeźdźcy napadli z tyłu nieprzyjaciół, jak Konsul M. Popilius zalecił był. Tem uderzeniem wielki postrach na Lygurów został rzucony. Powiadają, że dzieśię tysięcy ludzi poległo, a ośmdziesiąt i dwa znaki zdobyto, lecz i Rzymianie więcej, niż trzy tysiące żołnierzy w tej bitwie stracili. Z jednej i drugiej strony najwaleczniejsi polegli. 29. Od Caesara Augusta aż do historyka Florusa jest nie mniej jak dwieście lat. 30. Miltiades nie miał więcej jak dziesięć tysięcy zbrojnych, która garstka dziwną ochotą bitwy (pugnandi) pałała, chociaż przeciwko nim daleko większa nieprzyjaciół liczba walczyła; albowiem Datis dowodził nie mniej jak sto tysięcznej piechocie, a dziesięć tysięcy jazdy. 31. Wieże na murach Babyłonu były o dziesięć stóp wyższe, niż mury. 32. Tullus Hostilius nie tylko był do poprzedzającego (proximus) króla niepodobny, lecz jeszcze dzikszy od Romulusa. 33. Im mniej zaszczytu dostaje się w podziale (contingit 272) poetom, tym mniejsze są ich usiłowania. 34. Im który (quisque) z tych ludzi jest ucześniejszy, tym jest bezczelniejszy. 35. Im (quo) więcej ludzie mają, tym (eo) więcej żądać zwykli. 29. Każdy czas zdaje się tym krótszy, im jest szczęśliwszy. 37. Plato wiele swą powagą znaczył u Dionysiusza, który chciał swej tyranii koniec położyć i Syrakusanom powrócić wolność. Lecz niedługo potem radą Philista od swej chęci odwieziony, okrutniej postępować począł. 38. Konsulowie Aemilius Paulus i Terentius Varro przy wsi, która się nazywała Cannae od Hannibala zwyciężeni zostali. 39. Antonius od Augusta przy Actium, które miejsce jest w Epirze zwyciężony został. 40. Jak rola, choć uro-

dzajna, bez uprawy żyzną być nie może; tak duch bez nauki. 41. Nikt przed Hannibalem z wojskiem za Alpy nie przeszedł. 42. Rzymianie nie publicznie ani w pokoju, ani w wojnie (373) bez wieszczb nie działali (pass.) 43. Liotychides spierał się z swym stryjem o panowanie, lecz nie uzyskał tego, zaczęm się ubiegał. 44. Laevinus zawarł w Macedonii przymierze z Philippem, z wielu greckimi narodami i z królem Azji Attalem i do Sicilii udawszy się, opanował Agrigent i dowódcę Hannona w niewolą wziętego (capiō) posłał z wielu szlachetnymi do Rzymu. 45. Przystańcie na tem, com o tem przedmiocie podług mego zwyczaju, krótko i po prostu powiedział. 46. W wojnie domowej mała tylko liczba (pauci pass.) walczy i zwycięża, gmin uważa się za zwyciężony, cokolwiek wypadnie. 47. U dzieci jest pamięć najprzedniejszym znakiem umysłu. Siła jej jest dwojaka: łatwo pojmować i wiernie zachowywać. 48. Menenius Agrippa (z) przydomkiem (abl.) Lanatus, wodzem przeciwko Sabinom obrany został, i odniósł z nich triumf. 49. Początki wszech rzeczy od Stwórcy nieśmiertelnego wywodzą się. 50. Nasz przyjaciel bez wiedzy (clam) swej żony pojechał do Hiszpanii. 51. Jeżeli coś bez waszej wiedzy uczyniłem, stało się to z waszej nie z mojej przyczyny (394). 52. Świetnie okazała się wymowa Epaminondy w Sparcie przed bitwą pod Leuktrą, gdzie przed (coram) bardzo licznem zgromadzeniem posłów o tyrannią Lacedaemończyków sro-dze obwinił i przez tę mowę równie wstrząsł ich potęgę, jak ową pamiętną bitwą. 53. Pewien Grek chępił się w rozmowie z Grekami i rzekł: słońca dla (prae) mnogości pocisków i strzał widzieć nie będziecie! A więc w cieniu walczyć będziemy. 54. Caesar przebywał Aegypcie okrętem, prawie aż do Aethiopii, lecz wojsko wzbraniało się iść dalej za nim. 55. Wielu ludzi w swoich rzeczach bardziej jest niedbalech, jak w obcych. 56. Prawa, które w czasie pokoju wydane zostały, znosi wojna, a pokój, które w wojnie. 57. Baktra, stolica baktriańskiego państwa, leży niżej góry Paropamisus. 58. Rzymianie pragnęli często tego stanu rzeczy, który miał być za (sub) króla Numy. 59. W pierwszej bitwie Rzymian przeciw wygnanemu królowi Tarquiniuszowi, zabili się nawzajem konsul Brutus i Aruns, syn Tarquiniusza; jednak

Rzymianie zwycięzko z tej bitwy wyszli. 60. Po śmierci Alkmeona ustalili w Athenach, Archontowie być dożywotni i zaczęto ich na dziesięć lat obierać, który to zwyczaj trwał siedemdziesiąt lat; poczem rządy państwa rocznym urzędnikom powierzono. 61. Miltiades przywiódł mieszkańców Lemnos pod panowanie Atheńczyków. 62. Nad zamkiem w Babilonie miały być wiszące ogrody, bajkami Greków cud bardzo wstawiony. 63. Aurelianus opuścił Dacją, którą Trajan z tamtej strony Dunaju postanowił być i przeniósł Rzymian z miast i pól Dacji w sam środek (medius) Moesii. 64. Na triumfie Pawła Aemiliusza zeszło się wielu królów różnych narodów do Rzymu. Między innymi przybyli także azyatyccy królowie: Attalus, Eumenes i Prusias Bithyński. Z największą czcią zostali przyjęci i złożyli dary, które przynieśli byli, w Capitolium. 65. Grecy założyli Byzancjum na ostatnich krańcach Europy. 66. Prawdziwa ozdoba polega na cnocie. 67. Cicero prowadził wojsko przeciw miastu Pindenissus w kraju wolnych Cilicjów, które na wzniosłym i obronnym miejscu leżało. Otoczył miasto wałem i rowem, zamknął je sześciu basztami i wielkimi szancami, oblegał je wałami, taranami i wieżami, używał wiele pocisków i wielu łuczników i ukończył wszystko bez wielkiej straty i bez nakładu sprzymierzeńców w piętnastu dniach.

B. 1. Tyrus w siódmym miesiącu, jak zaczął (coepta est) być obleganym, zdobyty został. 2. Philo, znakomity filozof, w wojnie Mithridackiej z domu uciekł i do Rzymu przybył. 3. Ariovistus o sześć tysięcy kroków od obozu Caesara pod górą stanął. Nazajutrz (potridie, ejus diei) obok obozu Caesara swe wojska przeprowadził i o dwa tysiące (abl.) kroków od owego miejsca obozem stanął. 4. Cicero ową burzę, przez którą rzeczpospolita wywróconą została, o wiele lat (abl.) przewidział. 5. Alexander do miasta Susa wszedłszy (ingredior z acc.) na stolicy królów Perskich zasiadł, która większa była, jak do (quam pro) wielkości ciała; dla czego stół, na którym Dariusz król zwykł był obiadować, pod nogami położony został. 6. Antoninus Pius słusznie z Numą Pompiliuszem (dat.) porównany bywa (confero). 7. Sokrates wszystkich przewyższył (praesto z dat.) filozofów. 8.

Attikus wszystkich Ateńczyków zbożem obdarzył (383). 9. Serwius waleń i rowami i murami Rzym otoczył. 10. Ciceró, kłórego (dat.) lud rzymski nieśmiertelnością obdarzył, zawsze czuwał (380) nad zgodą publiczną. 11. Gallowie dowóz naszym odciać usiłowali; lecz Caesar ich zwyciężył i wszystkich z broni (abl.) wyzuł. 12. Konsulowie rzymscy króla nader nieprzyjaznego do murów (dat.) zbliżającego się przestrzegli, ażeby się wystrzegał trucizny. 13. Wszystkie państwa Thessalii Pelopidę wieńcami złotemi i posagami spiszowemi, a dzieci jego dużą rolę obdarzyły. 14. Phocion o zdradę oskarżony został, że o ojczyznę złe miał staranie (male consulo 380). 15. Bynajmniej na nas nie przystoi w pomyślności przeciw komukolwiek gwałtownie i surowo postępować (in aliquem consulo). 16. Ariovistus całej Gallii Rzymianom chciał zabronić (384). 17. Rodzice nie tak o siebie, jak o swoje dzieci obawiają się. 18. Caesar w męztwie i stałości żołnierzy zaufany, przeszedł przez Rhen i Niemcom wojnę wydał. 19. Nie przystoi na pocziwych mężów czernić (adspargo labeculam 383) godność męża dobrze około (de) ojczyzny zastużonego. 20. Znakiem jest rozumnego człowieka, miarkować się (moderor 380) w gniewie. 21. Klisthenes Ateńczyk, gdy się o swoje rzeczy obawiał, (380 imperf. conj.) Junonie córek posagi powierzył. 22. Parthowie niewiastom nie tylko uczt mężczyzn, ale nadto widoku zabraniają. 23. Gdy Caesar Liska o tem zapytał się (360 imperf. conj.), co on na zgromadzeniu powiedział był, poznał, że Dumnorix z Helvetiów żonę ma i dla tego pokrewieństwa sprzyja (cupio) Helvetiom. 24. Poselstwem rzymskiem pograniczne narody pogardzały i takiego wzrastającego ogromu obawiały się.

Dziewiętnaste Cwiczenie.

(Gram. Mn. §. 461—489.)

1. Czego szukasz? Nic nie widzę. 2. Czemu nie przychodzisz? Twój ojciec mnie woła. 3. Bóg rządzi światem, którego porządek podziwia człowiek, ale nie pojmuje zupełnie. 4. Morze

okrywa wielką część ziemi. 5. Cieszę się z twego przybycia. Właśnie napisałem do ciebie list, którego ci udzielię (*communico cum aliquo aliquid*). 6. Co nowego słyszałeś? Czy nieprzyjaciele są zwyciężeni? 7. Znajome ci jest słowo, które Cicero po straceniu Catiliny i tych, którzy się z nim sprzysięgli byli, miał wyrzec: żyli. 8. Byłem wczoraj w twoim nowym domu. Czy słyszałeś mowę nowo obranego konsula. Czy ci się podobała? 9. Dawniej kończyły się nienawiści daleko trudniej między pojedynczymi ludźmi, jak teraz nawet wojny. 10. Mój brat nie mógł wczoraj odjechać; ponieważ nagle dostał był febry. 11. Nie można było zrozumieć mowy tego człowieka, gdyż się zająkał. 12. Postanowiliśmy byli dwunastu urzędników, wszystkiemi oznakami ich stanu ozdobionych, wysłać naprzeciw królowej; teraz zmieniliśmy nasze przedsięwzięcie, gdyż nic o jej przyjeździe nie było słyhać. 13. Persowie nauczali (468) dzieci od piątego roku trzech rzeczy: konno jeździć, z łuku (*abl.*) puszczać strzały i prawdę mówić. Kłamać było u nich za najszeptniejsze uważane; po kłamstwie długi za hańbę miano (389). 14. Abdalonimus Sydończyk z familią (*dat.*) królewską zdała spokrewniony, uprawiał mały ogród. Przyczyna jego ubóstwa była, jak u większej części wielkich ludzi, poczciwość; zatrudniony (*intensus* z *dat.*) pracą, nie postrzegał szczeni oręża, który wtenczas całą Azyą napełniał. Teraz wchodzi nagle Hephæstiona przyjaciele z oznakiem królewskiej godności do ogrodu, który Abdalonimus właśnie z zielska czyścił i królem go witają. 15. Pomożemy wam jakimkolwiek bądź sposobem. 16. Wszystko, co jest przyjemne, prędzej się skuteczni, jak nieprzyjemne. 17. Kiedy do Rzymu przybędę (478), napiszę do ciebie (475). 18. Skoro się dowiem (478) o wypadku bitwy, podroz, którą postanowiłem, przedsięwzięmę. 19. Bez przykładu nie się dobrze nie pojmuje. 20. W naukach, do których się przykładamy, znajdują się zachęty, które nas do nich pociągają (*pass.* 350). 21. Oszukują was niegodziwi ludzie (*pass.* od niegodziwych ludzi), którzy waszego majątku są chciwi. 22. Wasza szczodrobliwość nie zdawała się pochwały godna, ponieważ do niej radą pewną nakłonieni byliście. 23. Alcibiades chciał dopomódz Atenczykom, których flota nad rzeką Aegos przez lacedaemońskiego

wodza Lysandra oblegana była; lecz jego dla państwa zbawienne zamiary od Atheńskiego wodza Philoclesa odrzucone zostały. 24. Ci, którzy wszystkimi cnotami uposażeni są, mądrymi i dobrymi mężami nazywają się. 25. Przyjaźń od natury jest nam dana, jako wspomóżycielka cnoty, nie zaś jako towarzyszka występków. 26. Tyrus przez Alexandra Wgo w siódmym miesiącu zdobyty został, miasto tak starożytnością początku, jako i zmianą losów wslawione. Przez Agenora założone, nie tylko przyległe morze, lecz wszystko, gdzie tylko jego floty dosięgły (plusq.) pod swe panowanie podbiło, a jeżeli damy wiarę wieści, paród ten pierwszy liter nauczył lub nauczył się. 27. Czemu szukacie poważnych rzeczy u ludzi, którzy do obcowania lekkomyślnych przywykli. 28. Mędrzec większem prawem może być nazwany królem, jak Tarquinius, który ani sobą, ani ludem rządzić nie umiał. Słusznie albowiem mówi się, że wszystko do tego (dat.) należy, który sam wszystkiego używać umie. 29. Choć będziecie wstrzymani, dzielni żołnierze, waleczność jednak zwycięży. 30. Jeżeli kiedyś od wszystkich za godnego chwały miany będę, wtenczas dopiero o prawdziwą chwałę starać się będę (379). 31. Jeszcze wiele innych rzeczy do ciebie napiszę (475), skoro tylko cokolwiek wezasa pozyskam (478). 32. Nigdy sprawiedliwość od ludzi naganiona nie została. 33. Sokrates w Athenach od zguby nie mógł być bezpieczny, gdzie jeszcze żadnego znakomitego męża zazdrośni nie oszczędzili. 34. Całe nasze staranie do tego zmierzać powinno, abyśmy, jeżeli można, coś dobrego czynili; jeżeli zaś nie (sin minus), abyśmy przynajmniej nic złego nie czynili (conj.). 35. Themistokles tak się perskiego języka wyuczył, że w obecności króla daleko lepiej miał (conj.) mówić, jak ci, co się w Persyi narodzili. 36. Gdy Timotheus był sędziwy (imperf. conj.) i przestał być sprawować urzędy, zaczęli Atheńczykowie zewsząd być cisnieni. 37. Teraz możesz twój błąd wyznać, gdyś go załował oczywiście. 38. Gdy Themistokles w Argos (w) wielkiem poważaniu żył (imperf. conj.), został w Athenach przez posłów Spartańskich oskarżony i o zdradę kraju obwiniony, o czem gdy się dowiedział (plusq. conj.) do Coreyry wyniósł się. 39. Plato w swych pismach ducha Sokratesa i różne rozmowy jego nieśmiertelności

podał: gdy Sokrates ani jednej litery nie napisał (dawniej plusq. conj.) 40. To są najgorsi, którzy dobrymi być się zdają. 41. Nie potrzebujesz mej nauki, gdy (539) do Rzymu do najprzedniejszych mężów naszego wieku udałeś się. 42. Lubo Regulus od krewnych i przyjaciół był wstrzymywany, jednakże na stracenie iść wolał, jak złamać dane słowo nieprzyjacielowi. 43. Gdy Bijaśa napominano (imperf. conj. pass.), aby cokolwiek ze swoich rzeczy w ucieczce zabrał; powiadają, że swoim przyjaciółom odpowiedział: wszakże to czynię, bo wszystkie moje rzeczy ze sobą noszę. 44. Przyjaciele Alexandra W₃o, którzy po jego śmierci państwa przez niego zdobyte opanowali byli, długo krwawe wojny między sobą prowadzili. Jeden z nich Demetrius, choć swą córkę Seleukowi dał za żonę, umarł jako jeniec, teś pod strażą zięcia. 45. Nie wątpię, że (512) król tego winowajcę majestatu surową karą ukarze. 46. Nie ma wątpliwości, że wszyscy zginą, którzy barbarzyńcom w ręce wpadli. 47. Prowadzimy wojnę, abyśmy na przyszłość bezpieczni od napaści nieprzyjaciół żyć mogli. 48. Nie spodziewam się, że pokorny do ciebie przyjdę. 49. Czemu pomagasz tym niegodziwym ludziom, gdy dobrze wiesz, że ci się niewdzięcznością wyplacą (gratiam non habeo). 50. Nie wątpię, że niesprawiedliwy konsul, choć w tej wojnie wiele dzieł walecznych (fortiter facta) wykonasz, pozbawi cię nagrody męstwa. 51. Nie możesz się spodziewać, abyśmy, choć mało (eo) zblądzisz, twoje prace chwalili. 52. Nie słucham, co masz powiedzieć (conj.) 53. Solon dał Atheńczykom tak wyborne i pożyteczne prawa, że się zdawało (conj. imperf.), iż używając ich, zawsze naczelnictwo zatrzymają. 54. Gdy Metellus koniec wojnie miał położyć, został Mariusz jego następcą. Ten zwyciężył Jugurthę, jakoteż (nec non) Bocchusa Numidów króla, który tamtemu na pomoc przybył był (391). 55. Obcej z takimi, którzy cię lepszym zrobić mają. 56. Posłowie Dariusza prosili Karthagińczyków o posilki (353), gdy tenże król miał wojnę wypowiedzieć Grecyi. 57. Gdy Atheńczykowie pod Marathonem zwyciężyli (plusq. conj.) i obóz Persów zdobyli: znaleźli okowy, które owi jeńcom włożyć chcieli (fut. periphr.). 58. Quinctilian czytał niezliczonych autorów, gdy swoje dwanaście ksiąg o nauce wymowy miał wydać.

59. Sąsiedni królowie dla zawartego przymierza nie pozwolą ciągnąć przez swe granice wojsku (acc.), które przeciw naszym sprzymierzeńcom wojnę ma prowadzić. 60. Hannibal zamierzając przeciw Scipionowi nad rzeką Ticinus walczyć, tak miał do swoich mówić: gdziekolwiek czy obróciłem, żołnierze, wszystko widzę pełne odwagi. Wypowiadamy wojnę Włochom i będziemy odważniej i mężniej walczyli, im większa jest nadzieja i odwaga u wykonywających panowanie, jak odpierających. Bolesć, krzywdą zapala prócz tego nasze umysły. Na śmierć najprzód umnie, waszego wodza żądali; potem i was wszystkich, którzyście Sagunt zdobyli (471 i 473) śmiercią ukarać zamierzają. 61. Historyk najprzód konieczne rzeczy pamięcią ogarnąć powinien (gerund.) a zbyteczne pominąć. 62. Nikt nie pogardza Ezopem dla jego szpetności, gdy na ducha, a nie na postać uważać trzeba. 63. Dla czego naśladujesz głupców, gdy dosiadać powinieneś tych, którzy ci się być znakomitymi wydają. 64. Plato musiał osobliwie Sokratesa naśladować, któremu go natura podobnym stworzyła (471.) 65. Wasze mowy nie mogły mi pomodź, gdy stałem się tak niedziwnym, że nie słowami, lecz czynami powinienem być być pocieszony. 66. Wasz wódz został zwyciężony, gdyż wszystkiego zaniedbał (473), co dla zwycięztwa powinien był uczynić. 67. Nigdy nie zamierzemy, co trzeba będzie wyznać. 68. Nieprzyjaciele tak prędko uciekają, że ich nie doścignemy.

Dwónaste Ćwiczenie, Czasy Tempora.

(Gram. Mn. 461—481.)

1. Gdy Alexander Gazę oblegał, poległo więcej niż (436) dziesięć tysięcy Persów i Arabów, ale i dla Macedończyków było to zwycięztwo krwawe i nie tak dla wielkości miasta, jak dla niebezpieczeństwa Macedońskiego króla sławne, który tu dwie rany odebrał był. 2. Konsul M. Livius Drusus, szlachetny, wymowny i nieskazitelny mąż, który do wszystkich rzeczy więcej talentu, aniżeli szczęścia posiadał, gdy Senatowi dawną godność przywrócić i sądy od stanu rycerskiego do tego stanu przenieść chciał,

miał Senat przeciw sobie. 3. Rzymski lud po całym okręgu ziem-
 skiem panowanie swoje rozszerzył, tak, że ci, którzy jego czyny
 czytają, nie zdarzenia jednego ludu, lecz całego rodzaju ludzkie-
 go poznają (Conj.) 4. Pierwszy założyciel miasta Rzymu i rzym-
 skiego państwa był Romulus, syn Marsa i Rhei Silvii, który z roz-
 kazu Amuliusza, razem z bratem w przepływający Tiber wrzucony,
 śmierci, szczęśliwie uszedł był. 5. Gdy Alexander Wki pod Ar-
 belą przeciw Dariuszowi walczyć miał, (periphr) mówią, że się nad
 głową króla orzeł krótki czas, a długo na okół konia, raczej wi-
 sząc, jak lecąc pokazał. Przynajmniej pokazywał jego kapłan Ari-
 stander, który białą szatą odziany, (mając) głowę (acc. graec.)
 laurem uwieczoną (432), żołnierzom bitwą zajętym ptaka, jako
 niewątpliwą wieszczbę zwycięstwa, przez co zapalił odwagę i za-
 ufanie Macedończyków do bitwy. 6. Atheńczykowie po bitwie
 Marathońskiej przestrzeżeni przez Themistoclesa, który owo zwy-
 cięstwo na (de) Persach odniesione, nie jako koniec wojny, lecz
 jako powód daleko większej wojny uważał i dwieście okrętów wybudować
 kazał. 7. Gdy więc Xerxes morzem i lądem Craecyi wojnę wy-
 powiedział (plusq.) namówił Themistokles Atheńczyków (379), że-
 by swoje ocalenie nie murom, lecz okrętom poruczyli (Imperf Conj.)
 8. Gdy jego plan został przyjęty, opuszczają (praes. histor.) mia-
 sto, kobiety i dzieci z kosztownymi rzeczami na ukryte wyspy
 unoszą i wchodzą wszyscy uzbrojeni na okręty; przykład Atheń-
 czyków naśladują inne miasta greckie. 9. Gdy więc wspólna flota
 sprzymierzeńców wojną morską zajęta, cieśninę Salamińską opano-
 wała była, powstaje niezgoda między wodzami, gdy mało odważy-
 ło się (Imperf. Conj.) i napominało, aby każdy do domu udał się
 i murami się na lądzie bronił. 10. Aby się więc nie rozproszyli,
 Themistokles posyła przez niewolnika, jakiego miał, najwierniej-
 szego do Xerxesa list, w którym mu czyni nadzieję, że wspólna
 na jednym miejscu zgromadzona flota Greków przez Persów zdo-
 byta być może. 11. Tym fortelem nakłonił króla, że w miejscu
 dla niego (sibi) najniegodniejszym, przeciwnie zaś najdogodniej-
 szym dla nieprzyjaciół bitwę stoczył. 12 Tak więc Grecy przy-
 byciem nieprzyjaciół od niezgód do walk naklonieni, złączonemi
 siłami staczają bitwę. 13. Król sam pozostaje tymczasem jako

wódz bitwy z częścią okrętów na brzegu. Lecz Artemisia, królowa Halicarnassu, króla Xerxesowi na pomoc przybyła (473), między pierwszymi walcząc, żwawo się potykała. 13. Gdy walka była wątpliwa, zaczęli się Jończykowie, podług rozporządzenia Themistoclesa, zwolna od bitwy usuwać; ich odpadnięcie złamało innym odwagę. Dla tego Persowie, pobici zostali, i zwyciężeni, rzucili się do ucieczki. 14. W tem zamieszaniu wiele okrętów wziętych zostało, wiele zatopionych, wiele zaś równie obawiając się okrucieństwa króla, jak nieprzyjaciela, do domu uszło.

15. Śmierć jest niejako rozejście się i rozłączenie tych części, które przed śmiercią przez pewien związek czepiały się. 16. Lacedaemoński król Agesilaus chwalił sprawiedliwość, jako najpierwszą ze wszystkich cnot i za nie miał (414) męstwo nieuczciwego człowieka. 17. Aethiopowie, mieli poważać wielce pobożność i sprawiedliwość. Ich domy nie miały drzwi, a chociaż co leżało na publicznej drodze, nikt przecie nie ukradł. Także Celtowie nigdy drzwi domów swych nie zamykali. 18. Ucieszę się (fut. simp.) gdy cię zdrowym zobaczę. Z wielką obawą oczekuję przybycia mego wyzwolenca, którego do ciebie posłałem. Staraj się, jeżeli mnie kochasz, abyś był zdrow, a skoro przyjdiesz do siebie, przybądź do nas. Bądź jeszcze raz zdrow. Piszę to (474) dziesiętnastego kwietnia, którego dnia także mój brat ztąd do Konstantynopola odjeżdża (474)

Tribunus Lucius do Questora Rufa: 19. Twój list przyniósł mi młodzieniec, któremu go powierzyłeś (był); przyspieszam więc mój, na który oczekujesz. 20. Zwyciężyliśmy, przyjacielu, lecz jak wiele kosztowało nas zwycięstwo. 21. Nasz wódz leży na dwie niebezpieczno rany, między innymi: dzi esięciu wodzów brakuje, i ludzi kilka tysięcy, (pass); lecz daleko większa była klęska nieprzyjaciół. 22. Na ten jeden dzień zdaje się, że los skupił wypadki całego wieku. Nieprzyjaciele uciekali; jedni najkrótszą drogą, szukali lasów i nam ścigającym nieznanomych szlaków. 23. Jeźdźcy i piesi, z bronią i bez broni, tałali się bez porządku i bez wodzów; słabi i ranni idą za silniejszymi. Ale gdy i ci z bojaźni zapomnieli o litości, (473) nare-

szcie wśród wzajemnego narzekania ci, którzy nie zdążyli, opu-
 szczeni zostali. 24. Osobliwie pragnienie dręczyło znurzonych ran-
 nych, z mordowani rzucali się przy strumykach. 25. Z naj-
 bliżej leżących wsi słyszano lament kobiet i starców, którzy (na-
 okrutny los wojny w dzikiej boleści narzekali. O jak wielkie (tan-
 tus) jest zle (374) nawet najsprawiedliwszej wojny! 26. Oto jest
 położenie (374) rzeczy, jaką jest teraz, gdy ten list piszę. (474)
 27. Teraz przyspieszonym pochodem ścigamy nieprzyjaciela, i nie
 więcej (436) jak pięć dni (467) drogi od stolicy oddaleni jesteś-
 my. Jak jej dobedziemy, a ja zostanę przy życiu (475), więcej
 ci napiszę (475). Bądź zdrow! Piszę ten list o dziesiątej godzi-
 nie, dziewiętnastego Czerwca, zaraz skoro Twój przeczytałem, i
 nie, zamiar dać (205) go jutro przyjacielowi, który ranny do do-
 mu powraca. 29. Tego zawsze byłem umysłu (428), żem przez
 zasługi obudzoną (pario) zazdrość za chwałę uważał. (501 i 488)
 30. Niedgdy surowość rzymskiej zwierzchności była tak wielką
 (501) że niebezpiecznego obywatela z większą ścigała nienawiścią,
 (430) jak najzaciętszego nieprzyjaciela. 31. Takim się porządek
 świata od początku okazał, że pewne zdarzenia pewne przyczyny
 poprzedzają. (381 anteo) 32. Grecy brzeg morski Azji w wojnie
 zdobyty, miastami ogrodzili, aby pod ich panowaniem pozostał.
 33. Gdy Caesar w młodości od rozbójników morskich schwytyany zo-
 stał, tak sobie u nich postępował, że w nich wielkie uszanowanie i bojaźń
 wzniecił. 34. Nikt nigdy (301) tak smutny nie był, żeby (510) jego
 smutek jaką radością przerwany niebył. 35. Nasze państwo tak do-
 brze urządzone zostało, że nie mogło upaść. 36. Nigdy nie
 miałem wątpliwości, że (510) od ciebie szanowany byłem. 37.
 Ta hańba młodego żołnierza tak obraziła, że sobie życie odebrał.
 38. Król nasz oddział między najpierwszymi postawił, ponieważ
 się spodziewał, (473) że początek zwycięstwa wyjdzie od nas.
 39. Lysander tak okrutnie postępował, że jego winą Lacedaemoń-
 czykowie w całej Grecyi w największą nienawiść popadli. 40.
 Aristides tak dalece odznaczył się umiarkowaniem, że sam jeden
 od pamięci ludzkiej sprawiedliwym nazywany był. 41. Zawsze
 cię tak ceniłem, żem z nikim poufałej nie żył. 42. Uczynię (475)
 co chcecie, jak będę mógł. (478) 43. Jeżeli sobie dobre imię

zachowam, (478) będę dość bogaty. 44. Jeżeli prawo, które wam się zdaje uciążliwe, zniesiecie, [nie będziecie przeto więcej swoimi panami. 45. Coż nie przedsięwzją ci zuchwali ludzie, jeżeli tego dostąpią (fut ex), o co się kuszą. 46. Naszej przyjaźni nikomu nie odmówimy (pass), kto na nią zasłuży. 47. Gdy stałymi przyjaciółmi otoczony będę i nie (neque) będę oblegany od zazdrosnych, źle życzących (malevolus), będę się miał za szczęśliwego. (pass.) 48. Skoro tylko sami doświadczycie, znajdziecie wiele zupełnie inaczej, jak sobie wystawiacie. 49. Względem przyjaciela będę tego umysłu (428) jak względem siebie samego. 50. Zobaczą (480), jeżeli to uczynisz. 51. Biada ci (374), skoro się o tem dowiesz. 52. Gdy (479) wszystkich wysłucham, napiszę ci moje zdanie i tak uczynię, aby ci się zdawało, jak gdybyś je sam był słyszał. 53. Skoro (479) zaśniesz, o ślepa żądzo wojny, jakie życie w ten czas ludzie prowadzić będą! 54. Ten się napróżno otacza postrachem, kto nie jest otoczony miłością. 55. Kto w gniewie do karanía przystępuje, nigdy nie zachowa olwego środka, który jest między za wiele i za mało. 56. Jeżeli cię sam Bóg z więzów ciała uwolni, wniście do nieba będzie się stało otworem. 57. Skoro dla twego zdrowia i pory roku będziez mógł żeglować, przybądź do nas. 58. Gry i żartu można wprawdzie używać, ale tylko w ten czas, jeżeli poważnym i ważnym rzeczom zadosyć uczynimy. (fut ex.) 59. Będę się starał, abym zawsze pozostał z sobą zgodny. (praes consto.) 60. Któż rozkazał, abyśmy tu w kajdanach strzeżeni byli? 61. Prawa wynalezione zostały, aby namiętności ludzkie poskramiane były. 62. Gdy Theramenes, uczeń Sokratesa ściągnął był na siebie nienawiść Critiasa, który do 30 tyranów należał, na śmierć skazany został (capitis 417) Wypił nieustraszonym umysłem truciznę i wylał, co w kubku pozostało było, na ziemię (373) tak, że szelest wydawało, z temi słowy: piję na zdrowie Critiasa. Grecy albowiem, jak i u nas dzieć się zwykło, wymawiali na uczenie nazwisko tego, komu puhar oddawali. 63. Błędy młodości Themistoclesa wielkimi zasługami naprawione były, tak, że nikt z Greków go nie przewyższa (antefero pass.) a mało za równych uważa się. (Conj. pass. praes.) 64. Obywatele, mówi Cicero, których straciliśmy,

wytraciła siła wojny, nie zaś gniew zwycięzcy, tak dalece, że nikt nie wątpi, (512) iż Caesar przyjacielem się Rzymian okazał. 65. Psy w Capitolium żywiono, aby dawały znak, gdyby złodzieje przyszli. 66. Przed starością starałem się, abym dobrze żył, w starości, abym dobrze umarł. 67. Atheńczykowie u wszystkich narodów takiej nabyli sławy, że Lacedaemończykowie wojny z nimi o panowanie obawiali się. 68. Będę się starał, abyście wszyscy z moich urzędzeń byli kontenci. 69. Nasi jeźdźcy są tak prędcy, iż szlusznie spodziewać się możemy, że nieprzyjaciela prędzej dosięgną, nim do swoich wałów uciecze. 70. Podczas gdy nieprzyjaciela na nasze wojsko w boru czekali, przez wysłanych naprzód jeźdźców otoczeni zostali. 71. Skoro Catilina poczuł (472) wielkie niebezpieczeństwo, w którym się w Rzymie znajdował, opuścił miasto. Skoro zaś Cicero o tem się dowiedział, oddalonego nieprzyjaciela ścigać postanowił; co mu się też udało.

B. 1. Ty nie jesteś tym, którybyś, co jest (conj.) pięknem, nie widział. 2. Chciałbym (praes), abyś jak najprędzej (quam primum) napisał, co czynisz (inter. indir.) 3. Miejsca już żadnego wewnątrz oceanu nie masz, dokądby naszych ludzi żądza nie dosięgła (perf.) 4. Czy nie widzisz, do jakich świątyn przybyłeś (inter. indir.) 5. Coś postanowił, pragnę wiedzieć. 6. Nie można wątpić (pass.) że byli przed Homerem poeci. 7. Pragnę wiedzieć, gdzie chcesz zimować, (fut periphr. Conj.) Co ma wypaść, niepewna jest. 8. Tak często kłamał, że nikt na przyszłość nie da mu wiary. 9. Nie będę wątpił, że dobrze rzeczy dokonam. 10. Jeżeli mi jak najprędzej napiszesz, co robisz, przyjemność mi zrobisz (fut ex.) 11. Najprzód pytanie (queritur) czy mógł rzecz wiedzieć, czy nie; potem czy przypadkiem niewiedział (perf), czy z winy. 12. Ty, co chcesz robić (periphr. conj) i co ci się podoba, jeżeli do mnie napiszesz, będzie mi bardzo miło. Jaka była przyczyna (inter. ind) zaraz zobaczę (488.) 13. Themistocles wynajdywał, co była potrzeba (485.) 14. Appelles mawiał, że ci malarze błędzą, którzy nie czuli (Conj) co było dosyć (inter. ind. 485.) 15. Chabrias żył hucznie i pozwał sobie więcej, jak żeby (quam ut) zazdrości popolstwa uniknąć

mogli. 16. Myśmy jeszcze nie wiedzieli, co się w Rzymie stało. (dawniej) 17. Tego jednego lękałem się (imperf.), abym nie (ne quid) szpetnie nie czynił, albo już (dawniej) nie uczynił. 18. List twój nie tylko, co się działo, lecz także, co się miało dziać, pokazywał, 19. Miltiades z wybraną garstką, flotą do Chersonesu pojechawszy, gdy przystąpił (był) do Lemnos, i mieszkańców tej wyspy pod panowanie podbić chciał, i to, aby Lemnijczykowie dobrowolnie uczynili, żądał (był), oni naśmiewając się odpowiedzieli: że to wtedy uczynią, gdy on z domu okrętami jadąc, z wiatrem (instr) Północnym przybyłby (plusq. c.) do Lemnos. 20. Prosiłem cię (358), abys, którychby tylko tobie polecił (485), miał (485) ich w liczbie przyjacioł. 21. Caesar prosił Senatu, aby mu (sibi) w prowincyi pozostać pozwolono 22. Valerius postanowił, aby każdego (singulus) Consula naprzemian co miesiąc (alternis mensibus) lictorowie poprzedzali. 23. Conon gdy usłyszał (był), że ojczyznę oblegają (pass), nie pytał się, gdzieby sam bezpieczny żył (485), lecz skądby pomocą mógł być (389) dla swych współobywateli. 24. Theophrastus umierając, oskarżał naturę, że ludziom dała (plusq. Conj.) tak krótkie życie. 25. Powiedziałem ci już, jakie było nasze przybycie (inter. indir.) 26. Argilius Pausaniuszowi odkrywa (praes histor), czego się z listu dowiedział (przedtem, inter indir.) 27. Ci, którzy słońca i księżycy i innych gwiazd wschód, zachód (plur.) i ruchy poznali, co w jakim (quo quidque tempore) czasie stać się ma (conj.), długo naprzód przepowiadają. 28. Skąpi więcej zawsze pragną, i żaden z nich (nec eorum quisquam) jeszcze, nie znalazł się, któremuby, coby miał, było dosyć (conj. 485) 29. Złoto, srebro, miedź, żelazo napróżnoby była natura zrodziła, gdyby nie była (nisi) nauczyła, jak się do ich żył przychodzi (imperf. conj.) 30. Jeżeli uczynisz, co obiecujesz, będę ci bardzo wdzięczny. 31. Phoebidas Lacedaemończyk gdy wojsko do Olyntu prowadził (468) i przez Theby ciągnął, zamek miasta, który się Cadmea zowie, opanował. 32. Antigonns gdy przeciw Seleukowi walczył, w bitwie zabity został. 33. Alexandrowi, gdy do Indii miał wkraczać (fut periph. imperf. Conj.) Porus z wojskiem drogę zabiegł. 34. Nikt z ludzi temu, co Bóg ma czynić, nie przeszkodzi nikt z ludzi

temu co Bóg miał uczynić nigdy (*naquam*) nie przeszkodził; nikt nigdy nie przeszkodzi, co Bóg będzie miał czynić. 35. Po bitwie Canneńskiej Hannibal, gdyby był poszedł za radą Maharbala, dowódcy jazdy, piątego dnia (*jako*) zwycięzca w Capitolium byłby uctował. 36. Alexander cały okrąg ziemski miał zdobyć, gdy śmierć zabrała (*impf. conj.*) takie (*zamiary*) knojącego 37. Trzeba otwierać drogi uciekającemu nieprzyjacielowi, nie zamykać. 38. Laelius przeczył, żeby ten dobrze obiadował, kto wszystko zakłada (*conj*) na rozkoszy. Przychodził bowiem do obiadu, aby spokojnym umysłem nasycił potrzebę natury. 39. Tak wielu starców jest niedoleźnych, iż żadnego wcale powinności, albo życia obowiązku pełnić nie mogą (*conj 501.*) 40. Nim (*antequam*) na jakim miejscu się usadowię, ani długiego odemnie, ani moją ręką pisanego listu nie będziesz oczekiwał. 41. Cimonowi codziennie tak obiad był gotowany, iż, których niezaproszonych ujrzał (*plusq conj.*) na rynku, wszystkich zapraszał. 42. Często nieprzyjaciele gdy mieli zdobyć (*fur periph. imperf. conj.*) miasto, męstwem obywateli odparci zostali. 43. Trajanus tak państwem zarządzał, iż słusznie nad wszystkich Cesarzów bywa przenoszony. 44. Jak (*ut 472*) z miasta oddaliłem się (*discedo*); żadnego jeszcze nie opuściłem dnia, abym listu do ciebie nie napisał (*dare literas.*) 45. Zboża skoro tylko dojrzały, sprzątają się i do gumien zwożą. 46. Gdy (*postquam*) Dariusz bitwą Maratońską pokonany został, do Azji spieszenie powrócił 47. Tucydides gdy (539) był od rządu oddalony i z państwa wygnany (*plusq*) na wygnaniu swoją Historją napisał. 48. Gdy (539) Alexander miasto Petre wojskiem otoczył i szturmem zdobył, (*plusq. c.*) choć na sprawców wojny słusznie mógł się gniewać (*imperf*), wszystkim jednak przebaczył i tylko zakładników dać (*pass*) sobie kazał. 49. Epaminondas gdy przyszedł na zgromadzenie, gdzie o rzeczy pospolitej rozprawiano, nie wprzód ztamtąd odszedł, aż mowa do końca doprowadzoną została (*plusq. p. conj.*) 50. Gdy (539) Alexander króla Indyjskiego Porusa zwyciężył, i aż do granic wschodu zajęć zamyślał, krótką mową żołnierzy pochwałił i zachęcił. 51. Gdy Caesar z Gallami wojnę prowadził (*Imperf.*) wysłał Sabina, który jego był (*wtenczas*) legatem, naprzeciw Ver-

eingetorigowi, którego Gallowie swoim wódczem zrobili byli. Sabinus obrał sobie pagórek, który uważał za bezpieczny i na nim obóz rozłożył; a chociaż nieprzyjacieli o dwa tysiące kroków (437) od jego obozu był się usadowił i codziennie mu sposobność do bitwy podawał (imperf); Sabinus nie chciał swego wojska wyprowadzić, i na niebezpieczeństwo bitwy wystawić; ponieważ Caesar właśnie w tych dniach miał mu przyjść na pomoc (391); tak mu bowiem przyrzekł (plusq.) gdy przed kilku dniami (44) od niego odchodził, i tego samego dnia przez posłańców o przybyciu swoim uwiadomił go. 52. Plato chociażby żadnych nie przytaczał (praes) przyczyn, sama powaga męża takiego powinna by przekonywać każdego.

Cwiczenie Dwudzieste pierwsze, Indicativus.

Gram. Mn. 490 — 493.

1. Verres przywłaszczał sobie wszystkie pieniądze ze skarbu ludu Rzymskiego, które za otrzymane zboże powinien był dać (492) sikulskim miastom. 2. Obawiamy się teraz okrucieństwa tyranna, którego nie trzeba było drażnić (pass.) 3. Ja zaś mówię; trzeba wam było raczej najokrutniejszą śmierć ponieść, jak ustępować z ojczyzny. 4. Lepiej (aequius, v. satius) było obyczaje tego wielkiego człowieka naśladować, jak tak poczciwego i zasłużonego męża szkalować. 4. Byłoby długo (492) na wszystko odpowiadać, o coście się pytali. 6. Nie pisałeś do tego człowieka tak uniżenie, jak potrzeba było. 7. Czemużes mnie nie ostrzegł o bliskim niebezpieczeństwie, jakby na naszą przyjaźń przystało. 8. Byłoby daleko lepiej, wyznać swoje błędy, jak swoje sławę splamić kłamstwem. 9. Gniewam się na ciebie, żeś to, coś już dawno powinien był czynić, zawsze zaniedbał. 10. Mało tylko przykładów sławnych mężów przytoczyłem, abyście z nich cnotę dawnych Rzymian poznali, albowiem o wszystkich mówić, nie byłoby końca (infinitum 492.) 11. Długoby było wliczać wszystkie bitwy, w których Hannibal zwyciężył; tu jedno wystarcza: nikt mu się w bitwie nie oparł, ilekolwiek razy z kim

się start. (493) Scipiona najprzód nad Rhodanem, potem nad Padus, nareszcie nad Trebią pobił. 12. Zdaje się, że bez wiedzy rodziców podróż przedsięwziąć chcesz; lecz trzebaby się twego ojca poradzić. (492, c) 13. Lubo odrzucasz radę twych przyjaciół, prośb matki słuchaćbyś powinien. 14. Co ten mówca zna-czył, mało, czy wiele (quidquid 493) to winien był naukom, 15. Dobrze myślącym ludziom, jacykolwiek oni są (493) sprzeciwiać się, nieładzko jest. 16. Jeżeli naczynie nie jest dobre, wszystko kwaśniej, cokolwiek się naleje. 17. Zdaje mi się to być zmysłowe; ktokolwiek to powiedział. 18. Cokolwiek pokarmu i napoju tego dnia wziętem, powiększyło tylko moją boleść, bez nadziei zdrowia. 19. Nie obawiaj się zazdrośników, ilekolwiek ich jest. 20. Jakkolwiek (ut cununque) nie pobrażałeś moim błędom, jednakże jesteś mi zawsze na sercu (Dat.) 21. Życzę (sobie) twój list czytać, jakkolwiek jest napisany. 22. Dokąd tylko Alcibiades przy-był, wszędzie podziwiano jego wielkość duszy, i ubiegano się o je-go przyjaźń 23. Czas twojej śmierci przyjdzie, czyto będziesz się spieszył, czy ociągał. 24. Prawdopodobne iest to, co się stać może, czyto jest prawdziwe, czy fałszywe. 25. Prawa Cretency-kow, czy je dał Jupiter, czy Minos, ćwiczyły młodzież w pracy 26. Silni ludzie, czyto złe, czy to dobrze działać zaczynają, w o-bydwóch celują. 27. Gdziekolwiek ta zdrada popełnioną została, za zbrodnią uważaną być powinna, i ktokolwiek (493) ją popeł-nił, jest godzien śmierci. 28. Twoje listy, jeżeli się nie (nisi) myślę, są wszystkie tego samego dnia pisane.

B. 1. Jeżeli możesz, wyświaz mi to dobrodziejstwo, 2. Ta prawda, choć słodka nie jest, mnie jednakże przyjemna jest. 3. Owoce z drzew, jeżeli surowe są, gwałtem odrywają się, jeżeli zaś dojrzałe, opadają. Daleko użyteczniej było wąwozy wniescia opanować. 4. Albo nie przedsiębrać (pass) wojny należało, albo prowadzić stosownie do (pro) godności ludu Rzymskiego. 5. Mógłbym tysiąc przykładów wyliczyć. 6. Cokolwiek jest, obawiam się Danaów i dary niosących. 7. Cokolwiek Senatorowie, (patres) czynią, niepodoba się, czyto za gminem, czy przeciw gminowi jest. 8. Atticus kłamstwa ani nie mówił, ani znieść nie mógł. 9. Wszy-

stkami obelgami go obciążyles, którego w miejscu ojca cześć powinienbyś (Imperf 492). 10. To raczej zalecić trzeba było, a byśmy pilności używali w jednaniu przyjaźni. 11. Co uczyni ten człowiek w ciemności, który niczego się nie obawia, jaktylko (nisi) świadka i sędziego. 12. Jleto razy szczęście przyczyną i początkiem było, co się kłeską nazywa. 13. Gina niekiedy niewinni, któż przeczy? częściej jednak winni. 14. Rostropnie sądzą, którzy w pomysłnych czasach przeciwnych przypadków lękają się.

Dwudzieste drugie Cwiczenie, Conjunctivus.
(Gram. Mn. 494—501.)

1. Miltiades o zdradę obwinony został, że się od bitwy usunął, (dawniej, zdanie zależne) lubo wyspę Paros zdobyć mógł (zależne.) 2. Mędrzec nie waha się zejść z tego świata (excedo vita) gdyby było lepiej. 3. Choćby było wolno śmiać się, jednakże ganią niepochamowany śmiech. 4. Pamięć zmniejsza się, jeżeli jej nie ćwiczysz. 5. Wielu ludzi nie ważą się tego, co myślą, choć jest bardzo dobre, z obawy nieprzyjemności, powiedzieć. 6. Słusznie jest w sporach, choćby się coś niegodziwego słyszało, gniew powściągnąć. 7. Co jest szpetne, nie może, choć się utai, żadnym sposobem stać się szlachetnem. 8. Czy się nie zdaje Aristides dla tego z ojczyzny być wypędzony, że był zbyt sprawiedliwy. 9. Sokrates był oskarżony, że (quod) młodzież psuł i nowe przesady wprowadzał (598). 10. Radą Diona powodował się Dionysius, oprócz gdy jego przeważająca żądza w jakiej okoliczności na przeszkodzie stanęła. 11. Dalibyśmy ci byli sami (ultra) czego chcesz, gdybyś tak niecierpliwie nie był żądał. 12. Rozum, rozważa i rada powinna się szukać u starców; gdyby starców nie było, żadne państwa istniećby nie mogły. 13. Więcej przyjaciółmi bylibyśmy otoczeni, i bogatsi w skarby, gdybyśmy w naszym szczęściu miarę zachowali byli. 14. Czyby nieprzyjaciel był kiedy wasz tył widział, gdybyście byli odważnego umysłu (428). 15. Czekaj! przyrzekasz przyjść na obiad, a jednak nie przychodzisz. Bardzoś mnie zasmucił. Jakże weseli bylibyśmy, jakżeby-

libyśmy się cieszyli. 17. Mniejby dla was było hańby, gdybyście się tylko od (zarzutu 417) oszukaństwa oczyścić mogli. 17. Gdybym był o radę zapytany, byłbym moje zdanie wynurzył, któreby bardziej prawdziwe, niż pochlebne było. 15. Gdybyś się nauczył, dotrzymać słowa, nikogo jak ciebie nie brałbym za towarzysza. 19. Wszyscy już dawno odebraliby byli rozkaz przybyć wam na pomoc, gdybyśmy tylko myśleli, że wasze życie jest w niebezpieczeństwie. 20. Wielką jest pociechą żyć (perf) pocziwie i dobrze chcieć (perf), choćby się i podług życzenia nie powiodło. 21. Książki, które wydałem, mają być w rękę wszystkich ludzi, lubo już urok nowości straciły, to jest, jeżeli księgarzomym uszom nie pochlebiają. 22. Przechwalający się nieprzyjaciele mają być od ciebie pogardzani, chyba że chępliwe słowa wyżej niż waleczne (fortiter) czyny cenicie. 23. Gdybym nie żył w naukach, wcalebym żyć nie mógł. 24. Z jakiej przyczyny przekładasz Achilleśsa nad Hektora? chyba że owego dla tego za przedniejszego masz, że był mocniejszy. 25. Nigdy ludzie przeciw Bogom nie walczyli, chyba że zmyślenia Homera za prawdziwe wydarzenia uważać chcemy. 26. Niebyłoby wymowy między ludźmi, gdybyśmy tylko z pojedynczymi mówili. 27. Gdyby Alexandrowi dane było dłuższe życie, hufiec Macedoński byłby był przeleciał za morze. 28. Niczego nie można w codziennej rozmowie dokazać, jeżeli każdy tylko na słowa uważa, zamiaru zaś mówiącego zaniedbuje. 29. Choć ciało zostanie związane, na duszę więzy założyć się nie dadzą (nequeo.). 30. Gdyby Boreas wymawiało się jak Maecenas, kończyłoby się w Genitiwie na tis, 21. Niekiedy porusza opowiadanie ludzi, choć są mało wierni. 32. Nigdyby Herkules nie był przeszedł do Bogów, gdyby sobie, między ludźmi tej drogi nie był zabezpieczył. 33. Ten daje najlepszą radę, kto radzi, coby sam, gdyby był w tem położeniu, czynił. 34. Zyczyłbym sobie (perf. Conj. 500) raczej niewymowną mądrość, jak wielomowne głupstwo. 35. Mogłby się kto pytać (495): czy wymowa tak trudną jest rzeczą? Tobym bez wątpienia twierdził (495.) 36. Czyby się kto (quispiam) tem smucił, co mu się zdaje, że się za trzy wieki spełnić może. 37. Zadnejby cnoty w Alexandrze W. więcej nie chwalił (495) jak szyb-

kość. 38. Nikt Platona za wiele chwalić nie może (495.) 39. Nazwałś Themistoclesa bardzo roztropnym wodzem. Tegoby wprawdzie nie zaprzeczył (495,) lecz mogłby kilku między Rzymianami wymienić, którzy go w tej mierze przewyższyli. 40. Można było Croesusa szczęśliwym nazwać, tak zdawał się być ulubieńcem bogów; lecz gdy go Cyrus zwyciężył, był najnieszczęśliwszym ze wszystkich. 41. Ten źle ubrany człowiek posiada wielkie bogactwa, czemubys nie łatwo wierzył (496). 42. Tego znamienitego człowieka nie miałby szanować, podziwiać, i wszelakim sposobem w niebezpieczeństwach bronić? (495.) 43. Gdziebysmy znaleźli drugiego Homera? 44. Mamże obcym rozkoszom pobłażać, abym pobłażania dla moich dostąpił? 45. Cóż mam słuchać słów, gdy widzę czyny? 46. Gdziekolwiek spojrzysz (perf conj) wszędzie widzisz przyjaciół. 47. Któż dosyć (może) podziwiać wszechmocność stwórcy. 48. Któżby stałość nie policzył do największych cnót; gdy nie dla spokojności umysłu tak niebezpieczne nie jest (conj), jak nie znieść nie modz. 49. Kogoby nie było wstyd bardziej, nie się nie chcieć uczyć, jak nie nie wiedzieć. 50. Rzymianie uskarżali się na dumę Ariovista, który, gdy go posłowie napomnieli, aby do Caesara przyszedł, miał obpowiedzieć: któż to jest Caesar i jeżeli czego chce, niech przyjdzie. 51. Proszę cię, przebacz (498) głupstwu i młodości twego syna. 52. Kto do naszego domu wnidzie, niech się raczej nam dziwi, jak naszym sprzętom. 53. Poprzestań to zgłębiać, na czem ci nic nie zależy (421.) 54. Bardzo często przypominajmy sobie odebrane dobrodziejstwa, o udzielonych zaś zapominajmy. 55. Jeżeli przyjacielowi dobrze uczyniłeś (conj. perf) niech cię nie gniewa (taedet), lecz wstydz się raczej, jeżeliś nie uczynił. 56. Pragnienie tych, których jako twych najponfalszych przyjaciół straciłeś, znów, jeżeli nie obojętnym, to stałym umysłem.

B. 1. Pamiętajmy (498), że nawet względem najniższych sprawiedliwość zachować należy. 2. Cokolwiek się Bogu podobało (493) człowiekowi niechaj się podoba (498.) 3. Jaką kto poznał (quam quisque norit) sztukę, w tej się niech ćwiczy. 4. Obyśmy jako winy, tak równie podejrzenia uniknąć byli mogli. 5. Thucydidesa

mowy ja chwalić zwykłem, naśladować ani bym mógł (praes) ani
 może chciał, gdybym mógł. 6. Niech każdy pozna swój talent i
 niech się ostrym swych zalet i błędów okaże sędzią. 7. Jeżeli
 dobra opinia lepszą jest (praesto alicui) od pieniędzy, jak tym bar-
 dziej o sławę starać się należy. 8. Mędrzec nie waha się, jeże-
 li tak ma być (praes. conj) lepiej, wynieść się z życia. 9. Gal-
 lowie niegdyś mniemali, gdyby (nisi) za życie człowieka, nie było
 oddane (imperf.) człowieka życie, że gniew bogów ubłagać się nie
 może. 10. Dniaby mi przybrało (praes conj), gdybym, coby o
 tej rzeczy powiedzieć można, powiedzieć chciał. 11. Gbybym w
 naukach nie (nisi) żył, nie mógłbym żyć. 12. Któżby się nie o-
 bawiał (praes. conj) wszystko przewidującego i spostrzegającego
 Boga? 13. Któżby się słuszu nie dziwił, że z całej potomości
 (omnis memoria temporum) tak szczupła liczba mówców znajduje
 się. 14. Co jest śmiech (inter iad.) jakim sposobem powstaje,
 niech zobaczy (perf) Democritus. 15. Znakomitym talentom pre-
 dzej zbędzie na sztuce, którąby obywatelami rządzili, jak którąby
 nieprzyjaciół zwyciężali. 15. Naśladujmy naszych Brutusów, Ca-
 millów, Deciów, kochajmy ojczyznę, bądźmy posłuszni Senatowi,
 miejmy staranie (consulo z Dat) o dobrych; to za najlepsze miej-
 my, co będzie najsprawiedliwsze. 17. Mówca niech baczy
 (video) najprzód, o których rzeczach ma mówić (praes conj), je-
 żeli do poważnych powagi używa, do żartobliwych wdzięku. 18.
 Tak z niższym żyj, jak gdydyś chciał, (praes conj.) żeby z to-
 bą żył wyższy (acc. c. Inf.) 19 Spodziewajmy się, czego chce-
 my, lecz co się przytrafiło, (accidit), znośmy, myślimy nakoniec,
 że ciała najmniejszych mężów są śmiertelne, lecz sława, cnota
 wieczną jest. 20. Jeden szalony zapaśnik przeciw ojczyźnie woj-
 nę prowadzi. Temu mamy ustąpić? tego warunki przyjąć? 21.
 Któżby przeczył (praes) że znakomita chwala częściej szczęścia,
 niż cnoty jest nagrodą. 22. Tej krzywdy, choćym pragnął, za-
 pomnieć nie mogę. 23. Gdybyś był w młodym wieku myślał o
 starości nie zbywałoby ci teraz, co do utrzymania życia jest po-
 trzebne.

Dwudzieste trzecie Cwiczenie. Coniunctivus.

Gram Mniej. 501.—516.

1. Aegiptianie balsamowali umarłych, aby ich ciała jak najdłużej przetrwały. 2. Pompejus, przez Caesara zwyciężony i rozproszony, spieszył do Alexandrii, aby od króla Aegiptu, któremu dawniej od Senatu opiekunem naznaczony został (plusq. conj) pomoc otrzymać, który bardziej napomnieniom swych dworaków, jak przyjaciół powolny, zabić go (pass) kazał. 3. Nero zapalił miasto, aby mieć widowisko, które niegdyś paląca się Troja czyniła. 4. Ojczyzna nie pod tym (518) warunkiem nas wyżywiła i wychowała, żeby od nas żadnej nie oczekiwała pomocy, i jedynie naszemu pożytkowi służąc, dla naszej spokojności bezpieczne schronienie, dla naszego snu bezpieczne miejsce dawała; lecz żeby większą część naszego ducha i naszego rozumu do swego pożytku zażywała, i tylko tyle nam do naszej potrzeby zostawiła, bez ile obejść się może. 5. Tribunowie ludu w Rzymie namówić lud niegdyś starali się, aby wojenni trybunowie z władzą konsularną obrani byli; lecz to do skutku przyjść nie mogło. 6. Dzikie konie zwykły się ujeżdżaczom oddawać, a byśmy ich używać mogli. 8. Ten król tak (515) sobie lud zobowiązał, że mu nikt droższym nie był. 8. Okręt Perseusza króla, miał być nadwyzyczajnej wielkości, tak, że powiadają, iż miał szesznacie rzędów wiosel. 9. Po Vespasianie nastąpił jego syn, mąż tak (518) podziwienia godnej cnoty, że miłością i rozkoszą rodu ludzkiego był nazwany. 10. Constantinus przedsięwziął miasto swego imienia tak (518) przyozdobić, żeby samemu Rzymowi okazałością wyrównywało. 11. Przybycie tego wodza we wszystkich miastach tak było obchodzone, że oczekiwanie jego osoby było większe, jak jego chwala, a radość z jego przybycia większa, jak oczekiwanie. 12. Scipio był tak gustownym opiekunem i czcicielem nauk, że Polybiusza i Panaetiusza, dwóch nauką celujących mężów w pokoju i wojnie zawsze przy sobie miał. 12. Sulla był jako wojownik i zwycięzca, tak (518) różny, że w czasie zwycięstwa łagodniejszy był jak najsprawiedliwszy, po zwycięstwie naj-

okrutniejszy. 14. Cnoty tak (518) są z sobą połączone, że wszystkie wszystkich częściami są, i jedna od drugiej odłączyć się nie da. (queo) 15. Dzieci niezliczone rzeczy pojmują tak prędko, że się zdają nie uczyć tego, lecz tylko przypominać. 16. Atheńscy sędziowie tak dalece się zapalili odpowiedziami Sokratesa, że tego zupełnie niewinnego człowieka na śmierć skazali. 17. Całe rolnictwo jest tego rodzaju, że niem nie rozważa, lecz najniepewniejsze rzeczy, wiatry i nawałnice, rządzi. 18. Zyj tak, abys sobie nie pozwalał, czego byś i nieprzyjacielowi pozwolić nie mógł. 19. Taką zmianę ma los śmiertelnych, że pomyślnie rzeczy z przeciwnych wynikają. 20. Tak wielka jest siła poczciwości, że ją nawet u tych, których nigdy nie widzieliśmy, albo co większa, nawet u nieprzyjaciół pochwalamy. 21. Mędzrec jest zawsze tego umysłu, że każde przypadki, które mu tylko los zsyła, spokojnie i cierpliwie znosi. 22. Pierwsi królowie Rzymu tak panowali, że wszyscy jeden po drugim (deinceps) słusznie jako założyciele zaczętego miasta nazwani być mogą. 23. Od natury nie jesteśmy tak usposobieni, abysmy tylko do zabawy i żartu stworzeni być się zdawali; lecz owszem do poważnych i do pewnych ważniejszych i większych usiłowań. 24. Długiego czasu, wielkiego usiłowania i nakładu potrzeba nam było, aby to skutkiem pokazać, cosmy rzeczy pospolitej i wszystkim dobrym przyrzekli byli. 25. Diocletianus żył jako prywatny w swym folwarku, i miał tę niezwykłą zasługę, że od założenia rzymskiego państwa pierwszy ze wszystkich z takiej wysokości dobrowolnie do prywatnego zszedł stanu. 26. Aurelianus przez zdradę swego niewolnika zamordowany został, który do pewnych żołnierzy sprzyjających Caesarzowi spis nazwisk przyniósł, w którym rękę swego pana naśladował był, jak gdyby Aurelianus stracić ich zamierzył. Dla tego został od nich, aby go uprzeczyć, zabity. 27. Włochy są obsiane drzewami, tak, że cały kraj sadem się być wydaje. 28. Czucie jest po całym ciełe rozszerzone, że każdą zmianę ciepła i zimna czuć możemy. 29. Każda żyjąca istota (animal) kocha siebie, i skoro tylko się narodziła, stara się, aby się utrzymać. 30. Napominam cię bardzo, abys nietylko mowy Cicerona, lecz także i jego listy pilnie

czytał. 32. Choćby nam Plato nie dawał dowodów swych twierdzeń, sama powaga tak wielkiego filozofa przekonałaby nas powinna. 33. Często wojny podejmować się muszą (pass), abyśmy w pokoju żyli. 34. U Greków, jak (ut) Cicero zapewnia, była Geometria w wielkiem poważaniu; dla tego nie było nic znakomitszego, jak Matematycy. 34. Cicero, jak wiesz, naśladował w philosophii Sokratesa. 35. Pewien lis, gdy winogrona doświadczyć nie mógł, odchodząc rzekł: jeszcze są kwaśne. 36. Widzisz, jak lenistwo najlepszego człowieka psuje. 37. Obym tak odnowionej między nami przyjaźni kosztował, jak moja dusza całkiem wolna jest od nienawiści ku wam. 38. Gdy Perikles niegdyś chciał z flotą odpłynąć, zaćmiło się słońce, i strach opanował sternika. Skoro to Pericles postrzegł, rzucił mu na oczy płaszcz i zapytał się: Czy ci to wróży jakie nieszczęście? On odpowiedział: Nie! któremu odrzekł Pericles: Cóż jest za różnica między tem, a owem, oprócz, że to, co niebo ciemnością zakrywa, większe jest, jak mój płaszcz. 39. L. Corneliusz Sulla pobił Cluentiusza dowódcę Marsów z wielkiem wojskiem, tak, że ze swoich tylko jednego utracił. 40. W bitwie pod Munda, został Caesar z początku tak pobitym, że się chciał zabić, aby po tak wielkiej sławie wojennej w wieku 56 r. życia nie dostał się pod moc synów Pompejusza. 41. Za czasów Sulli, aby nie do nędzy Rzymu nie brakło, w państwie, gdzie zawsze cnotami ubiegano się, teraz ubiegano się występkami, i ten zdawał się być najlepszy, który był najgorszym. 42. Strzedz się trzeba, aby nas występki nie zwiiodły, które cnoty zdają się naśladować. 43. Wytechnięcie powinno mieć miarę, aby odmówione, nienawiści ku zatrudnieniu, (393) albo też zbyt, przyzwyczajenia do próżnowania nie zrodziło. 44. Ptolemaeus, aby nie był u swoich zbyt mało ceniony, został królem nazwany. 45. (Obowiązkiem) jest mędrca (419) zapobiedz, aby się nic złego nie stało; lecz męznego człowieka, cierpliwie znosić, kiedy się przytrafiło. 46. Choćby boleść nie była największym złem, złem przecie jest. (501, c.) 47. Mam za piękną rzecz poważne (rzeczy) z przyjemnemi łączyć, aby owe w smętność, te w natrętność nie wyradzały się. 48. Kury i inne ptaki ogrzewają młode skrzydłami, aby od zimna nie były uszkodzone. 49. Żaden rozsądny nto

nie karze, ponieważ grzeszono; lecz aby nie grzeszono. 50. Wy-
 rządził moim przyjaciółom tyle złego, że mu nie mogłem przeba-
 czyć, jeżeli owych nie chciałem obrazić. 51. Kto nieskromnie
 o co prosi, sprawia, że się nie staje, czego życzy. 52. Gdy So-
 krates już prawie śmierć przynoszący kubek miał w rękę, mówił
 jeszcze tak, że się nie zdawał, śmiercią być zaskoczony, lecz wstę-
 pować do nieba. 53. Przystojność ma tyle wagi, że od szlache-
 tności oddzielić się nie da. 54. Jak zrobimy początek, tak doko-
 namy reszły. 55. Hannibal połączył się z Antiochem, gdy swoje
 miasto ojezyste, aby nie był wydanym Rzymianom, opuścił był.
 56. Obawiam się, żeś tego, com powiedział, nie zrozumiał (506);
 obawiać się należy, żeby nasze nierozważne mowy tym ludzimi
 powodu do zemsty nie dały. 57. Obawiam się, aby nieprzyjaciel
 nie powziął zamiaru, który wyjdzie na naszą zgubę (389). 58.
 Zły pomija wiele złego, nie żeby je za szkodliwe uważał, lecz że
 się obawia, aby nie był karany. 59. Gdy Alexander, aby swe od
 od marszu rozgrzane ciało ochłodzić, zaprędko wszedł w rzekę
 Cydnus, zaczęły jego członki nagle martwieć i jego żołnierzy opa-
 nowała obawa, aby ta choroba dla króla nie była śmiertelną. Ale
 jego wierny lekarz Philippus wywiódł go z tego niebezpieczeństwa.
 60. Obwiam się, abys (ut) wszystkie trudy, któreś na siebie przy-
 jął, znieść potrafił. 61. Obawiamy się, abyśmy się nie zdawali
 ci podchlebiać. 62. Obawiam się, że moje czyny oczekiwaniu mych
 współobywateli nie odpowiedzą. 62. Rzymianie zwykli byli swój
 obóz, gdziekolwiek go rozłożyli, każdego czasu, waleń otaczać,
 dla (ut) wstrzymania tych nieprzyjaciół, których widzieli, i aby
 od tych nie ponieśli szkody, których nie widzieli. 64. Po-
 zwólmy, że (501 c) wina mego nieszczęścia polega na tych, którzy
 mnie źle bronili; polega jednak daleko większa na tych, którzy
 mnie opuścili. 65. Co jednym tak, innym inaczej, i tymże sam-
 ym ludziom, nie zawsze jednako być się zdaje, mamy za uwi-
 dzenie (fictum). 66. Wielu zdaje się wszystko wiedzieć, którzy
 nie nie wiedzą. 67. Co uczynisz, jeżeliby cię przyjaciel umierając
 prosił, abys jego córce powierzone ci pieniądze, (jako) posag dał,
 a tego nigdy nie napisał, ani nikomu nie powiedział? Czy nie
 pójdiesz za powinnością i nie oddasz jej dziedzictwa? 68. Ho-

mera geniusz był tak znamienity, że wszyscy go podziwiali, wielu go naśladowało, a nikt mu nie zrównał. 69. Philemon prosił Jowisza, jak poeci opowiadają, aby jeden dzień jego życiu, i życia jego małżonki Baucis koniec położył, i aby ani on jej grobu nie widział, ani od niej nie był pochowany. 70. Cesarz Constantinus nie pominał żadnej sposobności, aby swych przyjaciół nie wspierał. 71. Jeżeli idąc za przykładem Greków, wszystkie narody barbarzyńcami nazwicie, które nie należą do waszego narodu, obawiam się, abyście wiele narodów tem nazwiskiem nie nazwali, które nań mniej zasługują, jak wy sami. 72. Skąpcy zawsze się obawiają, aby dosyć mieli. 73. Mądry pewien pochwalony od złych ludzi: jakże się obawiam, rzekł, abym co złego nie popełnił (perf.) 74. Zdarsza się to często, że powinność z rozkoszą nie zgadza się (certo). 75. Spodziewam się, iż to nastąpi, że dobra sprawa tryumfować będzie. 76. Państwo rzymskie tak dalece (eo) wzrosło, że na swój ogrom szwankowało. 77. Alexander Wielki sam prowadził swych żołnierzy do bitwy, i był uczestnikiem wszystkich trudów i niebezpieczeństw, aby ich tym dzielniejszymi i ochotniejszymi uczynić. 77. Catilina oddalił przed bitwą wszystkie konie, aby jego żołnierze tym mniej o ucieczce myśleli. 78. Obciągają się młode drzewka słomą, aby przeciw zimnu tym lepiej zabezpieczone były. 79. Żądam od ciebie dowodów, nie żeby (508) twoja wiara była mi wątpliwą, lecz żeby cię lepiej przeciw oskarżycielowi bronić mógł. 80. Wszyscy z ojczyzny wypędzeni Thebanowie udali się do Athen; nie żeby tam szukali bezpieczeństwa; lecz żeby o uwolnienie swej ojczyzny starać się mogli. (380.) 81. Nie zaniechamy (512) naszych uczni napominać, aby codzień w obyczajach i naukach postępowali. 82. Temu niewolnikowi listu do ciebie nie powierzyłem, nie żeby go miał za niewiernego, (510) lecz że nie było co pisać (nihil erat, quod sciberem.) 83. Na twoje mowy nie nie odpowiedziałem, nie żeby (510) nie był innego mniemania; lecz żeby uniknąć kłótni, gdyż cię rozgniewanego widziałem. 84. Długi list do mego ojca pisałeś, abyś przed nim swe przestępstwa usprawiedliwił; lecz tym sposobem nie nie dokażesz, jeżeli się lepszym i szlachetniejszym nie staniesz. 85. Nie wątpię, że z boleścią sobie dawniejsze wy-

stępki przypomnisz. 86. Zawsze twego ojca cenilem, i wcale mi nie było wątpliwem (512) że i on mnie kocha i szacuje (pass). Ja przynajmniej niczego nie zaniechałem, abym twę miłości był godzien. 87. Wstrzymać się nie mogłem (512), abym ci moje zdanie odkrył. 88. Gdy Orgetorix, sprawca spisku między Helwetami nagle umarł był, nie było wątpliwosci, że sobie sam śmierć zadał. 88. O, Jak bezczelny jest ten człowiek (374) nie wiele brakowało (512) żeby mnie z mojego domu wypędził. 90. Cicerero niczego nie zaniechał, aby Pompejusza od związku z Cezarem odwieść. 91. Żyję bardzo poufale z twoim bratem, a gdy byłem chory, nie opuścił i dnia, aby mnie nie odwiedził. 92. Kłóży wątpli, (512) że w enocie są bogactwa. 93. Gdy Augustus smutną wiadomość o klęsce Quinctiliusza Varusa odebrał, nie mógł się wstrzymać, aby głośno nie narzekał. 94. Tej zbrodni przeczyć nie można; nikogo nie było (512) w mieście żeby tego nie wiedział. 95. Zaden uczony do Rzymu nie pojechał, któryby w nim świątyni Jowisza Statora nie widział, której widok najdawniejsze czasy Romulusa przypomina. 96. Nie nie jest (510) tak trudnego i twardego, czegobym dla waszego ocalenia nie podjął. 97. Czemu nie (513) powściągacie waszej mowy, zdradzieli waszego głupstwa. 98. Czemu nie milczycie? 99. Nie wahałem się (514) tym ludziom straż mego domu powierzyć. 100. Wątpię, (514) czy ci to samo mam radzić, co mnie. 101. Gdy Dariusz po trzeci raz od Alexandra zwyciężonym się widział, był wątpliwy (dubito) czy zaszczytną śmiercią nie wypadło mu uniknąć haniebnej ucieczki. 102. To, kazał mi wodz (pass.) powiedzieć; lubo mnie wstyd tego czynu, wahałem się, czy mu mam być posłuszny. 103. Nie wahał się powierzyć naszego powierzyć naszym przyjaciółom, cokolwiek o tym przedmiocie wiedzieliśmy. 104. Mądryemu mężowi śmierć nie przeszkadza, (512) aby się każdego czasu o rzeczpospolitą i o swoich nie starał. 105. Cimon nigdy nie wyznaczał stróżów w swych ogrodach, aby nikt nie był wstrzymany (515) owoców, jakichby chciał, używać. 106. Nie przeszkodzę ci, abyś to miasto opuścił (515) 106. Gdy Miltiades Dariuszowi odwrót ze Scythii odciąć chciał, sprzeciwił się Histiaeus z Miletu, aby się rzecz nie uskuteczniła.

108. Twoja obecność przeszkodziła temu człowiekowi tak się pokazać, (515) jakim jest. 109. Wzbroniono (prohibeo) mi (pass) abym mu się na oczy nie pokazywał (venire in conspectum.) 110. Isokratesowi słaby głos przeszkadzał (pass.), aby publicznie nie mówił. 111. Nikt ci nie zabroni, we wszystkim, co masz czynić, żebyś przykładów słachetnych mężów nie uśladował. 112. Nie mogłem odmówić temu człowiekowi, choć go nie znałem, dla jego sprawowania, abym go nie pochwalil.

B. 1. Stać się nie może, aby ktoś w Rzymie był, gdy jest w Athenach. 2 Atticus, jak długo w Athenach był (adsum) opierał się, aby mu (ne sibi) posąg nie był stawiany. 3. Nie możemy zaprzeczyć (510) że inni niekiedy od nas różnią się. 4. Niezego nia masz, (est) czego by złem (male) opowiadaniem nie można zepsuć. 5. Strzeż się, abys czego nierozważnie nie powiedział, albo nie uczynił przeciw możliwym, 6. Epaminondas nie wzbraniał się (515) aby karę prawa poniósł. 7. Zaden wiek nie przeszkadza, (515) abyśmy się do nauk przykładali. 8. Caesar listownie zalecił, aby szturmem Massilii nie zdobyto. 9. Rzymianie nie mogli przeszkodzić, żeby Sagunt przez Hannibala nie był zdobyty. 10. Nikogo z was nie masz, żeby (510), jak zdobyte zostały przez Marcella Syracusy, często nie szły (perf.) 11 Pozostaje, abym pokazał, że wszystko, co jest (conjunc) na tym świecie, czego używają ludzie, dla ludzi uczynione i zgotowane jest. 12. Rzymianie od pluga odprowadzili Cincionata, aby był Dictatorem. 13. Verres Sycylią przez trzy lata tak zniszczył, że do dawnego stanu żadnym sposobem przywrócić nie mógł. 14. Pochlebcy, jeżeli kogo chwają, mówią, że się obawiają, (506) aby owego czynów słowami dosięgnąć zdołali, 15. Miła mi jest bardzo twoja pamięć o nas (395), którą wyraziłeś w liście; tę abys zachował, proszę: nie! żeby o stałości wątpić (509), lecz że zwyczaj jest taki (ita) proszenia. 16. Phaëton, Słońca syn, bardzo pragnął, aby wozem ojca jechał (vehor.) 17. Lacedaemończykowie przysięgą zobowiązani zostali; aby nic (nequid) z praw Lycurga nie odmienili. 18. Timoleonka matka po zabójstwie brata nigdy nie ujrzała, aby go bratobójcą i bezbożnym

nie lajala (compello). 19. Nigdy u nas duma nie przeszkadzała, abyśmy (515) ustaw obcych, jeżeli tylko dobre (probus) były, nie naśladowali. 20. Nie mogę się wstrzymać (facere 510) abym codziennie łez nie wylewał; nie bowiem zgoła nie brakuje, abym nie był najniezwyklejszym. 21. Przysięgę ci daną tak zachowałem, że nikomu wątpliwie być nie powinno, iż (quin) i nadal (reliquo tempore) tego samego umysłu będę (fut periph.) 22. O tem codzień rozmyślaj, abyś mógł spokojnym umysłem życie opuścić. 23. Obawiam się, aby imię filozofii niektórym dobrym mężom znienawidzone niebyło. 24. Obawiałem się, aby ci mój list był oddany. 25. Plinius starszy książki czytając, notował i wypisywał. Nie bowiem nie czytał, czego by nie wypisywał (511). Mawiać także zwykł był, iż żadna książka tak zła nie jest, żeby się z jakiego względu (aliqua parte) nie przydała. 26. Pamięć w Themistoklesie osobliwsza była, tak że, cokolwiek słyszał i widział był, w niej tkwiało. 27. Z miasta ustępując, aby iść na wygnanie, ręce Aristides wyciągnął do nieba i bogów prosił, aby czas dla ludu Atheńskiego nie nadszedł, w którymby przypomnieć sobie Aristidesa potrzeba było. 28. Wielu twardym początkiem od nauk odstrasza się (515) aby z nich błogich kiedyś owoców nie zbierali, gdy jednak początek wprawdzie trudny jest, środek zaś łatwy, a koniec słodki jest. 29. Konie ostrogami popędzają się, aby tym (508) prędzej biegły. 30. Pokarmy przygotowujemy, aby tym lepiej smakowały. 31. Virgiliusza i Titusa Liviusza pisma, mało brakowało, żeby (quin) ze wszystkich bibliotek usunął Caligula. 32. Prawie żadnego nie ma, żeby bystrzej występków w drugim jak w sobie nie dostrzegał. 33. Rzeczom ziemskim wiele zewnętrznych, aby się nie zjściły, przeszkodzić mogą. 34. Ani tak nie potrzeba zamykać majątku, aby go łaskawość otworzyć nie mogła; ani tak otwierać, aby stała otworem wszystkim. 35. Epaminondas ubóstwo tak zniósł, iż z rzeczy pospolitej nic prócz sławy nie wziął. 36. Ten sposób życia sprawił, żebyś powtórnie w chorobę nie wpadł. 37. Strach ogarnął żołnierzy, aby śmiertelna nie była rana Scipiona. 38. Prawo krótkie być powinno (oportet), aby tym łatwiej od niebiegłych mogło być zatrzymane. 39. Nie dla tego niektórych przyjaciół zażyłość poniechałem był, żebym się na nich

gniewał (509) lecz że mnie ich wstyd było. 40. Do ciebie list napisałem (do), nie żebym miał (508) bardzo, coym pisał, lecz abym z tobą rozmawiał nieobecny. 41. Nikogo z was nie ma, żeby nie widział, jaka siła jest w zmysłach. 42. Nigdy do ciebie nie przychodzę, żebym od ciebie nie odszedł uczeńszym. 42. Stać się nie może, abym nieprzyjaciół ojezyny nie nienawdził. 44. Wstrzymać się nie mogłem; abym ci nie oświadczył, co o tobie myślę. 45. Teraz mi nie jest wątpliwe, że (quin) legie nie przyjdą (fut periphr.) 46. Hanno ani być odejętym od Agrigentum, ani aby (quin) wypadł, gdzieby chciał, przeszkodzonym być nie mógł. 47. Żołnierze nie mogli być wstrzymani, żeby na nieprzyjaciół pocisków nie rzucali.

Dwudzieste Czwarte Cwiczenie, Accusativus cum Infinitivo.

Gram Mniej. 556 i 528—533.

1. Sądzę, że nam znajomość przyszłości nie jest potrzebna. 2. Któżby przeczył, że świetna chwala częściej darem jest szczęścia, jak nagrodą cnoty. 3. Gallowie mieli o bożkach, jak wiemy prawie to samo mniemanie, jak inne ludy: że Appollo leczy choroby, że Jowisz nad mieszkańcami nieba (gen.) dzierży panowanie, że Mars kieruje wojną. Ich kapłani, którzy się nazywali Druidami, usiłowali szczególniej rozszerzyć przekonanie, że dusze są nieśmiertelne, i że tylko po śmierci z jednego do drugiego przechodziły. 4. Piszesz, że tego, co uczyniłem (529) nie uważasz za potrzebne; ale że się cieszysz, że to uczyniłem. (529) 5. Tullus Hostilius mawiał, że młodzieńcy w wojnie zdrowsi są jak w pokoju. 6. Ze do wody ciepło przymieszane jest, sama ciecz okazuje. 7. Regulus powiedział, że w Rzymie nie pozostanie, w którym mieście powagi ślachtetnego obywatela mieć nie może, gdy Afrykańczyków był niewolnikiem (529.) 8. Hannibal po bitwie pod Cannae ofiarował Rzymianom, aby swych jenców wykupili; lecz od Senatu odpowiedziano, że nie potrzeba tych obywateli, którzy

się z bronią w rękę złapać dali byli. 8. Niektórzy twierdzą, że wierzchołki gór tym gorętsze być muszą, im bliższe są słońca. 10. Suetoniusz opowiada, że Caesar swój dom wiejski z gruntu zburzył, że jego życzeniom całkiem nie odpowiadał (529.) 11. Gdy Antiochus, król Azji przez Scipiona zwyciężony, otrzymał rozkaz (jubeor) tylko aż po Taurus (308) panować, i całą Azją, która potem Rzymską prowincją stała się, utracił był; zwykł był mawiać, że lud rzymski bardzo laskawie się nim obszedł, gdy go od zbyt wielkiego kłopotu uwolnił. 12. Przypominam sobie, że niektórzy do mnie przybyli, którzy powiedzieli, że twój ojciec do Afryki odjechać chce. 13. Nie żał mi, że żył, gdyżem tak żył, że myślę, że nie na próżno się urodził. 14. Przysięgam na (per) Jowisza, mówił Cicero w jednej mowie, że tak czuję, jak mówię. 15. Ze światło, z którego się cieszymy, powietrze, którem oddychamy, od Boga dane jest, widzimy jasno. 16. Rzymski wodz Duillius zwyciężył najprzód w bitwie morskiej flotę Carthaginczyków i żadne zwycięstwo nie było Rzymianom miłsze, że na lądzie niezwyżeni, teraz także i na morzu wiele znaczyli. 17. Jugurcie, królowi Numidów, Rzymianie wojnę wydali, że królów Adherbala i Hiempsala, synów Micipsy, swych krewnych i przyjaciół ludu rzymskiego, zabił był. 18. Aeneaszowi od króla Aboriginów Latina pięćset morg kraju dane były, aby je uprawiał. 18. To wyżej cenić, co jest pożyteczne, niż to, co szlachetne, jest szpetna. 19. Prosiłem najpoufalszego przyjaciela króla, aby mu tę książkę oddał; spodziewam się bowiem, że przeczyta, jeżeli mu od tego męża poleconą będzie. 20. Rzymiski Diktator taką miał moc, że wszystko mógł uczynić, co mu się dla dobra państwa za użyteczne zdawało. 21. Pactus obiecał wszystkie książki, któreby mu brat zostawił, dać mi w podarunku. (391) 22. Ci, którzy młodzieńcom przebaczą błędy, że ten wiek jeszcze dobrego i złego rozróżnić nie umie (nequeo), bardzo się mylą; albowiem młodzież rozróżnia złe od dobrego, ale się do złego powodować daje. 33. Cicero rzekł, że nie waha się twierdzić, że natura się utrzymuje (conservatrix sum.) 24. Dionysius bał się, aby nie był zabity, gdyby Diona przy sobie nie miał. 25. Admetus, król Molossów kazał Themistoklesa do Pydny zaprowadzić i co mu było straży potrze-

ba, przyrzekł mu. 26. Wielu nie za dobre nie uważa, oprocz co im się spodobało. 27. Valerius chwalił szczęście Brutusa, że za ojezyzną walcząc, śmierć poniósł (plusq. conj.) 28. Thebanie połączyli się z Atheńczykami, gdy tymże wojna z Filippem groziła, gdyby tamci od Macedończyków zwyciężeni byli. 29. Powiadają, że Romulus Prokulusowi Juliuszowi po swem zniknięciu pokazał się, i powiedział, że jest bożkiem i nazywa się Quirinus. 30. Plato nazywa rozkosz ponętą do grzechu, bo ludzie łapią się nią, jak ryby wędka. 32. Caesar przymusił wolny i nad innymi panujący Rzym, aby mu był posłuszny. 32 Ludzie są dla ludzi, aby się wzajemnie wspierali. 33. Sempronius wołał swemu politykowi szkodzić, jak dobro państwa zanieczyścić. [34. Pompejus przedsięwziął sprawiedliwą i potrzebną, lecz dla swych współobywateli niebezpieczną wojnę. 35. Każdy niech zna siebie i swój dowcip, niech się okaże ostrym sędzią swych błędów i swych zalet, piękna jest bowiem znać swoje błędy. 36. W wątpliwych okolicznościach szukali zewnętrzni królowie związku z Rzymianami. 37. Cóż człowiekowi miłszego od natury dane jest, jak przyjaciele i powinowaci. 38. Uszanowanie cnoty wymaga abyśmy od poczciwego nigdy nie nie żądali, co by nie było dobrem i szlachetnem. 39. To najbardziej przystoi na mówcę, co mu jest najwłaściwsze. 40. Doniesiono w Rzymie, że Varus z zwemi legionami od Hermannu (Arminius) zniesiony i zabity został. 41. Gdy Alexander zamek miasta Celaene oblegał, przybyli do niego Atheńscy posłowie, prosząc, aby im nad rzeką Granikiem wzięci Atheńczykowie wydani byli, 42. Quintus pisał do mnie, że jest zamiarem Caesara, abym szedł za nim. 43. Alexandrowi w Soli ta pomysłna nowina z Halicarnassu przyniesiona była, że Persowie w bitwie pobici zostali i że posiadłości Myndów i Cauniów pod moc jego dostały się. 43. Słyszałem, że mój przyjaciel dziwi się, że nie o jego rzeczach nie piszę. 44. Gdy Alexander Clitusa zabił, obrócił miecz przeciw sobie, i może byłby czyn wykonał, gdyby go przyjaciele nie byli wstrzymali. Jego żal tym bardziej powiększał się przez pamięć swej pierwszej wamki, siostry Clitusa, której się, choć była nieobecna, najbardziej wstydził, że jej się tak szkaradna nagroda za starania dostała. 45. Byłem wezwany od two-

jej matki, abym do niej przyszedł, i ułożył książki, które twój ojciec zostawił. 46. Bomilear napominał Jugurthę, i zaklinał go że łzami, aby o jego dzieciach miał staranie. 47. Themistokles wolno w Sparcie wyznał, że lud ażeński za jego radą [ab] swoje świątynie i mieszkania murami ogrodził. 48. Jugurtha wyprawił posłów do Rzymu, którym polecił, aby tylko życie dla jego dzieci wyprosili. 49. Alexander żałował małego synka Dariusza, którego z matką i babką w niewolę zabrał był; że waląc go się na się nieszczęścia jeszcze nie czuł. 50. Król ten hufiec jeźdźców najwyżej cenil, że go kiedyś z niebezpieczeństwa śmierci wybawił. 51. Alexander dziękował w obec wszystkich żołnierzy, którzy go wyzdrowiałego pozdrawiali, swemu lekarzowi Philipowi, że, nie tylko go od śmierci, lecz także wojsko macedońskie od obawy uwolnił [wprzody.] 52. Do Philippa, króla Macedońskiego, wyprawieni byli rzymscy posłowie, aby żądali Demetriusza, który wojną zwyciężony do niego był uciekł. 53. Młody Dionysius ścigał Diona, że jego samowładztwu niebezpiecznym być się zdawał. 54. Ten głupiec nie waha się jawnie wyznać, że nas nienawidzi, żeśmy go nie zaszczytili honorem, na który, mniema, że zasłużył. 55. W swojej obecności nie pozwolił ten książę, aby mu mieszkańcy oswobodzonego przez niego miasta posąg wystawili; nieprzytomny nie mógł temu przeszkodzić; lecz zganił swych przyjaciół, że go w czas (tempore) o tem nie uwiadomili.

B. 1. Niektóre włoskie miasta dzień, w którym najprzód do nich (se) przybył (plusq. conj) Augustus, początkiem roku uczyniły. 2. Przy rzece Hipanis (ac. im) powiada Cicero, że pewne zwierzątka rodzą się, które tylko jeden dzień żyją (conj) 3. Titus Augustus przypomniawszy (sobie) niegdyś przy (super) wieczerzy, że nic nikomu (quisquam) w całym dniu nie wyświadczył, pamiętne owo zdanie wyrzekł: przyjaciele dzień straciłem. 4. Mylnie niektórzy sądzą, że ten, który mowę dobrych naśladuje, (conj) czyny naśladować będzie. 5. Zwyczaj był Atheńczyków chwalić (pass) na zgromadzeniach tych, którzy w bitwach zabici zostali. (plusq. c.) 6. Pobożność ku Bogu wymaga, aby się nie od nie

go nie żądało, co by było niesprawiedliwe i nieuczciwe, 7. Nie masz wątpliwości, że (512) co jest (con) żyjątkiem i ma zmysł i rozum, to jest lepsze, jak owo, co jest tychże pozbawione [conj]. 8. Athenczykowie zwycięstwa Lacedaemończyków własnej winie przypisywali, że Alcibiadesa z państwa wygnali. 9. Sulpicius od Atheńczyków, miejsca do pochowania wewnątrz miasta aby dali, uzyskać nie mógł, ponieważ (quod) twierdzili, że są religią pszeszkodzeni, Aristides czy nie (nonne) dla tej przyczyny wypędzony jest z ojczyzny, że nad (praeter) miarę sprawiedliwym był. 11. Sokrates zwykł był mawiać; że wszyscy w tem, co znają, dość są wymowni. 12. Król rozkazał, aby, co było potrzebne do wojny, było przysposobione.

Dwudzieste pigte Cwiczenie, Interrogatio directa et indirecta.

Gram. Mniej. 534 i 295—300.

1. Czemu nikt swych błędów nie wyznaje? 2. Jakże często było to początkiem i przyczyną szczęścia, co za klęskę uważane było! 3. Co mam czynić, tego wołę się przykładami innych, jak mojem niebezpieczeństwem nauczyć. 4. Czy nas tylko wypadek uczyć będzie; to jest nauczyciel głupich. 5. Kto jest bogaty? Kto nie nie pragnie. Kto ubogi? Skąpy. 6. Czy (nonne) gniew i wzajemna nienawiść nie dokazały tego, że wszędzie bezpieczniejsi jesteście, jak w waszej ojczyźnie? 7. Dziwię się, że jeszcze dobrze o tym człowieku spodziewać się możecie. Czy się zastanawia, co mówi? Czy żałuje swego uczynku? Czy jego cera pokazuje jaki znak wstydu? Bynajmniej; owszem jest jego oblicze bezczelniejsze, jak kiedykolwiek. 8. Nasz przyjaciel został od sędziów potępiony; a więc sprawa jego nie była dobra? Nie (300), bardzo dobra, ale była źle broniona. 9. Jak drogo ten folwark kupiłeś? za 20. Talentów, 10. Zwiedzałeś często, gdyś się znajdował w Athenach, szkoły philosophów? Tak jest i bardzo chętnie. 11. Tarquinius pytał się Naeviusza, czy się to stać może, co sobie za-

mierza? Ow odpowiedział, że może. 12. Czy przypuszczasz, że cała natura potęgą nieśmiertelnych bogów jest rządzona? Tak jest. 13. Wyszedli sam mój ojciec? Tak. 14. Nie wstydzę cię tych ludzi? Wcale nie. 15. Czy mądry człowiek, gdy głodem jest ścisniony, niegodziwemu człowiekowi nie może wziąć pokarmu? Nie, wcale nie! 16. Jestli twój brat wewnątrz? Nie! 17. Czy nie widzisz, że codziennymi skargami nic nie wskórasz. 18. Szalony zapaśnik prowadzi przeciw ojczyźnie wojnę, temu mamy uledez? Jego warunków słuchać mamy? 20. Czy nie powiedziałem, że się to nieszczeście wydarzy? Jestże znajomość wojenna niczem, że największy wódz niekiedy ucieka. 21. Powiadają, że Xenocrates, bardzo znakomity philosoph, gdy go się pytano, czegooby jego uczniowi dochodzili? miał odpowiedzieć: że to dobrowolnie czynią, do czego inni prawami są zmuszeni. 22. Catonowi równie jest na sercu (359) jak państwo po jego śmierci rządzone będzie, jak dzisiaj. 23. Bardziej mi o to idzie (curae est) jak się tym, którzy względem (de) mnie się zasłużyli, wywdzięczę, niż jak urazy mych nieprzyjaciół mam pomścić. 24. Nie wiele na tem zależy, jakim umysłem list jest pisany, jak raczej, jakim jest przyjęty. 25. Gdy Conon usłyszał był, że jego miasto rodzinne jest oblegane, nie pytał się, gdzieby sam bezpieczny żyć mógł, lecz zkądby swoim obywatelom mógł być pomocą (praesidium Dat). 26. Co mój brat robi, napiszę do Ciebie, skoro mego ojca zobaczę, który we dwa dni tutaj przybędzie. 27. Co człowiek często widzi, nie podziwia, chociaż nie wie, dla czego się dzieje. 28. Kilka listów od ciebie odebrałem, z których poznałem, jak natężonym i trwożliwym umysłem wiedzieć pragniesz, co jest nowego. 29. Będzieli niskie urodzenie mędrcomi przeskadzało, być szczęśliwym? 30. Tobie, który tylu dobrego wyświadczyłeś, nie jest tajno, jak wielu wdzięcznych się znajduje. 31. Jak wiele ci braknie, widzisz. 32. Magnes jest kamień, który żelazo do siebie przyciąga; lecz dla czego się to dzieje, powiedzieć nie możemy. 33. Chciałbym wiedzieć, czy potrzeba, pisać doniego. 34. Pytanie jest (quaeritur) czyli ten, który nam był pożyteczny, gdy nam potem zaszkodził, od wszelkiego obowiązku nas nie uwolnił. 35. Trzeba wiedzieć, jakiego kto jest umysłu,

abyśmy mogli oznaczyć, jak wiele każdemu zaufać można. 36. Themistocles uczynił Atheńczyków bardzo biegłymi w żegludze (res navalis). Jak wielkiem to ocaleniem (380) potem było dla całej Grecyi, w wojnie Perskiej poznano. 37. Opowiem wam o młodzieńcy najznakomitsze czyny rzymskiego ludu; lecz potem niech każdy zwróci uwagę, jakie było życie i obyczaje dawnych Rzymian. 38. Atheńczykowie posłali prędkobiega do Lacedaemonu, aby doniósł, jak prędkiej pomocy potrzeba było. 39. Cóż innego jest państwo, jak mnóstwo ludzi wspólnym węzłem zgody połączonych. 40. Nie wiem, co mam powiedzieć. 41. Pytanie jest, czemu w zimie śnieg pada. 42. Jeszcze wielu jest niewiadomo, z których miejsc bociany przychodzą, albo dokąd się udają. 42. Gdy bracia Lidus i Tyrrhennus w Lydii panowali, losowali, nieurodzajnością ziemi przymuszeni, który (z dwóch) z częścią ludności ojczyznę opuścić miał. Los padł na Tyrrhenna (dat.) 43. Nie wiedzieć, czy liczba gwiazd jest parzysta. 44. Pytanie jest, czy jest słuszna dla chwały śmierć ponieść. 45. Nie czyni żadnej różnicy, czyli chorego położysz w drewnianym, czy w złotym łożku, dokądkolwiek go zaniesiesz, wszędzie weźmie swą chorobę ze sobą. 46. Jeżeli pragniemy, obojętna jest, czyli kubek złoty, czy srebrny, czy też dłoń jest. 47. Będzieszli wyżej (414) cenil pieniądze Pyrrhusa, które Fabriciuszowi ofiarował, albo wstrzemięźliwość Fabriciusza, który owo złoto odrzucił. 48. W wierszach nic nie zależy natem, czy ostatnia zgłoska jest długa, czy krótka. 49. Śmierć zdaje ci się być złem: czy dla tych, którzy umarli, czyli dla tych, którzy mają umrzeć? Powiedz mi, proszę cię, czy cię przestrasza trójgłówny Cerber w królestwie podziemnym (orcus), szum Kocytu, Tantalus, który dotyka wody swą brodą, a jednak pragnieniem jest dręczony; skała Sysypha, a może też nieubłagani sędziowie Minos i Rhadamant? Tego się obawiasz i dla tego twierdzisz, że śmierć jest złem. 50. Dionysius, gdy przeciw niemu Syracusanowie wojnę podnieśli, wahał się długo, czy ma złożyć panowanie, czy też orężem rozstrzygnąć. 51. Ci dają dobry przepis, którzy zakazują to czynić, o czem powątpiewa się, czy jest słusznie, czy nie słusznie. 52. Wybornie Anaxagoras, gdy w Lampsacus umierał, do swych przyjaciół, którzy go się py-

tali, czyliby, gdyby mu się co przytrafiło, do swej ojczyzny Clazómenae chciał być przeniesionym; Nie potrzeba, albowiem zewsząd równie daleka droga do podziemnego królestwa. 53. Bocchus długo ze sobą rozważał, czyby Jugurthę Rzymianom, czyli jemu Sullę miał wydać (prodo). 54. Przy szczęśliwym życiu pytam się, czy kto jest wolnym, czy niewolnikiem, czy bogaty, czy ubogi, czy prywatny czy potrzebny, czy słusznie lub niesłusznie, czy sławny lub przeciwnie. 55. Wyznajemy, że nie jest w naszej mocy, czy jesteśmy bystrzy; czy tępi, czy silni czy słabi. 56. Niektórzy Sophiści (pass) pytają się, czy trzy jest wiele, czy mało. 57. Czy mądrość sama przez się uszczęśliwia, czy nie, jest pytanie (quaeritur). 58. Rzeczą jest sędziego najprzód dochodzić, czy się to stało, lub nie. 59. Dziś moich przyjaciół smutniejszych jak zwyczajnie widziałem; zdają się przedemną niewiem jakie nieszczęście ukrywać. 60. Rozbójnik, którego z największem staraniem ścigaliśmy, nie wiem, dokąd uciekł. 61. Moja matka żdaje się być smutną. Wczoraj odebrała list, w którym jej doniesiono, nie wiem co, o losie mego brata. 92. Wiele zależy na tem, kto słucha: Senat, lud, czy sędziowie; wielu czy mało. 62. Nie, co jeden i drugi Rzymianin uczynił; lecz co Senat i lud Rzymski nakazał, uważać trzeba; jeżeli obyczaje tego ludu i jego cnoty poznać chcemy.

B. 1. Wątpili niektórzy o świecie, czyli (ne) przypadkiem stworzony jest, czyli rozumem i duchem boskim. 2. Senat rozważał, czyli jeńców od nieprzyjaciół wykupić, czy nie (an non). 3. Nie wiadomo jest, na jakim miejscu cię śmierć czeka. 4. Gdy się jeńców pytał (360) Caesar, dla czego Ariovistus bitwy nie staczał, tę znajdował przyczynę, że u Germanów ten zwyczaj był, iż niewiasty ich wroźbami oświadczały, czy bitwę stoczyć było użyteczne, lub nie (nec ne). 5. Wszyscy dążą do rozkoszy lecz skądby stalej i wielkiej dostąpili, nie wiedzą. 6. Wiele narodów jeszce (nondum) nie wie, dla czego księżyc się zaciemnia. Wielka jest różnica. czy wzruszeniem jakim umysłu, które częstokroć krótkie jest; czy umyślnie i rozważnie dzieje się krzywdą. 8.

Pytanie jest, czy potrzeba od wielu, czy dosyć od kilku być kochanym. 9. Cnota czy dla własnej (ne) godności, czy dla pożytków jakich pożądaną bywa, zachodzi pytanie. 10. Któż Diona Syrakuzanńczyka naukami wykształcił? 12. Często nie jest użyteczna wiedzieć, co się ma stać. 13. Pytanie jest, dla czego najmędrsi ludzie o najważniejszych rzeczach różnią się. 14. Antigonus jeszcze nie był postanowił, czy miał zachować Eumenesa, czy nie.

*Cwiczenie Dwudzieste szóste, Conjunctivus
w Zdaniach względnych.*

(Gram. Mn. §. 517—526.)

1. Posłowie Karthagińczyków, prosili Scypiona o pokój, i zostali od niego do Senatu odesłani. Czterdzieści pięć dni rozejmu dozwolono, w którychby do Rzymu iść i powrócić mogli. 2. Liścia nie mogą same przez się zielenić się, wymagają one gałęzi, na którejby siedziały. 3. Trzeba zawsze kogoś mieć, którego-byśmy kochali, i od którego-byśmy byli kochani. 4. Jest wielu (522) którzy drugim to wydzierają, co innym dają. 5. Pyrrhus wyprawił posłów do Rzymu, którzyby o pokój pod słusznymi warunkami prosili. 6. Gdy Artaxerxes królowi egypcyjskiemu wojnę chciał wydać, prosił Atheńczyków o Iphikratesa za dowodzę, którego-by nad zaciężnem wojskiem przelożył. 7. Lud rzymski, wybrał sobie tribunów ludu, aby przez nich (per quos) od Senatu i Consulów był bezpieczny. 8. Oczy, jako strażnicy zajmują najwyższe miejsce, aby ztamtąd więcej widząc (circumspicio) swój urząd sprawowały. 9. Themistokles, który od króla perskiego bardzo był poważany, zarozył swe mieszkanie w Magnesia; albowiem to miasto król mu darował był, aby mu (któreby) chleba dostarczało, i Lampsacus, - zkadby wino brał. 10. Ci ludzie, zdają mi się być godni, z którymi byś się rozmówił. 11. Nero nie był godzien nad Rzymianami panować (któryby pan.) 12. Niezda-

jesz mi się być godnym, abys to otrzymał, o co prosisz. 13. Kto skromnie jest posłuszny, zdaje się być godnym, aby kiedyś panował. 14. Wielu philosophów twierdziło, że sąd o prawdzie nie na zmysłach polega; lecz że duch sam jest zdolny, aby (qui) wiarę miał. 15. Wszysey dobrzy warci są, aby ciągle owoce z swych cnot zbierali. 16. Historia jest zdolna, aby umysł młodzieńca zachęcała. 17. Zadna powinność nie jest tak święta, którejby chciwość nie zgwałciła. 18. Któż jest tak wielkim, którego by los przymusił nie mógł, i bez najniższych rzeczy obejść się. 19. Bystrość żadnego ludzkiego umysłu nie jest tak wielka, aby do nieba i do ziemi przeniknęła. 20. Nic szlachetnemu mężowi nie powinno być tak drogiego, aby za to cnotę i wolność sprzedał. 21. Wyznaję, że całe życie o to się gorliwie starał, z kądby prawdziwa chwała urosła. 22. To zawsze miałem za doskonałą philosophią, którąby się o najważniejszych rzeczach obficie i pięknie wyrażać umiała. 23. Cóżby się temu z rzeczy ludzkich wielkiem zdawać mogło, któremuby cała wieczność i wielkość całego świata znana była. 24. W obozie Pompejusza, ujrzano wielki dostatek srebrnych naczyń, i prócz tego wiele, co zbytnią rozwiolność i pewność zwycięstwa oznaczało. 25. Zeno nie był wcale takim, któryby siłę cnoty zmniejszył; lecz przeciwnie, który w cnocie jedynie wszystko pokładał, co do szczęścia należało. 26. Co jest dobrem, lub złem, będę próbował rozsądzić, jeżeli tylko jestem ten, który tak ważne rzeczy rozsądzić zdoła. 27. Mowca niech będzie tego rodzaju, aby prawdziwie mądrym nazwanym mógł być. 28. Temu, od któregośmy to otrzymali, czem ludzi najwięcej wesprzeć można, powinniśmy, ile jest w naszej mocy (quantum in nobis est), naszą pomoc dawać. 29. Nie masz trudniejszego, jak coś wynaleźć, coby w swoim rodzaju ze wszech stron doskonałem było. 30. Król Dejotarus nigdy nie miał wojska po temu, (518) aby mógł ludowi rzymskiemu wojnę wydać. 31. Po śmierci swego kolegi Anniusza, rządził Marcus Antoninus sam państwem rzymskiem, którego bardziej podziwiać, jak chwalić można. 32. Podejm się mojej roli, i wystaw sobie, że jesteś tym, którym ja jestem. 33. Wszystkim debrym jest wyznaczone w niebie pewne miejsce, gdzie szczęśliwie cieszą się

wiecznem życiem. 34. Jak może być przyjemne życie, któremu ostrożność i umiarkowanie są obce. 35. O nędzny starcze! (374) który w tak długim życiu nienauczyłeś się, że śmiercią gardzić należy. 36. Mam za użyteczniejszą, poświęcać się użytecznym naukom, jak robić wiersze, których nikt nie czyta. 37. Twój ojciec, ile wiem (quod ego intelligam) po drugi raz do Anglii pojechał. 38. Mucius Scaevola, ile się z opowiadania Liviusza domyślać można (quod colliji possit), nie miał uczęstuików swego zamiaru. 39. Strata sławy i wiary jest większa, jak ażeby ją szacować można. (520) 40. Twoja mowa zdaje mi się za gwałtowna, jakżeby przed zgromadzeniem roztropnych ludzi mianą być mogła. 41. Obciążyles się zbytnią bronią, ażebyś mógł wszystkiej w potyczce używać. 42. Miasto nieprzyjaciół było zbyt warowne, jakżeby go za pierwszym szturmem dobyć można. 43. Myślę o sobie zbyt skromnie, jakżebym wszystko, co czynię, za doskonałe uważał. 44. Nie masz nikogo, (524) któryby konia, do którego się przyzwyczaił, nie używał chętniej, jak obcego lub nowego. 45. Są ludzie, którzy się swych żądz wcale nie wstydzą. 46. Są ludzie, którzy swe dobrodziejstwa słowami wynoszą. O tych słusznie mówić można, że nie dla tego je ogłaszają, ponieważ im wyświadczyli; lecz że dla tego je wykonywają, aby je chwalić mogli. 47. Niemasz prawie nikogo, ktoby (jako) sędzia w własnej sprawie, przeciw sobie niebył łaskawszy, jak względem obwinionego. 48. Nikogo niemasz, ktoby przez naukę niezego nieosiągnął. 49. Owi siedmiu, których Grecy mądrymi nazwali, mieli udział w sprawowaniu (in administranda) państwa; nie bowiem nie jest, mówi Ciceró, w czemby ludzka cnota bardziej się do bostwa przybliżała, jak albo nowe zakładać państwa, albo już założone utrzymywać. 50. Znajomość dobrego, sama nie poprawia człowieka; albowiem jak mało jest takich (524) filozofów, którzy tak żyją, jak rozum wymaga. 51. Zeuxis, Aglaophon i Apelles są tak od siebie różni, a przecie żadnego między nimi nie ma, któremuby w swój sztuce coś niedostawać zdawało się. 52. Posłałem do ciebie list, nie żebym wiedział, cobym miał pisać, lecz abym z tobą rozmawiał nieobecny. 53. Chociaż Cato dopiero późno naukami zatrudniać się zaczął, jednak zrobił w nich tak wiel-

karze, że zgrzeszono, lecz aby powtórnie nie grzeszono. 51. Nie masz żadnego miejsca w oceanie, dokądby chciwość zysku ludzi nie dosięgła. 51. Nic nie słyszę, czego bym się miał wstydzić, żem słyszał, i nie mówię, czego by mi żal było, żem mówił. 52. Nikogo nie masz między żadnym ludem, ktoby cnoty dosiądz nie mógł. 53. Doniesiemy w nieobecności twoim przyjaciółom listownie, jeżeli co będzie, na czym im będzie zależało wiedzieć. 54. Przystoi na mędrca nie czynić, czego by mu żal być mogło. 55. Gdzież jest kryjowka, do której by nie dosięgła bojaźń śmierci. 56. Nie masz żadnego mowcy, który by nie pragnął być Demosthenesem. 57. Znajdowało się wielu, gdy ojczyzna była w niebezpieczeństwie, którzy nietylko majątek, ale i życie ofiarować gotowi byli. 58. Gdzie się kto znajduje (524), ktoby za obrońcę prawdy uważany być nie chciał. 59. Czy jest jakie dobro, które by tego, kto je posiada, nie czyniło lepszym. 60. Któż to jest (524), mówi Cato, kto okrutne wojny we Włoszech prowadził? Karthagińczykowie. 61. Jak dalece zazdrość ciągną jest towarzyszką świetnego szczęścia, ztąd wnioskować można, że choć nikt nie dawno przedtem triumfowi Aniciusza Octawiusza nie przeszkadzał, znaleźli się (ludzie) którzy triumfowi Pawła Aemiliusza przeszkodzić usiłowali. 62. Znajdują się pewne filozoficzne szkoły, które granice dobrego i złego fałszywie oznaczają. 63. Są niektóre zwierzęta, w których coś do rozumu ludzkiego podobnego spostrzegamy. 64. Wielu żołnierzy cenilo wyżej zdobycz, niż chwałę zwycięstwa; i ci to byli, którzy wodza najprzód opuścili. 65. To było, co miałem o tej rzeczy do powiedzenia. 66. Nigdy boleś nie ma takiej mocy, żeby mędrzec nie miał, z czego by się raczej cieszył, niż smucił. 67. Nic nie masz, czego bym się spodziewał, i nic, czego bym się obawiał (524). 68. Nie masz powodu (525) dla czego byśmy tym zazdrościli, których gmin szczęśliwymi i wielkimi nazywa. 69. Nie masz powodu, abyś się przykładem wielu niewdzięcznych odstraszył, (515) iż byś się względem nieszczęśliwych dobroczynnym nie okazał. 70. Dwie są sztuki, które Rzymian na zaszczytnym stopniu chwały postawiły, sztuka dowodztwa i wymowy. 71. Gdy Alexander na sigejskiem polu przy mogile Achil-

lesa stał, zawołał: o szczęśliwy młodzieńcze, któryś znalazł Homera, zwiastuna twego męstwa! I bardzo słusznie, albowiem gdyby ów nie napisał był Iliady, byłaby ta sama mogiła, która jego ciało pokryła, równie jego imię zasła. 72. Gdy Caesar Caninius na kilka godzin konsulem obrat był, pisał Cicero, któremu ta rzecz nie była przyjemną, do jednego z swych przyjaciół: Gdy Caninius był Consulem, nie się w Rzymie złego nieprzytrafiło, był bowiem nadwyzczajnej czujności, gdy (quippe qui 527) w całym konsulacie ani oka nie zamknął (obdormisco). 73. Ennius nie miał śmierci za smutną, po którejby nieśmiertelność nastąpiła. O ja ślepy, który tego niewidziałem (526). 74. Wielka jest siła prawdy, gdy ta przeciw podstępowi ludzi sama się obroni. 75. Vespasianus był wielkiej dobroci serca, który (527) obwionego, o obrazę majestatu (reus majestatis) nie inaczej jak wygnaniem karał. 76. Ciceronowi władza tribunów zgubną być się zdawała, gdy w rozruchu i dla rozruchu powstała. 77. Neronowi nikt nie wyrównał (353) rozrzutnością, gdy (527) złotemi sieciami ryby łowił. 78. O ja nieszczęśliwy, który przyjaźni tak wielu pocziwych ludzi, winą jednego niegodziwego pozbawiony zostałem. 79. Za czasów Alexandra, mieli żołnierze Macedońscy, tę samą chwałę, którą się potem Rzymianie cieszyli, albowiem ci zawsze za najmężniejszych miani byli, którzy najwyższe osiągli panowanie (455). 80. Osoba Laeliusa zdawała się być Ciceronowi stósowna, którą o przyjaźni rozprawiała.

B. Cóż jest przyjemniejszego, jak mieć (kogo), z kimbyś wszystko mógł mówić, jak z sobą. 2. Któż może być tak ograniczony (mente captus), któryby przeczył, że to wszystko, co widzimy, potęgą boską jest rządzone. 3. Caesar Rufusa, za zdolnego osądził, któregooby z poleceniami do Pompejusza posłał. 4. Wiele bejek, nie jest godnych, aby powtórnie czytane były. 5. Nikogo ze wszystkich nie masz, któregobym teraz nie pragnął bardziej widzieć, jak ciebie. 6. Ja jestem ten, który nie nigdy dla siebie (394) raczej, jak dla moich współobywateli uczyniłem. 7. Nic nie jest, eoby na nas tak przystało, jak w prowadzeniu każdej rzeczy (in omni re gerenda) i w przedsięwzięciu zamiaru, stałość

zachować. 8. Nie masz powodu, dla czego by cię nudni ludzie odstraszyli, iżbyś się przyjaciółom twoim zawsze wesołym nie okazywał. 9. Imię posła tego rodzaju (modus) być powinno, iżby nie tylko między sprzymierzeńcami, lecz także wśród pocisków nieprzyjaciół nienaruszonym znajdowało się. 10. Obwiniony jest Roscius, że zabił ojca. Szkaradna zbrodnia i tego rodzaju, w którym jednym występku zbrodnie wszystkie zamknięte być się zdają. 11. Znajdują się, którzy twierdzą, że jest pewne przymierze pocziwych ludzi, aby nie mniej przyjaciół, jak siebie samych kochali. 12. Większa była radość, jakżeby ją (quam quod) całą ludźmi ogarnęli. 13. Byli philosophowie, którzy sądzili, że bogowie żadnego o rzeczach ludzkich (gen.) nie mieli starania. 14. Są, którzy nad miejskie rzeczy wojenne przenoszą. 15. Philippus, król, Aristotelesa dla Alexandra syna przywołał, od którego by on i działania i mówienia przepisy odebrał. 16. Macie takiego (is) konsula, który słuchać waszych rozkazów nie waha się. 17. Wiele rzeczy jest tego rodzaju, iż ich wypadku nikt przewidzieć nie może. 18. Taki jest naród Rzymski, iż (qui) zwyciężony spocząć nie umie. 19. Ty jesteś taki (is), że (qui) w rozprawie nie za swoim zdaniem idziesz, lecz że powadze drugich ulegasz. 20. Nie jesteśmy ci, którymby się nie prawdziwego niezdawało; lecz ci, którzy twierdzimy, że do wszystkich prawdziwych (rzeczy) pewne fałszywe przydane są. 21. Teraz mówi coś, co do rzeczy należy. 22. Owce wełnę nam niosą, abyśmy nią (qui) ciała okrywali. 23. Nad namiotem króla, z kądy od wszystkich widziany być mógł, obraz słońca błyszczał. 4. Wiele owadów jest mniejszych, jakżeby golemi oczami widziane być mogły. 25. Słonie daleko są większe, jakżeby (quam qui) do obory drzwiami (per fores) wnieść mogły. 6. Campanowie więcej przewinili, jakżeby im wybaczyć można było. 27. Godni są rodzice, abyśmy ich rozkazy ochoczo wypełniali. 28. Niektórzy są, którzy tego, co zagraża, nie widzą. 29. Którzyby się sami na śmierć ofiarowali (offero morti), łatwiej znajdują się, jak którzyby boleść cierpliwie znosili. 30. Nie nie masz, co by tak nędznymi nas czyniło, jak bezbożność i występki. 31. Naszą rzeczą jest (479) rządowi ulegać, który godność od Boga ma.

*Dwudzieste siódme Cwiczenie, Coniunctivus. przy
Spójnikach i Optativus.*

(Gram. Mn. 536—544 i 497).

1. Gdy Cicero Rzymianom za wodza mithridackiej wojny Pompejusza polecał, rzekł: Obyście (497), o Rzymianie, tak wielki dostatek dzielnych i godnych mężów mieli, żeby trudna była rozważa, kogobyście zwłaszcza w tak ważnej wojnie nad wojskiem przelożyć mieli. Teraz zaś gdy tu Pompejusz jedynym jest, który zasługą swoją nietylko sławę teraz żyjących ludzi, lecz także pamięć starożytności przewyższył, cóż jest, coby w tej sprawie umysł któregokolwiek obywatela wątpliwym czynić mogło? 2. Ogdynbyś był łagodniejszym, (497) nieprzyjaźń między nami nie byłaby do tego stopnia (eo) nienawiści przyszła (40). 3. Gdyby ludzie równie łatwo dobre czynili, jak złe ganili; byłiby wszyscy szczęśliwsi. 4. Oby wszystkie ludy były mniej chciwe obcego panowania; pewnie nie byłoby tyle wojen prowadzonych. 5. Gdy Cicero wygnanego Titusza cieszył, pisał: Obym nie pisał prawdy, że ty pozbawiony jesteś państwa, w którym żadnemu rozsądnemu człowiekowi nie przyjemności nie sprawia. (389). 6. O gdyby się syn twój gorliwiej do nauk przykładał. 7. Kogoż nieporuszają słowa uciśnionego Rzymianina, który na końcu listu do swego przyjaciela pisze: To piszę (474) na dniu moich urodzin, którego, obym się był nigdy nieurodził, albo oby nie potem z tejże matki nieurodziło się było! 8. Nie powinniśmy się (non est, cur) obawiać niebezpieczeństwa śmierci, jeżeli tylko ojczyźnie dopomóżemy. 9. Niechaj innym zdaje się opieszalym, jeżeli tylko tobie się nie wydają. Niech niebędę zdrów (ne sim salvus v. ne vivam) jeżeli nie tak mówię, jak myślę. 10. Horatius Cocles bronił sam wąskiego mostu i niewzbraniał, (515) aby mu odwrot od swoich był odcięty, gdyby tylko nieprzyjacielowi droga odcięta została (384). 11. Moi nieprzyjaciele niechaj przeszkadzają, abym nie był czczony, mówił Cicero; byleby tylko nie przeszkadzili, (543),

aby państwo przezemnie z korzyścią było sprawowane. 12. Peripatetycy zabraniają gniewu pod karą, i to słusznie; byleby tylko nie chwalili gniewu i niemówili, że od Natury ludziom na pożytek jest dany. 13. Zyj tak z ludźmi, jak gdyby Bóg to widział (542), tak rozmawiaj z Bogiem, jak gdyby to ludzie widzieli. 14. Co jest trudne, częstokroć powinno być uważane, jak gdyby wcale dokonane być nie mogło (542). 15. Rzymscy sędziowie nie słuchali nikogo, kto dla niewolnika przeciw panu chciał skarżyć; nie żeby trudną było rzeczą dójsć prawdy, lecz że im się to niegodnem obywatela rzymskiego być zdawało. 16. C. Duilliovi, który jako konsul w pierwszej punickiej wojnie nieprzyjacielską flotę częścią zatopił, częścią rozproszył był, przez całe jego życie, ile razy z uczty do domu powracał, tak jak gdyby (542) codziennie triumfował, przyświecano i przytębowano. 17. Sądzę, że choć jesteście wolni od winy, od podejrzenia uwolnić was nie można. 18. Miltiades miał w miastach Chersonesu królewską władzę, lubo nie miał (careo) nazwiska (544). 19. Lubo nie byłeś doradcą i nakłaniaczem do mej podróży, byłeś przecie pochwałaczem. 20. Pochlebstwo choć jest tak niebezpieczne, nikomu jednak szkodzić nie może, jak temu, który się z niego cieszy. 21. Życie jest krótkie, chociażby osiemdziesiąt lat przechodziło. 22. Dopóki (54) Karthagina kwitnęła, sprawiła obawa współzawodniczki, że pomyślność w Rzymie nie mogła zbytkować. 23. Karzeł nie jest wielki, chociażby na górze stanął; Kolos zatrzymuje swą wielkość, choćby w studni stał. 24. Nierozsądna jest w smutku wrywać sobie włosy, jak gdyby (542) smutkowi łysina ulgę przynosiła. 25. Gallowie wyruszyli dwieście lat prędzej, niż Rzym zdobyli do Włoch (540). 26. Mithridates przeszył włócznią Dattamesa, nim (540) mu kto na pomoc przybyć mógł. 27. Perski dowódzca Datis uważał za użyteczną rzecz (neutr.) stoczyć bitwę z Graekami, nimby (540) Lacedaemończykowie Atheńczykom na pomoc (391) przybyli. 28. Burza zagraża, nim się zerwie; budynki trzeszczą, nim się zawalą. 29. Nim o oskarżeniu mówić zacznę, powiem cokolwiek o nadziei oskarżycieli. 30. Długo była sprzeczka między ludźmi, czyli wojskowość siłą ciała, czy też siłą umysłu więcej była wspierana. Albowiem, jak nim się zacznę,

potrzeba rady, tak skoro rzecz uradzona została, rychłego (matu-
re) czynu. Tak jedno i drugie (uterque) samo niedostateczne, po-
mocy drugiego potrzebuje. 31. Gdy Darius wystawił był most na
rzece Ister, aby swe wojsko przeprowadził, którem chciał Scy-
tom wojnę wydać, zostawił, (541) jak długo sam był nieobecny,
jako strażników tych przedniejszych, których z sobą z Ionji i Ae-
olii przyprowadził był, i których za oddanych sobie uważał. 32
Caesar obawiając się gniewu Sulli, był przymuszony schować się
i prawie każdej nocy swe ukrycie odmieniać, dopóki (541) przez
Mamerka Aemiliusza i Aureliusza Cotte przebaczenia nie otrzymał.
33. Gdy się Ephorowie w Sparcie dowiedzieli (dawniej), że Pau-
saniaz Helotow, którzy niewolników powinności pełnili, nadzieją
wolności kusić usiłował; nie chcieli, że niebyło widocznej zbrodni,
o którąby mógł być obwiniony, o tak sławnym mężu z podejrze-
nia (Abl.) sądzić; lecz czekać, dopóki się ta rzecz sama nie
wydała. 34. Spiesz się, czekać tu będę, aż przyjdiesz (541).
35. Dopóki żyć będę, będę słuchał przepisów, które mi dałeś. 36.
Haniuibal dopóki żył, pałał nienawiścią przeciw Rzymianom. 37.
W wojnie przeciw Volskom ogłoszony został w Rzymie od Kon-
sula edykt, aby nikt dóbr rzymskiego żołnierza posiadać, ani sprze-
dawać nie mógł, dopóki tenże był na wojnie. 38. Nie ufalem
sobie, aż nareszcie tego dokazałeś, że musiałem uwierzyć, com
(dawniej) słyszał. 39. Nasi nieprzyjaciele zaufani w siłę, stoczyli
nierozważnie bitwę. Z początku gwałtowną napaść uczynili, lecz
gdy nasi dzielnie opierali się, wkrótce stracili odwagę. Najprzód
uciekali niektórzy, potem kupami. Nasi ścigali ich i dopóki owi
jeszcze uzbrojeni i ściśnieni się cofali; ścigała ich nasza piechota.
Gdy zaś spostrzegli, że tu i owdzie broń rzucali, i w ucieczce po
równinie się rozproszyli; wysłane zostały hufce jazdy, aby ich
całkiem zniósł. 40. Jeżeli się w tem mylę, mówi Cicero, że wie-
rze, iż dusze ludzkie nieśmiertelne są; mylę się chętnie, i dopó-
ki żyję, błędu tego pozbyć się niechcę, z którego się cieszę 41.
Nim troskliwy lekarz użyje lekarstwa, powinien nietylko chorobę
tego poznać, kogo chce leczyć, lecz także jego zwyczaje i jego
sposób życia. 41. Naród Lacedaemończyków był potężny, dopóki
prawa Lycurga kwitnęły. 42 Cato, dopóki żył, w pochwałę (abl.)

cność wzmagał się 43. Atticus pamiętał dobrodziejstwa, które był
 wyświadczył, tak długo, dopóki ow wdzięcznym pozostał, który je
 otrzymał. (przed tem). 44. Epaminondas pod Mantinea, podczas
 gdy powinności nie tylko dowódcy, ale i mężnego żołnierza sprawa-
 wował, został ranny i zatrzymał pocisk w ranie, aż (541) przy-
 szła wiadomość, że Boeotowie zwyciężyli. 45. Rozgniewanym trze-
 ba tych usuwać, na których napasć czynić usiłują, aż (domec)
 przydą do siebie; albo trzeba ich prosić, aby, choćby mieli przy-
 czynę do zemsty, odłożyli ją, aż ich gniew opłonie. 45. Ten za-
 ste jest nędzny, który gdy chce jeść, nie niema. 46. Gdy Caesarz
 Julianus Assyrią spustoszył był, przy Ctesiphonie, który był stolicą kró-
 lów Parthow, obozem stanął. Gdy tutaj nierozważnie bitwę stoczył,
 został od nieprzyjaciół zabity 26go Czerwca, w siódmym roku
 jego panowania; wyborcy mąż, któryby także państwem był wy-
 bornie rządził, gdyby mu los był dłuższego życia pozwolił 47.
 Wszystko ci opowiem, o co się pytasz, gdy do domu przyjdziemy.
 48. Oszukaństwo w małych rzeczach jedna sobie wiarę, aby, gdy
 warto jest fatygi, w wielkiej rzeczy oszukać mogło. 49. Wiesz
 zapewne, albowiem nic ci nie tajno (355), że był czas, kiedy
 ludzie wierzyli, żeś zbytecznie okolicznościom pobleżał; co bym i ja
 był wierzył gdybym mógł myśleć, żeś ty to pochwalał, na coś po-
 zwalał. Lecz że wiedziałem, jakiego jesteś umysłu, (428) pozna-
 łem, żeś tylko czynił, coś mógł. 50. Skoro (472) tylko będę
 wolny (sui arbitrii esse), natychmiast opuszczę miasto i do ciebie
 pospieszę. 51. Thucydides miał swoje książki w tym czasie pi-
 sać, gdy od zawiadowania rzeczą pospolitą (adminiistranda repu-
 blica) oddalony i na wygnanie posłany został. 52. Eumenesa
 byłby Antigonos ocalił, choć mu był bardzo nieprzyjazny, gdyby
 byli jego towarzysze dozwolili. 53. Wiadomo jest, że wtenczas
 (536—540) gdy Atheny z greekich państw najbardziej kwitnęły,
 powstałi w tym mieście najwięksi poeci. 54. Warto jest fatygi,
 kiedyśmy domy i folwarki tego ludu, co jak okazałe miasta bły-
 szczą, poznali; abyśmy także zobaczyli i świątynie bogów, które
 przodkowie tego ludu wystawili. 55. Wielką napętniony zostałem
 radością, gdym usłyszał, żeś Konsulem obrany został. 59. Cice-
 ro mówi w swej mowie, w której pewnego króla przeciw skardze

swego niewolnika broni: gdym mnie tego zbiega zobaczył, gdym jego słowa usłyszał; litowałem się nie tak nad smutnem położeniem króla, przeciw któremu takie obwinienia bezkarnie od niewolnika mogły być czynione (pronuncio); jak raczój bałem się (380) o dobro powszechnę. 60. Lubo przestaję na własnej chwale, nie mogę tego na sobie przewieść (facere non possum 510) abym ci nie powiedział, że największą napelniony jestem (cumulo) radością, iż mnie powszechnę mniemanie ludzi do twej chwały przyłącza. Schodzę się codziennie z najznakomitszymi ludźmi, którzy się tutaj dla zdrowia udają; lecz z żadnym niemówilem, któryby, gdy ciebie największemi pochwałami aż pod (ad) niebiosą wynosi, i mnie ciągle nie dziękował. Mówią bowiem, iż nie wątpią, że ty w skutku (secundum) mych nauk i napomnień wyborym obywatelem i doskonałym Konsulem pokazałeś się. 61. Alexander gdy miasto Gazę oblegał, strzałą ugodzony (ictus) został, którą mu jego lekarz Philippus z ramienia wyciągnął. Nie zmienił weale oblicza, podczas gdy mu krew tamowano i rany zawięzywano. Długo jeszcze stał przed znakiem, gdy nieco przedtem zatamowana krew gwałtowniej płynąć zaczęła, i rana, która świeża żadnej boleści nie sprawiała, (excito) napuchła. 62. W pochodzie do świątyni Jowisza Ammon byli Macedończykowie już niedaleko siedliska tej wyroczeni; gdy się kilka kruków do nich przyłączyło i miernym lotem przed pierwszym znakiem lecąc, raz na ziemi siadały, gdy wojsko wolniej postępowało, drugi raz podlatując, jak gdyby drogą pokazywać chciały. 63. Kilka razy już cię zapytałem, kto za mną pójdzie? Wszyscy milczeli. W tem powstał jeden, który mi się nie zdawał zdolnym do takiego czynu. 64. W czwartym roku jak (472) Hannibal do Włoch przybył, walczył Marcus Claudius Marcellus przy mieście Nola szczęśliwie przeciw Karthagińczykom. 65. Skoro tylko zaczęto zyski ciągnąć z wymowy, ci, którzy za wymownych uważani byli, zaczęli zaniedbywać moralności. 66. Wyrocznie zniknęły, skoro ludzie zaczęli być mniej łatwowierni. 97. Z początku życie ludzi bez żądź uchodziło; lecz skoro Cyrus w Azji, w Graecyi Lacedaemończykowie i Atheńczykowie miasta i państwa ujarzmić zaczęli i swą żądź panowania, jako przyczynę wojny uważać; wtenczas dopiero przekonano się

że w wojnach duch najwięcej włada. 68. Flota niedaleko była od (abesse) brzegu; gdy nagle powstała burza, która wielkie zrządziła spustoszenie.

B. Julius Caesar po zabójstwie bez duszy (exanimis) niejakiś czas leżał, dopóki (donec) na lektykę włożonego trzej niewolnicy do domu nie odnieśli (Jnd.) 2. Aristides był przytomny (inter-sum) bitwie morskiej pod Salaminą (73) która stoczona była pierwszej, jak od kary wygnania uwolniony został (imperf Conj.) 3. Dionysius gdy na wspólnych mownicach stanąć (consisto) nie ważył się, z wysokiej wieży zwykł był mawiać do ludu. (conciouor) 4. Hannibal już drabinami podchodził pod mury (subire muros) Locrów, gdy nagle otworzywszy bramę (patefacta) na niego Rzymianie wypadają. 5. Często wielki zarod cnoty, nim (540) mógł być państwu użyteczny, zgaśł. 6. Tak zawsze myśleć należy jak gdyby ktoś (aliquis) w pierś samą (pectus intimum) zajrzeć mógł. 6. Niechaj nikt (nequis) jako małemi niebrzydzi się początkami grammatyki. 7. Lubo na sobie samym przestaje mędrzec, jednak przyjaciół mu potrzeba 8. Dopóki (donec) będziesz szczęśliwy, wielu będziesz liczył przyjaciół. 9. Gdy przyszłych szukamy, często utracamy obecne. 10. Rhen, na dwie części dzieli się, i zatrzymuje nazwisko, dopóki się z Oceanem nie zmiesza (Conj.) 11. Dopóki Catilina (541) był w Rzymie, jego zamiarom oparł się Cicerone. 12. Wprzód (ante) widzimy błyskanie, nim (quam) huk słyszymy (540). 13. Gdy się zaleca (praecipio), abyśmy się sami sobą rządzeni, to poleca się, aby rozum powściągał zuchwalstwo. 14. Nędzniejszym jesteś, gdy do wszelkiej zdrady unoszony jesteś oczyma, jak gdybyś całkiem (quam si omnino) oczu nie miał. 15. Phocion był ciągle ubogim, choć (cum) bardzo bogatym być mógł. 16. Ponieważ (cum 539.) życie bez przyjaciół zasadzek pełne jest, rozum sam napomina, jednać przyjaźnie. 17. Atticus nie ubiegał się (peto aliquid) o honory, choć mu otworem stały. 18. O Demosthenesie pisze Phalereus, iż choć (cum) Rho wymówić nie mógł (nequeo), ćwiczeniem dowodził, że bardzo płynnie mówił. 19. Niezmierna była liczba w wojnie Punickiej jeńców, których Hannibal, gdy od swoich nie byli wykupowani, sprzedał (venundare)

20 Ledwie (vixdm), list twój przeczytałem, gdy do mnie Postumius Curtius przybył. 21 Łatwo, gdy jesteśmy zdrowi (wtenczas gdy), dobre rady chorym dajemy. 22. Sądzę, że wtenczas (tum) gdy Sicilia kwitnęła w dostatki, wielki przemysł (artificia) był na tej wyspie. 23 Rzecz gdym to pisał, była do najwyższego doprowadzona niebezpieczeństwa. 24. Obyczajniejsi będziemy, gdy się nanczemy (wprzód), czego natura żąda (inter. indir.) 24 Caesar do Pompejusza obozu przybył pierwiej, jak Pompejusz miarkować mógł. 26 Bobulus nie opuścił miasta, dopóki (quoad) nieprzyjaciel z tej (cis) strony Euphratu był. 27 Dobywaj miasta, dopóki ci nie będzie wydane. 28 W Thessalonice bądź postanowiłem (474) ażbyś (quoad) cokolwiek do mnie pisał. 29 Pozostał u ojca, dopóki by on nie przyszedł. 30 Walczono, dopóki bitwy noc nie rozjęła. 31 Sekuanowie nieprzytomnego Ariovista srogości, jak gdyby w obec był przytomny (coram adsum) lękali się. 32 Co szpetne jest, choćby się ukryło, uczciwe być nie może. 33 Choć bojaźń sądzisz być żwawą (strenuus), szybciejsza jednakże nadzieja jest. 34 Rzeczypospolitej jeżeli wolno będzie, naszym zwyczajem strzedz będziemy, chociaż (quamquam) bardzo już jesteśmy znużeni.

Dwudzieste Osme Cwiczenie.

Imperativus Infinitivus

Grammatyka Ma. §. 545—555.

1. Szukaj dowodów, jeżeli tylko możesz. 2. Zaklinam cię, Caesarze, przypomnij sobie pamięć owego czasu, wystaw sobie przed oczy ów dzień, pomnij na oblicza ludzi, którzy cię widzieli i podziwiali. 3. Jeżeli ci ziemia mała, jak jest, zdaje się, patrzaj zawsze na niebieskie (rzeczy) a pogardzaj ziemskimi. 4 Myśl, abyś się codzień stawał lepszym 5. Nie ustawajcie (pergo), młodzieńcy i przykładajcie się do nauk, aby wam wasze życie było zaszczytem (389), waszym przyjaciółom pociechą, a państwu u-

żytkiem. 6 Czemu sobie przywodziś na pamięć twoje złe czyny? myśl raczej o tem, co ciebie jest godne. 7. Uwolnij się od bojaźni śmierci. 8. Litujcie się nad tymi, którzy powolni radom złych ludzi, przeciw własnej naturze złymi się stali. 9. Nie, ile kto się przyda, lecz ile kto wart jest, rozważaj. 10. Jeżeli co żartem powiedziałem, nie chcecie temu wierzyć. 11. W nowej jakiej i podziwienia godnej rzeczy, doehódź przyczyny. 12. Daruj nam, i na Boga cię zaklinam, zlituj się nad nami. 13. Co jest szpetne do czynienia, (factu) tego nie uważaj za przyzwoite do powiedzenia. 14. Nie wspierajcie złych ludzi. 15. Kłótnie między sobą dobrzy obywatele nie siłą i pięścią, lecz prawem i wyrokiem sądowym niech załatwiają. 16. Powiedz, co masz na sercu, proszę cię, mów wyraźnie, nie przedemną nie ukrywaj. 17. Jednemu niech się nie daje wszystko (plur.) 18. Twój przyjaciel był przytomny, niech go się pytają (pass.). 19. Niech będą nędzni ludzie wspierani od państwa, a będą także wspierali państwo. 20. Uważaj zawsze, co zawsze o kim i do kogo mówisz i nie ufaj każdemu. 21. Uprawiajcie rolę, i nie wstyďte się uczeiwej pracy. 22. Prowadź mnie, jeżeli możesz, nieś mój ciężar i powiedz mi, gdzie teraz jesteśmy (dic, duc, fer.) 23. Nie dajcie (549. nolite) się wstrzymać obawą niebezpieczeństwa w waszym szlachetnym zamiarze. 24. Nie mieszaj się między takich, których nie doświadczałeś i którzy wątpliwych są obyczajów. 25. Bądźcie poruszeni naszymi prośbami. 26. Zrób szybko, jeżeli co uczynić chcesz. 27. Czytaj mało, lecz dobrze. 28. Obudźcie się raz przeciw (tandem), patrzcie, czas nadszedł, kłóregoście tak sobie życzyli. Chwała i zaszczyt oczekują was. 29. Cokolwiek mówię, wiedźcie, że w stosunku (pro) do wielkości i szkaradności występku, jest zbyt mało. 30. Nie wierźcie, że występní ludzie bajkami furyi odstraszyć się dają (pass.) 31. Wszyscy nieszczęśliwi niech będą wysłuchani, a pognębieni wspierani. 32. Jeżeli jako szlachetny chcesz być sławiony, znajduj się zawsze w towarzystwie szlachetnych ludzi. 33. Znoś i cierp krzywdy spokojnym umysłem, a jeżeli w twym mieście rodzinnem nie jesteś bezpiecznym, udaj się do nas. 34. Uwolnicie się od zdrady, abyście na nią (Dativ) powtórnie wystawieni nie byli.

35. Ceńcie starożytną sławę, samą starożytność, która w ludziach szanowna, w miastach święta wydaje się. 36. Nie żądajcie tego, co się stać nie może. 37. Vestalskie dziewice, mówi prawo, niech wieczny ogień na ognisku utrzymują (546). 38. Censorów niech zawsze dwóch będzie i niech mają władzę na pięć lat; inni urzędnicy niech będą roczni. 39. Wiedz, (scito) że kto obce cnoty kocha; sam wiele ich posiada. 40. Bądź zdrow, bądźcie zdrowi, po tysiąc razy (etiam atque etiam). 41. Bądźno ważny. 42. Bądźcież dobrej myśli. 43. Niech nikt nie gardzi pierwszemi początkami grammatyki, jako mało znaczącemi. 44. Nie naśladuj złych lekarzy, którzy w obcych chorobach twierdzą, że posiadają znajomość leczenia, ale sami siebie wyleczyć nie mogą. 45. Nie miej tych za przyjaciół, których zwyciężyłeś. 46. Pamiętaj, że jesteś śmiertelny. 47. Nie przestaniesz być posłusznym naszym napomnieniom. 48. Nędzne jest słowo: mieć było (mieć dawniej) a nie nie mieć. 49. Poeci chcą częścią być użyteczni, częścią bawić. 50. Nic udanego nie może być trwałe. 51. Co mogło być dane, może także być odebrane. 52. Kto nie umie znosić oszezerstwa, nie umie żyć. 53. Przeszłe rzeczy można raczej ganić jak poprawić. 54. Ledwo powiedzieć (pass) można, jak wielka jest siła muzyki; dla tego mówili poeci, że pieniarni Orpheusza nietylko dzikie zwierzęta poskramiały się, lecz że nawet kamienie się poruszały. 55. Opieszalność niech nie przeszkadza powinności i wierze. 56. W Grecyi rolnictwo miało być wynalezionem. 57. Cnota sama zwykła ludzi w nędzy cieszyć. 58. Ten nie będzie umiał mówić, wierzajcie mi, kto milczyć nie umie. 59. Państwa greckie utraciły, gdy pojedyncze panować chciały, wszystkie panowanie. 60. Kto zwykł kłamać, przyzwyczaił się także przysięgać. 61. Nie przestaniemy przypominać ci twoją powinność. Niezapomnij, że ci to powiedział. 62. Gallowie nauczyli się od Greków swoje miasta murami otaczać. 63. Poeciwi ludzie obawiają się nietylko wszystkiego, co publicznie ganią, lecz i co w skrytości pomyślane być może. 64. Spodziewamy się, że tego występku żałować i życzyć będziecie, żebyście go nigdy nie byli popełnili (perf. Inf.) 65. O wczasie, kiedy mogą się spodziewać, że mi użyczony będziesz. 66. Przypominam so-

bie, żeś mnie pierwszy o tem zwycięstwie uwiadomił. 65. Przypominam sobie, (memini) żeś prawie temi samemi słowami wtenczas do mnie pisał, które teraz do mnie piszesz. 66. Nie pomnę, żeby ci odemnie jaka przyczyna do mienawości dana była. 67. Mówię ci to, abyś się pamiętnym okazał, że moje książki już wtenczas wydane były, gdyś mi to wszystko pisał. 68. Czy się nie wstydziles obrazić tego człowieka, starca około państwa tak dobrze zasłużonego. 69. Niech ci dosyć będzie dobrze czynić. Na chwałę nie oglądaj się. 70. Przystajemy na tem, że podzielamy twoję radość, innego udziału twego szczęścia nie żądamy. 71. Wiemy, żeś już przekupionych miał ludzi, mających przeciw nam świadczyć, gdy mówit, że ma świadków. 7. Wiemy, że jeszcze wiele miałeś powiedzieć, gdy ci konsulowie mówić przeskodzili. Lecz choćbyś był wszystko powiedział, co powiedzieć chciałeś, sądzimy jednak, żebyś nic nie był wskórał. 73. Często odemnie słyszałeś, że tym ludziom niczego powierzać nie należy. 74. Nie żałuję, żeś tę książkę czytał, choć wiem, żeś jej nie powinien był czytać (pass). 75. Zapewniam cię, że wszystko daleko lepsze znajdziesz, jak o mnie piszą. 76. Nie długo przed przybyciem nieprzyjaciół, z gaju Vesty, który się od stop palatinskiego wzgórza, aż do nowej drogi ciągnie, słyszany był głos, aby mury miasta naprawione były. Ze Rzym zostanie zdobyty, jeżeli się nie będą strzegli: tego zaniedbano, gdy temu zapobiedz można było, co miastu na zgubę wyszło.

Cwiczenie Dwudzieste Dziewiąte.

Accusat. cum Infinit.

1. Szpetna jest uciekać. 1. Rodziców swoich czić, jest prawem natury. 3. Najlepszym podobać się, nie mała jest pochwała. 4. Użyteczna jest losem drugich być nauczonym. 5. Nie jest szpetna mało wiedzieć; lecz w tej niewiadomości nierozsądnie trwać. 6. Niech ci będzie (na tem) dosyć (sufficit) żeś dobrze uczynił, (inf.) na chwałę nie patrz (ne v. noli z inf.) 7. Dla człowieka wykształconego żyć, jest (to) myśleć. 8. Dosyć nam jest, żeśmy twe zbrodnie odkryli, (perf. inf.) kary nie żądamy.

9. Panować nad sobą (sibi) jest największe panowanie. 10. Pięknie i wymownie może nic innego (aliud) nie jest, jak w pięknych zdaniach i wytwornych wyrażach mówić. 11. Swych przyjaciół oszukiwać, cóż jest innego, jak nie chcieć mieć przyjaciół. 12. Szpetna jest swój majątek marnotrawić. 13. Kto jądro z orzecha jeść chce, łamie łupinę. 14. Atheuzykowie odważyli się z szczupłym wojskiem przeciw ogromnej potędze Persów walczyć. 15. Probowaliśmy obleźć miasto, ale zdobyć go nie mogliśmy. 16. Przystawać na swoim (abl.) jest najpewniejszym bogactwem. 17. Prawda jest, co Appius w swych wierszach mówi, że każdy jest tworcą swego szczęścia. 18. Pewna jest, że mieszkańcy na wyspach Balearskich niegdys o pomoc rzymskiego wojska przeciw zbyt wielkiej mnogości krolików prosili. 19. Nie jest jeszcze wielką zasługą, być lepszym od najgorszych. 20. Ze człowiek żyje, kiedy oddycha, wiadomo jest, jako też że oddycha, gdy żyje. 21. Jeżeli uczciwe jest, co czynisz, niech wszyscy wiedzą; jeżeli zaś złe, cóż (na tem) zależy, że nikt nie wie, kiedy ty wiesz. Biada ci, jeżeli tego świadka mało cenisz. 2. Ze Sokrates był uczonym i mądrym mężem, do pamięci (Dat.) podanem jest. 23. Zależy na tem państwie, żeby to, co jest do użytku potrzebne, powagą się odznaczało, i żeby użyteczność powagą obwarowana była. 24. Zeby człowiek szkoda drugiego swój pożytek powiększał, jest bardziej przeciw naturze, niż ubostwo i boleść. 25. Ze Bóg ma staranie (pass.) o życie ludzi, jawna jest. 26. Czyż nie lepiej (satis) jest być niemym (564 Uwaga) jak czegoby nikt nie rozumiał, mówić? 27. Co innego jest, być gniewliwym, a co innego rozgniewanym 28. Nieobeznanym (rudis) być zupełnie z (in) poetami, jest (znakiem) najgłusniejszego lenistwa. 29 To (343) dopiero jest prawdziwa szczęśliwość, okazać (videor) się godnym szczęścia. 30. Słuszną jest najprzód być samemu (ac.) dobrym mężem, poczem (tum) drugiego podobnego sobie (378) poszukać. 31. Croesus sądził (sese) że potęgę nieprzyjaciół zniszczy, a zniszczył swoją. 32. Królowa odpowiadziała posłom, że pójdzie, dokąd ją własne (suus) i ojczyzny losy wzywają (imperf. Inter. indir.) 33. Nowi pisarze zawsze sądzą, że albo w rzeczach pewniejszego coś powiedzą, albo

sztuką pisaną nieokrzesaną starożytność przewyższą. 34. Ze ludzkie do czynności są zrodzeni, oczywista jest. 35. Alexander przepowiadał, że Macedonia wiele krwi przeleje w walce o panowanie. 36. W krótkim czasie, że wszystkie nieprzyjaciół zamki zostaną zdobyte (fut. pass.) spodziewam się. 37. Czyby (2955) Pompejus z trzech swych konsulatów, z trzech triumphów cieszył się był, gdyby był wiedział, że (se) w puszczy Aegipskiej zamordowany zostanie, (559) że zaś po śmierci to nastąpi, czego bez łez wyrzec nie możemy. 38. Carmenta Evandra matka, że Herculesowi oltarz we Włoszech poświęcony będzie, przepowiedziała. 39. Jakiem udręczeniem umysłu Caesar pędziłby był życie, (559) gdyby był przewidział (fore ut 560.) że zamordowany i opuszczony od przyjaciół na ratuszu miał leżeć (Imperf. bo po czasie przeszłym) 40. To ci mówię (affirmo), jeżeli tę rzecz podług życzenia zdziałasz, od wszystkich pochwalony będziesz (fore ut 560). 41. Pompejusz na zgromadzeniu powiedział był, nim się szyki starły (Imperf. Con.) iż się to stanie, że wojsko Caesara pobite będzie (Imperf. 560). 42. Nie spodziewał się Hannibal, (560) że tyle we Włoszech ludów do niego (se) odpadnie, (poprzedziło Imperf.) ile odpadło po Cannéńskiej klęsce. 43. Przekonanie jest (persuasum est fore aliquando) że kiedyś cały ten świat pożarem spłonie. 44. Pompejus spodziewał się, że przyspieszonym biegiem Caesara żołnierze zadyszą się i utrudzeniem zniszczą się (pass. poprzedził czas przeszły). 45. Divitiacus powiedział, że się to w kilku latach stanie (futurum esse), iż wszyscy Gallowie z swych granic wyparci zostaną (po czasie przeszłym następuje Imperf.) i że wszyscy Germanowie Rhen przejdą. 46. Spodziewam się, że mi tej stałości nigdy żal nie będzie. 47. Wołali nieszczęśliwi mieszkańcy, że się ich (sese) sami bogowie pomścą (560). 48. Ty bądź dzielnego umysłu (248) i spodziewaj się, iż to nastąpi (fore) że twoją dawną godność osiągniesz (praes). 49. Łatwo się okazywało, że Karthagińczykowie, gdyby był Hamilcar dłużej żył, pod jego dowództwem (illo duce) byłiby byli wydali wojnę Włochom. (558) Uw. 2.). 50. Persowie w bitwie pod Gaugamelą, umrzeć, niż być zwyciężonymi woleli. 51. Wielu służyć, aniżeli bić się wola. 51. Dariusz gdy widział, jak jego ludzi (sui) bito, umrzeć

sam pragnął. 52. Caesar ze dniem (prima luce) oboz ruszyć postanowił. 53 Orophernes zamiar powziął, wypędzić (458) z królestwa tego, kto go przywracał (pass). 54 Tarquinius Stary murem kamiennym otoczyć miasto gotował się, gdy wojna sabińska przedsięwzięciu (coepta) przeszkodziła. 55 Lycurgus młodzieńcom nie więcej (jak 436) jednej sukni używać pozwolił. 56 Gwałtowność choroby przymusiła Agathoclesa powrócić do Sicilii. 57 Divitiacus powiedział, że Aeduowie przymuszeni są dać Sequanom zakładników. 58 Ze uderzeniem i tarcieciem kamieni ogień się wydobywa, widzimy. 59 Im kto jest mędrszy, tym skromniej wyznaje, że wiele niewie. 60. Ze Orpheusza poety nigdy nie było, naucza Aristoteles. 61 Ze są bogowie, tak jest widoczna, iż kto-by temu przeczył, ledwobym go przy zdrowych zmysłach (sanae mentis) być sądził. 62 Do wiary podobne jest, że świat dla ludzi jest stworzony. 63 Caesar twierdził, że nie dla własnego dobra podniósł oręż, lecz dla Ojczyzny. 64 Większa część ludzi (plerique) tych szczególnie przyjaciół obierają, z których największy pożytek odnieść (fut). spodziewają się. 65 Król Hiero zboże i odzież dla polkow Konsula darmo dać obiecał. 66 Arsacides, Król Parthow, Demetriusowi Krolestwo Syrii powrócić przyrzekł był. 67 Dionysius zewsząd obleżony, posłów do Syracusanów posłał, przyrzekając złożyć (fut) tyraństwo.

(§. 582). 68 Cieszę się, że mi to radzisz, co ja sam (mea sponte) uczyniłem (był). 69. Boleję, że ty (Acc. v. In.) nie cieszysz się z twoich dóbr raczej, jak nad obcem złem cierpisz. 70 Bynajmniej nie dziwimy się, że (Inf.) się z twych świetnych dzieł cieszysz. 71. Phothinus między swymi uzalać się i zżymać zaczął, że króla do toczenia sprawy (ad causam dicendam) pociągano. 72 Cieszyło się pospolstwo, że (quod) szczególniej od naczelnika Senatorów Senat był niweczony (Conj.) i zmienioną rzeczą koleją (versaue vice) pomoc ich na zgubę obróciła się. 73 Cato mawiał, że się dziwi, iż nie śmiał się (Conj.) wieszczek, wieszczka gdy ujrzał (był). 74 Pamiętam, że się zwykł był szczyścić Hortensius, iż nigdy nie znajdował się (Conj.) w wojnie domowej. 75 Miło mi jest, jeżeli nie mogę zwyciężyć, że ty mnie zwyciężasz (pass). 76 Nie tyle jest złego, że grzeszą (Inf.)

Książęta, ile owo, że wielu jest naśladowców Książąt. 77 Z całej chwały Regulusa to jedno jest podziwienia godne, że sądził, iż jeńców zatrzymać należy (*retinendos*), gdyż że powrócił, nam teraz dziwnem się zdaje, ale (*quidem*) w owych czasach, inaczej czynić nie mógł. — §. 568. 78 Lycurg chciał, aby (*Inf.*) największy zaszczyt był nie bogaczów i możnych, lecz starców. 79 Wolę, że mi zazdroszą nieprzyjaciele, (*pass.*) jak żebym ja nieprzyjaciółom. 80 Największe współzawodnictwo było między Caesarem i Antoniuszem, gdy jeden i drugi pierwszym nietylko miasta Rzymu lecz okręgu ziemskiego być pragnął. 81. Wszyscy smiertelni chwaleńcy być pragną. 82. Domitianus posagi na Capitolium tylko złote i srebrne stawiać (*Inf. pass.*) sobie pozwoił. 83 Augustus panem się nazywać ani od dzieci wprowadzić albo wauków nie dozwolił. 84 Dawni Germanowie wiaa do siebie wnosić (*Pass*) nie dozwolali 85 Consulowi pozwolono, aby dwie legie spisał. 86 Zyczyć należy, aby ci, którzy są przelożeni nad rzeczą pospolitą, do praw podobni byli. 87 Wszystkim dobrym (na tem) zależy, żeby (*Inf.*) rzecz pospolita była ocalona. 88. Zależy na tem wszystkim, aby szczególne państwa swe prawa miały. 89. Caesar Helvetom miasta i wsie, które byli spalili, naprawić rozkazał (zob 566). 90 Caesar most, który był do Genewy, zebrać rozkazuje (*Inf. pass.* bo nie ma osoby). 91. Helvetowie nowych siedlisk mając szukać (*part. fut. act*) na trzy miesiące (*Genit qual.*) żywność każdemu sobie z domu zabrać rozkazali. 92. Dowódzca tłumoki na jedno miejsce poznosić i toż obwarować rozkazał. 93. Alexander ciało swoje w świątyni Hammona pochować rozkazał. 94. Scipio obóz walem otaczać zakazał. 95. Antigonus zakazał, aby nikt (*quisquam*) do Eumenesa nie był wpuszczany (*Inf.*) i codzienne pożywienie usunięte było. 96 Gdy Serviuszowi Tulliuszowi chłopcu śpiącemu głowa gorzała, i ktoś z przyjaciół wodę do zagaszania niósł, Tanaquil Krótowa ruszyć chłopca zakazała, aźby z własnej woli obudził się (*plusq. perf. Conj.*) 97 Do philosophii przykładac się trzeba (575), abyś dostąpił prawdziwej wolności. 98 Cnota musi (*necesse est*) rzeczy sobie przeciwnie pogardzać (575) i nienawidzić. 99 Jeżeli co (*quid*) będzie, co ci trzeba wiedzieć (*te opus est*) napiszę (475). 100 Wiadomo, że Król Philip czy-

nami i chwałą przewyższony został od Syna (561 Uw 5.). 101 Wiedźże, że ja go (pass) nietylko miłuję, ale i kocham. 102 Nigdy niesłyszano, żeby krokodyla albo ibisa albo kota uszkodził (pass.) Egypcytanin (Acc. c. Inf. pass.) 103 Xerxes się od Themistoclesa nie zwyciężonym, lecz ocalonym być sądził.

B. 1. Uważają (existimatur) że Aristides był z Atheńczyków najsprawiedliwszy. 2. Zgrzytając i wzdychając i ledwo od łez wstrzymując się (380) powiadają (dicitur) że Hannibal pastów do Afryki go odwołujących słów słuchał. 3 Powiadają, że Gorgias i Thrasy-machus pierwszy sztuką pewną powiązali słowa. 4 Jeżeli się do Vejów wyniesiemy, będziemy się zdawali, żeśmy nie (jako) zwycięzcy opuścili, lecz jako zwyciężeni utracili ojczyznę. 5. Caranus odpowiedzią wyroczni siedlisk w Macedonii szukać odebrał rozkaz (jussus est.) 6. Przez obmowisko (abl) złych ludzi stało się, że przełożony obyczajów Hasdrubalowi z Hamilcarem być zabronił (pass.) 7 Ze Romulus do bogów przeszedł, wierzono 564. 8 Słońce sprawia, że wszystko kwitnie. 9 O to (illud) cię napominam, abyś codzień myślał, że się trzeba opierać gniewowi. 10. Jeżeli cnoty są równe między sobą, wypada, że i występki są równe (379) 11 Eumenesowi wiele to ujmowało (szkodziło) między Macedończykami żyjącemu, że (585) z obcego państwa (Gen. qual.) był. 12 Uczyniłeś mi wielką przyjemność (pergratum), że Serapiona książkę mi (ad me) przysłałeś. 13. Między niewolnikami i wolnemi u Parthów ta jest różnica, że niewolnicy pieszo, wolni tylko konno przechadzają się. 14. Zatrudnień moich ten już (vel) znak będzie, że list sekretarza ręką pisany jest. 14. Królowi młodzieńcowi nawet ta rzecz miłość ludu zjednała była, że mu ojciec zatrudnienie między przyboczną strażą (satellites) zrobił był. 15. To ma najlepszego w sobie szlachetny umysł, że się do uczciwych rzeczy podnosi. 16. Ten rok nie tem tylko znamienity jest, że nagle pokój w całej Graecyi (439.) nastął (fio); lecz także tem, że w tymże samym czasie miasto Rzym od Gallów zdobyte zostało. 17 Sokrates powiada, iż Pericles tem nad innych mówców celował, że tenże Anaxagory był (Perf. Conj.) słuchaczem. 18. Co mi (584.) o naszym położeniu, o Milona przyjaźni, o lekomyślno-

ści i niekzemności Clodiusza winszujesz, bynajmniej się niedziwimy, że się z twoich, jako wyborny mistrz, przesławnych dzieł cieszysz. 19. Co mi (ad me) piszesz o siostrze twojej, świadkiem ci będzie ona sama, jak wielkie miałem o niej staranie (Inter indir.)

(Oratio obliqua Gram. mn. §. 586. 598). 20. Socrates mawiał, że ta droga do chwały najbliższa jest, jeżeli kto o to się stara (Imperf. dla mawiał 594.) aby, jakim chce (Imperf.) być uważanym, takim był. 21. Socrates mawiał, że zawsze dusze ludzkie są boskie, i że im (iisque), gdy z ciała wyjdą (Plusq.) powrót do nieba otworem stoi. 22. Mądre jest owo Catona (zdanie): że się lepiej względem niektórych przykrzy nieprzyjaciele zasługują, jak ci przyjaciele, którzy się słodcy być wydają (zależne zdanie); owi często mówią prawdę, ci nigdy. 23. Platonowi zdaje się być bardziej boskie, co samo z siebie z własnej woli porusza się (zależ.) jak co obcym rusza się popędem. 24. Hannibal tem samem, że przeciw niemu szczególnie wdzem obranym został, za celującego męża Scipiona miał. 25. Przodkowie nasi cokolwiek wielki użytek rodzajowi ludzkiemu przynosi, to uważali, że się dzieje nie bez boskiej dobroci ku ludziom. 26. Zeno, co w dziełach naszych sztuka ręką działa, to, że daleko sztuczniej natura działa, sądzi — (591.) 27. Diogenes z wykl był mawiać, że Harpalus, który w owych czasach był za szczęśliwego rozbojnika morskiego uważany, (zdanie piszącego w Jnd) przeciwko bogom daje świadectwo, że w owej doli tak długo żył (zależ) 28. Caesarowi donoszą, że Sulmoneńczykowie, które miasto od Corfinium siedem tysięcy kroków jest odległe (dodatek piszącego) pragną to wykonać, co chce, lecz że im przeszkadza (pass) Quintus Lucretius senator i Attius Pelignus, którzy wtenczas miasto załoga z siedmiu tysięcy (genit. qual.) dzierżyli (nie zależ.) 29. (Zdanie poboczne od zdań w Conjunct. stojących, zależne) Król rozkazał, aby, czego do wojny potrzeba (opus est dla rozkazał Imperf. w Conj.) było sposobione. 30. Suevi zapowiedzieli, aby wszyscy, którzy broń nosić mogą, na jedno miejsce zeszli się. 31. Caesar napomina swoich, (pod) którego wodza dowodztwem naj-

więcej szczęśliwych bitew stoczyli, wszystkie Gallia i Germania uśmierzyli, (perf. Conj.) aby tego reputacyą i godność od nieprzyjaciół bronili. 32. Parmenio odstraszyć chciał Alexandra aby (quominus) lekarstwa niepił, które mu lekarz dać postanowił. 33. Sulpiciuszowi pozwolono, aby z wojska, które Scipio z Afriki sprowadził był (zależ. od zdania w Conjunct, stojącego) ochotników, którychby mógł, wyprowadził. (Zdanie wtrącone zależne,) 34. Pharnabazus napominał Astaxerxesa, aby za wodza wojny morskiej obrał Conona (73) Atheńczyka, który utraciwszy w wojnie (ahl.) ojczyznę, w Cyprus (na pyt. gdzie?) tułał się (Jud.) 35. Wymowy siła sprawia, żebyśmy tego, co nie wiemy, nauczyć się, a to co wiemy, innych nauczyć mogli. (Zdania poboczne zależne w Conjunct.) 36. Plato nazywa rozkosz żerem złego, że nią ludzie łapią się (należy do zdania Plat.) jak wędka ryby. 37. W nocy chodził po publicznym placu (publicum) Themistocles, że spać nie mógł (To Them sam za przyczynę podawał.) 38. Scipio żołnierzy mężstwo pochwalił, że ich ani (non) wycieczka nieprzyjaciół, ani wysokość murów, ani najwarowniejszy zamek nie odstraszył (dawniej, niż Scipio pochwalił:) aby nie (quominus) przebyli i przelamali wszystkiego. 39. Perdicca, Król Macedonii umierając, synowi pokazał miejsce, w którym chciał być pochowanym. 40. Gdy Helwetowie płacząc, o pokój prosili, Caesar zakładników, broni i niewolników, którzy do nich uciekli byli (należy do żądania Caesara) zażądał. 41 Conon od oblicza i rozmowy Artaxerxesa wzbroniony został, że go zwyczajem Persów cześć nie chciał. 42 Themistocles ciężko skarcił Lacedaemończyków, że nie mężstwem, lecz niedoleźnością związkowych potęgi szukali. 43. Helwetowie siedlisk nowych chcąc szukać (part. fut. act.) postanowili to, co do jechania należało (Conjunct), przysposobić. 44. Brutus ziemię pocałowaniem dotknął, że ta (scilicet quod ea) wspólną była (podług jego zdania) matka wszystkich śmiertelnych. — (Pytania istotne stoją in Orat. Obliqua w Conj. jeżeli zaś są to pytania retoryczne w Acc. c. Inf.) 45. Caesar gdy spozirzegł, że się jego (żołnierze) lekają; ciężko ich zgromił: czegoż się wreszcie obawiają? albo czemuż o swem mężtwie albo jego (ipsius) staraniu wątpią? 46. Cae-

sar posłom Helwetów tak odpowiedział: gdyby dawniejszej wzgardy zapomnieć chciał, czy (num) także świeżych krzywd pamięć złożyć może? — (589). 47. Pausanias pisze Xerxesowi: którychbykolwiek do niego (se) z orędiem (nuntius) posłał, (aby) zabił, iżby rzecz gadulstwem ludzi nie wydała się. 48. Tbrasybulus, gdy wojsko trzydziestu tyranów uciekało, wielkim głosem wola: dla czego przed nim jako zwycięzcą uciekają? żeby (589.) pamiętali, że to szyki obywateli, nie zaś nieprzyjaciół; że on trzydziestu panom, nie państwu wojnę wydaje (Następstwo czasów) 593.) 49. Żołnierze Germanika pokornie prosili: (aby) ukarał winnych, przebaczył, którzy się potknęli (part. perf.) i prowadził na nieprzyjaciela. 50. Alexander swoim, na szyki nieprzyjaciół złotem i purpurą lśknące się, patrzeć kazał: (żeby) szli i niedoleżnym niewiastom złoto (jako) mężowie odebrali, dzikie góry swoje na bogate Perskie obszary i pola zamienili (aspera montium campis mutare). 51. Cicero posłom zalecił (aby) gorliwość spisku mocno udawali, innych odwiedzali, i dobrze tuszyli. 52. Poselstwem Caesara Ariovistus odpowiedział: że ani bez wojska do tych części Gallii przejść nie śmie, które Caesar dzierzył; jemu zaś dziwno się być zdaje, co w jego (suus) Gallii, którą wojną z wyciężył (dawniej), tak Caesar, jak w ogóle lud rzymski ma za sprawę (quid negotii est). 53. Drusus powiedział, że napisze do ojca (Dat.), aby ublagany prośby legionów przyjął. 54. Cleantes przeczy, że żaden pokarm nie jest tak ciężki, żeby (quin) ten w przeciągu dnia i noey (abl.) nie strawił się. 55. Ariovistus na żądania Caesara odpowiedział: że jak jemu (sibi) nie potrzeba dozwalać (oportet concedi) gdyby na nasze (Caesara) granice napaść czynił; tak równie (item) że my jesteśmy niesprawiedliwi, którzy mu (se) w jego (suus) prawie przeszkadzamy. 56. Jecius posłańców do Caesara posyła, jeżeli mu positek nie będzie nadesłany, dłużej się trzymać nie może. 57. Nicocles lekarzy szczęśliwymi głosił, że powodzenia ich słońce ogląda (intueor) błędy ziemia pokrywa (należy do zdania Nicoclesa, zaś po czasie przeszłym następuje Imperf.) 58. Solon gdy był pytany, dla czego żadnej kary nie postanowił

(dawniej niż odpowiedział), na tego, który rodzica zabił (także dawniej) odpowiedział, że sądził, iż tego nikt nie uczyni. 59. Lekarz Pyrrhusa do Fabriciusza w nocy przyszedł, obiecując trucizną Pyrrhusa zabić (fut.), gdyby mu cokolwiek obiecał; którego Fabriciusz związanego odprowadzić rozkazał do pana i Pyrrhusowi powiedzieć, co przeciw głowie (życiu) jego lekarz przyrzekł był. (Conj.) 60. Themistocles u Senatu Lacedaemońskiego (Gen.) wyznał, że Ateńczykowie za jego (suo) radą, co powszechnem prawem narodów czynić mogli (należy do mowy Them.) bogów publicznych i domowych, aby tym łatwiej od nieprzyjaciela bronić mogli, murami opasali, ani w tem, coby niepożyteczne było Graecyi, uczynili. 61. Ariovistus Caesarowi odpowiedział, że jest prawem wojny, aby, którzyby zwyciężyli, tym, których zwyciężyli, jakby chcieli, rozkazywali. 62. Caesar do tej nadziei przyszedł, był, że bez bitwy i bez rany swoich rzecz ukończy może, ponieważ (quod) dowoz przeciwnikom oddział (384) (należy do przekonania Caesara). Dla czego nawet (w) pomyślnej bitwie niektórych (aliquis) ze swoich miał tracić? (590), dla czego miał dozwolić ranić (pass.) najlepiej względem niego (592) zasłużonych? i dla czego nareszcie losu miał doświadczać (Imperf. Conj.) zwłaszcza gdy nie mniej jest (rzeczą) wódza, radą zwyciężać, jak mieczem. Ten zamiar Caesara od wielu nie był pochwalony; żołnierze zaś jawnie między sobą rozmawiali, że ponieważ wybornej sposobności do zwycięstwa zaniechano, także gdy będzie chciał (Imperf. Conj.) Caesar, oni walczyć nie będą. 63. Caesar gdy przez posiadłości Nerviiu trzy dni pochod odprawiał, dowiedział się od jeńców, że Sabis rzeka od jego obozu nie więcej (436) jak dziesięć tysięcy kroków jest odległa; że za tą rzeką wszyscy Nerviiowie się rozłożyli i tam przybycia Rzymian czekają razem z Atrebatami i Veromanduanami pogranicznymi swymi (ponieważ tych jednych i drugich (utrique) namówili, aby tegoż samego losu wojny doświadczyli) że od nich są oczekiwane wojska; niewiasty zaś i którzy dla wieku do bitwy nieużyteczni zdawali się (Conj.) na takie miejsce zebrali, dokąd dla bagnisk wojsko nie miało przystępu (est aditus exercitui).

Czwiczenie Trzydzieste

Imiesłowy, Gerundium i Supinum

Gram. Mniejsza. §. 599—613.

1. Los początkowi rzymskiemu zaradzając, chłopców Romula i Rema wilczycy do żywienia (alendos) nadarzył. 2 Dionysius z Syrakus wypędzony, w Corincie chłopców uczył. 3 Laeviniusza, Konsula około Capuy przechodzącego otoczyło (circumfusa est z Dat) mnóstwo Campanów, proszących ze łzami, aby im do Rzymu do senatu iść wolno było. 4 Przyjemne poselstwo Rzymianom było, przyczyny wojny przeciw Philippowi szukającym. 5 Publuszowi Corneliuszowi Scipionowi ubiegającemu się o urząd Aedila (petere aedilitatem) gdy sprzeciwiali się tribunowie ludu, mówiąc, że na niego względu mieć nie można (negantes rationem ejus habendam esse) iż do ubiegania się jeszcze nie miał (sum) prawem przepisanego (legitimus) wieku; jeżeli mnie, rzeczce, wszyscy Rzymianie Aedilem zrobić chcą, dosyć lat mam. 6 Przed idącym Clearchem złoty orzeł był noszony. 7 Tirus miasto zdobyte i Alexandria założona w Aegipcie powiększały obawę Carthagińczyków. 8. Sąsiedzkiego miasta usłyszana klęska, czas (spatium) dała Cremonieńczykom (Cremonenses) do zamknięcia bram. 9 Trapiły Hannibala Sicilia i Sardinia stracone. 10 Ten list przeczytany wielkie rozruchy sprawił. 11 Alexander miał wypaść (205) z silnym hufcem do zburzenia (604) Athen. 12 Attalus uzbrojonych posłał do zabicia (604) Perdikki. 13 Aeneas przybył do Italii daleko przed założeniem (603) Rzymu. 14 Scipio dla uśmierzenia Afryki, Afrykańskim nazwany został. 15 Antiochus podejrzany był Rzymianom, dla przyjęcia Hannibala. 16 Od oblężenia Neapolu Hannibala odstraszył widok (ujrzane) murów. 17 Roku siedemnastego od Hannibala uwolnione zostały Włochy, które płacząc powiadają, że opuścił. 18 Zaden występek nie jest szpetniejszy, jak skępstwo, zwłaszcza w książętach państwem rządzących. 19 Caesar opanowałszy (454) Alexandrią, panowanie Cleopatrze oddał.

20 Atticus filozofów przepisy tak miał przyswojone, że ich do prowadzenia życia, nie chępliwości używał. 21 Germanowie na bitwę chcąc iść, Herculesa, jako pierwszego ze wszystkich dzielnych mężów, opiewają. 22 Albeńczykowie Alcibiadesa, jako przekupionego od Perskiego (genit.) Króla, że Cyme zdobyć nie mógł, obwiniali. 23 Alexander do Jowisza Hammona dąży, chcąc się poradzić i o wypadku przyszłych rzeczy i o pochodzeniu swoim. 24. Przyrodzenie, niewieście domowe sprawy do załatwienia dało. (607). 25 Conon Albeńczyk mury zburzone od Lysandra naprawić kazał (curo 607.) 26 Na kwilenie Romulusa i Rema wilczyca przybiegła i tychże wymieniem swem karmiła; poczem Faustulus pasterz podniesionych Acce Laurentii małżonce do wychowania dał (607). 27 Socratesa słyszałem mówiącego, że przyprawą pokarmu jest głód, napoju pragnienie. 28 To miej za dowiedzione, że się nic bez przychyty dzieć nie może. 29. Hanno żalował podjętej wojny przeciw Rzymianom. 30 Słonie mając przechodzić rzekę, najmniejsze naprzód posyłają (praemitto). 31 Ani myśli nawet dobrze używać nie możemy, zbyt czynnym (multus) pokarmem i napojem napchani. 32 Nieprzyciaciele osiągnąwszy to zwycięstwo, że na zawsze (perpetuus) będą zwycięzcami tuszyli. 33 Pyrrhus gdy Argos oblegał, kamieniem ugodzony, zginął. 34 Caesar most na Ararze rzecę zrobić kazał (curo 607) 35 Alexander chcąc dojść (adire) granic Persyi, Susę miasto Archelauszowi do strzeżenia oddał. 36 Lysander Lacedaemończyk wielką zostawił po sobie (sui) chwałę bardziej szczęściem, jak męstwem nabytą. 37 Gordius wóz, którym jadącemu królestwo ofiarowane było (dawniej) w świątyni Jowisza złożył. 38 Cassius i Manlius dla podejrzenia ubiegania się o (acc) Królestwo zabici zostali. 39 Caligula myślał o zniszczeniu wierszy Homera, 40 Czyż (nonne), filozofowie na tych samych książkach, które piszą o pogardzaniu chwały, swoich imion nie kładą (inscribo). 41 Solon Pisistratowi pytającemu się, w jakiejby nadziei zaufany, jemu tak śmiało opierał się, miał odpowiedzieć, w starości. 42 Zbieg przyszedł do obozu Fabriciusza, i jemu przyrzekł, że Pyrrhusa trucizną zgładzi. Tego Fabriciusz odprowadzić (607) kazał do Pyrrhusa, 43. (Ablat. Absol. 669) Po śmierci (mortuus) Króla

Numy Pompiliusza, Tulla Hostiliusza lud rzymski królem obrał. 44 Gdy Látinus dzierzył (Abl.) panowanie Włoch, Aeneas od Ilium, po zdobyciu od Greków Troi, do Włoch przybył. 45 Wszystek gmin opuściwszy miasto, na zamek schronił się. 40 Po podbiciu Karthagińczyków i Macedończyków, po osłabieniu sił Aetolów, sami Achaeowie zbyt potężni Rzymianom zdawali się. 47 Demetrius, Król Syrii, gdy Parthom wojnę wydał (był) nagle zasadzkami otoczony, straciwszy wojsko, pojmany jest. 48. List Harpaga do Cyrusa otwarcie niesionym być nie mógł (nequeo); gdy strażnicy króla wszystkie przystępy oblegali (Abl. abs.) 49 Usłyszawszy mówców graeckich, poznawszy ich nauki, dziwną żąda wymowy dicendi palali Rzymianie. 50 Lekarze znalazłszy przyczynę choroby, że wyleczenie znalezione zostało, sądzą. 51 Królowa (rex) pszczoł tylko gdy roj ma wynieść się (Abl. Int.) na dwór wychodzi. 52 Rzymianie nie postrzegli przybycia nieprzyjaciół, gdy bory od téj strony obozu przeszkadzały. 53 Pompejus zdobywszy Jerozolimę, jako zwycięzca z owéj świątyni niczego się nie tknął. 54 Thrasybulus, gdy barbarzyńcy w nocy wycieczkę zrobili (pass. 610) w namiocie zabity został. 55 Zniósłszy pobożność ku bogu, wiara także i społeczeństwo ludzkiego rodu znosi się. 56 Alexander usłyszawszy (613) że Dariusz ruszył oboz od Ecbatany, uciekającego ścigać pospiesza (pergo). 57 Augustus urodził się za Konsulatu Marka Cicerona i Antoniusza (611). 58 Rzymianie za życia (vivas) Hannibala sądzili, iż nigdy nie będą bez zasadzek. 59 Ty nic, jeżeli ci Minerva nie sprzyja (invitus) nie powiesz i nie uczynisz. 60 Gdy Gallia była spokojna (Abl.), Caesar do Włoch pojechał. 61 Mithridates w różnych gor okolicach nocował, gdy wszyscy nie wiedzieli (ignarus), w których był miejscach. 62 Philopoemen trucidne wesoło (laetus) odebrał, zapytawszy się (613) wprzód, czy (an) Lycortas, wódz Achejezyków, nienaruszony uciekł (dawniej) 63 Mithridates, poznawszy, jak wielką wojnę wzniecał (inter. indir.) posłów do Cim brow o posiłki prosić (626) wysłał. 64 Catmandus uprosiwszy, aby mu (nie ei) wnieść do miasta i bogom czolobitność oddać wolno było, gdy na zamek Minerwy przybył (wprzód), ujrzał w przysionkach wizerunek bogini, który we śnie (per quietem) widział

był. 65. Clearchus poznawszy, że mu wojnę ci, którzy uciekli byli, gotują, (pass.) niewolników ich wyzwolił.

B. 1 Każda rzecz pospolita radą powinna być rządzona (Gerundiv.) aby była długo trwała (diuturnus). 2. Bóg nie ofiarami powinien być czczony, lecz sercem (myślą) czystem. 3 O uczciwe (rzeczy) (same) przez się ubiegać się trzeba. 4 Chwałą, ponieważ prawych (recte) czynów po większej części (plerumque) towarzyszką jest, nie trzeba dobrym mężom pogardzać. 5 Każdy najuczestszy i najlepszy wyznaje, że mu się jeszcze wiele douczyć trzeba. 6 Na trzy rzeczy zważać (video aliquid) powinien mówca, co ma mówić (Conj.), w którym miejscu, i jak? 7. Pilność we wszystkich rzeczach najwięcej znaczy, tej szczególnie używać należy. 8. Zdaje się być warto (operae pretium) opowiedzieć, jak rozmaitego losu doznał Massinissa w utraceniu i odzyskaniu ojczywego królestwa. 9. UPythagorejczyków uczniowie pięć lat milczeć musieli. 10. Trzeba się opierać starości, waleczyć jak gdyby przeciw chorobie, tak przeciw starości; trzeba mieć wzgląd na zdrowie (genit.) trzeba używać miernych ćwiczeń, tyle pokarmu i napoju używać, aby się siły pokrzepiły, nie przytłumiły; i nie tylko ciało swoje wspierać należy, lecz daleko bardziej myśl i ducha. 11. Największemu każdemu szczęściu najmniej ufać trzeba. 12. Gallowie wielkiej są przemyślności i do naśladowania wszystkiego najzdolniejsi. 13. Chłopców wcześniej do pracy wkładać trzeba. 14. Trzeba błędzemu drogę pokazać, aby w niebezpieczeństwo nie popadł. 15. Trzeba się starać (operam dare) abyśmy przyjaciółom, a najbardziej państwu radą i rostopnością pomagali.

(Gen. Grund. 618.) 16. Titus Augustus był w jeźdźeniu na koniu bardzo biegły. 17. Timotheus w rzeczy wojskowej był biegły i niemniej zarządzania rzeczą pospolitą. 18. Mądrość za sztukę dobrego (bene) i szczęśliwego życia uważać należy. 19. Dla (gratia) ćwiczenia pamięci, co każdego dnia mowilem, słyszałem, czynilem, rozpamiętywam wieczorem. 20. Plato, po śmierci Socratesa, najprzód do Aegyptu dla uczenia się, potem do Włoch i Sicilii udał się. 21. Gallowie srogi ów i barbarzyński

zwyczaj zabijania ludzi na ofiarę, długo zatrzymali. 22. Skapi ludzie nietylko żądzą nabywania, ale i obawą utracenia są dręczeni. 23. Nasi żołnierze ani poznania, co się działo (Conj.) ani zebrania się nie zostawili nieprzyjaciołom sposobności. 24. Do czytania zawsze jest sposobność, do słuchania nie zawsze. 25. Agathocles nadzieją powiększenia państwa z Sicilii do Włoch wojsko przeprowadził. 26. Wielu szkodzi bez chęci szkodenia. 27. Świętość jest wiadomość czczenia bogów. 27. Gallom przyczyną przybycia do Włoch, i szukania nowych siedlisk, była wewnętrzna niezgoda i ustawiczne w domu rozterki. 29. Dialectica jest sztuka dobrego (dobrze) rozprawiania i prawdy (vera acc.) od fałszu rozeznania. 30. Rzymian także napadła próżna żądza uczenia się zbytecznych (rzeczy Acc.) 31. Już jest czas powiedzieć, jaka jest stosowna wymowa.

(Dat. Gerund.) 32. Wiosna jakby młodość oznacza i pokazuje przyszłe owoce; inne pory do zbierania owoców zastosowane są. 34. Dioeletianus gdy się za mniej (parum) zdolnego do sprawowania państwa czuł, do prywatnego życia przeszedł (concedo). 35. Obranych zostało pięciu mężów do naprawienia murów i wież. 36. Dziesięciu mężów do napisania praw w przeciągu (intra) dziesięciu lat i obraliśmy i skasowaliśmy. 37. Brutus gdy się dowiedział, (dawniej) że dzieci jego sprzyjają odwołaniu królów do miasta, siekierą ich potracił. 38. Zaciężni żołnierze nie na zwycięstwo (Gerund.) lecz na łupieństwo zwykli być baczni. 39. Numa rok na dwanaście miesięcy podzieliwszy, do obrania kapłanów zabrał się. 39. W drugiej wojnie punickiej Rzymianie tyle złota, srebra i spiżu na publiczne (miejsce) znieśli byli, że ani triumwirowie do odbierania, ani pisarze do spisowania nie wystarczyli. 40. Tego sądzę być mowcą, kto i słów do słuchania przyjemnych i zdań do dowodzenia zdających użyć może. 41. Z kryjówek ziemi żelazo wydobywamy do uprawy roli potrzebne. 42. Muzykę zdaje się, że nam sama natura do łatwiejszego (ady) znoszenia trudów, jakby w podarunku dała (391). 43. Hannibal flotę uzbroić i zgotować (pass) rozkazał do strzeżenia wysp i nadmorskiego brzegu. 44. Człowiek do dwóch rzeczy, do rozumienia i do działania jest stworzony. 45. Clodiusz dla wypędzenia

z miasta Cicerona gminnemu człowiekowi dał się przysposobić (in adoptionem). 46 Złączyłeś się z człowiekiem, bardziej do spuszczenia Włoch, jak do zwyciężenia gotowym. 47 Karthagińczykowie do ścigania szczątków wojny dwóch wodzów do Sicilii posłali. 48. Żadnej rzeczy, któraby do ubłagania (gerund.) bogów należała, nie opuszczono. — 49 Cyrusa świeżo narodzonego dają (pass) Harpagowi do zabicia (615) (Gerundiv bez praep) tenże chłopca pasterzowi do wysadzenia oddał. 50 Cassander syna Alexandra z matką na zamek aniphopolitański do strzeżenia posłał 51 Fabricius zbiega odprowadzić do Cyrusa kazał (euro). 52 Antigonus Eumenesa umarłego krewnym jego do pogrzebania oddał; ci ciało jego do Cappadocji do żony i dzieci jego zanieść (gerundiv) kazali — 53 Mysł człowieka uczeniem żywi się i myśleniem. 54 Wielu puściznę ojcowską potraciło, nierozważnem (614) szafunkiem (largior). 55 Attalus bogactw już to roztropnem (adv.) już wspaniałem używaniem sprawił, że się Królestwa godnym (non indignus) być zdawał. 56 Conon różnemi sposobami (ars) jak dawniejsi (prior) państwa jego wodzowie, ehwały nabyć chciał; albowiem oni zwyciężając Persów, ojczyznę obronili (byli), on (hic) ojezyznę, Persów zwyciężaniami czyniąc, podźwignął. 57. Agathocles mniej rozważnie (comparat) bitwę staczając, większą część wojska utracił. 58 Philippus napominać swoich począł, przypominając (refero) że Persowie, Bactrowie, Indowie i cała Azja od Macedończyków podbita została. 59 Rhodjczykowie pozwalając Philippowi znowu do Hellespontu przeprowić się, wojnę podsycali 60 Co Plato o dobrem i szczęśliwym życiu rozprawiał (pass), wyłożyć po łacinie zamysłał (placet). 61 Roztropność od przewidywania nazwana jest. 62. Męstwo w ponoszeniu trudów i niebezpieczeństw spostrzega się. 63 Przodkowie nasi łatwi byli w udzielaniu każdemu swego. (Sup. 626). 64 Wiele Graecyi poselstw do Rzymu przybyło, użalając się na (de) krzywdy Philippa, króla Macedońskiego. 65 Po klęsce Kanneńskiej Quintus Fabius Pictor do Delph do wyroczni posłany został, z zapytaniem (sciscito). jakimiby prośbami i ofiarami bogów ubłagać mogli. 66 Philippus, gdy patrzeć (specto) na igrzyska szedł, przy theatre zabity został. 67 Chabrias z własnej woli Aegypcyan

wspierać pojechawszy, nad flotą ich był przelożony. 68. Eumenes Antigona do Medii zimować, przymusił powrócić, sam w okolicy pogranicznej Persyi na zimowe leże (hiemo) wojsko rozdzielił. Alexander do Jowisza Hammona dąży, chcąc się radzić i o wypadku przyszłych rzeczy i o początku swoim. 70 Maroboduus wyprawil posłów do Tiberiusza, mających prosić o posiłki (§. 628). 71 Co najlepszem do czwinienia zdawać się będzie, to uczynisz. 72 Wszystko pomine, co mi się szpetnem do mówienia zdawać będzie. 73 Winogrono bardzo kwaśne jest do smakowania, dojrzałe słodnieje. 74 Powieki bardzo miękie w dotykaniu (Sup. u.) aby nieobrażały źrenicy, najstósowniej utworzone są do zamknięcia źrenicy (pupula) aby nie wpadło, i do otwierania. 75 Druentia rzeka ze wszystkich Gallii rzek jest do przejścia najtrudniejsza. 76 Umysł ludzki z żądym innym, jak tylko z samym bogiem, jeżeli to godzi się powiedzieć, porównać się może. 77 Themistocles szybko, co czynić potrzeba było (opus erant) wyuajdywał. 78 Epicurus używał tego pokarmu, któryby był i najprzyjemniejszy i najłatwiejszy do (ad) gotowania. 79 Włodarz niech pierwszy z łózka (cubitu) wstaje, a ostatni idzie spać. 80 (Powinnością) jest młodzieńca starszych wiekiem szanować. 81 Z Dariusza synów Artemenes, najstarszy wiekiem, państwo sobie windykował. 82 Ptolemaeus przeciw prawu narodow najmłodszemu wiekiem z synów królestwo oddał.

Następuje Słowniczek polsko-laciński, zawierający wszystkie wyrazy w tych Przykładach użyte.

A.

a et, atque
 aby ut
 aby tylko dummodo
 aby nie ne
 aby nie quin §. 510.
 Aborigines
 Achaeus
 Adrumetum miasto
 Aedui narod
 Aegyptus f. Aegypt
 Aegyptski aegyptius
 Aesopus
 Aethiop.—opis Aethiop
 albo aut—aut
 albowiem nam, quippe
 Alexander—dri
 Alpy Alpes—ium
 Amphiteatr Amphithe-
 atrum.
 ani nec, neque,
 ani wprawdzie ne—
 quidem 303.
 Apollinaris
 Arab Arabs—abis
 arabski arabicus
 Archon—tis
 Aruns—tis
 Arar—Abl. i.
 Assyryjski Assyrus
 Astyages—gis
 Atheńczyk—ski Athe-
 niensis
 Atheny Athenae-arum
 toli tamen

Atrebates
 autor auctor
 Augustus—i.
 aż quam, priusquam
 ażby donec

.B.

babka avia
 Babylon—onis f.
 Bacchus, Liber—eri.
 baezyć intueor (z Ac.)
 baczny intentus
 bagnisko palus—udis f.
 bajka fabula f.
 balearski balearius
 balsamuję condio i vi-
 itum 4.
 bardzo valde, admo-
 dum, per, 124 128.
 magnopere, yehe-
 menter.
 bardzo sławny cele-
 berrimus
 bardziej magis, naj-
 bardziej maxime.
 barbarzyniec, harba-
 rzyński barbarus
 baszta castellum
 bawię delecto, — się
 gdzie versor
 belgiicki belgicus
 bez sine praeposito
 z Abl. 305.
 bezbożny impius adj.
 —żność—pietas f.

bezczelny impudens
 petulans — ność —
 antia.
 bezdroże invius locus.
 bezdrożny invius.
 bezkarnie impune
 bezpieczny tutus, se-
 curus
 bezpieczeństwo secu-
 ritas
 bezskuteczny irritus
 bezwstydný impudens
 —dność—tia, f.
 będzie zob. jestem.
 biada vae interj. 374.
 biały albus, candidus
 bić się pugnare, bić
 caedo
 bicz virga f.
 biedz curro cucurri
 cursum.
 bieg cursus—us.
 biegły w czem peritus
 z gen. 408.
 biesiaduję épulor
 biorę sumo—si—tum
 bitwa pugna f. proe-
 lium; ochota do bi-
 twy cupiditas pu-
 gnandi.
 błagam suplico 379
 z Dat.
 błąd error m. vitium n.
 błądząc erro, pecco,
 deficio.

<i>bl.—br.</i>	<i>br.—ca.</i>	<i>ca—ch.</i>
bląkająca gwiazda planeta.	braknie haud mal- tum abest—quin	kiem omnino, pe- nitus.
blednąć palleo, expal- lesco	brama porta f.	Cannae, cannensis
błędnie vitio	bransoleta armilla f.	Carthago—inis f.
blizko prope, propius, proxime—propinquus.	brat frater—tris.	Carthaginczyk — ski
błogi laetus	bratobójca fratrici- da—ae.	Caspinus
błogo, cześć wam, macti virtute estote	broda barba, mentum	Catilina
błysk fulgor—oris m.	broń arma—orum n. bronie defendo 228.	celuje excello, praesto z Dat.
błyskawica, fulgur — uris n.	prohibeo	celujący praestans
blyskanie fulguratio.	brud sordes	cena pretium
blyszczę fulgeo—si 2.	Bruttii	cenię aestimo, duco, facio, pendo 414.
bocian ciconia f.	brzeg morski litus — oris, ora,	cera color—oris n.
bog, bōzek deus §. 30.	brzeg rzeki ripa f.	Cerberus—ri
bogactwo divitiae — arum, opes.	brzydę się fastidio	Ceres—eris f.
bogaty, bogacz dives itis, opulentus, lo- cuples—tis.	budynek aedificium buduję aedifico	Cesarz Imperator chęć volo 263.
bojaźliwy timidus	burza procella, tem- pestas	cheiwy cupidus 40S appetens
bojaźń timor, metus	być bywać, esse sum	cheiwość cupiditas lu- eri, avaritia.
boję się timeo, metuo	byleby tylko, modo ne byłbym Tryb War.	chelpię się jacto, glo- rior 454.
boleję doleo	byk taurus	chelpiwy jactans
bolesć dolor	bynajmniej minime, minime gentium 401	chelpliwość ostentatio.
bolesna mi jest acer- bum est.	bystry rapidus, acer	chęć studium, voluntas
bor silva f.	bystro acute.	chętnie libenter
boski divinus	C.	chleb panis
bostwo numen n.—inis	Cadix Gades	chlupiec puer
bowiem enim post- posit.	Cajus Caesar.	chluba ostentatio
braknie deficio 353 de- sidero; nie wiele.	caly totus—ius §. III. universus, — cal-	choć, chociaż quam- quam.
		chodzę ambulo chorągiew signum

<i>ch.—ci.</i>	<i>ci.—cy.</i>	<i>cz.—cz.</i>
choroba morbus	tor, fruor 454 de-	czarny niger
chory aeger	lector z Abl.	czas tempus — oris n.
chowam celo	cieszę kogo consolor	otium.
chudoba paupertas	ciecz liquor m.	czczę, colo — ui — ltum,
chwale laudo, proba.	ciężko graviter zob.	honoro.
chwalebny laudabilis,	tradny	czcieciel cultor — oris m.
gloriosus	Cilicius	częgo zob. co
chwala gloria	Gimbri	czekam expecto, ma-
chwalca — czyni lau-	Ginna — ae.	neó; na kogo prae-
dator — trix 329.	Cisalpinus — a — um.	stólór z Dat. czę-
chwila, chwilka mo-	cisnę premo — essi	kaj heus tibi.
mentum	— essum.	czepiam się cohaereo.
chwytam capio 222 —	cisza quies maris	czzerwony ruber, ru-
się amplector — xus	cnota virtus — utis.	bicundus
sum.	codzienny quotidianus	czesé honor — oris m.
ciało corpus — oris n.	codziennie quotidie	często, częstokroć sae-
ciągły continuus, per-	codzień indies	pe 291.
petuus	cofam się recipio me	członek artus — us,
ciagle continuo, etiam	co quid 156.	membrum.
atque etiam	cokolwiek aliquid,	człowiek homo — inis
w ciągu intra	quidquid	czółgam się repto
ciągnę traho — xi — ctum	co innego aliud	czoło frons — ntis f.
(o wojsku) iter	Corcyra f.	czolobitność oddać
facio.	Corinthus — i f.	adorare
Cicero — onis	córka filia	cztery quatuor; czte-
ciemny tenebrosus	corocznie quotannis	ry razy, quater
cień umbra	coś aliquid	czterykroć quater;
ciénki tenuis	Créta, Creteniensis	cztery dni quatri-
ciepło calor — oris	Ctesiphon	duum.
ciernie spina	cud miraculum	czuję sentio — si
cierpię laboro, patior	cudzy zob. piękny.	czujność vigilantia,
cierpienie dolor, ma-	ćwiczę exerceo — ui	czujny vigilans
lum.	— itum, erudio	czuwam vigilo, czu-
cierpliwie patienter	ćwiczenie exercitatio f.	wam nad czem ca-
cieśnina fretum	Cyme acc — en.	veo 330.
cieszę się gaudeo, lae-	Cyprus f. wyspa	

cz—dą.

czy ne, num 295
 czynie nonne
 czyj zob. który
 czyn factum, res gestae, actum
 czynię facio 223.
 czynność, actio, agitatio, negotium; do czynienia ad agendum.
 czynny industrius
 czyszczyć purgo
 czysty purus.
 czytam lego 236.

D.

Dać patior 256
 dach tectum, do szturmu vinea, testudo.
 daję do, trado praebere, tribuo; wiarę fidem habeo.
 daleko multo, procul, daleko bardziej multo magis.
 Danaus
 dar munus — eris n.
 darować donare, dare, tribuere (przebaczyć) ignosco,
 parco alicui
 dawno dudum
 dawny antiquus, vetus, vetustus, pristinus.
 dążyć peto np. do mia-

db—do.

sta peto urbem, pergo.
 dbam o eo consulo alicui, nie dbam non curo, 380, contemno
 Dictator—oris, Dictatura, ae.
 delikatny tener
 dla propter, ob, z Acc. causa z Gen. 394.
 dla czego cur, quam ob rem; dla tego idcirco, ideo, propterea
 dłoń manus cava
 dług aes alienum
 długi longus gaggum
 długo diu
 do ad praep. z Acc.
 do tego eo
 dobro bonum, utilitas, commodum, rectum salus.
 dobroczynny beneficus
 dobroć bonitas
 dobrodzieństwo beneficium m.
 dobrowolny voluntarius—nie ultro, sua sponte.
 dobry bonus—a—um
 dobrze bene 291, recte
 dobywam expugno — miecza nudare vagina gladium
 dogodny oportunus

do—do.

dojrzewać maturesco,
 dojrzały maturus, maturatus
 dojść consequor.
 dokąd quo
 dokądkolwiek quocunque 493.
 dokazać zob. zrobić
 dokładny perfectus
 dokonać ago, perago, efficio, perficio, gero, assequor.
 dola fortuna.
 dolina vallis
 dołączam adjungo alicui 381.
 dom domus 96 i 372
 domi wiejski villa
 domowy domesticus,
 domowa wojna bellum civile
 domowi bogowie penates
 domagam się requiro
 donieść nuntio, certiosem facio, donoszą nuntiat.
 dopiero modo
 dopoki donec zob. jak długo
 dopomagam juvo, adjuvo z Acc.
 doprowadzam adduco, perduco
 doradzca consultor, auctor

<i>do.—do.</i>	<i>do.—du.</i>	<i>du.—dz.</i>
dosiądz, doścignąć, attingo pervenio consequor, pervado, penetro.	dowod documentum, argumentum	Dumnorix — gis dusza anima
doskonały perfectus doskonale egregie	dowodzca dux, impe- rator, dowodzca ja- zdy praefactus equi- tum.	Dunaj Jster duży multus
dostać się, przejść pe- netro, pod moc in potestatem venire	dowodzę praesum, do- wodzić czego proba- re aliquid	dwa duo, dwa razy bis dwa lata biennium
dostać febrę laborare febri.	dowodztwo imperium, ductus	dwadzieścia viginti dwieście ducenti
dostać się contingo dostateczne jest sufficit	dowoz res frumentaria	dwojaki duplex
dostaki opes, copia	doznać experior, af- ficio 452 doznać losu utor fortuna	dwór, na dwor foras dworak purpuratus
dostawić adveho	dozwolić patior, con- cedo, permitto, si- no; dozwolić komu pati aliquem	dwuznaczny ambiguus dzban amphora
dostarczyć praebeo	dożywni ad dies vitae	dźbło, pilus, floccus, ne pili quidem facio.
dostrzegam video	drabina scala	dziad, dziadek avus.
doświadczam experi- or, periclitor	drabant satelles — itis	działamago, gero, ef- ficio
doświadczony pro- batus.	drażnię irritio	dziecko puer — eri, infans
dosyć satis, abunde, affatim; dosyć jest sufficit.	drewniany ligneus	dziecinny puerilis
dotknąć contingo — tigi	dręczę vexo, torqueo, excrutio	dzieci liberi — orum
dotknięty saucius	drętwieć torpeo	dziedzic haeres — edis
dotykam tango, labo- ro z Abl.	droga via, iter — ineris	dziękuję dzięki czy- nię gratias ago.
douczyć addisco	drogi carus	dzielny fortis, strenn- us, acer adv. for- titer.
dowcip sales	drugie alter III.	dzieło factum, opus — eris n.
dowcipny ingeniosus zob. ostry	drzę extremiseo	dzień dies, wednie in- terdiu
dowiedzieć się o czem cognoseo comperio	drzewo arbor f.	dzierżyć teneo
aliquid, edoceor 257	drzwi janua	dziwica virgo
dowieść exploro	duch animus, mens	dziki ferus, ferox, saevus.
	duma zob. pycha su- perbia	

dx—ga.

dziś hodie
dziwię się miror, ad-
miror z Acc.
dziwawy mirus admira-
bilis, incredibilis
dźwięk sonus

E.

Ebro Iberus
Ecbatana—orum
edykt edictum
Etruscus
Europaeus.
Evander—dri.

F

Falszywy falsus
familia gens
fatyga, warto fatygi
operae pretium est
febra febris 57
flota classis
folwark praedium
fortel stratagema,
dolus.
fundament fundamen-
tum.
furia furia.

G

Gabij—orum m.
Gades—ium
gadulstwo loquacitas
Gallus adj. gallicus
gałązka ramus
ganię reprehendo, vi-

ga—go.

tupero.
gardzę contemno,
sperno
garstka manus
Gaugamela
gdy cum 539
gdź nam
gdzie ubi, gdziekol-
wiek ubicunque
Geneva.
geniusz ingenium
gest, migi, vultus—us
ginę pereo
gliniany fictilis
głód fames
głos litera, sonus, vox
głoszę praedico
głoska litera
głośny gloriosus
głośno clare, palam
głupi, głupiec stultus
ineptus; głupstwo
stultitia.
gmin plebs, vulgus,
turba, multitudo
gminny plebejus
gniew ira, iracundia
gniewam się irascor,
succenseo 379 z Dat.
gniewliwy iracundus
gnuśny ignavus, iners
godność dignitas
godzien godny di-
gnus, niegodzien in-
dignus 456.
godzina hora

go—gw.

godzi się fas est 628 b.
goły nudus
góra mons—tis m.
gorący calidus
gorliwie cupide
gorliwość studium
gorzeć ardeo
gorzki amarus
gościenny przyjaciel
hospes
gościność familiaritas
gospodyni mater fam-
ilias
gotow paratus
gotuję coquo, paro,
gra ludus
grabarz vespillo
Graetia
grammatica
granica limes — itis,
finis.
groźę immineo, insto
grunt solum, z gran-
tu funditus
grzechność comitas
grzeszę pecco
grzmot tonitru
gubię pessumdo
gumma gummi 88.
gumno horreum.
gustowny elegans
gwalt gwałtowność vis
f. 100.
gwaltowny vehemens,
impetuosus, petu-
lans, atrox, — ter.

gw—ja.

gwałtowność zob siła,
gwiazda stella f. si-
dus-eris n.

III.

Hammon-onis
haniebny turpis, foe-
dus, dedecurus adv.
turpe, foede
hańba ignominia, dé-
decus

Helotes-tum

Helvetii

Hercules-lis

Herman Arminius

hufiec manus

Historya Historia

Historyk scriptor Hi-
storiae

honor honor-oris m.

hucznie laute

hufiec agmen, cohors
caterya, manus.

huk fragor, sonus

II.

I et, ac

ja ego 148.

jadę vehor

jądro nucleus

jagoda uva f.

jaje oyum n.

jak sicut, quam, ut,
postquam z perf

Ind.

jakby quasi

ja—je.

jak bardzo quantopere
jaki qualis, qui quae
quod, z jakiej przy-
czyny qua de causa
jakikolwiek qualiscun-
que

jakiś aliquis

jak dalece quantopere

jak długo quamdiu

jako, jak gdybyś tan-
quam

jak drogo quanti

jak wiele quanti

Jambus

jarzmo jugum

jarzyna olus-eris. n

jaskółka hirundo

jasno manifeste

jawnie palam

jazda equites

ibis ibis Acc-ibim

ich zob on is

idę eo, za kim sequor
z Acc.

jeden unus

jeden i drugi uterque

jednam comparo, paro

jednak tamen

jeden — drugi alter —

alter, alius — alius

plur alii — alii.

jedynie unice

jego zob on ille

jelen ceryus

jeniec captivus

je—is.

Jerozolima Hierosoly-
ma orum

jesień auctumnus m.
w jesieni 441.

jestem sum

jeszcze adhuc, jeszcze
nie nondum; jeszcze
raz iterum

jeździe proficiscor,
jeździć na koniu
equito

jeździec eques itis

jeżeli si, jeżeli nie
nisi

jezioro lacus

język lingua, sermo
igraszka ludus, na igr.

Abl.

igrzyska ludi

ile quantum

ilekolwiek quotquot

ile razy quoties

imponujący im-pera-
torius

im quo, tym eo, quanto
— tanto

imie nomen inis n. po
imieniu nominatim.

inaczej aliter

Indus

inny alius III

interes negotium, co
za quid negotii.

Jowisz Juppiter

Isocrates-tis

iskra scintilla

is—ka.

istnieć existo,
 istota animans-ntis
 Ister-ri
 Ithaca f.
 Jugurtha ac
 jutro cras
 już jam

K.

Kamienny lapideus
 kapłan-ka sacerdos-
 tis
 kara poena, na karę
 pieniędzy skazać pe-
 cunia mulctare, ka-
 ra śmierci supplicium
 karmię alo-ui
 Karthago Carthago-inis
 Karthagińczyk - ski
 Carthaginiensis Poe-
 nus, Punicus
 karzeł pumilio
 Kasander Cassander-
 dri.
 kazać komu jubeo z
 Acc osoby, której
 się rozkazuje, a z
 inf. act; kiedy zaś
 nie ma osoby z inf.
 pass.
 każdy quisque, quili-
 bel, unusquisque 162
 każdy z osobna sin-
 gulus
 każdy z dwóch uter-
 que

ki—ko.

kiedy quando, kiedyś
 unquam, aliquando
 kieruję rego, moderor
 kij fustis, fastuarium
 kilka, kilkanaście ali-
 quot, pauci, plures
 kilkakrotnie saepius
 klade na czem im
 pono. z Dat.
 kłamie mentior 157
 kłamstwo mendacium
 kłeska clades-is stra-
 ges
 kłopot cura f.
 kłotliwy rixosus, cu-
 pidus rixae
 kłótnia rixa, contro-
 versia, altercatio
 knuje machinor
 kobieta zob niewiasta
 Kocham amo, diligo
 Kochany dilectus
 kolega collega
 komedya fabula
 komendant praefectus
 koń equus, konno je-
 chać equito, equo
 vehor
 koniec finis
 konsekwentny jestem
 consto mihi
 konsulat consulatus
 kontent contentus abl.
 416.
 korci mnie piget

ko—kr.

korona corona
 korzec modius
 korzyść emolumentum,
 utilitas
 korzystam parco z Dat
 379, utor
 kosztować tyle tanti
 stare, constare 414
 fruor
 kosztowny pretiosus
 kot felis f.
 koziołek hoedus
 kradzież furtum
 kraj, kraina, terra
 krańce fines
 kredyt fides
 krew sanguis m.
 krewny propinquus
 krok passus
 krokodyl crocodilus
 król rex regis-łowa-
 gina.
 królewski regius
 królestwo regnum; kr
 podziemne inferi-o-
 rum
 krolik cuniculus
 królobójca percussor,
 occissor regis
 krótki brevis -e-kość-
 itas
 kruk corvus
 kruszec metallum
 krwawy cruentus
 kryjowka latebra, ca-
 verna

kryminalny capitalis
krzak dumetum
krzew stirps - pis
krzyk clamor
krzywda injuria
książę princeps
książka liber-bri m, li-
bellus
księgarz bibliopola
księżyc luna
kształt forma, figura,
facies - ei
kto, który qui 154
któż quis? 156
ktoś quidam
ktokolwiek quisquam
którędy qua
którytylko którykol-
wiek quicumque
ku ad, versus
kubek poculum
kula pila
kunstmistrz artifex cis
kunszta bonae artes
kupami catervatim
kupić emo
kupiec mercator
kura gallina
kuszę pellicio
kuszę się o co peto
aliquid
kwaśnieję acesco
kwaśny acerbus, bar-
dzo kw. peracerbus
kwiat flos-oris m
kwilenie yagitus

kwitnę floreo, w do-
statki opibus.
L.
Labienus
Lacedaemończyk - ski
Lacedaemonius
ład terra, ładowy ter-
renus
lament ululatio
łamię frango
łapię capio cepi, captu
las sylva, saltus
lato aestas
leceę volo
lecz sed; lecz także
sed etiam
leczę medeor z Dat.
sano kogo ju-
vo.
legatus
legia legio — onis
ląkam się extimesco,
reformido, trepido
hoc unum horreo.
379.
lekarstwo remedium,
medicina, medica-
mentum.
lekarz medicus
lekceważę parviduco,
aestimo
lekkomyślny levis, pe-
tulans
lekkomyślność levitas

lekkość levitas
lektyka lectica
lemiesz aratrum, vo-
mer.
Lemnus wyspa
lenistwo pigritia, se-
gnitia.
leniwy piger — gri,
ignavus
lepiej zob. dobrze
Leuctrica pugna
lew leo — onis
leżę jaceo
leży situs est, abest
lichō, u licha gentium
terrarium
lictor—oris
liczba numerus
liczny frequens
Ligeris Acc. im.
Ligures narod
lis vulpes f.
liść folium
list epistola, listownie
per literas
literatura literae
litość misericordia
Locri — orum
los, sors, fortuna, fa-
tum.
losuję sortior
lśknąć się fulgere
lot volatus
lubię zob. Kocham
lubo quamquam
lud populus

lu—lx.

ludność multitudo
 ludzi zob. człowiek
 ludzki humanus
 ludzkość humanitas
 Lydyski król Lydiae
 rex.
 Lysis
 Łaciński latinus
 łączę conjungo
 łagodny mitis — go-
 dność clementia
 łaję convicior, com-
 pello
 łakomstwo avaritia
 łańcuch catena
 łapię capio
 łaska favor
 łaskawość benignitas
 łaskawy benignus, cle-
 mens—wie—gne
 łatka (plama) macu-
 la 383
 łatwy facilis—two—le
 łatwowierny credulus
 łodka seapha
 łokieć cubitus
 łowię capio
 łóżko lectum
 łucznik sagittarius
 łuk arcus
 łup praeda f.
 łupieżtwo rapina,
 praedor
 łupina cortex
 łysina calvitium
 łza lacrima

ma—ma.

III.

Macedoński król rex
 Macedonum, Mace-
 do — nis
 macica winna vitis
 mądry, mędrzec, sa-
 piens
 mądrość, sapientia f.
 mądre jest owo sci-
 tum illud est.
 magnes—etis m.
 Magus—i
 Maharbal—lis
 majątek fortuna, di-
 vitiae, res familiaris
 majestat majestas
 malarz pictor—oris
 maluje pingo — nxi
 — ictum
 mało paulum, pauci
 291.
 mało wierny incredibilis
 mało znaczący levis.
 mały parvus 130.
 małżonka conjux —
 ugis, uxor
 mam habeo, est mihi
 mam się do ucieczki
 paro fugam; duco,
 puto 363 credo
 mamka nutrix—icis
 Marathonius
 marnotrawić pessum-
 dare.
 Mars—tis

ma—mi.

martwię się czem ae-
 gre fero aliquid
 martwieję torpeo
 maszeruję iter facio
 maść unguentum
 Massageta—ae.
 matka mater—tris
 mawiam ajo
 męczaraia tormentum
 Mediolanum
 Medicus
 Mettus Fuffetius
 mężczyzna vir—i
 mężki virilis
 mężny fortis—e
 mężtwo virtus—utis
 mianuję appello, dico,
 nomino, declaro,
 eligo designo 363.
 miara modus
 miarkuję tempero 380;
 sentio
 miasto urbs—bis f.
 Medus — icus.
 miecz gladius—ii
 miedź aes—aeris
 między inter z Acc.
 miękki mollis kość itia.
 mierzny mediocris, mo-
 dicus, moderatus;
 mierzność mediocritas,
 temperantia, fruga-
 litas.
 mierzę metior
 mieszam do czego in-
 termisceo.

mi—mn.

mieszkam habito
 mieszkanie domici-
 lium, tectum
 mieszkaniec, incola —
 nieba coelicola.
 Mithridates—daticus
 miga gestus
 milczę taceo, sileo
 milczenie silentium
 miłosierdzie misericor-
 dia.
 miłość caritas—atis
 miłuję diligo — exi —
 ectum.
 miły jucundus, gratus,
 acceptus.
 miło mi delectat me
 354, bardzo miło
 pergratum mihi est.
 mina gestus — us —
 vultus.
 mistrz artifex
 młody młodzieniec ju-
 venis; młodszy mi-
 nor natu
 młodość pueritia, a-
 dolescentia, —
 młodzieńczy juvenilis
 mnie zob. ja
 mniej minus zob. mało
 mniemam arbitror,
 puto
 mniemanie opinio
 mnogość zob. liczba,
 mnostwo.

mu—mu.

mnostwo multitudo —
 inis.
 moc potestas — atis
 mocno valde, magno-
 pere, vehementer
 mocny firmus, validus
 mozę possum 259, va-
 leo, nie mozę nequeo
 mogiła sepulcrum, tu-
 mulus.
 moralność mores
 morga juger
 morski navalis, mari-
 timus.
 morze mare n.
 most pons—ntis
 mowa sermo—onis m.
 oratio f.
 mowca orator
 mówię dico 232 i 274
 mownica suggestus
 może fortasse
 możni optimates
 możny potens
 możność potestas
 mrukliwy morosus
 mściciel vindex—icis
 muł limus
 mur murus, moenia —
 ium.
 muszę, zob. przymu-
 szony jestem.
 Muza Muse
 Muzyka musice.
 Acc—en.

my—na.

myję kogo fallo—się
 fallor, erro.
 mylnie falso, temere
 myśl sententiā, mens
 myślę cogito, sentio,
 meditor
 myślący dobrze bene-
 volus.
 myśliwy venator.

N.

Na in, ad
 nabawię strachu incu-
 tere v. inculcare ali-
 cui timorem.
 nabawia mnie troski
 premor sollicitudine
 nabywam, paro, com-
 paro, assequor, con-
 sequor, 256, pario,
 colligo.
 naczelnik dux—ucis
 naczelnictwo principa-
 tus.
 naczynie vas plur. va-
 sa — orum.
 nad ad, supra, prae-
 ter zob. przy.
 nadarzyć offero — ob-
 tuli.
 nadchodzę adsum
 nadesłać zob. posyłać
 nadzieja spes 5.
 nadzwyczajny singu-
 laris, incredibilis,
 immensus, ingens

na—na.

nader przez Superlat.
 nadmorski maritimus
 nadto praeterea
 nadużywam abutor 454
 naganiam improbo
 nagły repentinus, subitus
 nagle repente, subito
 nagroda praemium,
 merces — zwycięż-
 twa merces palma-
 rum.
 nając conduco.
 najbardziej, najbliżej
 najgorzej zob. bar-
 dzo, blisko, zły,
 pierwszy i t. d.
 naigravam się illudo
 z Dat.
 najprzód primum
 najprędzej jak najp.
 quam primum
 najwięcej rzeczy plu-
 rima.
 nakazuję impero, jubeo
 nakład sumptus
 nakłaniam impello,
 perduco.
 nakłaniać impulsor;
 dają się nakłonić
 impellor pass.
 nakształt instar
 nalewam infundo—udi
 należę pertinere — się
 debeor
 należy się zob. trzeba

na—ni.

nałóg consuetudo
 namiętność cupiditas f.
 namiot tabernaculum
 namowić persuadeo
 z Dat.
 napadam invado — asi
 —asum.
 napad impetus—us
 napaść incursio,
 napawam imbuo
 napchać compleo
 napelniam impleo, ex-
 pleo.
 napelniony refertus;
 napelniam radością
 gaudio afficio
 napój potus—us, po-
 tio—onis
 nopominam hortor, ex-
 hortor, moneo
 napomnienie exhortatio
 napowrot wpędzić re-
 pello.
 naprawiam emendo,
 restituo, reficio
 napróżno frustra
 naprzód wysłać prae-
 mitto
 napuchnąć tumesco
 narażać się se offere
 periculo
 nareszcie tandem, de-
 nique.
 naród gens f tis po-
 pulus, civitas.
 narodzenie ante vel-

ni—ob.

post Christum na-
 tum
 narzekam lamentor
 -kanie -tio.
 naśladowca-wniczka i-
 mitator -trix 329-
 -wanie -tatio.
 naśladowcę imitor.
 naśmiewam irrideo-ri-
 si risum
 następuję po kim suc-
 cedo alicui i con-
 sequor
 następujący sequens
 nasycam satio
 nasz noster 166.
 natężony intentus —
 -żenie contentio.
 natrętność importuni-
 tas
 natura, przyrodzenie
 natura
 natychmiast statim
 nauczyć się disco, di-
 dici; kogo doceo, e-
 doceo. 356
 nanczytel -lka magi-
 ster-stra, praeceptor
 329.
 nauka doctrina, studia
 litterae, precep-
 tum, nauka wymo-
 wy institutio oratoria
 nawalńca procella
 nawet vel etiam, ne-
 quidem

na—ni.

nawzajem invicem
 nazajutrz altera dies
 naznaczyć constituo,
 designo
 nazywam voco, appello,
 nomino, cognomino; się pass, est
 mihi nomen 386
 Neapolis Ac. im Abl. i
 Nero onis
 Nervii-orum
 nędza miseria
 nędzny miser
 nic nihil
 nie non, haud;
 niebezpieczny periculosus-
 czeństwo periculum,
 discrimen
 niebiegły imperitus
 niebieski coelestis
 niebo coelum
 niechęć nolo 363.
 nieco, niedługo paulo
 niedbalstwo negligenti-
 a-aly-gens
 niedogodny alienus
 - dnie incommodum
 niedołężny imbecillus
 niedostają desum
 niedostatek inopia, dif-
 ficultas; niedostateczny
 inops
 niegdyś olim
 niegodny indignus 456
 niegodziwy nefarius,
 perditus 130.

ni—ni.

nie godzi się nefas
 est,
 niejako quodam modo
 niejakiś czas aliquando,
 niejakiś aliquis
 niektóry nonnullus, quidam
 singuli, pauci
 nieludzkość inhumanitas
 niemy mutus
 Niemiec Germanus.
 Niemcy Germania
 (kraj)
 nienawidzę odi 268.
 nienawiść odium
 nienaruszony incolumis
 nieobecny absens-
 eność-tia
 nieobeznany nieokrzestany
 rudis
 niepamiętny - imemor
 niepewny incertus
 śmiech cabinnatio
 niepocziwy inprobus
 niepodobam się displiceo
 niepodobny dissimilis
 378.
 niepohamowany uśmiech
 cabinnatio.
 niepojęty incredibilis
 nieporuszony implacabilis

ni—ni.

nieprzyjaciel hostis-
 ski, nieprzyjazny inimicus
 nieprzyjaźń, niep.krok
 inimicitia
 nieprzyjemność molestia
 nierozsądny stultus-
 dnie-te
 nierozważny inconsultus,
 imprudens.
 nieskazitelny integer
 niestawny ignobilis
 nieśmiertelny immortalis-
 ność-tas
 niespodzianie ex improviso
 niespodziany inopinatus
 niesprawiedliwość injuria
 niesprawiedliwy iniquus
 nieświadomy ignarus,
 inscius 408
 nieszczeście malum,
 adversae res
 niosę fero 261.
 nietylko non solum
 nieurodzajny sterilis-
 dzaj-itas f.
 nieustraszony intrepidus
 nieużyteczny inutilis
 376
 niewątpliwy minime

du—ni.

dubius
 niewczesny intemp-
 stivus
 niewdzięczny ingra-
 tus-czność ingratus
 animus.
 niewiadomość ignoran-
 tia
 niewiasta mulier, fe-
 mina
 niewiem ignoro
 niewinny innocens
 niewinność innocentia
 niewola servitus-wol-
 nik servus, jeniec
 captivus; - niczy vi-
 lis
 niewykształcony incul-
 tus
 niewymowny infacun-
 dus
 niewytrzymały impa-
 tiens 411
 niezawodny certus
 niezgoda discordia, dis-
 sensio
 niezliczony innumerus
 niezłomny impenetra-
 bilis
 niezmienny immutabi-
 lis
 niezmierny ingens, in-
 credibilis - ność im-
 mensitas
 nieznanomość ignoran-
 tia-my nieznanzy in-

ni—nu.

cognitus, ignobilis
 nieznam ignoro.
 niecznośny intolerabilis
 niezwykły insolitus, in-
 usitatus.
 nigdy nunquam
 nigdzie nusquam, ni-
 gdzie w świecie nus-
 quam gentium, ter-
 rarum
 nikczemnik ignavus
 nikczemność imbecilli-
 tas
 nikt nemo 301.
 nim priusquam 540.
 nim zob on.
 niosę pario-peperi, par-
 tum
 niweczę deleo - evi e-
 tum
 nizki inferus 131. hu-
 milis
 niż quam
 niżej infra
 noc nox - ctis w nocy
 noctu
 nocuję pernocto
 noga pes pedis m.
 noszę gesto, porto, fe-
 ro, noszę przed kim
 praefero alicui
 notuję noto
 nowina nuntius
 nowo nuper, nowy no-
 va res
 Numantini

nu—ob.

Numidijski Numidicus
 numd. król rex Nu-
 midiae vel Numi-
 darum

o.

O de 308
 Obaj ambo, uterque
 139.
 obawiam się timeo,
 metuo 330 vereor
 obawa zob bojaźń
 obcuje utor 454
 obcowanie familiarita-
 tas
 obcy alienus 457
 obciagam obduco
 obciążam onero
 obchodzę się z kim
 tracto aliquem-co ce-
 lebro
 obdarzyć dono 383.
 rzony praeditus 456
 obecny praesens-cność
 -ntia w obecności
 coram
 obejsz się bez czego
 careo Abl-co cir-
 cumire
 obelga injuria, convi-
 cium; contumelia
 obfitość abundantia-ob-
 ficie copiose, obfi-
 ty abundans, uber
 obfituję abundo, af-
 fluo 450

ob—ob.

obiad coena-duję coe-
no
obietuję polliceor, pro-
mitto
objechać (okrętem)
circumnavigo
objeżdżam obequito
Dat
obieram creo, eligo
deligo 363.
oblegam obsideo, cir-
cumsideo oppugno,
obłążony obsessus,
-żenie obsidio
oblewam circumfluo
oblicze vultus, adspe-
ctus
obluda simulatio amo-
ris
obwierzło taedet me
354.
obmowisko maledicen-
tia
obojętny anceps
obojętna jest nihil re-
fert
obok praeter
obora stabulum
obóz castra; obozem
stanać castra ponere
obowiązek munus-eris
obracam torqueo, con-
verto
obrać creo, eligo pass,
być obr.

ob—oc.

obraz imago, specu-
lum
obrażam offendo, o-
braza injuria
obrocić vertere
obrona zob zaloga o-
brony zob waro-
wny
obronca defensor, pa-
tronus
obsaczyć circumire
obsiać consero
obskoczyć circumsto
obszar campus
obudzić expergiscor.
obwarować munio
oby utinam z Conj.
obyczaj mos-moris m.
obyczajność mores
obyczajniejsi melius
morati
obydwa uterque
obywatel civis
obwarować munio 4.
obwiniam arguo, coar-
gno, insimulo, ac-
cuso 416
obwiniony reus
obwinienie crimen
obżalowany zob ob-
winiony
ocalenie salus-utis f.
ocalony salvus
ochłodzić defervesco
ochota alacritas, stu-
dium - criter

oc—od.

ochotnik voluntarius
ochraniać parco 379
z Dat.
ociagam moror.
oczekuję expectoprae-
stolor z Dat-wanie
-ctatio
oczyścić libero 416
z Abl.
oczywisty manifestus-
ście-ste
od a, ab 308.
odbywać bieg confi-
cere cursum
odbieram accipio, adi-
mo
odchodzę discedo, a-
beo
odciąć intercludo 384.
excludo
oddalam removeo 458.
jestem oddalony di-
sto, absun
oddaję reddo, trado,
oddaję, poświęcam
się vaco, oddany
detitus
oddycham spiro
odebrać urząd abro-
gare magistratum
oddech spiritus
oddzielnie separatim,
oddzielić discerno,
oddział pars
odebrać eripio
odejmuję adimo, de-

od—od.

trabo
odejść abire
odeprzeć repello, depello
odjechać proficiscor
odkładam differo
odkrywam aperio, patefacio, detego
odkupić redimo
odległy jestem disto, absum
odległe siedm mil interyallo septem
odmienie muto
odmówić recuso, nego
odnieść refero, reporto, pożytek odnieść fructum capere
odnowić renovo, restauro; odnowiony renovatus
odpadam deficio, odpadnięcie defectio
odpisnę describo
odpłynąć navigo
odpowiadam respondeo
odpowiedni accomodatus
odpowieź responsum
odprawiam podróż iter facio
odprowadzić reduco, abduco
odpuszczenie remissio
odradzam się revivisco 250.

od—og.

odrywam avello
odrzucać repudio, recusarę recicio aliquid
odstępować recedo, desisto, discrepo
odstraszać detereo 515
odstręczać averto
odsyłam delego
odszedł zob odejść discedo
odwaga audacia, virtus, animus
odważam się audeo
176. odważny audax
odwiedzam visito, adeo
aliquem
odwodzę arceo, deterreo ab aliqua re.
odwoływam revoco
odwrócić averto, amoveo, depello, prohibeo, odwrót reditus
odziać vestio
odzierać deglubo
odznaczam się excello
emineo, praesto
odzwyczać, oduczyć dedoceo 356.
odzyskuję recupero
ofiarować immolo, offero
ofiara immolatio, supplicium
ogarniam teneo, com-

og—ok.

plector, capio; potior z Abl. panowanie rerum potiri 455.
ogarnia bojaźń invadit metus.
ogień ignis
ogładam się specto
ogłosić renuntio, declaro, promulgeo, appello, nomino
ognisko focus
ogniwo vinculum
ogolocić nudum facere
360. orbo, privo
458 ogolocoony nudus, vacuus z Abl. Gen.
ograniczam termino
ograniczony insciis
ogrod hortus, ogrodzić sepio
ogrodzenie sepimentum
ogrom moles
ogromny ingens
ogrzewam foveo -vi-otum
ojciec pater, parens
ojcobójca parrhida -stwo parrhidium
ojczysty patrius.
okazuję declaro
okazuje się, appareo, praebeo praesto me 363, invenior
okazałość dignitas, ap-

paratus
oko oculus
okolica regio
okoliczność res zob.
czas
około circiter, circa
okrąg ziemski orbis
terrarum
okręt navis
okropny ingens, dirus
okrucieństwo crudelitas
okrutny crudelis
okrywam tego, vestio
olbrzym gigas-nlis
Olympias
Olympiski Olympicus
oltarz ara
omylić fallo fefelli
on ille 152 is
opadam decido
opanovać occupo, potior 455.
opasać sepio-si-ptum
opatrzyć instruo,
exorno
opatrzoney praeditus
opiekun tutor, auctor
opieram się resisto
opieszalność socordia,
lassitudo
opiewam cano
opisuję describo
opłakuje lugeo — xi
opłonąć de — efervesco

opowiadam narro —
danie narratio, fabula
oprócz praeter
opuszczam, relinquo,
desero, praeermito 512. decedo
Abl.
oręż arma, podnieść
arma capere
Orpheus
orzech nux — cis f.
orzę aro
oś axis m.
osada colonia — dnik
colonus
osadzić urzędników
magistratum creare
osądzić judico
osiągnąć assequor, consequor adipiscor
osieść considerare
osiem octo. osiemdziesiąt octoginta, osmy octavus
oskarzam accuso, arguo 416. — yciel
accusator — rzemie — satio
osłabić debilito
osławić famosum redere
osoba persona
osobliwy singularis
osobliwie imprimis
ostatni extremus, ulti-

mus; kończy ny Indyi extrema Indiae
ostróga calear n.
ostrożność providentia
ostry acer 126,
ostrzedz admoneo
oświadczam declaro
oswobodzić zob. uwolnić
oszczędność parsimonia
oszczędzam kogo parco alicui 379.
oszczerstwo calumnia
oszukaństwo fraus — dis f.
oszukuję decipio, fallo, fraudo zob. kłamie
otaczam co circumsto 351. circumdo, 383. cingo, sepio, stipo
oto ecce 374.
otwarcie palam
otwieram aperio, patefacio, resero; otwartą apertus — cie — te
otworem stoję pateo
otrzymuję ac — re — cipio, re — ob — tineo
ow ille 152.
owad insectum

ow—pa.

owca ovis
owoc fructus, owoc
poma
owszem imo
ozdoba decus, orna-
mentum
ozdobić orno
ożenić się uxorem du-
cere
oznaczyć designo, si-
gnifico, indico, defi-
nio
oznaka signum

P

Pachnę oleo 352.
Padus Po rzeka
pagórek collis
palec digitus, ani na
palec ne digitum
transversum quidem
pałę się ardeo — si
pałam flagro
pamięć memoria od
pam. ludz. post ho-
minum memoriam
pamiętam memini
pamiętny memor 408.
memorabilis; nie-
pam. immemor
pamiętnik Commenta-
rius
pan pani dominus —
na; swój pan sui
arbitrii
panowanie imperium,

pa—po.

dominatio, potestas
panuję regno, mpero
dominor Dat. mo-
deror, tempero 380.
państwo imperium, re-
gnum, civitas, res-
publica
parcyalność studium
partium
Paryż Parisii
parzysty par, niepa-
rzysty impar.
pasę pasco
paśe los pada contin-
go
pasma jugum
pasterz pastor
patrzyć na co specto,
intueor aliquid
Pausanias — ae
Paweł Aemilius Pau-
lus Aemilius
Pazdziernik October
pędzę ago.
pełny plenus, refertus
408.
pełnię assequor — po-
winność fungor mu-
nere.
Pelopidas — ae.
Pers Persa — ae król
perski rex Persa-
rum.
Persya Persis — idis
Petra skała
pawien quidam, certus

pe—pi.

pewność fiducia
philosophor depon.
Phocion
Phrygia ae
piechota pedites
pięć quinque, pięć
razy quinquies, pięć
lat quinquennium.
pieczę, mieć consulo,
caveo z Dat. 380.
piędziesiąt quinqu-
aginta.
piękny pulcher, deco-
rus praeclarus —
kność pulchritudo
— kna jest pulchrum
est 130.
pieniądzę pecunia,
nummus
pienie carmen, cantus
piers pectus — oris n.
pierscień annulus
pierwotny pristinus
pierwszy primus, prin-
ceps—wsi primores
pierwszeństwo princi-
patus
piesi pedites
pieszo, piechotą pedi-
bus zob. nogami
pięść manus
pies canis
piję bibo, — na zdro-
wie twoje propino
tibi salutem

<i>pi-po.</i>	<i>po-po.</i>	<i>po-po.</i>
pilny diligens — nie — ter	do — wanie sepultura.	podać do, do pamięci memoriae prodere.
pilność diligentia	pochwa vagina	podarunek munus, donum.
Piraeus	pochwalam laudo, colando, probo — laez laudator	pobić subigo, redigo, perdomo.
pisarz scriba — a scriptor	pochwała laus — dis f.	podeczas dum 544.
piszę scribo,	pociągam traho, evoco.	poddaję trado, dedo
pismo scriptum	pociecha solatium, gaudium.	subbjicio — danie deditio.
placę fleo	pocieszam consolor	poddany podległy subjectus
plan consilium, ratio	pocisk telum, jaculum	poddostatkiem affatim
plaszcz pallium	początek initium, origo, — kowo initio;	podejmuję suscipio
płochosć zob. lekkość	początki elementa	podejrzenie suspicio,
płynę fluo — przez eo	pocziwy probus, honestus — wość probitas.	podejrzany suspectus
praeterfluo z Acc.	poczem quo facto, deinde	podjąć zob. podejmuję
plynnie plane.	poczuzam sentio — się do czego conscius sum 408. — wanie conscientia	podlatuję subvolo
po post, per	poczytuję za duco, tribuo, verto do,	podług secundum, ex
pobić caedo, vinco, fundo, pello	vitio, decori z Dat.	podniecam concito
pobożny pius — żność pietas	pod sub, infra, apud ad	podnoszę tollo, colligę do pod. wojnę bellum decerno.
pobłażam indulgeo — si	podaję narro, trado, praebeo, do, pugnan-	podobam się placeo
pocałowanie osculum	di occasione vel potestatem praebeo.	podobieństwo similitudo
pochlebiam adulator z Acc. blandior z Dat.	poddaję się w niebezpieczeństwo immito me in periculum	podobny similis — do prawdy virisimilis, probabilis, credibilis.
pochlebca adulator, assentator — stwo — atio.		podobnieć sustineo
pochoad agmen, iter, pochod odprawiąć iterfacere.		podróż iter — ineris
podchodzenie origo — inis f.		podstęp dolas, fraus — dis f.
pochować efferre, humare, sepelio, con-		podsyćcam alo

po—po.

podzielić *divido*, *particeps esse*
 podzielić rok *describere annum*
 podziemne królestwo *infernus* — *orum*
 podziwiam *admiror dep. 175.*
 podziwienie *admiratio*
 pobziwienia godny *admirabilis.*
 podźwignąć *restituo*
 poeta *poeta*
 poezya *poesis 56 poema — tis.*
 pogardzam *contemno, spernor, aspernor*
 repudio *aliquid*
 z *Acc.* pogarda *contemptus — us.*
 pogodzić *reconcilio*
 pogoń, iść za kim *persequor 353 zob. ścigam*
 pograniczny *finitimus, vicinus*
 pogrzebać *sepelio,*
 pogrzeb *funus — eris*
 pojętny *docilis*
 pojedynczy *singularis*
 pojmuję *capio, intelligo — żonę uxorem duco*
 pojmowanie *perceptio*
 pojmać *captivum facere.*

po—po.

pojść za kogo *nubo*
 z *Dat.* za radą *sequor consilium*
 pokarm *cibus*
 okazuję *monstro,*
 ostendo, *praesto,*
 exhibeo, *indico,*
 probo, — się *appareo*
 pokładam *pono*
 pokój *pax f. w pokoju i w wojnie domi bellique 373*
 pokolenie *tribus - us, f.*
 pokonać *fundo*
 pokorny — nie *supplex*
 pokrewny *propinquus,*
 — wieństwo, *affinitas.*
 pokrywam *operio*
 pokrzepiam *reficio*
 połączyć *adjungo*
 pole *ager — gri m.*
 polecieć *sector 353.*
 poledz *cado cecidi, casum*
 polegam na czem *nitior 454 positum esse*
 poł *dimidium, poł — poł zob. częścią.*
 połączyć *conjungo*
 z czem *alicui z Dat.*
 połączony *zob ciagly*
 po łacinie *latine*

pó—po.

półbarbarzyńiec *semi-barbarus*
 polecam *commendo, mando.*
 polecenie *mandatum*
 poledz *cado cecidi casum*
 polegamy *situs est*
 policzyć do czego *adnumero z Dat.*
 północ *septentrio*
 północny wiatr *Aquilo.*
 polowanie *venatio*
 położenie *conditio, status*
 położyć *pono*
 położyć koniec *facere finem*
 położony *situs*
 polykam *devoro*
 pomagam *prosum §. 188. sum, venio auxilio*
 pominąć *praetereo*
 pomnażam *augeo—xi — ctum — się pass.*
 pomnę *memini Imperat. memento 412 recordor reminiscor.*
 pomoc *adjumentum, auxilium praesidium; (opis) za pomocą abl. ope na pomoc przyjsz auxilio venio, pomoc dawać opem ferre*

po-po.
 pomocnik — czka adju-
 tor — trix
 pomódz adjuvo z Acc.
 pomścić ulciscor
 pomysłny prosper, se-
 cundus
 pomyślność secundae
 prosperae res, for-
 tuna, felicitas
 pomyśleć cogito
 ponęta illecebra
 poniechać zażyłości
 dimitto usum
 ponieważ quoniam,
 quod
 ponoszę perpetior, pa-
 tior perfero, subeo,
 oboeo, perfungor; po-
 nieść śmierć obire
 occumbere mortem,
 ponoszę trudy niebez-
 pieczne, perfungor
 laboribus, periculo,
 ponieść karę subeo
 poenam
 Ponticus
 popaść incidere, ve-
 nire.
 popęd pulsus.
 popędzam impello, ex-
 cito.
 popętnić committo
 popierać ago, juvo,
 adjuvo
 poprzedzam praecur-
 ro, anteeo z Dat.

po-po.
 poprawiam corrigo,
 emendo 318
 poprzedzający proxi-
 mus
 przestać desino
 pora tempus, oasio
 poradzić consulo, chcąc
 się poradzić part. fut.
 porównać comparo
 poruczam committo
 poruszam moveo, per-
 moveo
 poruczam fido, con-
 fido 455.
 poruczam credo, com-
 mitto
 poruszenie zob. ruch
 porzucam desero
 porządek ordo
 posag dos — tis f.
 posag signum, statua
 stawiać pos — ponere
 poseł legatus
 poselstwo legatio
 posiadłość possessio,
 fines
 posiścić possideo — edi
 — essum 318.
 posiadam zob. mam.
 posilki auxilia, posi-
 łek auxilium
 poskramiać coerceo,
 domo
 posłaniec nuntius
 tabellarius

po-po.
 postuszny jestem pa-
 reo, obedio, obtem-
 pero
 postuszeństwo obedien-
 tia.
 pośmiewisko derisus.
 pospieszam propero
 pospolity communis,
 vulgaris, nie sto-
 pnieje się §. 136.
 pospolstwo vulgus,
 plebs zob. gmin
 postać forma, species
 postanowie statuo, in-
 stituo, constituo
 postawa statura
 postawić colloco; szy-
 ki instruere aciem
 postępuję progredior,
 procedo, incedo
 postępować sobie ge-
 ro me.
 postępować przeciw
 komu consulo in
 aliquem, animadver-
 to graviter in ali-
 quem, se gerere
 postęp dalszy tractatus
 postrach terror,
 postęp progressus
 postrzedz animadver-
 to, conspicio, sentio
 posunąć się procedo
 poświęcić dedo, dico,
 dedico, — się stu-

po-po.

deo; do, navo operam, impendo, posyłam mitto 229, poszanowanie veneratio.
 poszedł zob. pojsć
 poszukiuję poszukać quaero.
 potajemnie clam, tacite
 potęga potestas, potentia, opes
 potem post deinde, postea; potężny potens
 potępić damno, condemnatio
 potok torrens
 potomność posteritas
 potracić percutio, stracić co effundo.
 potrafić zob. mogę
 potrawa zob. pokarm
 potrzeba desiderium, utilitas
 potrojny tripartitus
 potykam się pugnatio
 potykam się, upadam labor.
 potrzeba opus est
 potrzeba necessitas, ani w tej potrzebie nawet ne eo quidem tempore.

po-po.

potrzebny necessarius 127.
 potrzebuję egeo, indigeo z Abl. opus est 453.
 poufaly familiaris
 poufale familiariter
 powaga poważanie auctoritas, severitas
 powątpiewam dubito
 poważny severus
 poważać wysoko magni aestimare
 powiązać vincio — nxi — actum 4.
 powiedzieć dico, declaro, affero zob. mówić
 poważam aestimo, facio zob. §. 414.
 powiększam augeo, amplio
 powiększej części plerumque
 powieka palpebra
 powierzam committo, credo.
 powietrze aer, tempestas
 powinienem debeo 492
 powinność officium, munus zob. pełnię
 powinowaty propinquus
 powinowactwo affinitas.

po-po.

powoduję duco.
 powodzenie successus.
 powód ratio, occasio causa
 powolny obtempero, obsequor, 353, indulgeo pareo.
 powracam revertor, redeo
 powrócić co, reddere, restituere, powrót reditus
 powściągnąć moderor, tempero irae, 308 z Dat. supprimo iram
 powściągam compesco, coerceo
 powstaje orior, surgo
 powszechny zob. polity communis
 powstać existo, orior, exorior
 powtórnie denuo, iterum
 powoduję się rego
 powziąć capio
 pożadam expeto
 pożar incendium, ardor.
 pożądać expeto zob. żądam
 pożądany optabilis

po-pr.

pozbawiony expers
 408 careo
 pozbawić orbo, privo,
 nudo 458
 pozbyć amitto
 pozdrawiać saluto
 poznać cognosco, in-
 telligo
 poźny serus, posterus
 131.
 poźno sero
 poźnościć confero
 pozor species
 pozostaję maneo, re-
 maneo 346 perse-
 vero.
 pozwać postulo, reum
 facio
 pozwolić concedo, per-
 mitto, sino, pätior.
 pozyskać nanciscor
 pożyteczny utilis,
 pożyteczny jestem pro-
 sum
 pożytek commodum, u-
 tilitas, fructus
 pożywienie victus, nu-
 trimentum, alimen-
 tum
 pozwalam admitto, per-
 mitto.
 praca labor, opera,
 warto jest operae
 pretium est
 pragnę appeto aliquid
 expeto, cupio, volo,

pr-pr.

opto; napoju sitio
 pragnący appetens
 pragnienie sitis, desi-
 derium
 pradziad avus
 prawda veritas, verum
 prawdopodobne verisi-
 mile
 prawdziwy verus; -wie
 -re
 prawie paene, fere, pro-
 pe
 prawo jus, lex
 prawo obywatelstwa
 civitas, prawo grun-
 towe lex agraria
 prawnik peritus juris
 409.
 prawy probus
 prędki celer
 prędko celeriter-kość-
 tas
 prędzej nim priusquam
 próbuję conor, tento
 proces lis
 procz praeter z Ac.
 procz tego praetera
 próżby preces
 prostota simplicitas,
 prosty-sto simplex-
 -citer
 proszę peto, oro, rogo
 358. obsecro
 prowadzę ducō; dego
 życie pr. vitam vi-
 yo, ago 352 wojnę

pr-pr.

prow. gero bellum
 prowincyą provincia
 próżny próżen inanis,
 vacuus z Abl.
 próżno frustra
 przebaczam ignosco
 przebaczenie venia
 przebyć transcendere
 przebywam peragro
 przechadzam się ince-
 do
 przechwalam się ma-
 gnifice loquor
 przecie tamen
 przechodzę praeterco
 anteo przechodzę
 (przewyższam) an-
 teo, excedo; trans-
 eo, migro
 przeciw przeciwnie
 contra; adversus
 przeciwnik adversarius
 przeciwny -wnik con-
 trarius, adversarius
 przechylam inclino
 przecie raz tandem
 przeczę nego z Acc.
 następuje quin ul-
 lus
 przeczytać perlego
 przed ante z Ac. prae,
 coram
 sprzedaję vendo
 przedłużam prorogo
 przedmiot res, nego-

pr—pr.

tum
 przedni praestans.
 przedniejszy princeps
 przedsiębiore przed-
 sięwzięcie suscipio,
 capio
 przedsięwzięcie suscep-
 tum, conatum
 przedtem antea
 przegrać bitwę amite-
 re
 przejmuję się afficio,
 affligor
 przejęty percussus
 przejście transitus
 przejście transeo, pera-
 gro
 przekładam praefero
 aliquem
 przekonać persuadeo
 z Dat
 przekonany jestem mi-
 hi persuasum est.
 przekonać convinco,
 comperio
 przekonanie opinio
 przekupić corrumpto
 przekroczyć trajicio
 364, przelać fundo
 przelamać perrumpo
 przelecieć transvolo
 przelożonyjestem prae-
 sum z Dat
 przelożyć nad praefi-
 cio praepono alicui

pr—pr.

przelożony praefectus
 przemawiam alloquor
 z Dat.
 przemijający volatilis,
 fluxus
 przemyślność solertia
 przemoc zob siła
 przeniknąć penetro
 przenoszę praefero,
 praepono, antefero
 alicui z Dat
 przenieść transfero
 transloco, trajicio
 przepędzam transigo
 commoror
 przepis praescriptum,
 praeceptum
 przepływam permeo
 351. praeterfluo,
 transnato
 przeprawiam trajicio
 364. transporto
 przeprowadzam trans-
 duco
 przepuszczam zob o-
 oszczędzam
 przepowiadam praedi-
 co, vaticinor, ca-
 no
 przerażam perturbo
 się pass
 przerwać interrumpo
 przesąd superstitio
 przesładuję persequor
 przesławny praeclarus

pr—pr.

przestaje desino; prze-
 staje na czem kon-
 tentuję się conten-
 tus sum aliquare 456
 przestraszam terreo
 przestrzegam admoneo
 przestroga admonitio
 przeszkadzać impedio
 aliquid, interpello
 przestrzegam moneo
 przeszkadzam impedio,
 obsto, prohibeo,
 intervenio
 przeszkoda impedi-
 mentum, na prze-
 szkodzię stanąć in-
 tercedo
 przeto igitur
 przetrwać permaneo
 przeważam praevalere
 przewiduję divinopro-
 video, prospicio a-
 liquid 380.
 przewinienie zob błąd
 przewinić delinquo
 przewodniczę praesum
 przewodnik-czka dux
 przewrotny perversus,
 abjectus
 przewyższam supero
 aliquem, antecello a-
 licui z Dat. excel-
 -lo, supero, antefe-
 ro alicui
 przez per, przy pass

<i>pr—pr.</i>	<i>pr—pr.</i>	<i>pr—pr.</i>
ab lub bez praep.	przykładam się studeo	przykryć tego
abl.	z Dat.	przykry arduus, acer-
przyżyć superstitem	przyjąć induo 383.	bus molestus
esse	probo, audio;	przylatuję advolo
przodkowie majores	przyjąć (na się) sus-	przyłączyć się do cze-
przy juxta, sub, apud,	scipio, recipio.	go adicere adjun-
ad	przyjaciel. amicus,	go alicui z Dat.
przybiedz accurro	amans 410. familia-	v. ad aliquid se ad-
przybić do czego affi-	ris	jungere
go alicui Dat. 381.	przyjazú amicitia —	przyłożyć adhibeo
przybieram sufficio, je-	jazy amicus	przymierze zawrzeć
stem sufficio	przyjemny gratus dul-	foedus — eris juu-
przybraknąć deficio z	cis, jucundus amoe-	gere
Acc.	nus, suavis	przymieszać admi-
przybliżam appropin-	przyjemność gaudium	sceo.
quo	jocunditas, gratum	przymuszam cogo
przybyć advenio, per-	przyjemnie jest zob.	przynajmniej quidem
venio; accedo ali-	miło jest	przynoszę adfero, re-
cui z Dat. bez praep.	przyjmuję accipio, ex-	fero, offero
przybycie adventus	cipio, suscipio	przyotiecać promitto
przychodzę advenio,	przyglegam adjaceo	polliceor
pervenio; accedo,	przyłączam adjungo	przyozdobić exorno
przychodzi się perve-	przyłożyć się confero	przypiąć adspargo ma-
nitur	przynajmniej saltim	culas §. 383.
przychylność studium,	przynieść adfero	przypisuje adscribo,
animus	przypominam admo-	tribuo
przycisnąć apprimo	neo.	przypadek casus
przyczyna causa	przyjść venio,	przypadkowo casu,
przydać się przyda-	przyjść do siebie se	forte
tnym być prosum	reficere, se colligere	przypominam admoneo
przydać dodać adjun-	przykład exemplum	412. recorder, re-
go	przykładam się studeo	miniscor, revoco.
przydomek nomen, co-	alicui; do operam,	przyprawa condimen-
gnomen §. 386.	z Dat. v. inservio	tum
przyganiacz vitupera-	incumbo	przyprawiam condio
tor		

pr—pr.

przyprawiam adduco, perduco.
 przypuszczam concedo
 przyrodzenie natura
 przyrzec promitto
 polliceor, spondeo
 przysionek porticus
 przysięga iusjurandum
 przysięgam iuro, krzywo p. pejero
 przysłać mitto
 przyspieszam maturo, accelero
 przyspieszony acceleratus, bieg przyspieszony cursus duplicatus
 przysposobić paro, comparo
 przystęp aditus
 przystępuję accedo aliquid
 przyswiewcam praeluceo.
 przyswoić sobie percipere.
 przyszły futurus, przyszłość futurum na przyszłość in posterum
 przystojność decorum
 przytłumić opprimo.
 przytaczam affero
 przytępiam hebeto

pr.—py.

przytrafia się accidit
 przytrębię praecino
 przywieźć zob. przyprowadzić
 przywrocić restituo
 przywyknać przyzwyczajając się adsuesco
 alicui
 przystoi decet, nie przystoi dedecet 355; convenit dat.
 przytoczyć adduco
 przywiązany amans
 przywieść pod panowaniem sub imperium
 redigo.
 przywłaszczam supprimo.
 przywołać arcereso
 przywracam restituo
 przyznać concedo
 przyzwoity decorus
 przyzwyczajam się do czego, adsuesco
 alicui rei z Dat.
 przyzwyczajenie consuetudo.
 psuję corrampo perdo
 pszczoła apis
 ptak avis
 puchar poculum
 purpura ae f.
 pycha superbia
 pyszny Superbus
 Pythagoras — rae.

pu—re.

publiczny publicus — cznie — ce.
 puścizna ojcowska patrimonio
 puszcza solitudo
 puszczać mitto
 pytam rogo, interrogo
 R.
 Rabować spolio
 raczej potius
 rada consilium
 radość gaudium, z rad. gaudio, prae gaudio 426, sprawić komu radość afficere aliquem gaudio 451.
 radzę się consulo—ultum 380, suadeo.
 ramię brachium, humerus
 rana vulnus,—eris n.
 ranię vulnero.
 rano, z rana mane
 ratusz curia
 raz modo — drugi raz modo 314. tum — cum.
 razem simul, una, wszyscy razem univarsi
 ręka manus 4 f.
 religia religio
 reputacja bona aestimatio.
 reszta reliquus

rh-ro.

Rhenus
 Rhodanus
 roczny annus
 rod rodzaj genus —
 eris n.
 rodzic, parens—tis, pa-
 ter — mater
 rodzinny patrius
 rodzę nascor 346.
 rok annus
 rola ager, partes.
 rolnik agricola - nictwo
 — cultura.
 rów fossa
 równina vallis
 równy aequus, par, —
 wnie — que, ae-
 quum, non minus
 — quam.
 rozbójnik latro—onis;
 morski pirata,
 praedo
 rozdzielam divido —
 si — sum
 rozedrzeć lacero
 rozejm induciae
 rozejście się discessus
 rozeznać dijudico
 rozgniewany iratus,
 (iracundus.)
 rozgrzany calidus
 rozjąć dirimo
 rozkazuję dominor,
 jubeo zob. 566.
 rozkaz jussus, z roz,
 jussu.

ro-ro.

rozkazywanie impe-
 rium.
 rozkielznany effre-
 natus
 rozkładam evolvo
 rozkosz voluptas, li-
 bido, deliciae
 rozkrzewiam propago
 174.
 rozlewam diffluo
 rozliczny multiplex
 rozłączam disjungo,
 separo
 rozłączenie secretio
 rozłożyć się considerare
 — edi essum
 rozłożyć oboz castra
 ponere
 rozmawiam loquor, col-
 loquor 356. confa-
 bulor, garrio
 rozmaitosć varietas
 rozmowa sermo, col-
 loquium
 rozmyślam meditor
 z Ace.
 różnica discrimen
 różny varius — żnosć
 zob. rozmaitosć, di-
 versus.
 różnić się differo,
 dissentio, disto, di-
 screpo 459, jest
 różnica interest;
 nie ma różnicy ni-
 hil differt.

ro—ru.

rozpamiętywam com-
 memoro
 rozporządzenie prae-
 ceptum
 rozpraszam dispergo,
 dissipio, fundo; fu-
 go, profligo.
 rozprawiam dissero,
 disputo
 rozpuszta libido
 rozróżnić internosco,
 distinguo, discerno
 rozrzucam disjicio
 rozrzutny prodigus,
 -tnosć luxuria
 rozruch tumultus, mo-
 tus
 rozsądzam judico
 rozsądny sapiens
 rozszezepiony biseulus
 rozszerzam spargo, dis-
 pergo, extendo
 roztrzygnąć decerno
 rozterka dissensio
 roztropnym być sapio
 roztropnosć prudentia
 rozwaga consideratio,
 ratio, deliberatio
 rozważam considero,
 delibero, reputo, co-
 gito, distinguo.
 rozważnie cogitatio
 rozweselam delecto
 rozumem ratio, mens
 ruch motus-us
 ruchomy mobilis

ru—sa.

sa—se.

se—sk.

ruszam się moveo, a-
gitor, ruina ruina - ae. f.
ryba piscis m.
rycerski equester, ry-
cerz eques
rynek forum
rywal-ka aemulus-la.
rzadki rarus
rząd ordo
rządy dominatus, res-
publica
rządzę impero z Dat
rego, gubernó ad-
ministro z Acc.
rzecz res, rzeczpospo-
lita res publica
rzeka fluvius, amnis
rzemieślnik opifex
rżenie hinnitus
rzucić co na kogo inji-
cere alicui
rzucam abjicio-się ob-
icior alicui, proster-
nor; r. postrach in-
cutere terrorem, ti-
morem; rzucić się
do uciezki capere
v. capessere fugam
v. dare fugam
Rzym Roma
rzymski, Rzymianin
Romanus

Sabinus
sąd pomarium
sądzę planto
sąd judicium
sądzę judico, censeo;
puto, existimo, arbitror
Salamis inis
sam ipse 152 ultro
sam jeden solus III.
samotny solitarius
samowładztwo tyran-
nis
Sardanapalus
sąsiedni finitimus
schodzę się conyenio
schodzi mi na czem
deficio z Acc
schować się se abscon-
dere, occultare
scena
schronienie perfugium
schronić się confugio
schwytać capio 223,
comprehendo
ściągam confero in me
odium
ścigam persequor, con-
sequor
Scipion onis
ściśle arcte
ściśnąć afficio 451.
sędzia iudex
sędziwy senex
Segeus
sekretarz librarius
sen somnus

senatorski senatorius
serce cor zob umysł
Sesostris
siadam sedeó
Siculi, siculus
siebie sui 148 między
sobą, nami 174
sieć rete
się zob siebie
siedem razy septies la
siedlisko sedes
siedzę sedeó
siekiera securis f.
silny firmus, validus,
robustus
siła vis, 400. robor
skała saxum
skarać multare
skarb aerarium, the-
saurus
skarcić castigare
skarga querela, que-
rimonia
skasować tollo e re pu-
blica
skazać damno, conde-
mno, na śmierć capi-
tis v. capite da-
mnare, na karę pie-
niężną pecunia mul-
tare
skąpiec skąpy avarus,
skępstwo avaritia f.
składam się consto
skłamać mentior
skłonność voluntas, do-

bra skłon. benevolentia
 skojarzyć conjungo
 232
 skończyć finio
 skonfiskować publico
 skoro simulac, post
 quam, ubi 479 i 472
 skrepować vincio
 skromny modestus-
 mność destia; nie-
 skrom. immodestus
 skrytość occultum
 skrzydło ala
 skrzynia arca
 skrzywdzenie skarbu
 res repetundae
 skutek eventus, finis,
 do skutku przywieść
 perficio
 skupić cumulo
 skwarny aestuosus
 słaby imbecillus, infir-
 mus, debilis;
 słabowity tennis
 sława fama
 sławny celesber, illu-
 stris, gloriosus, cla-
 rus, inelytus
 ślepy coecus
 śliczny lepidus
 słodki dulcis
 słodnieję dulcesco
 słoma stramen
 słoń elephas

słońce sol. S9
 słoniowy eburneus
 słowik luscinia
 słowo verbum, dane
 słowo fides zob wy-
 wyraz
 słucham audio, auscul-
 to, pareo, vaco
 słuchacz auditor —
 słusznie merito, jure
 słuszny aequus, justus
 słuszna jest par est
 służę servio, inservio
 stypendia mereo, sum
 z Dat 389.
 służący servus
 słyszę audio
 smakuję sapio 352,
 gusto
 smętność tristitia
 śmiały audax—to-dac-
 ter
 śmiech risus
 śmieję się rideo
 śmierć mors, na śmierć
 skazać capitis dam-
 nare, kara śmierci
 supplicium
 śmiertelny mortalis, le-
 mortifer.
 śmieszny ridiculus
 smucę się moereo, af-
 fligor, afficiordolore
 smutny tristis
 smutek lactus, tristitia

sobie zob siebie
 spać dormire, somnum
 capere
 spalić incendio-się con-
 flagro
 spartanski-czyk spar-
 tanus
 spieram się contendo
 certo, officio
 śpię dormio
 spieszę propero, festi-
 no, contendo
 spiesznie festinanter
 śpiewam cano
 spisać spisywać scri-
 bere, referre
 spisek conjuratio
 spiz aes — aetis
 spizowy aeneus
 splamić maculo
 spłonać deflagrare
 spoczywam quiesco,
 conquiesco
 spodziewam się spero
 exspecto — wanie
 spes, exspectatio.
 spojonym być cohae-
 reo.
 spojrzeć aspicio
 spokojny aequus, tran-
 quillus, quietus—nie
 placide, tranquille
 —ność quies, tran-
 quillitas
 spokrewniony cognat-
 us, affinis

sp — sp.

spoleczesny aequalis
 społeczeństwo societas
 sposób ratio, modus,
 sposób życia victus
 sposobie parare
 sposobność occasio,
 facultas
 spor controversia zob.
 sprzeczką
 spostrzegam animad-
 verto, cerno
 sprawa res, causa, ne-
 gotium; sprawca au-
 ctor
 sprawiam efficio fa-
 cio.
 sprawowanie mores
 sprawuję gero (me),
 administro, fungor,
 efficio, facio, spra-
 wuję urząd prae-
 sum reipublicae, fun-
 gor munere, mode-
 ror; guberno z Acc.
 sprawiedliwy justus
 sprowadzam arecesso,
 deporto
 sprzeciwiam się ad-
 versor z Dat. re-
 pugno.
 sprzeczką contentio,
 rixa, certamen, di-
 sceptatio
 sprzedać vendo
 sprzęt supellex

sp — st.

sprzyjam faveo, stu-
 deo — jający ami-
 cus,
 sprzymierzeniec socius
 sprzysiężenie conju-
 ratio
 sprzysięż się conjuro
 spustoszyć devasto —
 szenie — statio,
 strages
 spuszczać pono, de-
 primo — się na co
 confido
 spytać interrogo
 srebro argentum —
 brny — teus
 środek medium, przez
 środek miasta me-
 dia urbe; auxilium,
 adjumentum.
 srogi ferox, crudelis,
 immanis — gość
 — litas, sacvitia
 srodze acerbe
 srożyć się saevio
 stają się fio, sum 266
 staje stadium
 stały stabilis, firmus
 stałość constantia,
 firmitas; jestem
 st. consto mihi.
 stan status, ordo, vita
 stanąć consido, obo-
 zem castra pono
 stanowisko praesidium

st — st.

staram się, ambio, e-
 laboro, expeto, stu-
 deo, curo, propius
 consulo alicui, 380
 curam alicujus ge-
 ro; staram się o
 co id ago
 staranie cura, procura-
 tio, diligentia, mam
 staranie provideo;
 jak wielkie miałem
 o nie staranie quan-
 tae curae mihi
 fuit.
 stary vetus, priscus
 starszy major natu
 starożytny vetus, pri-
 scus, vetustus
 starość senectus
 starożytność vetu-
 stas
 starzec senex
 statek navigium
 stawić posąg ponere
 statuum
 stawić naprzeciw cze-
 go oppono z Dat.
 sternik — czka mo-
 derator gubernator
 zob. władzca
 steruję moderor
 stoczyć walkę, bitwę
 pugnam, in eo. proe-
 lium, configere,
 proelium committo,

<i>st—st.</i>	<i>st—sy.</i>	<i>sz—sz.</i>
facio, proelio de- certo	Styx zob. 9. stwierdzam confirmo	szacuję aestimo, ducō, pendo
Stoik Stoicus	stworzyć creo, efficio	szacowny aestimabilis,
stolica solium, caput,	suknia vestis	venerabilis
urbs capitalis	Sulmonenses	szalony demens
stopa pes—pedis m.	sumienie conscienta,	szaleństwo dementia,
stopień gradus, locus	dobre s. conscien-	insania
stos rogum	tia recti	szaniec castrum
stosowny accommoda- tus, aptus 376.	surowość severitas	szanowny venerabilis
stosownie pro	surowo postępować	szanuję vereor
stracić zob. zabić	gravier in aliquem	szala vestimentum
perdo	animadverto	szczątki reliquiae
stracenie supplicium	świadek testis	szczególny paucularis
stracić dejicō	świadectwo testimoni-	singulus — gólcie
strach metus, terror,	um, daję sw. dico	imprimis, potissi-
pavor	testimonium	mum
strapiony zob. trapić	świadczę testor	szczery sincerus
straszny, straszliwy	świat mundus	szczęk trepitus
saevus, horrendus	światło lux f.	szczęście szczęliwość
strata jactura, damnum	świątynia templum, fa-	fortuna felicitas, res
strawić concoquo	num	secundae, nieszcz.—
strażnik zob. stroż,	świecę luceo	res adversae
straż custodia; pod	świećność nitor, splen-	szczęśliwy felix, bea-
strażą in custodia;	dor, claritas	tus
straż nocna vigilia	świećny insignis, prae-	szczodry liberalis —
stronictwo facio	clarus	wość — litas
stroż custos	świćty sanctus, sacer	szczupły augustus, mo-
strumień rivus	— tość sacrum, san-	dicus parvus
strzała sagitta	ctitas	szczyć się gloriar
strzeżę tueur, tutor,	świeży świeżo recens	szelest sonus
custodio, adservo—	świnia sus	szeroki latus, szerz
się 380.	świt diluculum, prima	latitudo
strzyżę tondeo	lux	szczęć sex set sexcen-
stryj patruus	swoj suus	ti — sześćdziesiąt
studnia puteus	syn filius	sexaginta
	Syracusae gdzic 369.	szkaluję obtrecto 379.

sz—sz.

szkaradnie turpiter,
foede — dny tur-
pis, foedus, sceles-
tus
szkaradność atrocitas
szklanny vitreus
szkoda damnum
szkodzę noceo
szkoła schola, ludus
szlachetny nobilis, ge-
nerosus honestus—
tność honestum
szły patrz idę
szlak, scieżka callis
szpetny turpis, foedus
teter — tnie turpe,
turpiter — tność
deformitas
stucznie artificiose
sztuka ars
szturmem vi, per vim,
impetus
szukam quaero
szum fremitus
Szwajcar Helvetius
szwankuję laboro z Abl.
światny clarus
swywoła petulantia.
szybki velox, celer,
— kość celeritas
— ko, celeriter.
szyk (wojska) acies
f. — ei.

ta—te.

T.

tajno mi fugit, prae-
terit, latet me z Acc.
tak sic, ita, tam; tak
drogi tanti, tanto
449; tak — jak
et—et, cum—tum;
tak więc itaque.
także etiam, quoque.
taki talis — e.
talar Imperialis
talent, talentum, in-
genium, animus
tam ibi, tamże ibi-
dem
tamuję sedo
Tanaïs Dón rzeka.
taran testudo, vinea
zob. dach.
tarcz clypeus
Tarentczyk Tarentinus
Tarquinii — orum
miasto
Tarraco — onis
miasto
Taurus — i
tchorzostwo ignavia,
tchorz — ignavus
ten, ta, to, hic, haec,
hoc 150 is, ea, id;
i ten isque
tenże sam idem, ea-
dem, idem.
tępy hebes — etis
teraz nunc

te—tr.

teść socer
tesknota desiderium
testamentum — i
Teutones
Thebae — arum pl.
Thermopylae plur.
Therssites — is
Thracia — ae
Thronus — i
Tiberis, do Tib. in
Tib.
tknąć tango tetigi, ta-
ctum
tkwieć haereo
tlam turba f.
to zob. ten
to tum
to samo idem
to jest sicut, nempe
toczę volvo
towarzystwo societas
— tatis f.
towarzysz — ka comes
collega
tracę perdo perdidit
perditum
tracę redoleo z Acc.
352.
trafnie recte
tragoedia ae. f.
traktuję tracto
trapię percello, ango
tribun ludu tribunus
plebis — wojsko-
wy militum
triumphus — i

tr—tu.

trojglówny triceps
troska cura f.
troskliwy diligens
troskliwość zob. stanie
troszczę się curo
truczna venenum
trud labor m.
trudny arduus, durus
difficilis 130. Uw.
trwać permaveo, duro
persevero.
trwanie zob. czas
trwały diuturnus
trwoga angor
trwożliwy anxius zob.
bojaźliwy.
trzeba oportet 575.
z Jof. albo z Conj.
z ut lub bez ut;
trzeba znosić ferendum est Gerund.
614 i 615.
trzeszczę fragorem
edo.
trzeźwy sobrius
rzy trzy lata tres tria,
trzy dni triduum
triennium
trzydzięci triginta
trzymam teneo
tu hic — w sąsiedztwie vicinii.
tutaj dotąd huc.
tu i owdzie passim

tu—ub.

tulam się vagor, pervagor, z Acc. exulo.
Turek Turca — ae.
tuszę confido, polliceor
twardy durus
wierdzą affirmo, perhibeo, dico, twierdzenie dictum
tworca faber
ty tu
tyle tantum, tyle cenę tanti 414.
tyle razy toties
tylko modo. tantum, nonnisi
tył tergum
tym czasem iturca,
Tyndaridae — arum
tyran tyrannus
tyrannia aństwo tyrannis-idis
tysiąc mille-razy mil-lies

U.

U apud z Acc.
ubiegam się aemulor,
za czem sequor, sector, peto z Acc. nitor z Abl. — o co quaero, expeto z Acc
ubłagać placo
ubogi pauper
ubolewam lamentor

ub—ud.

ubóstwo paupertas
ucho auris f.
uchodzę aufugio, abeo,
uchodzi mej wiadomości fugit, latet praeterit me 355, niezycyjé neminem fugit.
uciążliwy molestus
uciekam fugio, perfugio 225-przed kim fugio aliquem, aufugio, confugio
ucieczka fuga
ucierpieć patior
uciskam vexo, affligo,
opprimo
ucisniony oppressus
uczciwy honestus
uczeń discipulus
uczestnik particeps,
compos
uczę nauczam doceo
356.
uczę się disco didici
uczony doctus
uczta convivium
uczynię epulor
uczynić reddo, praesto 200. zrobić.
udaję simulo-wanie-latio
udaje się succedit contingit
udawać się dokąd discedo, confero me,

co--ul.

contendo zob jechać
 uderzam na kogo adorior
 uderzenie impetus, jedno o drugie conflictus
 udęczenie exercitatus
 udusić strangulo
 udział pars f. - mieć particeps esse
 udzielam impertio, do, tribuo, communico
 cum aliquo
 ufam fido, confido 455
 credo
 ufay, fretus
 ugasić extinguo
 ugodzony ictus
 ujeżdżacz domitor
 ujmuję detraho
 ujrzeć adspicio, conspicio zob widzieć
 ujść exire, effugere
 ujście ostium
 ukarać afficere poena
 supplicio
 ukończyć absolvo,
 conficio
 ukraść furor
 ukrywam przed kim celo aliquem 356, occulto, condo, abdo
 ukrycie zob kryjówka
 uleźć pod czem succumbo, cedo alicui
 ulubienie acceptus

ul-up.

z Dat
 ulegać, iść za czem sequor, pareo, ulegać czemu impotensum 408.
 uleczyć medeor z Dat 379
 ułożyć ordino
 umiarkowanie temperantia
 umarły mortuus
 umiejętność literarum
 studium
 ulgę przynosić levo
 umieram morior 256
 umierając moribundus
 umyślnie consulto
 umysł animus, mens; tego umysłu Abl. y. Gen. Qualit.
 niewinniam absolvo
 unikam effugio, vito
 uniżenie submisso
 unosić zob niosę
 unoszę aufero, asporto, unoszony jestem rapior
 upaść do nóg procumbo ad pedes
 upadam pereo
 upał ardor
 uporządkować in ordine redigere
 uposażony ornatus
 uprawa cultus,
 uprawiam colo

up-us.

uprzykrzyć taedet me, pertaesum est
 §. 354 i 270.
 uraza injuria
 urażony jestem zob. gniewam się
 uroda forma
 urodziny, dies natalis
 urodzić nascor
 urodzajny fertilis
 urok illecebra
 urojony fetus
 urosć prodire
 urywkowo carptim
 urządzić instituo,
 constituo-dzienie institutum
 urząd ednik magistratus-sprawuję praesum reipublicae
 usadowić consido
 usiłuję conor
 uskarżam się conqueror
 skutecznie fieri, conficior
 usiłuję studeo, contendo, conor, entor; -wanie contentio
 conamen, conatus,
 usłuchać sequor, obsequor.
 uśmiecham się do kogo arrideo alicui
 uśmierzyć paccare, domare

us—uv.

usposobić genero; -bio-
ny affectus.
usprawiedliwić excuso
ustawa institutum
ustawiczny assiduus.
ustępuję cedo z Abl.
concedo, excedo, de-
cedo, abeo z Abl.
ustroić exorno.
usnąć tollo, moveo,
amoveo; od bitwy
subtrahō, subduco
pugnae od czego
desse alicui
uszanowanie reveren-
tia
uszły zob uchodzę
uszkodzić laedo, violo
uszcześliwić beatum
reddo.
utać occulto
utracam amitto
utrapiiony afflictus
utrudzenie lassitudo
utrzymuję retineo, tu-
eor, servo, conser-
vo, sustento; perhi-
beo 348.
uwaga animus
uwalniam libero 458.
uwążam observo ar-
bitror, mam za co
habeo, daco pato
363 pass. dicitar,
traditur perhibetur
348, jestem uwa-

uv—Ve.

żany za co habeor;
uwążam na co at-
tendo, specto, video
aliquid
uwiadomić edoceo 356
certiorem facio de
aliquo 363.
uwieńczyć coronō
uwłaczam czemu ob-
trecto alicui 379.
uwolnić expedio, libe-
ro z Abl. 458.
użalam się queror
uzbroić munio, armo
instruo
uznać probō, agnosco
użyczam tribuo, im-
pertio
uzyskać im petro, nan-
ciscor, adispiscor,
consequor
użyteczny utilis le.
użyteczny jestem pro-
sum
użytek utilitas f. com-
modum, usus
używanie usus - us
używam utor 454 fru-
or, vescor Abl. 454
adhibeo
Veji-orum miasto
Vejens-tis, Vercingen-
torix-gis, Veroman-
dii
Vestalis
Vetrones

W—wa.

W.

W in praep. 306.
wada vitium
waga momentum
waham się dubito
wależę dimico, pugno
arma tero
waleczność virtus, for-
titudō
wałę się irruo
walka certamen
wał agger, vallus, ca-
strum munitum
warowny munitus
wart dignus z Abl.
wartości zob cena
warto consto z Abl.
warunek conditio, pod
warun conditione
wąpię dubito 512. de-
spero
wąpliwy ambiguus,
dubius, anceps
wąpliwość dubium,
mam wąp. est mi-
lli dubium, dubi-
bitatio.
wąwóz augustiae (mon-
ium)
wąż serpens-tis
wążę się audeo ausus
sum
wążę pondero
wążki angustus
wążny gravis

<i>wc—wi.</i>	<i>wi—wi.</i>	<i>wi—wi.</i>
wcale prorsus, longe	dniowo zachodni	wielki magnus, a-um,
wcale nie minime	Auster	130.
wciągám duco	widoczny apertus, per-	wielkość magnitudo
wchodzę introeo, con-	spicinus 127 mani-	wielomowny loquax
scendo naves	festus	wielkorządzca praefe-
wczas otium, w cza-	widok adspectus	ctus
sie intra	widowisko spectaculum	wieniec corona
wcześnie mature	widz spectator	wieprzowina caro suilla
wczora heri	widzę video, aspicio,	wierny fidelis-nie-li-
wdziewam induo 383.	conspicio, cerno	ter, fidus
wdzięk venustas, le-	wiadomość nuntius	wiersz versus, carmen
por.	welna lana	wierzchołek cacumen
wdzięczny gratus, je-	wiadomo jest constat	wierzę credo
stem wdz. habeo	więcej zob wiele am-	wieś vicus
gratias	plius 436	wieść fama f.
wdzięczność gratus a-	wieczorem vesperi	wieszczba auspicium,
nimus	wieczny, sempiternus,	augurium, omen
węch sagacitas	aeternus	wieszczek haruspex
wędką hamus	wieczność aeternitas	wieża turris
wędroyka migratio	wiejski rusticus	więzić zob trzymam
węzidło freni pl.	wiek aetas, saeculum,	więzienie carcer m.
wesoły laetus	aeyum	więzy compedes, vin-
wesprzeć adjuyo z Acc	wiekem starszy ma-	cula
opitular z Dat.	or natu	wilk lupus wilczyca
wewnątrz intra, we-	wielbłąd camelus	lupa
wewnętrzny intestinus	wiele multum, plus plu-	wina culpa, crimen
wexlarz argentarius	rimum adv. bardzo	windykuje vindico
węzeł vinculum	wiele plurimum; adj.	winna macica vitis
wezwać rogo	multi, plures pluri-	wianny nocens, noxius,
wiadomo notum est, in-	mi §. 130; wielu	niewinny innocens
ter omnes constat	jak może quam plu-	winogrono vitis, uva
wiadomość scientia,	rimi, większa część	winszuję gratulor
nuntius	plerique	wioska vicus
wiara fides, daję wia-	wielce magni, plurimi	wiosło remus
rę fidem habeo	zob 414.	wiosna ver n.
wiatr ventus, połu-		

wi—wn.

wiszieć pendeo
 witam saluto
 wizerunek simulacrum
 wkładam na kogo impono alicui
 wkładać do czego ad-suefacere z Dat
 wkraczam do intro a-liquid
 wkrótce mox
 władam valeo
 władza auctoritas, imperium, potestas - umysłowa dos vel vis animi
 władzca-czyni moderator-trix §. 12
 właśnie prorsus; modo
 własny, właściwy, suus, proprius z własnej woli sua sponte
 Włochy Italia, włoskie miasta urbes Italiae
 włodarz villicus
 włos capillus, crinis
 włożyć impono alicui
 wmieszać się immiscere se z Dat
 wniesić, unosić im-porto, introeo z Acc bez praep. descend; propono, promulgo
 wniosek conjectura
 wnioskuje colligo

wn—wp.

wniście aditus
 wnuk nepos-ólis
 w obec coram
 woda aqua
 wodny aquatilis
 wodz dux, imperator, praefectus
 wojna bellum
 wojenny bellicus, okręt wojenny longa navis
 wojownik bellator
 wojsko exercitus - us, copiae
 wojskowość militia, bellum, res bellica
 wojskowy zob żołnierz
 wojuję bello 350.
 wołam voco
 wola voluntas, z własnej woli sua sponte
 wolę malo, praeopto
 wolno licet
 wolno, powoli lente; tarde
 wolnomysłny liberalis
 wolność libertas f.
 wolny liber; wolnym być vaeo
 woł bos, bovis
 wor uter
 wóz currus, plaustrum z kosami currus falcatus
 wpajać imbuere
 wpaść aggredior ali-

wp—ws.

quid, incido, cedere in manus, wpaść w ręce
 wpływ opera
 wprowadzić quidem (postpos).
 wprowadzam intrud-co
 wprzód prius
 wpuszczam admitto
 wreszcie tandem
 wróżę portendo, wróżba vaticinatio
 wrodzony innatus, insitus
 Wrzesień September
 wróżba omen
 wrzucić projicio
 wschod oriens, ortus
 wschodni orientalis
 wschodzę orior
 wskoram perficio, exsequor
 wslawić celebros
 wslawiony zob sławny
 wsparcie auxilium
 wspieram adjuvo, sub-levo z Acc. succurro, subvenio z Dat.
 wspólny communis
 współobywatel civis
 współzawodnik - dziczka aemulus-la; -ctwo aemulatio.
 wspomnienie, recordatio, memoria

ws wy—wy.

wspomożyciel-ka ad-
jutor-trix
wśród inter
wstępuje ascendo
wstrząsnąć concutio
z Acc.
wstrzemięźliwy - wość
abstinens-tia
wstrzymać się od cze-
go tempero mode-
ror z Dat 380 pro-
hibeo, arceo, reti-
neo, zob przeszka-
dzam; wstrzymać się
nie mogłem tempe-
rare mihi, tenere
me non potui.
wstyd pudor, wstyd
mnie zob wstydzę
się
wstydzę się pudet me
354.
wszechmocność omni-
potentia
wszakże equidem
wszedł zob wniść
wszystek, wszelki omnis
Gram. pag 130. Uw
wszystko omnia
wtedy tum
wybaczam ignosco
wybawiam libero
wybiegam procurro
wyborny egregius, exi-
mius praestans
wyborne czyny egre-

—wy.

gie facta 614.
wybrać eligo, creo
wybudować condo, ae-
difico, exstruo
wychodzę prodeo,
procedo
wychowuję erudio;
educio.
wyciągam tendo, ex-
traho, evello
wycieczka eruptio
wydaję fero, profero;
gigno, facio, aperio
(zdradzam) trado
prodo, pateo
wydaję wyrocznia,
dzieło edo or. op.
wydać wojnę inferre
bellum arma, edo
sonum szelest —
wydarzam się fio, ac-
cidit.
wydobywam elicio zob.
wykopuję
wydrzeć eripio, prive
aliquem aliqua re
wygnanie exilium —
gnaniec exul.
wygnać pello ex —
de — pello 458.
wygoda usus — us
wyjaśniam explico
wyjechać proficiscor
wyjść ex eo 264 eva-
do 346, egredior

wy—wy.

wyjść na co np. na
habbę est mihi de-
decori, utilitati
z podwoj. Dat. 389
wykonywam praesto,
gero, facio zob.
ćwiczyć
wykopuję effodio
wykroczenie delictum
zob. występek.
wykształcić erudio, ex-
polio — cony —
ditus.
wykształcenie humani-
tas.
wykupić redimo.
wyleczenie curatio
wylewam profundo
effundo 328.
wyliczyć profero, e-
numero
wyłożyć explico
wyluszczyć persequor
wymagam postulo
wymawiam pronuntio
wymienić dico, no-
mino
wymie uber, pl. u-
bera
wymowa, eloquentia,
pronuntiatio, siła wy-
mowy eloquendi vis
wymówić pronuntio
wymowny disertus,
eloquens, oratorius

<i>wy—wy.</i>	<i>wy—wy.</i>	<i>wy—wx.</i>
wynagrodzić remuneror.	wyrok sententia, iudicium	występny flagitiosus, nefarius
wynajduję reperio	wyrównać zob. zrównać aequo, aequiparo z Acc.	wystrzegam się czego caveo ab aliqua re
wynalazca inventor — trix 329.	wyżądzić facio, afficio	wyświadczyć praesto, exerceo
wynalazek inventum, invenio	wyrugować amoveo	wytechnienie remissio
wynikam orior, exorior	wyruszać discedo, eo, proficiscor	wytracić aufero
wynoszę effero — się demigro, migro	wyrwać eripio	wytworność eloquentia — ny — gans — nie ter.
wypadam cado, erumpo excurro, evenio	wyżądżam facio (fio) wyr. część afficio	wyuczyć się edisco aliquid.
wypada sequitur	honore, damno 451	wywdzięczyć gratias referre
wypadek exitus, casus, res, factum	wyżec pronuntio, edo, dico	wywodzę deduco
wypędzić ejicio, pello, expello, depello	wysadżam expono	wywieść z niebezpieczeństwa libero
wypełniam exsequor	wyścigacz wozowy aurigarius	periculo
wypić bibo, haurio	wysłuchać exaudio	wywołać z kraju aqua et igni interdico. 384.
wypisuję excerpo	wysoki altus, excelsus, superus	wywrócić evertō
wyprawić zob. posłać	wysokość altitudo	wyzdrowić convalesco
wyprosić expeto.	wyspa insula	wyżnać fateor, confiteor, profiteor
wyprowadzić zob. prowadzę	wystarczam sufficio	wyznaczyć designo, adsigno, strożów — pono custodes
wyprzec pello zob. wypędzić	wystawiam exstruo, propono, wyst. na niebezpieczeństwo ob-	wyżywić nutrio
wypróżnić vacuum facio 303	jęcio discrimini, pugnæ, — posąg statuam pono; singo, animo effingo	wyższłość praestantia
wyrażam się degenero.	wystawiony obnoxius	wyzuć privo, exuo
wyraz verbum, vocabulum	występek vitium, maleficio	wyzwolić manumittere
wyrazić significo — się dico		wzbraniać recuso, detrecto, impedio, prohibeo
wyraźnie distincte		
wyroczenia oraculum		

cz—da.

złoto aurum-ty-reus
 złożyć depono; pono.
 złupienie skarbu pecu-
 latus
 zły malus 130. impro-
 bus, perditus
 zmiana mutatio, vicis-
 situdo
 zmienić muto
 zmienny mutabilis, flu-
 xus
 zmierzam specto
 zmieszać miscere ali-
 cui.
 zmniejszyć minuo, im-
 minuo, debilito
 zmusić cogo
 zmyślam fingo
 zmyślenie fictum
 zmysł sensus-us
 znać nosse v. novisse
 268.
 znać yaleo, sum
 znaczenie momentum
 znak signum-dawać in-
 dico
 znajduję invenio - się
 sum w czem inter-
 sum z Dat,
 znajomy notus - mość
 cognitio, scientia
 znakomity insignis,
 praestans, excellens
 eximius
 znamienny praeclarus
 insignis

db—do.

znajduję invenio, offen-
 do, się pass. ver-
 sor
 znajomość cognitio,
 scientia, notitia
 znany notus
 zuawca peritus z ge-
 nit,
 zniechęcam abalieno
 znienawidzony invisus
 znieść confero, funda-
 deleo
 znieść prawo abroga-
 re legem
 zniewieściały ignavus
 znikomy fragilis, ca-
 ducus
 zniknąć evanesco
 znikomość fragilitas
 zniszczyć perdo, per-
 verto, aboleo
 zniszczyć się conficior
 znoszę znieść, tollo
 262 fero, perfero
 261 tolero, patior
 perpetior; znoszący
 patiens 410.
 znużony fessus deta-
 tigatus
 zobaczyć conspicio
 zobowiązać devincio
 destringo
 żołnierz miles — itis
 zorać aro
 zostać fio zob. wyra-
 za najczęściej przez

do—do.

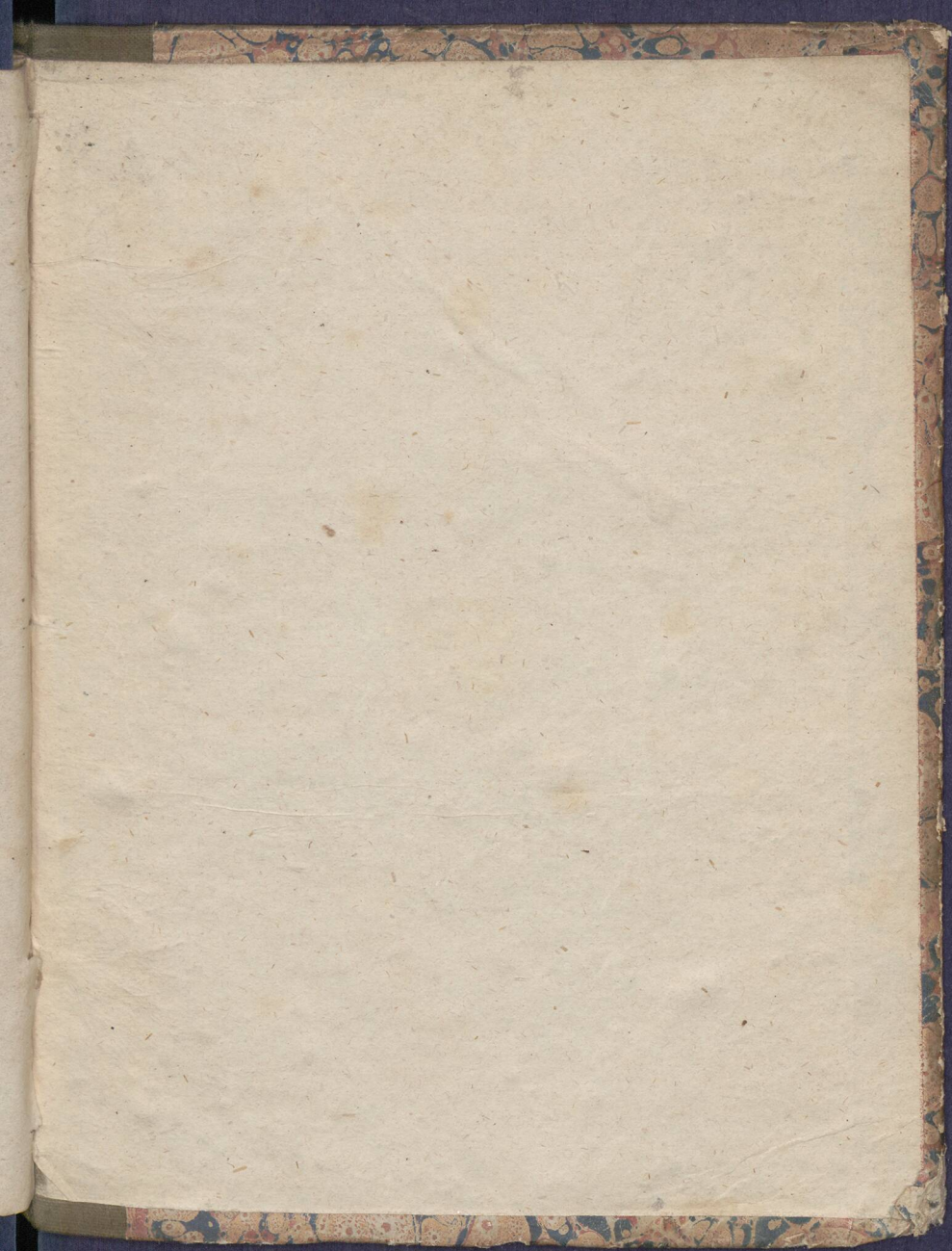
passiv. został
 zrabowany, zwycięzo-
 ny dirutus, victus
 est
 zostaje maneo
 zostawić relinquo
 zrabować diruo
 żrenica acies
 zrobić facio, efficio,
 perficio
 zrodzić gigno, pario
 zrównać aequo, aequi-
 paro z Acc. aemu-
 lor
 zrozumieć intelligo
 zrządzić adduco, exci-
 to facio, efficio
 zstąpić decedo
 ztąd ztamtąd hinc—in-
 de
 zuchwałość zuchwal-
 stwo arrogantia, tem-
 meritas
 zuchwały protervus,
 temerarius
 zuchwalstwo temeritas
 zupełnie penitus, pla-
 ne, omnino
 zwać voco, nomino,
 apello
 zwać się vocor pass.
 zwawo impigre
 zważam attendo ali-
 quid; nie zważam
 non curo
 zwiastowanie zwiastan

nuntius, zwiastuje
nuntio
zwiastun prece
związek conjunctio
przez związek con-
junctio, — socie-
tas
zwierz animal, bestia
zwierzátko bestiola
zwierzchnik, zwierz-
chność magistratus
zwieść decipio
związuje vincio
zwłaszcza praecipue,
praesertim
zwoźę frustor zwo-
dniczny fallax
zwołna paulatim

zwoźę veho
zwrocić uwagę aten-
do animum
zwoycięzca victor —
ctrix
zwoyciężyę vinco, su-
pero pas. 236.
zwoycięzko jak zwoycię-
zca
zwoycięstwo victoria
zwoyczaj mos, consue-
tudo
zwoyczajny vulgaris
zwoykłem soleo 170.
życie żywot vita, vi-
etus, przy zyciu zo-
stać supertes esse
zwoycę opto

zwoycynie votum, de-
siderium
podług zwoyczenia ex
sententia wypaść
compos voti fieri
zwoycę vivo
zwoycęca istota animans
zwoycęca vena
zwoycę lucram
zwoycęci ciągnąć lucror
zwoycę ało
zwoycę się vescor Abl.
zwoycęność cibus, ciba-
ria
zwoycę vivus
zwoycęny frugifer
zwoycęć indignor

Wypożycza się
tylko do czytelní

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
UNIwersYTETU A.M. w POZNANIU

654919